

CSORBA GYŐZŐ
ÖSSZEGYŰJTÖTT VERSEK

TARTALOM

PRELÚDIUM 1936-1938

MOZDULATLANSÁG
ABLAKON KERESZTÜL
SZÁRAZSÁGBAN
MISKA BÁCSI
RÖVID LÉLEGZETRE
VASÁRNP DE LI TÉRZENE
UNALOM
ÉVSZAKOK
HÜLYE
KÉT ARCKÉP
ANTI KVÁRIUMBAN
VÉNLÁNYOK
CIGÁNYDALOK
ARANKA
EGY HALOTT KÖLTŐHÖZ

A HÍD PANASZA 1938-1943

SZÓLALJ MEG BENNEM!
CSÖNDES LÁZADÁS
A HÍD PANASZA
CSALÁS ELLEN
TANÁCS
MAGÁNOS FA
ALKONYAT A VÁROS-SZÉLRŐL
ŐSZI KÉRDÉS
DECEMBER
TÁJKÉP
FALUSI REGGEL, VASÁRNP
A HALOTT LEÁNY
CARMEN LUGUBRE
IJESSZ RÁM!
SZERENÁD A SZOMSZÉDBAN
ÖREGASSZONY
CSÖMÖR
A GYERMEKEMHEZ
KARÁCSONYFA-DÍSZÍTÉS
KÉSŐ KÉRÉS APÁMHOZ
ÉVFORDULÓ
SÖTÉT LESZ
LEVÉL
MECSEKI SÉTA
TÉL FELÉ
ÁLDOTTAK AZ ÉJSZAKÁK
ÖNVÉDELEM
IN MEMORIAM
SZILVESZTER-ESTE
AKI SOK SZÉPET

Naplórészletek

SZABADULÁS 1943-1947

ELŐSZÓ
SZOMORÚSÁG
MÁJUS
TÉL
CHIAROSCURO
FALUN
A DUNÁNÁL
ÁRNYÉK
ÚJ HALÁL-VERSEK

VIGYÁZZON, AKI ÉL
ERDŐ
HÁBORÚS ESTI HARANGSZÓ
AGGÓDÁS
ÉNEK 1944-BEN
FRONTRA MENŐ BOLGÁR
KATONÁK
INTÉS A LÉLEKHEZ
HADIFOGSÁG
HADAK MÚLTÁN
A TESTEMHEZ
ALÁZAT
KIT NYUGTALAN ÁGYAD...
MINT A KÚT
POST AMOREM
KENDŐ
VÉDELME DBEN
KÉT GYERMEK FOGATÁN
EPIGRAMMÁK
KÉT SZONETT
NAPLÓJEGYZET
CSAK A FELSZÍN
SZORONGÁS
BETEGSÉG UTÁN
EGY HÜLYÉHEZ, GYERMEKKORI
BARÁTOMHOZ
CSAK A MÚLÓT
A MAGÁNYRÓL
SZABADULÁS
DAL
A MENEKÜLŐ
FOGYÓ VILÁG
EMLÉK
A FÖLD TEREMTÉSE
OCSÚDÓ ÉVEK

A SZÓ ÜNNEPE 1947-1958

A táj énekei

EGY MEGFAGYOTT KÖRTEFA-
CSEMETÉRE
TAVASZ
MÁRCIUS
CSATA
DIDERGŐ
KERT JÚLIUSBAN
NYÁR
SZEPTEMBER
AZ ÜRÖGI ERDŐBEN
FLÓRA-PIHENŐ
GYERMEKKORI TÁJ
PARASZTSZOBÁBAN
DUNASZÉKCSŐ-SZIGET
ÉBREDÉS

Olasz hangulatok

IDEGENBEN
VÁLTOZÁS
AGRIGENTO
CAPITOLIUM
ÉLSZ-E MÉG BENNEM?
RÓMAI VÁZLATOK

ÉJFÉL UTÁN
A „JÓ HALÁL”-TEMPLOM
KRIPTÁJÁBAN
VERS RÓMÁBÓL
Ó, RÓMA
PIETÀ
PERUGIA

Barátságatlan versek

EPIGRAMMÁK

Magánbeszéd

BÉKE
UTAK
A NYUGTALANSÁG DICSÉRETE
EGY ÉLHETETLENHEZ
Ó TÁRSAIM...
FONTOS
LEFELE
NÉPDAL-VARIÁCIÓ
FÉRFIKOR
TÖRVÉNY
ÉLETBŐL ÉLETBE
FONTOLGATÓ
TÖRTÉNET
REGGEL
ÜRES NYÁR
INTERIEUR
OKTÓBER
MIFÉLE KÉZBE
NEHÉZ ÁLOMBÓL
CSÖRÖG A FAGYOS FÖLD
ADVENT
FÖLJEGYZÉS
THRENOS
M. J. HALÁLÁRA
EGY FIATALASSZONYRA, AKI
BELEHALT A SZÜLÉSBE

Apák anyák istenek

AMOR SANCTUS
GONDVISELÉS
HÍVÓ
APÁK ANYÁK ISTENEK
KISLÁNYOMNAK
MIÉRT? MIÉRT? MIÉRT?
MIT MONDHATOK?
ÖREG MAMÁM MONDJA
ANYÁM
RÁKBETEG ANYÓSOM HALÁLA
KIJÁTSZANI VÉGRE

Ajándék

NEKED
SZERELEM
MULANDÓNAK SZERETNE
NOSZTALGIA
I...NAK
KÜLSŐ SÖTÉTBEN
NŐ A VONATON
AJÁNDÉK
TESTI HÁBORÚ

Gyermekversek

JÉRCIKE, KAKASKA
HÁROM PÖSZE LÁNY
ALTATÓ
KÉT KIS EGÉR
ESŐ UTÁN
CSALI VERS

SÉTA ÉS MEDITÁCIÓ 1959-1964

Faültető

KENYÉR
LÉPCSŐ
VASÁRNAS DÉLELŐTT
KÉT HANG
KÉRDÉS A XX. SZÁZADBAN
E RÓZSA E RÓZSA
MINT KEZDET BEN
MEGFELELÉSEK
SZOMJÁT MEG ÉHÉT
NE LEGYEN TÖBB
FAÜLTETŐ
BORSSZEMEK
JÓSÁG
DILEMMA
ÚJ KOR
GROTESZK
EGY ÜDÜLŐ NAPLÓJÁBÓL
BIZTATÓ
KÖSZÖNÖM
HOLNAP MÁR
ARS POETICA
KÉSŐ DALOK
NE HAGYJATOK

Séta és meditáció

ZÖLD ÉS FÉNY
NYÁRELO
A KERTBEN
ALSÓBÉLATELEP, 1963
NYÁRÉJSZAKA
LILIAM
ESTI ABLAK MÖGÖTT
FALU SZÉLÉN
ATLANTISZ
A FÉRFI VISSZATÉR
SÉTA ÉS MEDITÁCIÓ
NYÁRVÉG
ŐSZI ZÁPOR
MÁSİK ŐSZ
NOVEMBER
KARÁCSONY ELSŐ NAPJA
JANUÁR
TÉLI ÉJSZAKÁK
HÓ-HIVOGATÓ
IDEGEN VÁROS
GYÜMÖLCS
GYERMEK
A KÉSZLET LÁSSAM

Felhő

ANYÁM HALOTTAS ÁGYON
HOLT ANYÁM
SZÜLETÉSNAPJÁRA
TALÁLKOZÁS

IDÉZÉS
KÉT BÁTÝÁMRA
FELHŐ
BARÁTAIM BARÁTAIM
TALÁN ELKÉSETT ÜZENET
MÍG ÖNKÉNT ŐRIZ
MINIATŰR
EGY BARÁTOM TEMETÉSE UTÁN

Virág virág virág

LÁTVÁNY
HOZZÁD MINDENKIÉRT
MAGAMÉRT
MÁR NEM ODÁZHATOM
ÁJULÁS
VELED A TÉLBE
BETEGSÉGEDBEN
MI LESZ?
BÍZZUNK A TEST KÖZNAPI
ÉLETÉBEN
HŰS REND FELÉ
ARS AMATORIA
VIRÁG VIRÁG VIRÁG
NEM IS A KÍVÁNSÁG
RIADOZÓ KEZED
LÁNYOK

LÉLEK ÉS ŐSZ 1965-1967

Ellenpontok

RITMUS, REND, ZENE
A TEST CSODÁI
VILLANÁSOK
IGÉNYTELEN FAUST
ELLENPONTOK
JÖN AZ ANGÝAL
KIFELÉ
KAKASSZÓT VÁRVA
JOBB HA ELŐBB
MENTSÉG
RENDAHAGYÓ NAPOK
NŐ KUTYÁVAL
KIŰZETÉS
PHILÉMON ÉS BAUKISZ
GYERMEKI BÖLCSESSÉGEM
HAZAFELÉ
KÉT METAMORFÓZIS
LÁMPÁS
NÉGY NAPJA-ÉJE
EGY SZERKESZTŐRE
BOGÁCSNÉ ÉS A PŰP
VÁZLATOK PORTRÉKHOZ
PÉLDA
KÜSZÖB
VERSEIM SORSA
IDEJE LENNE

Család

KODÁLY
FRANZ KAFKA: LEVELEK
MILÉNÁHOZ
ROUSSEAU, A VÁMOS
BÁTÝÁM BETEG
SZERETET
CSALÁD
OTTHON. HÁROM LÁNY

VÁLTOZAT EGY LI TAJ-PO-
VERSRE
BOLYONGÓ
HIGGADT PERCEIMBEN
EGY TÁVOLI ROKON TEMETÉSÉN
MEGLÁTOGATOM BÁTÝÁM
SÍRJÁT
BEFEJEZETLEN NYÁR
GYÁSZDAL-TÖREDÉK

Fordított kígyó

FORDÍTOTT KÍGYÓ
RÁM SZÁMÍTHAT
RÉGI SZILVESZTER
RÉZHANGÚ TROMBITÁK
VALAHOL KÉPLETES
TŰZ ÉS JÉG
IDŐTLEN
ESTE
RÖP-VALLOMÁS
TRIPTICHON AMORIS

Lélek és ősz

LETÖRT ÁG
NEHÉZ ÁPRILIS
ÚJJÁRENDEZÉS
ÁPRILISI VÁLTOZATOK
TÁVOLI HÁZAK
VERS NÉLKŰL
ALKONYODÓ VÁROS A HEGYRŐL
MEGTARTANI
AUGUSZTUSI ÉJ
LÉLEK ÉS ŐSZ
AKKOR MÁR
EL KELL VISEL NEM
PAYSAGE
TÉLI ÜNNEP

IDŐJÁTÉK 1968-1971

1970

1970
AZ ŰR KÜSZÖBÉN
NAGYÍTÁS
ADVENT
A CSÖND
POLITIKA

Szólítások

MÓRÁT OLVASVA
MARTYN FERENCNEK
BIBERACH SZEMÉVEL
RONSARD UTOLSÓ
OTTHONÁBAN
AZ ŐREG MILTON
INKÁBB A VÁLASZ

Fészek

MÉGIS KÖNNYEBB
NEM TÖRTÉNT SEMMI
HOGY PÉLDA IS LEHESSÜNK
TEMETÉS ELŐTT
CSALÁDI FÖLJEGYZÉSEK

Kör

NOVEMBERI DÉLELŐTT
KÖR
HATALMASABB

A KERT CSONTVÁZA
KÖRTEFA
ŐSZI KERT
TEVÉKENY ŐSZ
TÉLI NAPSÜTÉS
VALAMI TUDJA
FÁK A TÉLBEN
FENYŐFA
HÓ ALATT
TÉLVÉG
MEG KELL ÉRKEZNI
PERJEFŰ
EGY SZAMÓCATÓ TAVASSZAL
GYÜMÖLCSFA
EZ A HÓNAP
CSODA
A TÓ VIHAR UTÁN
MADÁRHANGOK
TÚLTERMŐ GYÜMÖLCSFA

A jelen örömei

IDŐ-INFLÁCIÓ
ELŐTTE
KEZDENEM KÉNE
KELLETTENÜL
EGYETÉRTVE
ÉLET
TÉTOVA NEKROLÓGOK
ENDYMION
ÖNÉLETRAJZI VÁZLAT
VADGALAMBOK
HELYET KERES
EGY FALUSI ÁLLATORVOS
HALÁLHÍRÉRE
IDŐJÁTÉK
HA MEGSZÓLALNA
BENNEM
KIDERÜL EGYSZER
ÚJ HÁZAK
ÜRESSÉ TÖLTI
MI JÖHET MÉG?
NYUGTALANÍT
LEGALÁBB AZT
KARÁCSONY ELŐTT
MILYEN AZ
A HÚS, A GYÖNGÜLŐ
A JELEN ÖRÖMEI
OKKAL INKÁBB
JÓ MUNKA
CSAK AZT NEM
MEDDIG
MÚZSÁTLANUL
ELALVÁSIG
KÉTSOROSOK

Más egek

RÓMAI JEGYZETEK
A LOUVRE SZOBRAI
BANJA LUKA
BALATONI NÉHÁNSOROSOK

ANABÁZIS 1972-1973

Várhatok jót

SZÜLEIMNÉL
HA ÉLNÉTEK
APÁM ELÉ

TÜKÖRKÉP
VÁRHATOK JÓT
Ő
HOGY AZ A KOCSI...
REGGEL
KETTEN
CSAK A KERESZTEN
ANABÁZIS
LÁNYAIMHOZ
JÓ LENNE LASSAN

Válaszok

JANUS MEDVEVÁRBAN
A JANUS PANNONIUS-
ÜNNEPSÉGEK UTÁN
CSÖRTESS IMMÁR
KÉT SZEM
1973. JANUÁR
TÖREDÉK BARTÓKRÓL
IGLÓ, 1880. OKTÓBER 13.
ANNA-MAIJA RAITTILA
CSOKOR
EL-NEM-KÜLDHETŐ-LEVÉL
DEVECSERI GÁBORNÁK
D. E. HALÁLÁRA
GÁBORJÁNI SZABÓ KLÁRA
MEGHALT
BOVARYNÉ

Vissza

EGY RÉGI FOLYÓIRATRA
KÖSZÖNGETEM
VAKÁCIÓ ELŐTT
VÍZSZAG
KAMASZ-NAPLÓMBÓL
VISSZA
SZÉP MARADT
NEHEZEN S GAZDAGON
EGY ELTÜNT PÉCSI UTCÁRA

A prédikátor könyve

ÉLVE MÁR
MINDENKI KARÁCSONYFÁJA
SZILVESZTER DÉLUTÁNJÁN
KÉTFELÉ
NYUGALOM
DERŰVEL
HÁTRAFELÉ MENNI ELŐRE
GYANÚ
EZÉRT KELL
MAGA SE TUDJA
BETEGEN
HÁROM KERGE RÉTEG
NŐJÖN VIRÁG
A PRÉDIKÁTOR KÖNYVE

Alkonyodó

FORDULÓ
MOST KÉSZÜL
HÉTKÖZNAP
KIS HIMNUSZ
SOKÁIG TART
KÍVÜL
GYÜLEKEZIK
AHOL NEHÉZ
ALKONYODÓ
TAEDIUM VITAE

KÍMÉLNÉNEK
INTÉS GYERMEKEKNEK
MEGÉREZNÉ

Szél

AZ ALKONY ILYENKOR
A HIDEG IS
TÉL HAVA
HOZZÁK
HASONLAT
FA
ELSZÁRADT RÓZSATÓ
TAVASZI KERTBEN
SZÉL
ÜDÜLŐTELEP
KNOKKE
AZUTÁN IS
KÉSŐ
MENEKVÉS
ŐSZI NAPÉJEGYENLŐSÉG
RÉVFÜLÖP, OKTÓBER
MADÁR VILLÁMLIK
KÖD A VÁROSON
EMBER AZ ŐSZBEN

ÉSZREVÉTELEK 1974-1975

Mint a csapat

ÁLLOMÁS
AZ 57-IK ELŐTT
MEGÉLNI
AMBIVALENCIA
NEM KÜSZKÖDNÉK
KÖZÖS BÖRBE IS
SORS
EMLÉKEZIK
LÁZÁR FELTÁMADÁSA
VEDD AZT IS ÉSZRE
TÚL
TÁGABB TÁVLATOKBAN
KÖRBE-KÖRBE
TALÁN ÉPPEN
MINT A CSAPAT

Szövegek

VILÁG-VERS
ÉN NOÉ-BÁRKÁM
HÍRHOZÓ IS KELL
ÚJÉVRE
DE HOGYHA
„A SZÁZADOKAT SZÁMLÁLJA...”
RÉGI KÖLTŐK
SZÖVEGEK
EGY ELHANYAGOLT KÖRTEFÁRA
MARTYN FERENC: PAPRIKÁK.
TUSRAJZ

Rom és rét

VILÁG KÖRÜLI UTAZÁS
ROM ÉS RÉT
A HALÓDÓ NYÁR KRÓNIKÁJA
TÓPART
MADÁR-CSÖND
A FÁK PÉLDÁJA
HIÁBA
A KERT ŐSZE
KÖZÉJÜK

JANUÁRI SZERTARTÁS
A TAVASZI KERT ÉS GAZDÁJA

Őriznek

NEM GYÚL KI
KELL
PADLÁS-ODÜSSZEIA
EGY JÁTSZÓTÉR MELLŐL
VÍZ
A VÁROSRÉSZ KÖLTÖZKÖDÉSEI
STEINER
FORDULTOK FÉLRE
EMLÉKTÁBLA
MIND A HÁROM
AZ APA ÖREGSÉGE
SZÜLETÉS
UNOKA
ŐRIZNEK
MONDJUK KARÁCSONYESTRE...
ANYÁMAT VÉGKÉPP
NE ANNYIRA
SZÜLŐHÁZ
HALOTT NŐVÉREMRE
NŐVÉREM TEMETÉSI
ÉVFORDULÓJÁN
MARADJANAK
MEGÉRKEZÉS
LEVELEK RÉGI BARÁTAIMNAK
AZ IDÉN IS
KAMASZKOROM VITÉZE
FALUSI BARÁTAIM
ELŐKÉSZÍTŐ MEGBESZÉLÉS A 40
ÉVES ÉRETTSÉGI
TALÁLKOZÓRA

Rögök

KÉT DECEMBER
APA-SIRATÓ
V. N. UTÁN
TEMETIK SIMON PISTÁT...

Észrevételek

EGY IFJÚ ÖNGYILKOSRA
CSAK VENDÉG

ÉSZREVÉTELEK
JOBB
ÉHEZŐ AFRIKAI GYERMEK
MA NÉLKÜL
MAJD FÖLMUTATHATÓ
ÁGYBAN
VÁRAKOZÓK
MOST ÉS KÉSŐBB
GÖRBÉK
NÉPNYELV
MEGKÖZELÍTÉSEK
SZERELMESEK
HARMINCKÉT ÉV
MICSODA NYELV
SZOBRA KÉSZ MÁR
BOLDOGSÁGÁN MUNKÁLKODIK
FORDULHAT VISSZA
VÖRÖS ÉS FEKETE
BOLOND CIFRÁZGATÁS
TÁVOL
JÖVŐ
TUDNI KELL

Új versek 1975-1976

Tovább terem

DÚLASSÉK FÖL
TOVÁBB TEREM
GYŐZNI FOGÓ
MI MARAD?
SÖTÉTEDESKOR
ÁRADNAK VISSZA
VÉGE NINCS
HÁROM APRÓSÁG
ESTI IMA
PEDIG
JÖNNEK
VISSZA - ELŐRE
A JELEN EMLÉKE
KÉT KESERVERS
LESZNEK MAJD
KÉRETLENÜL
KITÓCSÁLLÓ VÍZ

SZÍNPADRA
ÜZETIK
MINDEGY
RENDÜLETLENÜL
NINCS MEGÁLLÁS
ALKOTÓK

Várad

MINTÁD SZERINT
MAGASABB RANGÚ
CSINÁLD
PHILÉMON ÉS BAUKISZ
FOLYTATÁS
VÁRAK
LASSAN TÍZ ÉVE
RONTÁS
SORS
DÁVID ÉS ABISÁG
SEMMIT SE JELEZTEK
A „JEGYZETLAPOK”-BÓL
KÜLÖN
665
AZ UTOLSÓ
KÖZTÜK VAN
SÍROK
NIKLA, NOVEMBER, 1820 UTÁN

Elvesző kert

EGYNYÁRI VIRÁG
RÓZSÁK
ELVESZŐ KERT
NÖVÉNYEK
LÁTOGATÓBAN
EGY KÖDARABHOZ
KIÁLTÁS
A TÁVOZÓ

MAGAMRÓL, VERSEIMRŐL

**AZ ÖSSZEGYŰJTÖTT
VERSEK-BEN KÖZÖLT
KÖTETEK ÉS FÜGGELÉK**

PRELÚDIUM

1936-1938

MOZDULATLANSÁG

A levegő most megmeredt,
mint a kocsonya vagy a jég.
Ha kézzel ráznám meg a fát,
se moccantaná levelét.

Hangok, miket a villamos
ver vagy a döcögő kocsik
vagy játszó gyermekek hada,
mely számrétűn kiáltozik:

úsznak a csönd-víz tetején,
s bukkannak, buknak, mint a nagy
tavak tetején zuhogó
napban a jókedvű halak.

A levegő most megmeredt;
nem lélegzik a föld, az ég.
Úgy megmeredt a levegő,
mint a kocsonya vagy a jég.

ABLAKON KERESZTÜL

Fényes-fehér a víz és tompa-vak
a föld, mert este van, s magasan áll a hold.
A fák könnyű feje egészen meghajolt;
őket a szél üli, mint könnyű lovakat.

Valaki az ablak alatt megy el;
meztláb van: dönög a sarka a kövön.
Meglát, és fáradtan, szokásból beköszön;
már alig várja, hogy pihenője legyen.

Szemben a korcsma; ott még van világ.
Kocsija kint henyél annak, ki bent iszik.
S a két ló bús szeme révedten messzilát:

óhajtásai hazáig viszik.
És hol egyik, hol másik megrázza nagy fejét:
ezzel csitítja meg álmodását kicsit.

SZÁRAZSÁGBAN

Guggol a krumpli; sárga
soknak a töve: nincs eső.

A kukorica állja,
neki a harmat is elég.

A kukorica állja:
már szépen fősudárodott;

rejtő sűrűje várja
a libapásztor párokat.

A tök kerekre tárja
termett levél-tenyereit,

s az esőt kunyerálja
s hogy nem jön: el-elfonnyadoz.

Kelkáposzta-palánta
gunnyaszt, be apró még szegény!

Mint anyja-vesztett árva,
olyan nagyon gyámoltalan.

Mint karmesteri pálca,
a magzott hagyma bólogat,

és a kar kiabálja:
esőt, esőt, esőt, esőt!

MISKA BÁCSI

Bal arcára rásütött a nap,
és ragyogott az arca,
ahogy ott ült a kocsi tetején;
jobb arcát meg árnyék takarta.

Föltűrt-ingű karján az erek,
mint telt kígyók feküdtek;
munkától laktak jól ilyen nagyon:
jó néhány éve csak azt ettek.

Egyszer-egyszer hátra pislogott:
unokája, a Böske
ült ott. Intő nézéssel, hogy le ne
essen, a kocsihoz kötözte.

RÖVID LÉLEGZETRE

A HATÁRBAN

Nagy játéktér a tág határ,
de nincs játszó gyerek.
- Mégis van: a szél a búzákon,
lám, végighempereg.

MARGARÉTA

Ni, milyen szép a margaréta!
mint egy apróka nap:
közepe sárga, szirmai
vakító sugarak.

MÁRCIUS

Mint piszkos vízbe mártott,
s most lecsurgatni tartott
ujjak, olyanok még a
vadgesztenye-levélkék.

KÉP SZÜRKÜLETKOR

Az ég olyan, mint rossz festő tájképén
a tenger: olyan mereven-habos.
És a város sok csúcsával, tornyával,
mint egy szálkásan eltört faderék.

ÚJHOLD

Olyan a hold most, mint egy óriás
levágott körme,
s a csillagok, mint csodájára csődült,
temérdek törpe.

ÁGYAM

Együtt aludtam benne az apámmal.
S ahogy megnőtt a karom és a lábam,
egyre kijebb szorítottam belőle.
Most ő a sírban, s én - magam az ágyban.

VASÁRNAP DÉLI TÉRZENE

A nép hullámszik, (ahogyan
a költők szokták mondani).
Trombiták fénylő hangjai
mázolnak tarka sávokat
a tiszta levegőbe.

A trombitás csak trombitál,
apasztja folyton tüdejét.
És sétál csak, sétál a nép,
és hagyja, hogy arcára is
a zene napja hulljon.

Jól berendezett a világ:
mindenki tudja, mit tegyen:
ott van a szükséges helyen
mulató és mulattató,
s nem keverednek össze.

És egyszer eldől mind hanyatt,
aki most itt sétál, zenél,
mind, mind. De mindegyik helyén,
hogy ne ürüljön meg a tér,
lesz bizonyára más majd.

UNALOM

Unottak, fakók a napok, akár az ég őszönte reggel,
amikor folyton csak esik, hogy az ember nézni is restel.

El tudom szépen mondani, hogy mit fogok csinálni holnap,
s hogy mit eszek: a napjaim egyenruhában gyalognak.

Olyanok, mint a katonák: egyenruhában gyalognak.
- A szemem éle elkopik, figyelmem izma nyűtté sorvad.

És szél se jár, hogy függönyét múltamnak kissé meglengetné;
nincs két fél, amely összeáll, egész, amely szétválk ketté.

Mint a búzát, a nagy Molnár fölöntött engem a garatra,
és órák súrló hengere örli lelkem lustán forogva.

- Papiromon, most, hogy írok, megáll egy csöpp légy, s ungorkodva
feni kis első lábait, minthogyha velem csúfolkodna.

ÉVSZAKOK

Egyik nap tél van, máskor ősz,
megint tavasz és újra nyár:
én nem nézem a levelet,
vagy a pucér gallyat a fán.

Jönnek-mennek az illatok;
számlálatlan szellő szalad;
váltva járnak a fellegek
a maradandó kék alatt.

Amilyen emlék visszajön,
elhozza, mikor született:
egyik tavaszt hoz, másik őszt,
másik nyarat, másik telet.

HÜLYE

Évei száma huszonhárom.
Ép esztét apja-anyja bűne
rontotta meg. Nem panaszoja,
mert boldog. Fa repülőgéppel
játszik naphosszat öt-hatéves
gyerekek közt.

Karácsony táján
és húsvét táján izgatott, mert
sehogyse tudja kitalálni,
hogyan a Jézuska mit hoz, és mit
hozik a nyuszi ajándékba.

KÉT ARCKÉP

TERA

Széljárta, bujafüvű réten
pipacsvirág volt.
Kamasz szívembe egyszerű-szép fénnel
belévilágolt.

ÉVA

Január ablakán tél-keze-rajzolta,
szeszélyes jégvirág.
Tavaszi nap körme halottra karcolta.

ANTIKVÁRIUMBAN

Régi könyvek szakadt táblával,
össze-vissza és sorba rakva;
képek, hegedűk, érmek, pénzek
csöndes, ó-illatú csapatja,
még az ablak is fedve félig.
Belátni a másik szobába;
beteg a gazda: vékony testét
régóta őrzi már az ágya.
Őszült anyja fekete hangon
s halkán beszél, hogy meg ne hallja:
„Az orvos is lemondott róla,
csak az Isten segíthet rajta.”
Sír, és szól a másik fiáról:
az jogász volt - fullad a búban,
szép fiú volt, szép és okos,
de elesett a háborúban.

VÉNLÁNYOK

A hangjuk félős, gyenge,
s a bútorok között, mint fáradt fecske röpköd.
A bútorok között, melyekre
szorgos kezük bőségét rakta
csipkéknek, terítőknek.

A hangjuk félős, gyenge;
halántékuk fölött hajuk fehér-ezüstös,
és bús versenyben vetekedve
panaszkodnak a gyors időre,
s fájlalják fejük, hátuk.

A zöld ernyőjű lámpa
zöld fátylat dob a halk, meztelen levegőre,
s a zugokba be nem találva
ott ruhátlan sötétséget hagy:
helyét kísérteteknek.

Kemény férfiszó dobban,
és gyermekkacagás pergetett méze csurran;
nem lehet tudni: merről, honnan;
talán a lámpa zöld színéből,
vagy egy sötét sarokból.

S a vénlányok figyelnek:
tággá mered szemük, megáll a tű kezükben:
nem-volt férfi és nem-volt gyermek
hancúroznak múlt éveikben,
e nagy, üres szobákban.

CIGÁNYDALOK

I

Vízért esengtem,
egyetlen kortyért:
leszítak rútul,
durván kilöktek,
pedig zokogtam.
- Nem kértem semmit
soha azóta:
szeles hegyek közt
rabló vagyok most.

II

Sem a locsogó fénnnyel,
mit önt a pirkadat,
sem bő forrás habjával,
sem a harmat vizével,
sem könnyem záporával
nem moshatom fehérre arcomat.

III

Láttam egy új akasztófát
gonddal, szépen megfaragva;
s szólt hozzám az akasztófa:
„Jó cigány, vigyázz magadra!”

IV

Hideg van, jaj, anyám, nagyon,
mint a kocsonya, reszketek.
„Fiacskám, fogd e madzagot,
kötözd a derekadra jól,
talán majd ingnek képzeled.”

ARANKA

Kis húgom, Aranka,
kit bélyegzetten indított el útra
a keserű élet,
s akin a bélyeg
úgy megnőtt, hogy hamar a sírba húzta:
hol vagy te most?

Az agyamon (de nem is ez volt, amikor még éltél:
mondják, hét évenként kicserélődik minden
ízünk), agyamon,
mint lepkeszárnyverés-nyom
éreződik könnyű, fehér emlékecskéd.

Csak egy fényképed maradt volna!
Most hasztalan beszélnek rólad
öregebbek, kik tisztább szemmel,
megállapodottabban néztek,
nem bírom arcod fölismerni.

Alig-öt éves gyermekfejjel
be igen-igen megsirattalak:
így mesélik, és én is élesebben
emlékezem reá. Savója
az akkori megaludt boldogságnak,
ma is ínyemet savanyítja.

Kis fejfádon világoskék sírtábla,
csak a neved volt rajta
fehér betűkkel: Aranka (aranyka).
Ma nincs írás. A tábla tiszta,
foltatlan kék, mint az a nagy kék
derűs időben.
Emléked is ilyen: nincs rajta
folt és írás sincs, nem fontos a neved,
kicsiny húgocskám: élsz, ameddig én.

EGY HALOTT KÖLTŐHÖZ

József Attila emlékének

Eddig nem szólhattam veled,
mert nem találkoztunk soha,
s nem láttam, csak fényképedet,
s csak verseid sok hús sora
esőzött rá szívemre.

Most többé nincsen akadály;
ha megidézlek, megjelenysz:
tehetőssé tett a halál.
Úgy jártál mint a volt-lelenc,
kit gróf fogad örökbe.

Hát mondd: a vad vasszörnyeteg
hogyan szétszaggatta húsozat,
mondd: fájt-e úgy, mint életed
során akár egy pillanat,
amikor tisztán láttál?

Mondd: ugye lelked kacagott,
amikor végre szabadult,
és a sok véres cafatot
vígan otthagytad, mint a múlt
évi bőrét a kígyó?

Mondd: ugye jobb most: örökös
remegés árnya nem inog
benned belül, és öreges
nyugalmad van, mint, ha kifogy
a vihar, és mély csönd lesz?

Lám, mégis, Költő, szivedet
nagyon sajnálom; úgy igaz,
hogy a levegő hidegebb,
mióta éber-parazsas
színe-heve megdermedt.

Sokan talán nem értenek;
én igen: s, ha szólítalak,
bizalmasan megkérdlek:
milyenek arra az utak?
Roppant menős a kedvem.

(1937. december)

A HÍD PANASZA 1938-1943

SZÓLALJ MEG BENNEM!

Verembe nem dönts, hegyre sem emelsz,
nem hajtogatsz, mint friss-kezű szellő a nádat,
nem törödsz velem, Istenem,
sorsom mélyén hallgatsz, mint föl nem robbant
bomba aluvó vizek mélyein.

Tornyosodik a bűn a szivemen,
és már csak tompán érzem: mi bűn, mi nem bűn,
normáim elmentek veled,
nincs már külön a sáros és a tiszta -,
elkeveredtek bús hiányodon.

Szorongok, mint vihar előtt a föld:
lapulok, bújok, pislogok csönded szemébe -,
minden dörgésnél rémesebb,
ijesztőbb minden cifra átkozásnál,
- a halott anyák hallgatnak csak így.

Szólalj meg bennem, régen-hallgató!
mozgass meg, légy szél, szél, ami voltál is egyszer,
törődjél velem, Istenem!
mindegy: veréssel vagy simogatással,
csak érezzem, hogy van hozzám közöd.

CSÖNDES LÁZADÁS

A lazuló földet a nap fényes
kardjával vered,
síkos felhők akadnak a kényes
fák csúcsaiba.

Díszes Isten, nagy a te hatalmad,
pihe-lelkemet
ujjongások, bánatok, unalmak
szájával fujod.

Most is ámítsz, csábítsz a szobámból:
lobogó tetők
kendőivel integetsz a távol
párái mögül.

Hasztalan hívsz, nem megyek, tudom már:
a tiéd a kedv,
a tiéd a kín, s az unalomnál
te ásítsz nagyot.

Élek eztán mint a gép, s mogorva
közöny áradó
folyamain pálcaként forogva
csak hagyom magam.

Nem segítlek szolga-szorgalommal,
hiszen ellenem,
magam ellen tennék, és magammal
lennék oktalan.

Csönddel zúgom: terveid kohója
többé nem nyel el:
voltomat a bársony semmi ója,
mint a holtakét.

A HÍD PANASZA

Fekete földből nőttem, keserű földből nőttem én ki,
fekete ereimben keserűség kerengett,
alattam a folyó beteg-sárgán derengett,
szomorú voltam mindig, és sose tudtam mire vélni.

Fekete földből nőttem céltalanul a levegőbe,
soká nem is sejtettem, milyen irányba tartok:
nehéz ködök mögött bújtak a túlsó partok,
lebámultam a vízre, s nem lettem okosabb belőle.

Suta gerendáimra keselyük, varjak telepedtek,
ha valaki megindult rajtam, vesztébe tévedt,
cinkosának fogott a kárörvendő élet,
és egyre újabb-újabb hóhéri munkával lepett meg.

S ím egyszer a sötétben, ellenkező oldalról éppen,
mintha magamat látnám, egy csonka híd-ív lengett,
felém lengett az ív, és durva testem zengett,
bomló öröm csapott föl minden parányi-csöpp ízében.

És édesen-alélva találkoztunk az éjszakában,
mint vastag óbor ömlött belém a jó vidámság,
ép lettem, hajthatott bárkit parancs, kívánság
hátamra, nem csalódott: zöld partra hajlott át a hátam.

De rontó vihar támadt, és felibe szakított újra,
esetlen csonkjaim most megint az éjbe szúrnak;
bolond játéka, én, egy önkényes, nagy úrnak!
gyarló testem hibáit méltatlan tél hidege fújja.

Jobb volna a homályos folyóba rogyini mindenestül,
mintsem az ürbe lógni, és oktalan remélni,
jobb volna a puha iszapba halni tért,
hogyan fodrozódás nélkül folyják rajtam a víz keresztül.

CSALÁS ELLEN

Meleg tenyerek ízét hordtad
a szíveden. Ó gyáva, gyáva!
Tudtad, hogy önmagad csalod csak,
s hiába tudtad, mégse hitted.

Látod, minthogyha őszi éjben
meztelenül a kertben állnál:
dideregsz. Hús harmat vizében
ázott virágok borzongatnak.

Ha most egyszerre megölelné
sok szeretőd, kis törpe tested
dús karjaik közt elmerülne,
és irigyelné, aki látna. -

S, ó, nincsen nálad senki árvább!
te olaj vagy, mindenki más víz,
hát rántsd le már az álnok lárvát,
nézd meg magad, és értsd meg végre:

embernek jöttél, egyetlennek,
páratlannak és társtalannak,
embernek jöttél, jaj, embernek!
ez az igazság, nincs menekvés.

TANÁCS

Vigyázz! már egyre többen látnak,
fosztják, rabolják lényedet,
prédája lettél a világnak,
gyámoltalan beteg:
magadat óvni nincs erőd,
megnyíltál, mint királyi ház
a csőcselék előtt.

Jöttél anyád rejtő öléből -
tündöklő, végtelen habok
előringattak a sötétből,
- oltalma elhagyott.

Hogy csábított a vaksi fény! -
Magad kárára, te bolond,
mért voltál oly serény?

Ha egyszer a piacra vágytál,
most undorodjál, bújj, remegj,
ölts álruhát és álruhánál
tévesztőbb lepleket,
határaid mint várfalak,
komor göggel kerítsenek,
s bőrdőnél álljanak!

Jusson eszedbe: meg kell halnod,
boldog sötétbe hullanod,
egész-magaddal hullj és halj ott,
mint példás-szép halott,
ne összevissza-feledés
kényére bíz a sorsodat,
rejtőzz el, légy merész!

MAGÁNOS FA

Társaim az apró füvek, nem messze tőlem fut az út,
társaim az apró füvek, nincsenek méltóbb társaim,
állok magam, azt sem tudom, hány éve már, - az éveim
gyűrűkbe nőve védenek kérgem alatt.

Ha emlékeim kérdenék, nehezen tudnám kezdeni:
láttam, hallottam már sokat, s nem felejtettem semmit el.
Nem messze tőlem fut az út, és lombom alatt mély a hús,
hallottam, láttam már sokat: bölcs agg vagyok.

A lombom alatt mély a hús, a lombom között mély a csönd,
kis fészkeket dédelgetek, és lengetem a szeleket,
egyfelé nyílt a tág határ, másfelé domb keríti el,
s a domb mögül jönnek felém az emberek.

Jönnek felém az emberek, hogy honnan jönnek, nem tudom -
ó, mi lehet a domb mögött? - csak egyszer látnám legalább,
de megroppant már az erőm, fölébe nőni nem fogok,
s titok marad a volt-titok halálomig.

ALKONYAT A VÁROS-SZÉLRŐL

Szökik már a fény. Lám: a szórtan, magos
tetőkön szalad, száll, s a józan tetők
kigyúlnak, lobognak. Szelíd máglya most
a város, mely ott ég a hegy-láb előtt,
a tál-völgy ölében. - Tovább száll a fény,
fogas dunna-felhők ezüstjén lebeg
- finom pír az arcon. Tovább száll a fény,
a mély ég színén még kicsit tetszeleg,
s tovább száll megint, és a mély elnyeli. -

A tárgyak homályos szivéből kilép
a fátylas sötétség. Siet, s meglepi
a földet; csomókban lapul szerteszét,
csorog mint a víz és pocsétákban áll
a bokrok tövében, - s a jég-arcu hold
elindul hús útján, fehér, nagy madár,
elindul hús útján a vak fák alól.

ŐSZI KÉRDÉS

Megtágul ismét a tömött
világ. Ágbogaik között
egyre nagyobb darabokban
őrzik a fák az eget.

A végtelenből jő a szél,
szárnyán madár és holt levél,
messze röpülnek a széllal -
lankad a nyári verő.

Az ablakodnál ülsz, s figyelsz,
vagy tán csak ülsz, nem is figyelsz -
szürke ború a szivedben,
hallgatod énekeit.

Volt egyszer pártod és hadad,
most itt tűnődöl egymagad -
ó, nem elég, ha szeretnek,
hogyan te szeress, az a fő

Sötét-hajú, mi lesz veled,
ha majd az ősz benned temet,
benned alél el az élet,
száll a levél, a madár?

DECEMBER

Tél van, meztelen ág-bogak
kúszálják a kerek holdat; a rettegő
földön félve kísért rideg
árnyékom. Valahol bárcsak akadna meg!

Mért juttatja eszembe, hogy
senkim sincs, egyedül járom az életet,
mért juttatja eszembe, hogy
nincs jól így, valamit kellene tenni már.

Vígan tartja élém meleg
karját néhol a fény, átnyul az ablakon. -
Ó, én nem mehetek be: más
nyugszik székemen és más gyüri ágyamat.

Szél ingatja a fák fejét,
rebbenten riadoz, fut föl-alá az árny,
mint a bánat a szívemen:
rebbenten riadoz, s jaj, soha nem hagy el.

TÁJKÉP

Ágbogak közéből
már egészen kiszorult az ég,
teltek és tömöttek
a remegő, szálas jegenyék.

Árnyék-foltok írják,
mintázzák a szelid-zöld füvet,
lábamhoz simítják
a virágok kislány-fejüket.

Sulykolófa-ritmust
ringat által a Dunán a szél,
változó-két hangon
messze szálló repülő zenél.

Fürge cinke siklik
keresztül a sűrű lombokon,
tarka cserrenése
lengő szalag fák, bokrokon.

FALUSI REGGEL, VASÁRNAP

Réce szalad, a levágott csibe
bele csőrében, a baromfinép
erős zajgással kergeti, öreg
tyúk ugrik mellé, s kapja el felét.

Vigyázok, hogy ne piszkíthassa be
ruhám a kutya: ő ma is szeret,
s rám-rámugrál: kutya-naptár szerint
nincsenek pirosbetűs ünnepek.

A borbély előtt emberek. Sötét
arcuk tüskésen borotvára vár:
politizálnak, mesét mondanak,
szídják a jegyzőt, s hogy rossz volt a nyár.

Nyílt tündérrózsa, számtalan színű
úszik a Dunán: lányok csapatát
viszi egy csónak, pont tíz órakor
kezdődik a nagymise odaát.

A HALOTT LEÁNY

I

Margitka volt. Tizenhat évet
élt. Most halott: verembe lépett. -
Nem láttam én, egyszer se láttam,
mégis ma búm miatta éledt.

Testét, amelyre egyre többen
éheztek, éhesen, dühödt
férgek kaján étvágya falja
- Sírjak? mit ér? - már menthetetlen.

Vénebbre nőtt töppedt anyóknál
zsengébbre vált zöld csecsszopóknál
idő felett időtlen űrben
leng ő, ki nincs, nem lesz, ki volt már.

Több évemet dagnám, ha tudnám
élő valóm térden tagadnám
érdemtelen dicsért gyerekként
szégyenkezem, s így menteget szám:

„Margitka, agg s kölyök, ki nem vagy,
lásd, életünk kigyúl s kihamvad,
felsőbb parancs születni, halni,
felsőbb parancs, szabódni nem hagy.

Még élek én, nem én kívánom,
túl szállsz te már síron, halálon.
Tudom, szegény, nem így akartad.
- Hosszabb időm néked ne fájjon.

Kurtább időd úgyis komorló
sok gond nekem, lelkemre omló,
pár évemért magos kamattal
békítelek, hamar koporsó.”

II

Sajnálhatod, sirathatod,
ő az igazi úr: halott.
Minden rend fölbomolhatik,
meg nem zavarja álmait.

Adhatsz rá szép selyemruhát,
ujjára is gyűrűk sorát,
vagy bőréig kopaszthatod,
sőt bőrét is lenyúzhatod.

Aranyat csörgethatsz, pucér
legényt mellé dönthetsz: mit ér?
Nyugalma megkövült: magos
voltához nincs hasonlatos.

Csukott szemével égre néz,
nem bántja többé ébredés.
- A Mindenség, mint kis cseléd,
lehajtja lábához fejét.

CARMEN LUGUBRE

A nevét mondom, és a halált mondom,
és nem hiszem el, nem hiszem.
És újra hallom köhögését
a visszhangos, mély semmiben.

Tizennégyéves volt és félkegyelmű,
és pösze is volt még szegény,
szegény Kati! - riadó bánat
ijedezett a két szemén.

Most lefeküdt, a hátára feküdt le,
mint vágya olykor súgta már,
aszott testére vőlegényként
reáfeszült a rossz halál. -

Víg asszonyok, kik boldog szeretőknek
ölén hagyátok hamvatok,
félelmes nászéjszaka volt ez:
a halál alatt egy halott.

Ő hajnalon dült ágyából ki nem kelt,
és szűz maradt a nász után,
mégis fogant zsengecske méhe:
enyészet és örök hiány

támadt belőle, s óriásra sarjadt,
s falánkul anyját falta fel.
- Fülelem körül hűs, tiszta hangon
a más-útú rend énekel. -

A nevét mondom, és a halált mondom,
és nem hiszem el, nem hiszem.
És újra hallom köhögését
a visszhangos, mély semmiben.

IJESSZ RÁM!

Szürke a piros is, szürke a kék, a sárga,
és szürke a világ: beleesett a sárba.

Az idő megrekedt, úgy lóg benne a lelkem,
mint száradó ruhák, mikor szellő se lebben.

Most nincs tragédia, és komédia sincsen,
mert mérték nélküli s határozatlan minden,
és nem különbözik a vágy, a van, s az emlék,
és nem tudom, mi ez: a lét-e vagy a nemlét.

Ó élet, ételek gyümölcse, semmi több s más! -
a kásás megszokás fullaszt, a mitse-várás,
a múzeumba tett szerszám herélte sorsa,
ízes, friss napjaim, ízetlen régi bors.

Máskor-szörnyű halál, riasztgatásod ellen
mámort, futást, imát nem kell magamra vennem:
mint vak szeme előtt hiába integetnek,
hiába álnok arcod, többé nem rettenek meg.

Áldott halál, te szent, mégis: kérlelve kérlek:
ijessz rám, nyúlj felém: hibbanjon már a mérleg,
ijessz rám, nyúlj felém: remegjek, sírva féljek -
élettelen halál, segíts hozzá, hogy éljek!

SZERENÁD A SZOMSZÉDBAN

Már világosodott az éjjel,
mint a tintám, ha fogy, s felöntöm.
Szerenádhangok kúsztak széjjel
a kásás légből; lent a földön
sündisznó futott; víg madárdal
vitatkozott a szürkességgel.

Füllel látható füst a hang: szét-
olvad és vége, mint a habcsók
a szájban, s másként hagyja ízét
mindünkben. Ó dallamra tett szók!
ó szerenád! - nekem riasztás,
valakinek becézés, szentség.

Hordozom én is, ami rámhullt
kéretlenül, mint ő is hordja.
Részes lettem egy láthatatlan
osztzkodásban, és nem tudja
az egyedüli úr - mert ő úr,
én meg kis koncos akaratlan.

Véletlenül kapott élmények
töltik a lelkünk túrt teherrel,
mert nagy udvara van a létnek,
és kicsiny helyen él az ember -
szép a külön világ - hiába:
összenőtt ikrek, akik élnek. -

Le lehet kaparni a képet,
a hanglemezt meg összetörni,
de a nyomok nélkül történet
hogyan lehet nem-volttá tenni?
az orzott, drága szerenád
visszaadnom, mint nem enyémet?

Meg kell nyugodnunk, s meghajolnunk:
nem lehetünk páratlan-mások,
egyetlenek, míg itt bolyongunk
a föld színén, a más hatások
akkor pattannak csak le rólunk,
ha majd a hús gödörbe omlunk.

ÖREGASSZONY

Milyen íze van nyelveden a szélnek,
te öregasszony,
s a napsugárnak a szemedben?
Nyilván nagy messzeségek öble bennük,
s ha lábod alól elfogy majd az út,
lakójukká leszel.
Nyár van még, de már nem az érlelő,
hanem a termő nyár ez,
a meleg fullaszt, és mellünkre ül;
valahol, valahol,
borús kertek ágbogai között
már lefelé botlik egy-egy levél,
s tudja a fa: jelez az ősz.
Te öregasszony,
kis öregasszony,
léted kinyílt a végtelen felé.

CSÖMÖR

Szólni sem érdemes, és moccanni sem érdemes;
játék a kisdéd és üres léggömb a nagy,
a zöld a lombokon csaló festék s a lomb csinált,
vásári rossz sípon trilláz a sok madár.

Napban fényeskedő, fehér utcák, ne bántsatok!
bontatlan tiszta kék, hús ég, ne nyomj agyon!
civódó szél, csitulj! félek, mint aki haldokol -
már tervben összedől a karcsú épület.

Itt nem maradhatok, és máshová se futhatok,
főlláló rajzszőgek földnek minden helyet,
és önmagamban is vad zendülés lármája zúg -
aludni volna jó, s az álom elkerül.

Öledbe rejts, anyám! látod, ki hősen otthagyt,
most tudja: nincs egyéb erősség kívüled.
Öledbe rejts, anyám! a sírba lépni nem merek -
a szebb nemlét terül szülő öledbe rám.

A GYERMEKEMHEZ

Megöllek, akármerre vagy,
bennem s minden nőben megöllek
téged, ki a hinta egyik felén oly könnyen állsz,
hogya toll-könnyű esetlegességnek
kell csak ráhullnia a másik felére, hogy létre kelj.
Megöllek, akárhol vagy is,
megöllek a tagadás őszinte s meg nem fellebbezhető
akaratával, amely úgy lopózik
utánad, mint a gyilkoló gáz
a békésen alvók szívére.

Én gyermekem,
gömbölyű és meleg karú gyermekem,
szám és fejem helyett
szigorúan és kegyetlenül kényszerítelek,
hogya a semmit öleld meg
gömbölyű és meleg karoddal
- vagy inkább köd-karoddal, mely veled együtt
arra lesz kárhoztatva, hogya a nemlét
küszöbén túl végezze el a születés
és a halál nagy dolgait.

Megöllek, mert még-köd-szívedben,
tudom, te ugyanezt tervezed ellenem,
mint minden gyermek,
ki kétes örömei fejében
apjának mellére tipor.

Én szolga nem leszek,
mosolygó, bárgyú szolga, ki annyira hű és együgyű,
hogya ura ütlegein is örül.

Millió gyűjtő, nevelő év és millió ős munkája hozott eddig,
piramis csúcsa vagyok, kiben értelmet nyer a rengeteg halott kő,
nem akarom, hogya folytatódjam,
hogya beálljak a szolgák seregébe,

azt akarom,
hogy ami eddig történt,
mind értem történt legyen,
hogy ne legyen közeg
közöttem és a végtelen között, ami következik utánam.

KARÁCSONYFA-DÍSZÍTÉS

Tíz gyermekedből egymagam maradtam:

kettőt befalt a föld,
hetet a sűrű távol. Változatlan
hangjával a karácsony rákköszönt;
nézünk egymásra: mit kezdjünk vele? -
tele a szívünk, s mással van tele.

Ezüstpapiros cukrok a kezemben,
díszítgetem a fát,
úgy sírhatnék, és úgy kéne nevetnem -
mozgásom egyre lassúbb, tétovább:
a régi hit nincs, új sincs még helyén,
meghalt a gyermek, s nem nyughat szegény.

Kínok térképét hordja édes arcod,
nézlek: segítsz nekem.
Szorgalmad hány nehéz éven kitartott:
erőssé tett a buzgó szerelem, -
díszíts, díszíts, hisz páratlan kezed
bús életedben mindig díszített.

Díszítsd a fát és díszítsd a világot,
díszítsd világomat,
s tárd föl egy lánynak gyönyörű tudásod
- elémidézi most az áhitat -,
tudom a törvényt: nem lehetsz örök,
s csak ő segíthet majd, ha szürkülök.

Ezüstpapiros cukrok a kezemben,
karácsonyeste van,
úgy sírhatnék, és úgy kéne nevetnem:
de csúf s de szép, hogy áltatom magam,
s de szomorú, hogy mégse sikerül:
álmos üresség bélel s fog körül.

Ki férfi lett, azt nem teheti többé
gyermekké anyaöl,
de gyermekké teheti mindörökké
egy jó szerelem, mely rátündököl, -
ó most érzem csak, mit vesztettem el,
ó most tudom csak igazán, mi kell.

Ezüstpapiros cukrok a kezemben,
karácsonyeste van, -
míg nem nyugszom e boldog szerelemben,
ha százszor is karácsony: hasztalan,
s bár minden dísz magamra aggatok,
kietlen-szürke és kopár vagyok.

KÉSŐ KÉRÉS APÁMHOZ

Hanyattfekszel; a melleden
összekulcsolt két kezdről lemállott
a gyöngé hús. Könnyen-síró,
apró szemednek nyoma sincsen.
Tudom, tudom,
hiszen tizennégy éve már. -
Bennem azóta hódító erők
bő-terebélyű fája nőtt,
harcoltam a sírásó-emberek
gonosz hadával, s győztem.
Téged szelíd víz, gyámoltalan férgek
roncsoltak el, szegény apám!

Most minden erőm hiúsulva,
elmetszve minden ifjú izmom,
s itt állok valakivel
égnek tárt arcod előtt.

Ugye látod?

Fehér, fészek-szívű leány.
Ő az, tudod, kivel reméltem
neked magot támasztani,
de szorgos, ügyes élők
gyorsan helyemre álltak.

Ugye hallod
elvetélt unokáid zokogását?

Élőnél lehet tehetősebb élő,
de halottnál nem.

Én csont-apám,
te mozdulatlan,
segíts a mozgók ellen!
Most visszabújok hozzád,
mint az öledbe bújtam,
amikor még együtt aludtunk.

Meredj a merénylők elé,
ellenkezésük törd meg,
nézz minket össze holt szemeddel,
ne szakadhassunk széjjel,
tetteiden az állandóság
bélyege: védj meg minket!

Szegény apám,
te óriási,
én csont-apám,
te győzhetetlen,
mutasd meg, hogy az apám voltál!

ÉVFORDULÓ

Tizenöt éve annak is már, -
az édes földbe elvegyültél,
csak villogó, szép csontjaidnál
gyengült a romlás. Furcsa tündér!
- tizenöt éve annak is már -
a sűrű földbe elmerültél.

Bátyám voltál a lepke létben, -
megálltál, és megvártál engem,
s lám, útjaidon végigértem,
s csalóan eléd-öregedtem,
- bátyám voltál a lepke létben,
és íme, már a bátyád lettem.

Mégis: csillagként állsz fölöttem
és égi boltként mindörökre,
erőd, varázsod nem-törötten
felköltözött fényes körökbe.
- Mégis: csillagként állsz fölöttem,
s vezetsz a hömpölygő ködökbe.

Lehet lengő, fehér szakállam,
mindig csodálom barna álland, -
s ha majd a süllyesztő halálban
egy messzi tájon megtalállak,
- lehet lengő, fehér szakállam -
mint hű öcséd, szívemre zárlak.

SÖTÉT LESZ

Dereng az ágyam, mint a foszforos kép,
a vaksötétben tompán ing az ágyam.
Fölébredtem, a testem, ez a rossz gép
fölébresztett; a zendülő magányban
alattomos hatalmak rontanak rám,
Védjem magam? ki ellen? ó ha tudnám!

Vak gálya úszom parttalan folyókon,
távol az élet, énfelém fonákját
mutatja csak. Zavartan forgolódom:
hogyan is történt? Aggodalmak rágják
húsom, - milyen bűvölt vidékre estem?
Fáradt lázakban fürdik béna testem.

Élek, még táplál szívem buzgó kútja,
de holtan sem lehetnék jobban árva:
mindenki alszik, jaj, anyám se tudja,
vagyok-e, és fia vagyok-e? - sárga,
beteg karján tán visz pár vézna álom,
de óvna-e, ha itt lelném halálom?

Ordítózok, vagy fölcibálom őket,
kik ébren engem féltenek, szeretnek,
és mondom majd a bárgyú ébredőknek:
ím, arcom, s íme, könnyeim peregnek,
- mit érne? látnám: bambán és riadtan
bámulnak rám, s nem aggódnak miattam.

Csak lassan-lassan térnék meg beléjük,
mint köd mögül kibomló kép. - De mindegy:
üres kesergés, százszor elvetélt ügy,
feküdni jobb s tovább hallgatni, mint egy
szorgalmas alvó, legfeljebb a múltban
kutatni, bent, e zárt és régi boltban.

Kik este éltek, mostan mind halottak,
s akik halottak, most akár az élők,
kik közel voltak, messzi elfutottak,
a messziek mellettem ülnek, égőbb,
frissebb szemekkel mint való-korukban,
élőbben élnek most, haló porukban. -

Aranka, édes, kis húgom, húsz éve,
húsz éve már! - az arcom is borostás,
vízbe estem és szelek fújtak, mégse
halványodtál, a képed mégse rozsdás,
szerettelek, s úgy érzem, egyre jobban, -
nőlsz bennem, mint az élet nő a magban.

Lány-néném szült, s te szégyen és fölösleg
voltál közöttünk, (most is említik még,
hogy mennyit ettél) - s én folyton kereslek,
mert az a rossz tűz lankadatlan itt ég
bennem, melyet halott kezecskéd gyújtott,
s tudom, tudom, hogy többé el nem oltod.

A halálból te voltál első lecke,
érthetetlen, de szörnyűséges mégis,
kisdéd tanár, tudatlan gyermekecske,
látod: azóta többet értek én is,
százannyit értek, s századnyit se félek:
mellem köré páncélt csavart az élet.

Mind együtt van, vagy együtt nincs, ki megholt,
emlékük is együtt ragyog szívemben. -
Halott kicsim, te kezdted el a bús sort,
apám és bátyám vert még így meg engem, -
ó, aki kedves, megmeredt kezével
jobban sebez, mint mások fűrge késsel.

Sírásomtól a kórház folyosója
hogy jajgatott! fehér nővérek pille
főkötője milyen vigyázva, óva
szállott fölém, tornyos félelmeimre!
- Már spanyolfal volt apám ágya mellett,
és szólni sem tudott, csak könnye pergett.

Mikor temették, én otthon maradtam,
pajtásaim irigy szemmel csodáltak:
úr voltam köztük, úr módján fogadtam
szolgálatuk. - Bolond rang! ó, hogy áztat
ma is még: balgán hányszor, hányszor érzem
király-palásznak fosztó szenvedésem!

A számban furcsa ünnep-íz merengett,
s tömött emlékek csillogtak szememben,
a rokonok, kik akkor épp temettek,
osztó kezekkel jártak föl-le bennem,
sírás helyett fénylő öröm virágzott
kis arcomon, és már szívem se fázott.

Apró apám, de sokszor kellenél most,
milyen jó volna intésed, ha volna!
Aki apátlan nőtt, aggódva fél most,
hogy eljutott a súlyos férfikorba:
lépéseit mihez formálja, mérje? -
Könnyek közt telik tudása edénye.

Könnyek közt telik? - ugyan, ne siránkozz!
szónok-beszéd: élsz, napjaid szaladnak,
elértél végre a való világhoz,
lettél komoly gazdája önmagadnak.
Ez tán a baj? hogy nem jársz fellegekben,
hogy hasznos is vagy, nemcsak élheterlen?

Melegért álmot érdemes cserélni,
de ha se álmom, se meleg? - Didergő
óráim bamba hivatal fecserli,
s körülkerít egy álnok ember-erdő,
s tőlem az álmot, meleget riasztja,
kedvem forrását eltömi, apasztja.

A nyelvemen villámos szók lapulnak,
s okos szavakkal kell megölnöm őket,
kápráztató-szép színeim fakulnak,
minden napom a halálból előleg,
(már nem sokáig! éltető szabadság,
szellőid nyúlós undorom dagasztják.)

Hová széledt a sok barát s a lányok
és az a lány, ki több volt mindeneknél?
Hideg helyükön zümmögő hiányok,
más-más hiány azoknál és emennél.
Kezem cél nélkül tévovázik, mint a
karó végére érő gyenge inda.

Soroljam el, kiket, s hogyan szerettem?
fölösleges: nem volna benne újság.
Egyformán játszunk mind ez ősz szerepben,
és mitsem ér, akármilyen nagy tanulság:
tudott kövekben elbotlott a lábam,
s hány botlik el még éppen így utánam!

Rólad, kiről már oly sokat beszéltem,
rólad szólok csupán, - az életemben
ki hűvös csúcs voltál, s míg el nem értem
tehozzádig, szünetlen hegyre mentem,
azóta hullok, nő az éj köröttem,
s a kedves ég alig villan fölöttem.

Tudom: téged törvény bocsátott hozzám,
örömök, kínok nékem szénítették,
e világ gazdag kincseit kobozván,
magad építve sorsom építetted.
Döntést jelentett minden moccanásod:
kezed tartotta bennem a világot.

Tol az idő a sír felé - ma még tán
van annyi hely, hogy nyújtózzam, de holnap,
holnap talán belészorít, és aztán
a hullámok fölöttem összecsapnak:
elsüllyedek az öblös úrbe, semmi,
kis nyomaim a feledés belengi.

Porszem vagyok, de élek fontos ügyben:
a mindig-rejtély szépről szólni tiszttem.
Békességes, de lázadó is egyben,
előttem e páros vakságba veszttem. -

Te összefogtál mély harmóniába, -
friss zendülés kelt lábaid nyomába.

Lám, jött helyedbe más; aranyhajával
oszlatta gondom terjedő homályát,
s aranyhajával máris messze szállal,
nem hallja szám marasztaló imáját:
fél- emlék, fél- van, már halott, de él még,
szólítom, s mintha magamban beszélnek.

Az Isten is fölszállt a távol égbe,
régén szívemben mindig megtaláltam.
Ma már az ujja csücskével sem ér le,
nincs háza bennem, s én vagyok hazátlan.
Hő lágyulások, gyermeteg melegség,
mily zordak az imátlan férfi-esték!

Ó, messzi lányok, messzi, messzi Isten,
az árvaság hogyan reámtekergett!
Jövöm fakó, akármi színre festem,
s a bő idő álmos folyója görget.
- Ágas borongás! van még egy halottam,
néz, néz merően, árnyékká fogyottan.

Mint vízbehullt, ha fölbukkanva éppen
mohón zihálna, s menten visszanyomják,
úgy jártam: a szakadt felhőjü égen
nap nem derült, más gyász emelte lombját:
apám után bátyám, kit úgy csodáltam,
akadt meg a hurokvető halálban.

Egy gyertyaszentelő utáni reggel,
jeges hajnalban ment az állomásra.
Aludni hitt: figyelt, és nem köszönt el,
de én az alvás partjáig kimászva
láttam tűnő hátát, amint a keskeny
ajtón kifordul, s új alvásba estem.

Nem múlt el még a február egészen,
és megtudtam: többé hiába várom.
Azóta nyájas emlék-napsütésben
áll bennem, mint legendás, hősi várrom.
Ó, hogyha élne, ő értene engem:
költő volt ő is, csak kissé ügyetlen. -

Három halottam és sok-sok halottam,
ki csak nekem halott, de másnak él még,
leskődtök a homály-öblű sarokban,
tudom: szerettek, s mégis, mintha félnék, -
jó társaim, suhogva nő a távol,
ahogy sodortok a szilárd világtól.

Dereng az ágyam, mint a foszforos kép,
száll, száll a fény belőle, mint a pára.
Hol támadott ez ordító üresség,
mely ráterült a gunnyasztó szobára?
Kóválygó árnyak mellemig merülnek,
s mint ólmos gondok, súlyosan megülnek.

Gazdátlan fekszem, s szállong, mint a pára
szívemből is a lassú fény: sötét lesz,
jaj, bennem is! Testem már nem határa
az éjszakának, s mily kártékony éj ez!
mint sót a víz, magába oldva hordja
a bánatot: halálos minden kortya.

LEVÉL

A kék üveg fejünk fölött
széttört: valami rengeteg
ököl zuhant rá. Semmiség
ásít helyén, a sok cserép
a szélbe hullt, most ott kering,
s karcolja arcunk élesen.

Az embereknek nincs nyakuk,
a sok lovacska fondoran
gőzöl, minthogyha mondaná:
ha már köd van, legyen nagyobb,
s játsszunk bújócskát benne! A
bokrok, mint robbanás után
kővémeredt bombák: szedett
águk szörnyűen szúr bele
a légbe. És a fák, a fák!
zörgő csontvázként állanak
egy nagy-nagy anatómián. -

Felétek, ott az agg Duna
partján, még barbárabb a tél.
Ilonka, gyenge arcodat
úgy óvnám s gyenge testedet!
Magam helyett e versemet
küldöm mint sálat és subát
s meleg cipőt. Vedd rád, s vidor,
pajkos szemekkel nézz a már
valahol mégis rejtező,
győztes seregét szervező
tavasz felé...

MECSEKI SÉTA

Földomborul, és elsüllyed a táj,
amint az út hulláma ringat.
Hegyi szél hínárja akasztja
egyszerre lépő lábainkat.

Apád, anyád és minden szeretőd
kőd most és semmi néked, kedves,
és én vagyok csak a valóság:
hadd szóljak szépen a szivedhez.

Százezerévek zúgó mélyein,
lám, úgy forgott a múlt miértünk,
hogy sírokon, bölcsökön által
szerencsésen egymáshoz értünk.

Örüljünk, ríjjunk, mint a gyermekek,
mert, ó, be másképp is lehetne:
kis késéssel vagy sietéssel
nem révedhetnék a szemedbe.

Hozzád és hozzám tartó szálakat
kévényit font ott lent az élet.
Mögénk zuhant a messzi bárdja:
mi magunké, s a föld miénk lett.

Mégis: szellőként libben az idő,
és ujjainkat szétbogozza,
és viasszodó menthetetlen
régi szürkéknek jóba-rosszba. -

Hozzád és hozzám tartó szálakat
kévényit font ott lent az élet,
nem futhatunk el: öncsalások
csupán a gyors feledkezések.

Apád, anyád és minden szeretőd
kőd most, és nálam mégis többek,
mert néha minden foghatónál
nagyobb ereje van a ködnek. -

Földomborul és elsüllyed, a táj,
amint az út hulláma ringat.
Hegyi szél hínárja akasztja
egyszerre lépő lábainkat.

És már tudom, hogy nem is mi vagyunk,
csak énünk egy-egy kósza része,
mely hasztalan szabadkozással
szédül megint a csonk-egészbe.

TÉL FELE

Vigyázva néztelek, régi, régi lányok,
mint a képet;
eljöttek mégis: hasztalan nőtt árok
s gát elétek.

Belőlem jöttetek, ködnevelő múltam
csupa-köd-lelt
mélyéből, mert elföd, elnyel a múlt gyorsan,
de nem öl meg.

Hoztátok tétova vonalak újságát,
frissességét
s gyenge változását - már-már üres rációk
betelését.

- A hézagok között átszűrő nap
kilyuggatta
a vékony árnyékot. Tele-gyerek csónak
ment, ugatta

játszani kívánó vén kutyánk. Feküdtünk
fent a parton,
haldokoló fűben. Sűrűdött felettünk
már az alkony,

őszközeli alkony: reszkető és bágyadt. -
Vége, - hallom,
hallom-e ugatni mégegyszer kutyánkat
fent a parton

vagy akárhol másutt? - Csak tán a szivemben
messze, messze,
indás események bogába keverten. -
Ó, szeresse,

ápoló kezetek szeresse a sorsom,
tegyetek le,
fektessetek vissza a zöld fűre! arcom
kezetekre

rászorítom, hogy míg röpködünk a télbe
frissen, épen,
ne lássam, mint hull a piros élet térdre
gyilkos szélben.

ÁLDOTTAK AZ ÉJSZAKÁK

A nappalok s a fény merev
formákba öntenek.

Külön vagyunk, határaink
tiszták, nincs senkinek

velünk érintkezése. Mint
a sürgönypóznák, hogyha a
drótjuk szakadt, nem küldenek
s nem kapnak tétova

jelzéseket a tág világ
felé s felől. - Csak száz s néhány
kilométerre vagy, de ha
ezerre lennél vagy néhány

méterre, mindegy volna, mert
erős a fény és visszatart;
és nem jöhet közel
a messzi part. -

A nappalok s a fény merev
formákba öntenek,
de áldottak az éjszakák:
lágy kapcsoló-közeg

a dús sötét. Az ég meleg
és roppant nagy kosár,
és minket, mint ma-kelt
csibéket összezár

pihés ölen. A sürgöny-
póznának számtalan
új drótja nő, és érzem:
már nem vagyok magam.

S határát vesztett testem
és tested szétterül
a sűrű légbe, s itt vagy
a bőrömnön belül.

ÖNVÉDELEM

Ki szomorú vesztesre készül,
kell, hogy gyűjtsön vigasztalókat.
Ugráltató önzéseimben
ne haragudj rám: szenvedés ül
mélyeikben. Lesz, hogy lekókad
kedvem csak az emlék deríti,
s lyukas, megürült tenyeremben
ez lesz a minden.

És a tárgyak,
élők, halottak, jók és rosszak
majd testőrökként sorakoznak
mellém, mikor magamba látnak.

Baljós homályosság keríti
a sorsom szűkülő körökben:
toborzásommal jó sietnem:
mi lesz, ha az éj rajtam átcsap,
míg nincs elég fény a szivemben?

IN MEMORIAM

Hulládat görgeti már a csobogó idő,
és nem tudlak siratni.
Bőröd alá visszahúzódott hajdani szép erőd,
s a terjengő halál
alattomos vadvizeibe fulladott.
Olyan vagy, mint egy idegen tárgy,
még csak nem is a magad mása vagy,
a magad szobra,
melynek meghitt vonásain szemem
kedvére bujdokolhat.
Olyan vagy, mint egy idegen tárgy: szürke
s konokul hallgató,
csak nézlek, és mit bánom: vagy-e, nem vagy. -
Másképp akartad bizonyára,
szeretted volna bennem szívósan megmaradni,
mint a bőrön a tetoválás,
hogy mikor már magad előtt se vagy szép,
légy sérthetetlen
valakiben, kinek a nyelve beletanult dicséretedbe.
Nem sikerült: nyugodj meg!
Elfárad és megváltozik az ember, akarva-akaratlan
elfárad és megváltozik:
volt-nyomaidat széjjelhordták a szelek,
s mint egy idegen tárgyat,
hulládat görgeti már a csobogó idő.

SZILVESZTER-ESTE

Szomorúságom szürke gömb,
bárhol próbálom bontani,
föltépni és szétronítani,
lesiklik róla a kezem. -

A szívemen gurul, gurul,
behorpad tőle a szívem, -
úgy érzem: szívemen viszem
a legmagasabb hegyeket.

Támad a hideg négy felől,
bevicsorog az ablakon,
fagyott árnyékok a havon, -
meleg a szoba: hasztalan.

Átúsztam újra egy folyót,
kiveri utánam a hab
a nem-szeretem dolgokat,
és nincsen senkim, aki véd.

Távoli, vidám szavaid
jéggé meredve érnek el, -
a hűvös semmi énekel
fülemben, mint a szunyogok. -

Siess, hozd már a meleged,
veszélyes tájon imbolyog
a lábam: könnyen megfagyok,
szívemhez koccant a halál.

Hogy mindörökké áldjalak,
ki másodszor életre szülsz,
s a pusztulás elé feszülsz,
mely már-már arcomba lehel.

AKI SOK SZÉPET

Aki sok szépet mondott el hiába,
szükszavú lesz vagy néma, -
tudom: fáj, hogy neked jutott
szavaim maradéka.

Én már a földnél is mélyebbre hulltam,
nyirok s penész ölelget;
nem csillagokat üldözök, -
kis emberi türelmet.

A gyengéimmal sétálok előtted,
már-már magam kinezve, -
ha rám gondolsz, a jó helyett
gondolj inkább a rosszra.

Hiszen becsaplak: önzésből szeretlek,
- embertől más se telhet, -
önnön-szívemre készítem
e gyógyító szerelmet. -

Aki sok szépet mondott el hiába,
szűkszavú lesz vagy néma,
de minden szépnél szebb lehet
szavai omladéka.

Úgy szeretlek, mint botjukat a vénék,
ahogy a víz a gödröt,
a napnyugtát az aratók,
az istállót az ökrök.

Naplórészletek

VAK szelek játéka hozott-e
vagy kikerülhetetlen,
szoros parancs? - Szemedben
szemem szorongva kémkedik.

Múltam riasztod, hogyha nézel,
már hárman néztek így rám,
s három halottam sírján
hevesből lettem óvatos.

Nehéz megállnom egymagamban,
karjaid enyhes öble
jó volna mindörökre
menhelynek, hogy ne bántsanak. -

Vak szelek játéka hozott-e
vagy kikerülhetetlen,
szoros parancs? - Szemedben
szemem szorongva kémkedik.

Ó, merhessem-e rádaggatni
buja és boldog terhét
szép álmaimnak? Elmégy
ahogy jöttél, vagy ittmaradsz?

Hasonlatosságodra formált
énem veled: barátom,
nélküled: zátony,
melyen magamat roncsolom.

Hasonlatosságodra formált
énem veled: ünneplő
ruhám, madárijesztő
és céda ringy-rongy nélküled.

Vak szelek játéka hozott-e
vagy kikerülhetetlen,
szoros parancs? - Szemedben
szemem szorongva kémkedik. -

Mint többször póruljárt gyerek, ha
cukorral csalják, lép is,
vonakodik is, én is
áhítalak is, féllek is.

Ritkulj köd, és tisztulj jövődő,
lássam, hogy mit kell tennem:
hűs kis kezét kezemben
eresszem el, vagy fogjam itt?

FÜVES hegy oldalán ülök,
tisztára fúj a szél.
Fitogtatnám most lelkemet,
ha fürkészné az Úr:
tudom: kellően jó vagyok,
jobb nálam nem lehet.
Ha moccantom vidám fejem,
felhőkhöz súrolom.
A gyengén-vájt mező szelid
mosolyt lenget felém,
ölében gőz-lehelletű,
szorgos vonat kocog,
felőletek jön, hozza tán
a pillantásodat.
Erős kísértés bujtogat,
hogyan nyúljak érte le,
hogyan két ujjammal fölvegyem,
térdemre rátegyem,
erős kísértés bujtogat,
hogyan nyúljak távolabb,
és egy ujjammal toljam el
a rejtő dombokat:
láthassalak, - két napja már
hogyan fény, szín, száz alak
harcol miattad ellenem:
szeretnék képedet
széttörni bennem. Hasztalan:
jelenteném neked,
hűséggel állom posztomat
akár örökre is. -
Kis domb, ne nyújtsd útjait,
mindig céljába lejts,
s ha nem jön még, beszélj neki
felőlem szépeket.
Majd fordulj vissza, kis vonat,
veled tér ő haza,
- ó, már csak egy nap múlik el
és csak két éjszaka.

Ki hozzám vagy jövőd, maradj el,
ki itt állsz a szívemnél, szaladj el,
ki hűséget fogadtál, tagadj el.

Ki sorsodra fölírtál, törölj le,
ki életem fokán ülsz, röpj le,
ki egedre szögeztél, söpörj le.

Ki biztatva ígérted, ne várj meg,
ki hallod, hogy kiáltok, ne állj meg,
ki szerettél, s szeretsz is, utálj meg.

HALOTT, bús nyújtózás van bennem,
s idéetlen szürkeség.
Nem csalogatlak titkaimmal:
meghaltak a mesék.
A bárgyúnak-sajnált derékot
tisztelve bámulom,
minden üres színig-telt hozzám,
éjt álcáz homlokom. -
Bátor, aki kisujjat moccant,
hős, ki egy szót beszél;
mint száradó ruhát kötélén
az erre-arra szél,
lengeti az idő a lelkem:
énbennem nincs erő.
Százszor inkább való az élni,
ki tervvel áll elő,
akármilyen korccsal, beteggel,
de bomló életét
valaminek akarja látni,
s szabott ütemre lép. -
Ki bennem titkokat gyanított,
csalódott: nézze meg!
Itt fekszem, mint a fáradt ringyó,
ki megfélelkezett
a szépítők ezer cseléről,
és ágyán meztelen
meglepték, s már semmit se bánja,
ha gúnyos, szemtelen
szemek mohón isszák hibáit. -
Szánj, hogyha gondolod,
szánj és sirass, de távozásod
ne hidd, hogy nagy dolog,
hogy kincsektől fosztod magad meg. -
Fölvakkanó falak
csupasz jajgása lesz a válasz,
ha elköszön szavad.

SZAVAIDTÓL fölhussant a bánat
a szívemről, mintha labdát vágnak
sötét varjúsereg közepébe -
nem örülök, nem örülök mégse.

Fáradt vagyok nagyon az örömhöz,
csak a béke langy esője öntöz,

csak feküdni tudok mozdulatlan,
kedven innen, könnyön alig onnan.

Tudja isten: jobb-e így vagy rosszabb,
érzékeim mélán horgadoznak,
nem alszanak, nem is állnak lesbe,
- tücsökhangon horkol kint az este.

MOST a föld az úr, a vermek és a hollók
színe az úr; mint talajvíz fakad
föl a sötét, már a szívem alatt
locsog, s a szívemen
mázsás aggodalom lóg.

Leomlott a négy fal, külső rettegések
ólálkodnak itt, a jövő s a múlt,
két őrizőm, Júdássá aljasult,
az emlék s a remény
húsomban forgó kések.

A kezed után nyúlok, mint tétovázó,
gyáva kacs nyúl a támaszték után,
ó, fölszín-járó, biztos-léptű lány,
igen-igen erős,
ó, fennen-lengő zászló!

Csak ne vess sokat, most nem nevetsz hiába,
didergő lelkem régen járt napon,
takard be, édes, rejtő-vastagon
kedved fészek-meleg,
bő felleghajtójába.

VESZÉLYES úton jársz: lábad körül csapdák,
szél ködöt terelget mögéd, ahol ellépsz,
eső csinál rácsot, hadakozik villám,
laza lombzúgásból rejtegetőd épül.
Komoly szavam küldöm felocsúdtatónak:
bátor elleneim teáltalad bátrak:
rég nem voltál erre, messzekerült dülön
duhaj gyomok szúrnak gonoszul az égbe. -
Emlékszel-e még rá, kétkedésbe mártott
Isten-hozottamra, okos félelmemre?
Tükröző gyerkőcök játékos kezéből
rámhullt rezge fénynek véltelek szorongva.
Szándékkal maradtál, szándékkal kúszáltad
sorsomba a sorsod. Jólesett, s miként a
lengetett inga a mélyponton, golyó a
fordított kúp szoros csúcsában, megálltam. -
Szándékkal maradtál. - Szándék-e keserves
kalandod ezúttal? Nem tudom. Ki tudja? -

Komoly szavam küldöm felocsúdtatónak:
látsz-e még? vigyázz! már tág a köz közöttünk.
Ne hagyj itt, szegényke, többet ártsz magadnak:
meleg tenyeremből kipottyanó szíved
hóember takarja két fagyos markába.

CSONTJAIMBA tüzet rekesztettél,
tenyeredből futni eresztettél,
az örömek felém csörgő
csermelyeit elsiklattad tőlem. -

Rideg legény szomorú, szép hangon,
síró gerlét utánozó hangon
hivogattam, csalogattam
valakit, de árva vagyok most is.

Magos az ég, nem tudom elérni;
kemény a föld, hova tudjak lenni?
Ha szaladok, ha lefekszem,
fogaimat tördelik a kínok.

Anyám öle, de meghiúsultál!
nagyon régen de hatalmas voltál!
Nagyon régen, nagyon régen; -
íze sincs már keseredett számban.

Áthajol a faág a faághoz,
elröpül a madár a madárhoz;
hát én kihez hajolhatnék?
melegedni hova röpkülhetnék?

Rideg legény maradjon magának,
válassza a szelet barátjának;
így, ha néha könnye csordul,
lesz legalább ügyes kifogása.

FINOMMÍVŰ csodatükör a tenyered.
Ha rányomod csukott szememre,
kúszált magamat
gyönyörűszépnek, épnek látom benne.
Látod, te jó, csak ez maradt!
Szívemen, mint baráti ágon
a madarak, tollázkodtak, csevegtek
az örömek.
Közük lőtt egy orvvadász: a kín.
Kopasz ágat nyöget a nyurga szél. -
Látod, te jó, csak ez maradt,
csak a kezéd maradt! -
Holt hal vagyok a víz színén:
meghitt mélyekbe el nem bújhatok.
Lábatlan vagyok friss gidák között:

ungorkodón nem ugrándozzatok.
Páva vagyok, megtéptek a kutyák:
nem illegethetem magam. -
Látod, te jó, csak ez maradt,
csak a kezéd maradt!
Tavas van: most mindenki bátrabb, csörtetőbb.
Önnön bújuktól, önnön örömeiktől
szédülnek a fejek.
Minden ajtó kinyílt,
nem zárhatok mellém egy részvevőt sem.
Csak a kezéd maradt,
látod, te jó, csak ez maradt!
Derék híd, melyen fátylas távolokból
örvényes örökön keresztül
bajtárs-émlékek
fölmentő seregei özönölnék.
Ringó tutaj, mely paskoló esők
hazájából mindegyre visszavisz
a nyájas délre. -
Csak a kezéd maradt;
most nékem ez a minden,
ez a világ és önmagam.
Ne vedd el a kezéd!
ha elveszed,
nem lesz világ, s én sem leszek. -
- Látod, te jó, látod, te jó!

FUSS vele, idő, fuss vele,
fuss vele visszafele!
Habzsoljon össze friss kezéd
mindent, amit rámszeretett,
se testemen, se lelken
nyoma többé ne legyen! -
Bűvölöm magam: ő nem él,
de mint a szél,
porcikáim mélyeiből
zúdulva kitör,
s van százszor inkább, mint amikor
valóban volt még. - Száll a por,
ha fölverik, lustán lebeg,
fáradtan visszahull, belep
mindent. - Ó, fújj rám, jó idő,
fújd ki belőlem szédítő
kínoktól fölvert emlékeit!
mert visszahullva ellepik
szemem, fülem, szívem,
és újra nem lesz senkisem,
akit látok, hallok, érzek,
csak ő, csak ő. -

Mint rezgőnyárfalevél, rezeget
a belsőm. Hús nyugalom,
tőlem mindig riadó, áldott hatalom,
települj rám végre, mint izgága folyók
tükrére a jég, mint tarka golyók,
szertegurultak örökre,
ó, szertegurultak örökre
az álmok, az öt hazudók!

ÍGÉRETEID lajtorjáján
minek hoztál a magasságba?
Csak szavak voltak szavaid, -
zuhanok most halálraválva.

Holt s még nem fogant ellenségek
nyüzsögnek ébren körülöttem;
hessentem őket és sirok, -
ó, többen lesznek, egyre többen!

Mint gyenge őzet vad kopóhad,
futó szívem félelmek marják. -
Én jó vitézem merre jár?
miért nem villogtatja kardját?

Meghalt a béke: vánkosoznak
élő parázssá vált huzatja,
a sok-tenyerű éjszaka
kegyetlen ökleit mutatja.

Hogyan kiáltsak? melyik égtáj
takar, melyik vándor-szél ismer?
Nehéz vagy: sajgó-súlyosan
visszhangozol érzékeimben.

Minden való én voltam eddig,
és lám: mindannyi idegen lett.
Ha viszem őket, úgy viszem
kelletlen, mint hordár a terhet.

Növés fájdalma tagjaimban:
elárvultam: kell izmosodnom.
Alábbsüllyedt az ólmos ég,
két vállamon remegve hordom.

ŐSZ lépeget a lombokon,
talpa vörhenyes sár, agyag,
a boldog zöldre ráragad,
- föld felé hull a homlokom. -
Hozzád szeretnék menni most,
jaj, elrontottuk! nem lehet,
nem volna most már enyhület,
pedig meglásd: kifoszt,

kifoszt így minket az idő.
- Ha ostorát emelte ránk
a rossz világ,
mért nem öleltük reszkető
testünket egybe? ó miért
bántottuk egymást még mi is?
Kimondom a nevedben is:
botlott, kitért
órák ezek, jobban szeretnéd,
tudom, ha ujjadat
csókolgatnám, s térítgethetnéd
fejem öledből (fojtogat
a sírás), ó, én is jobban szeretném,
hidd el nekem,
ha kedves-pajzánul etetnél,
s ál-mérgesen
meghúzkodnád a hajamat.
- Az utca párokkal teli,
együgyű áhitat
az arcukon; ó együgyűek! ó mesebeli
bölcseknél bölcsebb emberek!
lám, lám, két ostoba
távol remeg,
fázik egymástól. - Nagy, csunya
lábával lépeget az ősz;
hideglelés
félelemtől borzong a kert.
- Figyeld,
amit most mondok: meghalunk,
előbb vagy utóbb meghalunk,
és deszkák közé zárnak el,
szűk lesz a hely,
de mindegy lesz nekünk,
mert többé úgysem mozdulunk,
s ha egymás mellett pihenünk,
akkor sem lehet akkora
akaratunk soha,
hogyan érintsük egymás kezét,
ha félujjnyira van akár.
- Jön párra pár,
jön kínra kín:
halld ki sírásom halk neszét,
halld meg ezeknek a soroknak
csukló gyászszípjain
jajongani a lelket! -
A csillagok már hunyorognak,
nagyon ideges szél remeg,
habos buborékja a holdnak
a fák fölé lebeg.

DZSUNGELBE indulsz: egyszeri életed
dühödt-növésű rengeteg ellepi,
külön formáid szétfaragja
durva kezével a vad tolongás.

Már jól tudod, s mint gyáva gyerek, szepegsz,
az eljövendőt már siratod: fagyos
szellők legyintik gyöngé szíved,
mint kora-ősz a szelid virágot. -

Ne félj! vigyáz rád nem-hazudó szemem,
szerelmem égő jelt alakít föled:
mehetsz, bolyonghatsz bárhová: én
látni fogom tüneményes arcod.

S szólítalak majd régi neved szerint,
s szavam lenyúl majd érted akár a kéz,
s mint csillagot mély nyári éjen
fölmutat újra a földnek, égnek.

SZÍVEM hús felhők pólyái között reszket immár örökké.
Minden gyöngédség elpártolt tőlem, amióta nem vagy;
a régi barátok és a régi kedves tárgyak feleselve pörölnék;
tudatos nagy kegyetlenséggel kínoznak a nappalok és az éjszakák. -
Sírnom kellene, mondanom, hogy: hűtelen,
és szemrehányó szavak fekete seregét bocsátanom utánad,
mert megéheztettél és megszomjajztattál, de nem adtál ennem, innom;
mert megmutattad, mi a jó, s rámengedted a rosszakat. -
Mégis: nézzétek, emberek! puha mosoly játszik a szám körül;
mint aki bűvös titkokat tud, mosolygok - mint ki gyermekek
nagyosan-komoly játékát nézi és elmosolyodik. -
Azt hiszi ő, hogy elhagyott, - azt hiszed, hogy elhagyta engem,
s a két színben vastagodó idő egészen eltakar majd.
Széles a világ, mély a föld, tág a tenger, magos az ég,
szélesebb, mélyebb, tágabb és magosabb a szerelmem.
Megindulsz nyúlánk utakon futó lábbal, vagy kanyarogva
bujkálsz bújó ösvényeken: hozzám lyukadsz ki végül,
a földbe ászod magadat, mérföldnyi kútba: énram bukkansz,
tengerre szállsz, bárhogya kormányzol: énnáam köt ki a hajód,
a légbe lendülsz: énbélém ütődik gyenge homlokod.
- Sírnom kellene, mondanom, hogy: hűtelen,
de nem lehetsz te hűtelen, - sokkal jobban szeretlek annál,
s eligyekvő lépteidet úgy nézem, mint egy pajkos gyermek csínyjét.

MÁR fáj nagyon, már elmegyek
keresni téged;
ó, melyik óra rekkentett el,
milyen vidékek? -

Teljesség tükre, hü tükör,
torz csonkaságom
benned láttam meg legelőször,
s azóta látom.

Zsengécske kislány, rengeteg
mélységű asszony,
emlék vagy csak, de sok hiányom
veled tapasztom. -

Az erdő szűkül, őszre jár;
lelkemre hajlik;
a rettenet: hogy érek árván
a másik partig? -

Most ápolom, félttem magam,
áldom, becézem
a testemet, ő volt az öröd
sok tolvaj vészben.

A léleknél hívebb a hús,
hús érintésed
immár örök, akár a törvény,
a kőbe vésett.

S ez jó vezérlő, így kelek
utánad útra,
magamba és a napra nézek
s a csillagokra.

MÉLYRE ástalak magamban,
mélyre nyúlt belém az élet,
nem maradhattál meg épen.
Hetyke lázam egyre-másra
szőtte rád a hímet, éket,
már kicsit sajnáltalak, hogy
test szerint milyen fakó vagy.
És kezem, mely tartva-tartott,
meglazult: mehetsz, a hús-vér
változó és gyatra-gyarló,
és a kép tökéletes csak. -
Mélyre nyúlt belém az élet,
vert, becézett és a hús-vér
változó és gyatra-gyarló:
ó, a kép, a kép hová lett? -
- Mint a jég a kályha mellett,
- mint a hold a pirkadatban,

- mint a nyelv hegyén az ostya,
olvadott, s ma nincs sehol már,
ó, de fáj, hogy nincs sehol már! -
Asztal és szék és a többi
tárgy, mihez csak egyszer értél,
most megannyi bűvölőszer,
mert a legjobb őr a holt: hű
és komoly. Ha akkor én is
meghalok, való színekkel,
nem nagyítva máig élnél
bennem és nem kéne tompa
füllel és hiába néző
szemmel ezt a sok mogorva,
más halottat keltegetnem. -
Ó, tudom, ha újraéledsz,
és a holt az élet fája
lesz, olyan vigyázva mégsem
bírlak eltakarni, hogy ne
kelljen ismét nemsokára
őreidhez visszajönnöm,
s téged újra visszakérnem.

SZÜKSÉGES búcsúd súlyosodó, nehéz
terhét idáig csak az éjszakák előtt
mertem magamra venni:
könnyítették az éjszakák.

Ó éjszakák, hogy megpihen őriző
öletek mélyein a rettegő szemű,
hogyan rátok bíz mindent:
ügyes kezetek oldja meg.

Erősödöm már: a vonalas, rideg,
morc nappalokba is nyugodtan indulok,
sorsom példáját mások
sorsában bátran figyelem.

Jobb lesz-e így? - én nem tudom. A fagyott
szív majd nem érezi, ha dér esik reá.
Ó, lobbadozó lázak,
titeket pótol-e a csönd?

A fáradságtól lettem erős. Futó
sorsod megtartani próbáltam: hasztalan, -
a markom elnyitottam:
mehetsz, amerre jól esik.

Ne félts már többet! józan a lábom, és
biztos nyomokba lép: elbuknom nem lehet,
nagyon megokosodtam:
nincs kedvem semmihez se már.

SZABADULÁS 1943-1947

ELŐSZÓ

Aggódva válogatsz: nem méltó az sem, ez sem,
hogy versbe-fogd. Csodák villámlására vársz.
Tárulkozó eget fürkészel: onnan essen
eléd költői tárgy: magos nyilatkozás.

Bozótok, dzsungelek fordulnak útjaidra,
- ó, minden szürke perc bogos dzsungel, bozót,
s a jámbor dolgok is! figyelj álarcaikra!
és zúgva rajzanak szájad köré a szók.

Az észrevétlenül növekvő semmiségek
omló, alaktalan homokba rejtene,
igékre őrzött torkod zizegve eltömik,
s ki hajthatatlanul lesed jelét az égnek,
már-már mozgatni is felejtet nyelvedet,
s a némaság lekúszik didergő lelkedig.

SZOMORÚSÁG

Szél fut a tollpihének, a lepke
szárnyát emelinti.
A csukott ablak résein át a cifra fenyő
karácsonyi illata száll.
Fényes utak csúsznak a tájba,
oszlik a göndör füst,
a hegy éle embereket szab mind rövidebbre,
az ujjaik közül
fürgén gurulnak szét a tarka gyöngyök.

Szerettetek engem,
jók voltatok hozzám:
vállatokra titkon
mért vettetek szárnyat?
Hogyan aludjam most,
hogyan legyek ébren?

A nap ketrecbe hull, ketrec rácsai várják a napot,
leroskad a híd, mely az este homályos partjairól
a hajnal tiszta ormaihoz vezet.

Nem kondul a harang se többé, hangja
egyre fogyóan párázik, akár
hűlő ételből a gőz.

Kicsi fiúk, kicsi lányok
tenyerükben
jégcsapokat tartogatnak,
s szomorúan bámulnak rám.

Kicsi fiúk, kicsi lányok
tenyerükben
virágokat tartogatnak,
s szomorúan bámulnak rám.

Köveket hoznak az emberek nehéz kocsikban,
téglát, gerendát, cserepet is hoznak:
menekül az árvacsalános rét, sohasem érem utol.

Akik ismertek, sorra hagynak cserbe:
porló szivüktől lényem ízét
megtanulja lassan a föld

Szerettetek engem,
jók voltatok hozzám:
sarkatokra titkon
mért vettetek szárnyat?
Hogyan aludjam most,
hogyan legyek éber?

Felhő-árnyék lebben a sűrű-
hajú mezőn, s a kócos
bogáncsok apró horgai
hiába kapnak utána;
üres folyosókon
haló léptek kopognak:
zománcos szappanbuborékok
rajától csillog e szüntelen
szűnő világ.

MÁJUS

A kényes-omlatag vidék remegve füstölög szét,
s az íves láthatár merev szélébe ékelt
és hasztalan szabadkozó tavakból
mohón hörpölget hosszú kortyokat
a földre-hajló teknő-forma ég-alj.

Fény ví a fénnel itt meg ott szikrázó forgatagban,
süvít a villanó gerely, sajdulva rí az űr,
fölszáll a kín, s kecses körökben leng az öblös,
hullám-vető, szelid lapály ölében,
aztán a dermedő magasba csap.

Kucorgó, gyáva kedvedet cikázó gyík hátára fektesd,
serkentse föl, s a lusta köd guruljon el belőle,
kössön rá tréfás hurkokat -, csomózd hanyatló kedvedet
a tátott-szájú kémények vidám
torkából gombolyogva ömlő ritka fűsthöz.

Ó, nézd az utak villogó szalagjait, szegélyükön
a szunnyadó fák borzait, melyek fáradhatatlan
villannak és fakulnak és mindig bújtatnak egy kis éjt -,
ó, nézd az utak hangtalan kígyóit, rád-sziszegnek,
s szívedbe kúsznak: - ott keresd őket, ha majd hiányzanak.

Szívedbe kúsznak lassan, és a kényes omlatag vidék
szívedre hull, akár a zizzenő por, ha
megáll a szél. Merülj magadba, ott keresd
őket, hiszen csak múló emberszívben él
tovább a kagyló-héjú pillanat.

TÉL

Remeg már. Háborodva futna, futna -,
fagy dönti el. Mint üldözött bogár,
gyors életére gyors halált hazudva
hever hatalmas buktatóinál.

Csírái, lám, fordítva nyíladoznak,
békéje omló köddel vándorol,
jelei fönt a hegy-tetőn lobognak
s a csillanó ablak-kristályokon.

A tornyok és a bástyák összedőlnek,
az orra-ejtő árok föltelik,
a támadó orcái tündökölnek,
nevetve látja érett terveit.

Nevetve néz szét karcsú trónusáról,
kiszáll belőle régi szégyene,
szelid párák lebegnek hús vásárol,
szelid nyugalmat ringat kék szeme.

A vesztes mégse, mégse csöndesedhet:
győzők irgalma: átok és parázs,
sebei inkább égnek, üszkösödnek,
inkább csigázza forró borzadás.

De menti bőrét, föld alá igyekszik,
beléd igyekszik: enyhelyet keres. -
Körmét behúzza, hálásan lefekszik,
az álma mély és szikrázó-üres.

CHIAROSCURO

Január harmadika van, s szokatlanul derűs az ég.
A szomszéd iskolából ömlő gyerekcsapat tavasz lehelletét
érezheti, mert kacagás hasogatja a levegőt,
s röpül a táska, a kabát, szinte csak az nem, mi testükre nőtt.
Nyomkodják egymást a lazán-fölengedő telek gyepére,
s ki alul marad, csöppet sem iparkodik fölállni mégse,
sőt elterül, széjjelveti lábát-kezét, és hagyja, hogy
a gyöngye szél rángassa meg a homlokán a haj-csikot,
majd - mint akit kígyó csípett - talpára szökken, s hirtelen
egy másik, mit sem sejtő gyerkőc nyakán-hátán terem.
S amint egy-egy csoport közelebb jön, majd újra távolabb,
hangjuk olyan, milyet a vándorló vadlúd-csapat
csorgat a föl-se-néző, de fülelő téliek fejére.

Zárt ablakok mögött ülök, de nekem is lódul a vérem,
és áprilisok, májusok húsvétos, orgonás, leányos
szárnyai verik arcomat, és teljes minden, nem hiányos:
s az a futó sugár, amely rámvillan néha-néhanap,
s továbbmegy, mostan fölragyog, s úgy látszik, ittmarad,
mert szétterül, pipiskedik, s helyet keres a szívemen,
fészekrakó madár.

Hanem motorbűgös hasítja lenn
ketté a békét. Éppen a szemben-levő kis ház előtt
mentőautó áll meg. A szomszédot hozták. Már előbb,
már néhány hete ment el a kórházba. Nincs jobban ma se:
lábra sem áll, az emberek vállon viszik a házba be.
Tudom, mi a baja: a szíve, a szíve rossz sok éve már,
gyakran botorkált már szegény a halál buktatóinál,
ám így nem volt még sohasem: a lába, teste megdagadt,
alig tud lélegzeni is, úgy kapkodja a kortyokat.
Alig tud lélegzeni is - mellekre téved a kezem,
s egy pillanatra nekem is elakad a lélegzetem,
alig tud lélegzeni is, - mint aki megzavarodott,
zihálni kezdek iszonyún, és fölrántom az ablakot,
szürcsölöm, izsom, habzsolom, zabálom, mint az állatok
ételüket, a levegőt. Még többet! még! még! nem tudok
betelni, még! még! görcsösült ujjakkal belémarkolok:
előre tíz-húsz évre is lakjam jól, még a föld alatt,
a zárt koporsó-ágyban is maradjon egynéhány adag
belőle. -

Szörnyű szörnyűség! Ott fekszik mozdulatlanul.
Künn csupa-fénylés a világ, s rá menthetetlen alkonyul.
Gaz fulladás ül mellire, csikarja, gyötri. Ó, talán
élettelen ronccsá nyüvi még ezen az éjszakán!

FALUN

Ködökből villantja felém
arcát másik magam.
Idegen táj ölén
kóválygok, nincs szavam
a végzetes ügyekre:
nagyobbá vált egy háztető, mint
az élet-halál örök ikre.

Íme, ember lettem újra én,
ember: hús, vér, velő -,
mik testem rejtekén
bújtak, most bújnak elő
a boldog ösztönök.
Ember lettem -, egy kicsit állat is:
a földért küszködök.

Csillagok ingó fényeit
taposták talpaim:
rossz vágyam égre vitt.
Itt, a szegénység halmain
bánom bűneimet:
bolond, aki a kézzelfoghatóról
a bizonytalanra vet szemet.

Friss táj, ha megfakulsz,
új tájakra szalassz,
éles tükör, ha megvakulsz,
többé itt ne marassz:
legyek hűséggel ember,
ringassam a sáros földet
dédélgető szivemben.

A DUNÁNÁL

Nagy most a Duna, sebesen folyik,
hidat tett rá a nap,
a túlsó parttól eddig, lábomig
arany-vörös hidat.
Homályosul a domb-sor tömbje,
éle keményedik,
hullong az est a nedves völgybe,
lassacskán megtelik.

Nagy most a Duna, sebesen folyik,
mélyében rém lapul,
föl-fölszaggatja csendes habjait,
jaj, irgalmatlanul;
rettegve nézem: mit takargat?

hoz, vagy visz végzetet? -
Ügyes szellő tölcseért kavargat
a szörnyű sík felett.

Már sebeimre pólya készül,
- vajjon eléri-e?
Nagy a Duna, s a szürke mélyből
rémeket vet föl zöld vize,
csapatostul kelnek a rémek,
vérengző, rossz sereg, -
kiönt a Duna, gyors vizének
sodrán halál lebeg.

Küldi haza a nap piros
ujja, küldi a dolgos népet,
sok volt-pajtásom ül poros
kocsin, szemén a súlyos élet,
szívében is a súlyos élet,
mind bölcs és mind komoly,
ereikben a szűkös évek
híg mérge bujdokol.

Kérni megyek hozzájuk mégis,
magamat kérem el,
temetőjükben nyugszom én is,
bánatuk rajtam is lepel,
erős mellük homályos kriptá,
alhat, ki ott lakik,
álmát élő nem háborítja
az ítéletnapig. -

Nagy most a Duna, sebesen folyik,
hová sodorta bőre ízét,
hová sodorta gyöngye lábait,
színes szoknyája tarka színét,
hol úsznak róla szép virágai?
- A parton ifjú fűz-bokor nőtt,
a habba lógnak vékony ágai,
szemem ringatják, mint a bölcsők.

S a hófehér, zajos libák
a töltés friss, smaragd-gyepérül
hová röptek, mely világ
egében zúgnak? - Tolluk egyre gyérül,
elhull a tolluk mind egy szálig,
elhull a tolluk, mint a hó,
de visszavillognak halálig
az éves-öles sár alól.

Őriztük őket fáradatlan,
tarlóba is mentünk velük,
lazult az árny a sikló napban,
kövéredett lapos begyük,
a kukorica sűgött-sajgott,
- de bújtunk volna mind a ketten!
ős gyávaság gyeplője tartott,
s dideregtünk a fülledt csendben.

Idézzem-e még? - hasztalan már:
régesrég másnak felesége,
ott voltam én is lakodalmán,
s elaludtam a közepébe,
elaludtam, s azóta alszom,
álomként jár csak néha bennem,
meg-meglegyinti csontos arcom,
amint ruhája messzelebben. -

Szállt, szállt a por, és hullott az eső,
hol rejtik zsenge-ifjúságom?
a zölden és pirosan serkenő
élet alatt hogyan találom?
Ó, képek és történetek
hideg papíron, forró szájon,
már fulladozom töletek,
mint levegőtlen, gyilkos tájon!

Ki valahonnan messze ment,
messze ment és hosszú időre,
ne akarja a más jelent
a múltra szabni, gyorsan süllyedőre,
ki valahonnan messze ment,
ne térjen oda vissza többet,
aluvó napjai felett
ne túrja föl a sima földet. -

Seregek nőttek ellenem
idegen, váratlan sorokban,
szemük kútjában nem lelem
a régi képet, semmilyen horoggal
nem bírom már napfényre hozni:
új szellő fújta hajukat,
más vízben szokták arcuk mosni,
lábukban másak az utak.

Múltamba futnék: lehetetlen,
jelenem, jövőm: rettenet,
féregként forgok, tehetetlen,
eke szaladt rám, kivetett, -
zúgjak mégis, karcsú füzek,
lobogjon fürtötök,
bújtassatok el, drága szűzek,
karjaitok között.

Ne hagyjatok elmenni innen,
baljósak a csillagok,
a pusztulást emlékeimben
kövessék szebb napok,
szeretnék végre megnyugodni,
van már, ki rásegít,
ne próbáljak kalandba fogni,
akármi láz hevít.

Vagy te vezess, vörös-arany híd,
hol horgadó fejem
puha iszap padjára hajlik,
sár tömi szám, szemem,
hajam hínárként ringatózik,
mellem moszat lepi,
markom síkos habba fogódzik,
mely lágyan fürdeti.

(Dunaszekcső, 1944)

ÁRNYÉK

I

Ki hinné el, ha mondanánk: a hosszú,
fakó napok szörnyebbek, mint a kínpad.
Tudják a bírák fájó pontjainkat,
jó helyre sújtja pallosát a bosszú.

Mint nyomtató ló, járunk körbe-körbe:
eszünk, iszunk és alszunk rendületlen.
Növő reggelben, omló szürkületben
elindulunk, és megtérünk letörve.

A szándékos halál csont-szája csattog
mindenfelé a kergebirka földön -,
minket derékul zár és óv e börtön.

A véresekhez sóhajtunk: szerencsés
élők ti, kikben gazdag lángokat fog
a lét, mivel csapdák között forogtok.

II

Hegyek közül jó, ránknéz, és továbbmegy,
szemét figyeljük: bágyadtan mereng el,
kezéhez érünk: erre sem dereng fel,
hegyek közül jó: síkságon nem áll meg.

Úszó hajával, csillogó hajával
szikrázó sávot húz az éjszakába,
szállván az élők csillogó honába,
sodorja fátylas kedvünk is magával.

Ismertük egyszer, akkor ő is ismert,
tompán sajog még: emlék? képzelődés?
nyugalmunk akkor tékozolni is mert:

elengedtük. - Ki gondolhatta volna:
megkoldusodnak majd a dús idők, és
jeget növeszt magányunk nyájas orma.

III

Utáljuk rég a várost és magunkat
és otthonunkat, ezt a gyáva fészket,
(kerít, kerít az ólom-léptü végzet,
csak távol árnyék súlyával szorongat).

Ha már a romlás, pusztulás kiméli,
a jó felejtés jöjjön és segítsen:
rab életünkbe újságot terítsen,
mely boldog hírek balzsamát igéri.

Csodálkozzunk anyánk naponta látott
vonásain s a százszor összenyargalt
utcákon, és csodálkozzunk magunkon,
mint aki most fedez föl új világot,
köszönt először táró, drága hajnalt,
s amerre jár, nincs még előtte unt nyom.

ÚJ HALÁL-VERSEK

Hélinant szellemének

I

Halál, kit egyszer ó szavak
kölcson-kürtjével hívtalak,
s régen-porokhoz küldtelek,
ma én magam szólítalak
e félős, ingatag falak
közül, választott gyermeked.

Aggastyán, kisdéd egyremegy,
ma árnyékodban tévelyeg,
mindaz, ki él: a bő harag
hegyé növelt. Szerettelek,
s mint ordas állat, rettegek,
ha vad vadász elé szalad.

II

Halál, ki nemrég jóbarát
voltál, s a bűn bolond borát
ellökted ős szomjunk elöl,
szétfújtad gőgünk mámorát,
csaló győzelmeink torát
sírásba törted, ím, ledől
a szép világ, fejünkre dől!
Hogy ostromozván mentse föl
kegyelmed a vak ostobát,
nem küldlek hozzá. Nagy pöröly,
mindannyiunkat tördösöl,
szórsz, mint a szél az út porát.

III

Halál, Halál, nem küldelek,
de szólok gyermekül veled,
szepegve és bátortalan.
Talán leejted fegyvered,
dühöd kutyáit elvered,
s meghallgatod riadt szavam.
Hűvös figyelmed rajta van
szívünkön, s rágja zajtalan,
mint féreg a gyümölcsbelet.
A kétszínű idő suhan,
s egy színt terít ránk untalan:
csak reszketünk élet helyett.

IV

Halál, te nézed sorsomat,
tudod: mióta s mily sokat
vesződtem véled, életem
gyapjában hányszor fennakadt
világraszóló ágbogad,
hányszor törődtem térdemen,
nyúzott az ejtő értelem,
fordult ki számból ételem,
ízetlenül a jó falat, -
Halál, menekvő két szemem
hús haj takarja, hús selyem-
felhő takarja arcomat.

V

Halál, Halál, kerüld el őt,
a pusztulók között kelőt,
ne szóljon rá goromba szád,
ne oldalogj elé előbb,
míg nem jön el szabott időd,
s nem törheted le szűz nyakát.
Majd elmesélem én galád
végünk helyetted s nagy baját
annak, ki emberbőrbe nőtt.
Ó, hagyd a dolgok fátyolát,
rajtuk keresztül lásson át,
ha életéhez gyűjt erőt.

VI

Halál, Halál, szolgád vagyok,
s urad leszek, ha meghalok,
ha lábad föld alá tipor.
Előled hozzá pártolok,
s gáncsodtól el nem bukhatok,
ha el bírok hasalni jól.
A szerteomló semmi-por
magos hatalmaddal dacol:
Halálnál is több a halott.
A mozdulatlan domb alól
örök biztosság sípja szól,
fújják a bánthatatlanok.

VII

De nyirkos pincék mélyeit
bújkálni, hogyha fölnyerít
a ronda, újdonszörnyeteg,
s irtóztatások mérgeit
nyeldesni, mint sötétbe vitt
kölyök, s csak túrni rebbeteg,
hogy szédülő fejünk felett
a zordon bolt dörög-remeg:
legkoldusabb cselédeid
ekkor vagyunk, Halál, rideg
kezéd cibál, mint rossz gyerek
játékszer-semmiségeit.

VIII

Ha tudnám: meglepsz ostobán
istállód szárnyas, új lován,
s legázolsz engem, védtelent,
elédsietnék jókorán:
(megóvhatnám magam talán
elnyúlva holtan). Ferde csend
nyitná fölém a végtelent,
s már látnám: minden mit jelent,
amin tűnődtem hajdanán. -
De útjaimra köd kereng,
mit látok így? a csúf jelent,
s maradsz ijesztő mostohám.

IX

Halál, ne veszkődjünk, legyünk
barátok újra! Végzetünk
igazgat úgyis (ő nagyobb
úr, mint te vagy): feléd megyünk
mindannyian, tehetsz velünk
kedved szerint. Mért nem hagyod
békén a sok zarándokot?
előre mért sanyargatod
törékeny-csontú életünk?
Hiába könnyek, sóhajok:
elérkezik komor napod,
s komor napodhoz érkezünk.

X

Halál, Halál, bújj vissza mély
odúdba, melyet éjes-éj
kerít: hisz élő rettenet
a föld. Ne küldjön ránk szeszély!
Ha egykor kértelek: beszélj,
ma kérlek: hallgass! - elrepedt
szívünk amúgyis sír, remeg,
mi lenne véle még veled?
Nekem se mondd: ne félj, ne félj!
tudom szoros törvényedet,
s tudom, hogy égő nyelvedet
romlás borítja és veszély.

TANULSÁG

Másokért? Egy italnyi vízről,
arról se mondj le! A halál
bitang felhője száll az égen,
s mindenképp ránk talál.
Hát ennyit ért a sok-sok ájtatos
szemforgatás, kegyes tündérmese?
Husángját a világ fölé emelte
az őseember keze.

1944

VIGYÁZZON, AKI ÉL

Égő erdő-koronák fölött kuszált madársereg -,
mi lett a hűség szavakkal?
Guggolnak a tárgyak, a dolgok szürkén és fénytelen:
alkonyat elé készülődnek.
A „Fiat lux” előtti éjjel építi tájait
félemlítő iparkodással.
Él s áll a törvény, s engedelmes a törvény gyermeke,
a mag s a lényeg engedelmes.
De áruló a szó és ringyó: barátja s ura van:
úgy táncol, ahogy ők fűtyülnek,
de áruló a szó és ringyó: a tékozló fiak
nem ismerik szülőiket sem.
A „Fiat lux” előtti éjjel építi tájait,
rossz szelek zúgnak, kavarnak.
Vigyázzon, aki él, vigyázzon! ne nézzen fölfelé,
ne nézzen a kápráztatókra!
Rossz szelek zúgnak, kavarnak: a lényeg és a mag
szilárd csak és rendíthetetlen.
Vigyázzon, aki él, vigyázzon! a lényeg és a mag
legyen a holdja és a napja;
a lépés és a kéz mozgása és a szem villámai
vezessék a nehéz sötétben!
Hessentse el a kerge szókat: ringyók és árulók:
nem vihet jóra jótanácsuk.
Rossz szelek zúgnak, kavarnak: homály építkezik:
vigyázzon, aki él, vigyázzon!
Guggolnak a tárgyak, a dolgok. Széttéphetetlenül
tapadjon megtartó szívükhöz.

1944

ERDŐ

A kicsi vad retteg a nagytól, a még nagyobbtól fél a nagy,
a rettegés a fő-fő törvény az erdő lombjai alatt.
Nem otthon az odú, a fészek: ravasz búvóhely, gyöngé vár;
kevés a föld a bujdosónak: a víz, a lég, a földi sár,
mind-mind kell, és kevés az izmok munkája s az érzékeké,
a test megannyi porcikája áll a halálos vész elé.
Nincs éjszaka, és nincsen nappal: a gyomor folyton kér, emészt,
nem a pihent tagok: szorongás idézi meg az ébredést.
Farkasul farkas, özülni őz vagy rigó rigóul sosem él:
belső parancs helyett a sorsát rángatja külső szenvedély.
Ugatna bátran sárga holdra, vagy jókedvére játszanék,
vagy végigfűjné kedve telvén akármi hosszú énekét,
ha hordozhatná úgy a lényét, miként a sejtek rendelik:
másokkal és nem mások ellen állítva föl hadrendjeit,
ó, akkor - bár a száj csukottan -, az öröm égig verne fel,
és hallaná a hús magasság: az erdő zengőn égre kel.
Most átkot hall, nyögő kesergést, véget-nem-érő jajgatást,
és innen, onnan, mindenünnen szívtépő, dermedt hallgatást.
Erdőben erdőé a törvény, s törvény a karom és a fog:
haljon meg aki fél, ki nem fél, gyilkoljon, így tán élni fog.

1944

HÁBORÚS ESTI HARANGSZÓ

Ömölj harangszó, mint a köd:
a rettegő házak fölé!

Most újra éjbe fordulunk,
s ki tudja, hogy mi lesz velünk,

a nemtörődöm, tompa ég
milyen veszélyt ereszt reánk.

Feszülnének bár pattanó
rudak mindannyi csillagig,

szép, villogó ezüst rudak,
és védenének, mint a rács,

hogy hittél néznénk fölfelé,
mint szentek régi képeken,

ne aggodalmas félelem
remegne pilláink között. -

Ömölj harangszó, mint a köd,
ércboltozatként nőlj fölénk:

hús párnáinkra biztosan
tehessük elfáradt fejünk.

AGGÓDÁS

Félve bocsátlak el, hogy fél napig
ne lássalak. Máskor nyugodtan
néztem igyekvő, boldog lábaid,
s figyeltem, amint lépted fogyva koppan.

A szeles égben álnokság lakik,
madár helyett gép szálldos ottan,
fene sárkányok úszkálnak a híg
vizek mélyén az átlátszó habokban.

Minden búcsúnkban egy kicsit temetlek,
kicsit mindig sírok partjára csetlek,
(valóság lett e szürke frázis).

Mindig kissé az ör- emlékezetnek
adom búcsú-pillantását szemednek.
- Ó, lesz-e új találkozás is?

1944

ÉNEK 1944-BEN

Se házakat, se terveket ne építs:
inog a föld, és inog az idő,
papírrá váltak a kövek s a téglák,
holdbéli szóvá a jövő.

Vermekbe sem bújhatsz, sem álmaidba,
a rétre sem futhatsz, a hegyre se:
a láthatatlan iszonyat feléd nyúl,
s ezer karján ezer keze.

Rideg szigorral zárulj önmagadba,
részvétlenül nézd önnön koponyád,
végtagjaid hiányos, sárga vázát,
bordáid domború sorát.

Békülj, nyugodjál, kushadj, mint a szikla,
légy szikla, mely nem él, csak létezik,
s a robbantó vagy mállasztó erőre
csak új formába öltözik.

Most az kegyes magához, ki kegyetlen,
az marad meg, ki elrontja magát,
ki nyálát sem nyeli le, az lakik jól,
s ételbe nem mártja fogát.

FRONTRA MENŐ BOLGÁR KATONÁK

Többnyire békések, szelídek; láttam közöttük szökét s kékszeműt is.

Egyik bolond szeretetében nem tudta, mit csináljon:

szögletes, apró üvegéből rózsajarat szórt kezemre.

(Ó, ismeretlen ember, ó, oldaladon a zörgő késsel,

ó, ismeretlen ember, ó, a konok fegyver hátadon,

legigazibb lényed az a rózsailat volt, hiszem én.)

Többnyire békések, szelídek, nem akarnak vihart kavarni:

s anyaszült testeket sietnek szegények mégis rontani,

ugyanolyan örömök-kínok gyermekeit, mint ők maguk.

Sietnek, robognak, mikéntha egyéb útjuk nem is lehetne,

oldalukon szurony zörög, konok fegyver a hátukon.

Hegy emeli és völgy süllyeszti őket az éghez és az égtől,

messzire járnak - (jaj, talán van már, ki nem jár soha többé!) -

Rózsailat, mely haloványan itt szállongsz még kezem-fejénél,

erősödj, nőjj meg, vastag ködként hömpölyögve indulj utánuk,

vedd körül őket, vedd meg őket, vagy ha már halottan feküsznek,

pusztulásuk kegyetlenségét enyhítsd meg omló fátylaiddal!

1944

INTÉS A LÉLEKHEZ

Lélek, lélek, aki jobban fájsz és jobban szenvedsz, mint a

feledékeny test, mely sír, ha ütik, ujjong, ha becézik,

lélek, lélek, aki szívós konoksággal őrzöd jussod:

térben és időben messzi bánatokból gyűjtsz magadnak,

lélek, lélek, sose-képzelt órák mankóznak a percek

csöpp mankóin békességed alig-épült otthonába.

Harcra készülj, hegyes-éles fegyverekkel dúlni, ölni,

vagy a végtelen alázat titkait tanuld ki gyorsan:

sose képzelt órák jönnek, ne várd őket hüledezve.

Ha maradhatsz, maradj, hogyha meg kell halnod, halj meg szépen.

Lélek, lélek, építs vázat csillogó acélrudakból:

aki gyenge, összeroppan -, ritka most a jó szerencse.

Kezdj búcsúzni egyre-másra: ellenségtől és barátától,

búcsúzkodjál, üresedjél, különülj el, szállj magadba.

Mint egy porcelán-golyó az út porához, e világhoz

úgy tartozz csak, sem tetőled, sem tehozzád ne szaladjon

kapcsoló-szál. Lélek, lélek, különülj el, szállj magadba.

Sose-képzelt órák jönnek: még több lesz a vér a földön.

Ha te ölsz, hát egymagadra vedd a haldokló vak átkát,

hogyha téged ölnek, senki ne boruljon gyászba tőle.

Lélek, lélek, légy kegyetlen önmagadhoz, hogy kegyes légy

máshoz, és máshoz kegyetlen, hogy kegyes légy önmagadhoz:

sose-képzelt órák jönnek, álnok álarc földi arcuk,

készülj, lélek, ha lerántják, nézésüktől ne meredj meg.

1944

HADIFOGSÁG

Három bátyám, három páncél, három fészek!
Sikló felhő, tudod-e, hogy merre vannak?

Eső hull rám, ezer dárda hegye céloz,
három páncél, három bátyám, de jó volnál.

Leereszti karját egyszer majd a gyilkos,
három fészek, három bátyám, visszajössz még.

HADAK MÚLTÁN

Már ásít, ásít minden porcikám:
hunyorító órák doh-szagát igéri
orromba a hatéves küszködés
lázában fél-halottra nyúlt s pihenni
hajló világ.

A sarki házhelyen
fogócskát játszó kisfiúk sokágú
zajgása fül belé a sűrűdő
homályba,

s ó, a csillagok, megint ők,
a csillagok s a hold, a jég-szemű,
megint csak ők az egyetlen színesség!

Reggel nap ébred, este csillagok
s növény-fogyó hold, mint ma is: tudom jól!
és alszom és eszem meg dolgozom,
és újra, újra, mint ma is: tudom jól!
A vérivó kalandok hadsora
széjjelszaladt, kis életem vigyázva
kerítik árkok, bástyák, őrszemek,
és mind az én nyugalmamért vesződik. -

Már ásít, ásít minden porcikám,
de izzó sóhaj füstöl néma számról:
tántorgó percek, kik csúszós hidak,
omlékony parti-ösvények vidékén
terelgettétek ingó lábaim,
hogyan rémület térképe lett az arcom,
tántorgó percek, most, hogy ólmosan
hunyorító órák doh-szagát igéri
orromba a hatéves küszködés
lázában fél-halottra nyúlt s pihenni
hajló világ -: koporsóig kívánt
tündér-idő tanúként becézem,
dajkálgom megfásuló szívem
fészékében sarkait sietve vesztő
emléketek pokol-szépségeit.

A Szabadulás c. kötetben Béke ellen címmel jelent meg!

A TESTEMHEZ

Sót és epét tettél a számba: páratlan markod
páros vagy sokszoros mérgeket rejtett.
Más voltál, mint a többi kétlábú: elkanyargott
útjuktól útag, s fortogó szégyenbe ejtett,
szégyenbe, amely büntelen csikart, mint nagy betegség,
holott szerény erőmmel ember akartam lenni,
s akartam, hogy szegény hibád elvégre tessék,
s én is fehér zászlóval akartam hozzád menni,
kivel szép éveimben olyan vadul csatáztam,
mert árulónak hittem, aki pokolra csábít,
kivel sokat csatáztam, s még könnyeimben áztam,
nem vettem észre mélyre süllyedt csodáit. -
Sót és epét tettél a számba: most borral, tiszta mézzel
kínálgatsz egyre-másra: mögöttem, érdekenben
szövetkeztél egy békés, fegyvertelen vitézzel:
biztos derűvel állok ijesztőimmal szemben,
s kihez úgy véltem: hullok, úgy látom: emelődtem,
- fehér karok emeltek, s okos, mozgékony ujjak
futják be tájait, bontják előttem
burkolt szépségeit. - De új vagy! ó, de újak
zeg-zugaid, jó testem! - nézem magam, bolondot,
ki lassú évekig zsebében víg arannyal
kolduskodott, míg egyszer észére tért, s a gondot
kedvvel cserélte fel s a jajgatást kacajjal.

ALÁZAT

Szeretném elmondani végre egyszer,
mi vagy nekem. -
Megcsöndesedtem, nem verekszem
többé, várom türelmesen,
hogy gazdag terveit betöltse
életemmel a szerelem.

Fáj a hiány szívemben, restelem,
hogy ember így vagyok,
hogy lelkemen és testemen
a csonkaság sajog -
de rendelés ez, jogerős ítélet,
nem lázadok.

Nem lázadok, csak mentem magamat,
ahogy lehet,
csak illő társamat
fürkészem a hiú magány helyett,
aki ölében és kezében
ajándékot számomra rejteget.

Szeretném elmondani végre, végre,
mi vagy nekem -
hát így terelt hálóm elébe
a gondos szerelem,
hogy fönnakadva gyöngé szálain,
maradj velem.

Tőled már a viharok elszaladtak;
szelid verő
fényezte békés vonalát utadnak,
a nyugalom, e fő erő
lengett lényed körül,
mint sérthetetlen levegő -

Szél támad, és elvinni készül,
emelgeti a szoknyád,
beteg vagyok a rettegéstől,
zokogva borulok rád:
úgy őrizlek, mint gyáva börtönőr
szökni-akaró foglyát.

Ijesztenélek a világgal:
mi lesz, ha nem véd
az én hűségem? kis virágos ággal,
mi lesz veled? - károdra tennéd.
Ijesztenélek, - s panaszodom inkább:
romjaimon tekints szét!
Szél támad, és elvinni készül -
nyomaidon bedől
az is, mi eddig ép volt, s meg nem épül
többé se ég, se föld,
mindenfelől a hiány szakad rám,
- te óvsz mindenfelől.

Szeretném elmondani végre egyszer,
mi vagy nekem,
most, amikor már húzódol, menekszel,
s nehéz fejem
horgadva várja: koszorúzza meg már
a szerelem.

KIT NYUGTALAN ÁGYAD...

Kit nyugtalan ágyad ismeretlen tájakon
ringat, s keserű habok csapnak át a szájadon,
s jaj, fekete határ súrolja a szivedet,
kit az anya-békesség kelyheiből kivetett,
rég dolgok bőrein tétovázol kezeddél,
s háborodva firtatod, mily tudásod veszett el,
kit vadak kerítenek, marnak minden oldalon,

s lándzsás őrral űz tovább minden boldog oltalom,
aki meggyűrődöttél, mint marokban a papír,
kit gonosz betűkkel kínok égő tolla ír,
ki elől a szépet lopja csak az alkonyat,
akinek a hajnal csupa borzadályt mutat:
a körébe sűrűlő magánosság falain,
mint fehér galambokat, átröpítem szavaim:
látod, én is úszom, messze tőled, ám veled,
forgatom a számban ízevesztett nyelvemet;
ó, mi több: a kín-e vagy a dermedt semmiség?
néptelen a tág föld, néptelen a széles ég,
zsugorodva alszik rejtekén a lendület,
az időre hagyja, ami elvégeztetett -
semmit sem csinálok, úgy történik csak velem,
s csak az idő hömpölyög - nem történik semmi sem.
Más ketrecbe zárva egy-test módján szenvedünk,
sikló életünket sírva tartja bús kezünk. -

MINT A KÚT

„Légy férfi! puha arcodat szoborrá merevítsd,
ne rebbenjen szemed:
halott tükörré kerekítsd -
a változó világ felett
közönnyel álljon, mint a telihold.”
Ó, súlyos, ingó életem, botló s tápáskodó,
milyen nehéz parancs!
hisz úgy kell a bábáskodó
sírás is olykor! gyáva, roncs
szívemre ömlő könnyek melege.
Elengedsz - hideg útjaim bolyongjam egymagam,
te béke-hordozó,
azt gondolod, hogy hasztalan
kolonc és nyűg csupán a szó,
s az érintésed, mellyel védenél.
Hát elmondom: tudd végre, mint szeretném, hogy szeress,
- a szorgalmas napok
sorsunk kötik, s jó vége lesz
talán, talán megnyughatok,
s kigyúl a béke bennem, mint a nap. -
Hát elmondom: - sokat s nagyon törődnöd kell velem,
elhagynod nem szabad,
ó, nem szabad egy percre sem,
mert óhatatlan rámszakad
a cérnaszálon hintázó pokol.

Van példa rá: pár napja már veszett az életem,
és omlik, mint a köd,
a szívem nyirkos félelem
hűvöslő karjai között
reszket: - nem hallom gyöngé hangodat.
„Légy férfi” - biztatnám magam, de már nem biztatom,
hisz úgyis öncsalás;
fáj nélküled, panaszkodom,
akárhogyan csinálja más,
fáj nélküled, és sírok, mint a kút.

POST AMOREM

A szerelem se
titok már előttem,
nincs, ami mentse
kedvem az időben.

Kamaszból férfi
sugarában lettem én.
Érti, ki érti:
nincs a földön több remény.

Nincs, ami ámit,
csúcsok felé csalogat,
élni vidámít,
színezi a napokat.

Mogorva, higgadt
öntudattal hallgatok,
volt-álmaimnak
vázaival ballagok.

Csak a halál gyújt
tüzet néha bennem,
pompázik árvult,
szigorú szívemben,

ragyogtat fénnel
minden rögöt utamon,
egyetlen szép jel,
egyetlen jutalom:

vízbe, kenyérbe
belopja a félelem,
általa, érte
érdemes még életem.

KENDŐ

I

Puha álom óvja, puha szender -
hova tereled ég-szinű szemét?
Mély-fekete utakon érsz haza, - ó,
a fehér utak fekete fátylat öltenek!
Mozog, él a föld, tüzeket ápol,
fejeden a vihar virágos ék -
fürge, fiatal ütem üzi őket,
amit őrzöl, őrzi veled álom és vihar.

II

Szakadozik a homályos éjszaka,
ide-oda száll a derű, utadba áll.
Akarod-e? ijedezve nyúlsz felé,
simogatod, ujjaidon tüzet fakaszt.
Hova siet, aki éppen erre járt?
nyomaira barna uszály kering alá.

III

Hátat fordít, - csupa sugár,
sarkában árnyék kuporog,
szirmok közé bújt a jókedv,
haló bogárként rejtőzik.
Ó, drága órák, szép láncok,
ünnep-idő, teli kehely,
kormos terítőn rög-arany,
holt hamu száll, száll az égből.

IV

Hajló sírás csillog, élő virág nő
vert szivedből. Jobb, ha ezzel törődöl,
ezt pólyáld - járjon az csak magában
sikló útján, mint a fáradt kísértet.
Hátat fordít - már csak omló fehérség,
apró foltját szétzilálják a lombok.

VÉDELMEDBEN

Nyomait nyomtalanná fődik a vastag évek -
de én ember vagyok:
sarjasztom buzgón a tetőtlen égnek:
kékség és csillagok
szóródjanak kitarult szirmára fényes éknek,
aki virágtalan elszáradott.

Bukdácsolásaimban hozzámszegődtél híven:
viszed fél terhemet;
ernyő és fészek a kezed: szelíden
elsüllyeszt és befed -
szép szárnyaidra vettél, hibátlan, tiszta ívben
lendítsz a zeg-zugos világ felett.

Melletted a valóság, a lankadatlan hála
s a boldog szerelem,
mellette sérült hiúság varázsa,
s mi százannyit terem:
alig kikelt gyümölcsfa letört, idétlen ága,
s rajta adakozó, színes szemem.

Velem kell harcra kelned, amikor értem harcolsz:
a gonosz én vagyok,
helyesen korholsz, mikor engem korholsz,
hiszen én lázadok,
meleg bilincseidből futok - a gondozó sors
hiába szólogat, hiába fog.

Támadj föl ellenem hát hasonló fegyverekkel!
pehelynek lássalak,
ki száz irányba szállhatsz a szelekkel,
ahogyan játszanak,
terpeszkedő nyugalمام cseréld el fergeteggel,
bontsd le fejem fölül a házamat.

Terhelj meg sűrű gonddal, veled vesződjem folyton,
ne múltam zendülő
fejetlensége ágáljon, sikoltson
bolond számból elő -
üljön konok nyakamba, ha már meg kell hajolnom,
a teljesült remény, e szent erő.

KÉT GYERMEK FOGATÁN

Csak gátak voltak köztünk,
nem távolodtunk,
sőt, bár mozgott a föld alattunk,
egymás felé köröztünk.

Meg kell magunkat adnunk,
nyelje le szomját lelkünk és a testünk:
már egymás sorsából kiestünk,
él a törvény, és nem másul miattunk.

Két gyermek fogatán repülsz,
suhansz a csillagokba,
ott koccanó legű tetőkig érsz,
sikamlós hátú szikla-csúcsra ülsz,
villogsz ragyogva,
többé már el nem érhető lidérc.

EPIGRAMMÁK

EGY IFJÚ KÖLTŐRE

Jársz-kelsz, mint aki szédül, vagy titkos sebet őriz:
ríva fakad, kire rápillantasz. No, fülelj ide csöppet:
mártír-kép senkit nem emelt az Olympra idáig,
oly *költői* ne légy, és tán *költő* leszel öcskös.

VIE ROMANCÉE

Szelleme ormaihoz nem férhet törpe agyával:
hálóbocskorait kezdi ki, rágja vigan.

EGY KRITIKUSRA

Hajts térdet és fejet, poéta,
s örülj nagyon:
versed kegyeskedik agyon-
ütni, lám, egy analfabéta.

A BEÉRKEZETT

Gyors rangjával nem tudja, mit tegyen. -
Morc és nyugös, ráncolja homlokát,
s álla alá gyűjt gondosan
egy nagyságos tokát.

A SZERÉNY

Szembe dicsérik: mint a lány,
a boldogságtól olvadoz.
Dicsérjük: elolvad talán.

A GERINCES

Főnöke szól hozzá, reszket, mint a nyárfa a szélben.
Am odamond neki jól, hogyha magára marad.

FINNYÁS DISZNÓ

Mocsokban turkált reggel óta,
s hogy asszonya köténye délben
foltos volt kissé, vérig sértve szólt a
másikhoz: „Ejha! erről is
megvan a véleményem!”

KÉT SZONETT

PÁRBESZÉD

A filiszter szól:

Hát hagyd a dalt, ha úgy tetszik! Ki bánja?
Vagy ingyen add, mint ócska ráadást!
A szent közérdek két karod kívánja,
nem holdra-néző, meddő gajdolást.

Ki esztelen csak rímeit csinálja,
s a fellegek között keres lakást,
az itt a szorgos dolgozók zsiványa:
nem érdemel meg egyetlen falást.

A költő szól:

Rühes féreg, ki port eszel, s iszol,
semmittevésed munkádnál nagyobb:
miért akarsz bolond kocsidba fogni?

Ha nem vagyok, mocsokba kárhozol,
embernek látszol olykor, mert vagyok:
tudsz ember-hangon néhány szót dadogni.

KORSZERŰ

Bendője élő szörnyeteg, hiéna-mancsok markai,
tetőtől-talpig tátogó szájak lepik be testét,
kiontott bélek száradó rojtjától cifrák sarkai,
fejében hű öröklakó a visszhangzó üresség.

Vadak szülöttje, ronda vad, nyugalmat, álmod kergető,
a sarjú, kertek ágyain tapos fáradhatatlan,
fű, mint a kan, forog, kapál, kidől a szár s a gyenge tő,
nyomában jajgatás suhan fakó holló-csapatban.

De nyelvén - nyelve szüntelen-bimbós virág - fehér szavak
teremnek, hófehér szavak, ha hallod, sírni készülsz,
remegnek bűnös térdeid, bánón eléje szédülsz,

s ő, mint az irgalmas nagy-úr, leinti háborgásodat,
szívedre rakja szent kezét, kétséged elterelve,
s már érzed: könnyebb lett szegény zsebed soványka terhe.

NAPLÓJEGYZET

Fölcsapódó fény lassú-lejtésű tánca, ide-oda hajló ragyogás
ütemes éneke könnyed siklással lendül a mohó kapu tárt
íve felé, amely izzóan, szomorúan nyílik elébe.
S a fátyolos élénkség gyengéd suhanása megül keveset
a napos csucsokon, leereszti a szárnyát.

Hívó hang fut a mélység peremére, a tántorgó suta válla-szögére
sima tenyér fekszik, hosszan-tartó panaszok lobbannak
a makacs maradás, az igyekvő romlás harci-zajában,
a hanyatló bágyadtan járatja szemét a vesző táj
zeg-zugain, meghajtja fejét, és várja az ítélet szavait.

A kavargó mozgás édes nyugalommá enyhül, a hallgatag völgyek-hegyek
konok árnyai kertjében boldog remegés nesze támad.
Távoli dallamként foszlik darabokra a köd, s az idétlen
fegyelem zörgő páncélján kivirágzik a ritka szabadság:
a haragos egyformaságba érzékeny lobogás vékony lángja verődik.
Bolygók méla és nem látható forgása, omló és éles fuvolahang keveréke
fonódik tör elevenséggel a tűnékeny álom forró teste köré,
a lefittyedt szájából lankadt sóhajtás kúszik föl a légbe,
halálra-üzött fecskéként vesződik az ormok rengetegében,
s ferde kalimpálással a bokrok gyilkos tüskéi közé hull.

CSAK A FELSZÍN

Ó, szép béke!
nincs a világon más csak béke!
Ha mennyei zsá-
molyáról letekint a hatalmas, elé ke-
vesebb mozgás tárul, mint az elé, ki zá-
portól vert tóra figyel.
Csak a felszín rezg alig el-
képzелhető remegéssel,
de hallgat a mély,
nyújtózik, alél-
tan - munkában kimerült barom éjjel.
Fehér fogainkat
vér futja be folyton,
vér jelzi a porban csendes nyomainkat,
belek tekergőznek finom ujjainkra.
Ó, szép béke!
nincs a világon más csak béke!

Semmi a harc, a kifordult bél és semmi a vér,
semmi a porba tiport arc és semmi a mér-
földekre hasító jaj. - Mert hallgat a mély,
nyújtózik aléltan, csak a felszín reszket,
mert hallgat a mély, csúf képeivel csak a felszín ijesztget.

SZORONGÁS

Szíjas csapások ébresztik, fején a fény eső virág.
A hullámos hegy élére kitúzi kínja zászlaját,
s küllős-sugarú szép ágán szakadt inakkal elterül.

Sarkos, verődő sziklákon ijedten ugrál té s tova.
Megáll, továbbmegy irtózva, szívére jajgatás zuhan,
barlangok odvas öbléből dögök bűzét eresztgeti. -

Parázs csirázik útjára, fészek-melegbe lép, ha lép:
remegve bújnak emlőhöz a védtelen, kis állatok,
csukódó arcuk árkába szelid fél-álom ágyazik.

Lehull a kerge vágyódás, folyondár folyja-kússza be,
nyugtót talál a kóborló, botlásait feledheti,
s a változékony fény-árnyat cseréli, mint ruhát a lány.

A rőzse-láng beszédén túl megérti már a szüksézt,
megérti már a mennydörgés fölé-borult, habos dühét,
s derengő mámor indázza ragyogva, mint arany-fonál. -

De borzadása föltámad, kígyó rekeszti lábait,
csontvázak őrzik álmát is, hiába néz szökő-helyet,
s a gömbölyű vidék hátán sündisznó-bőrt növeszt a tél.

Ó, ráijeszt a morgó ég, villámaival üldözi,
játéka régi völgyében kezéhez törmelék tapad,
tíz ujja rosta-résén át gyér kincse mind a földre hull.

A homlokára jég-pánt nő, fogak zörgése kergeti,
sírása füst és úszó köd, kinyílik két okos szeme,
s a lengő semmi gödrében pihen rezegve, mint a nyíl.

BETEGSÉG UTÁN

Ágyad lassan eleresztett, markát kitárta az ágyad,
markát, melyben heves lázak savanyú vízben főztek: lázakkal főzött a betegség.
Eleresztett lassan az ágyad;

mint versenyző a fék-
telen iram után, inogtál, tétováztak
lépéseid, de azt hitted, a régi
dolgokat vígan fölleled, melyek
az épek közé vissza-törvényesítenek,
a friss szelek elé ki-
állottál, hogy karmoljanak,
s lám, a térded, kezéd,
a szíved is remeg. -

Gödrök szívó torkai mellől,
örvények sodrásai mellől jöttél magad,
s bátor vol-
tál ott, hol
már messze voltál életedtől,
s akkor kezdtél félni megint, s azóta félsz,
mióta újra bizton élsz.

EGY HÜLYÉHEZ, GYERMEKKORI BARÁTOMHOZ

Áll az időben, s áll az idő benne.
Mint ki a jég közé fagyott, és kiben jég mered. -
Váltott lovakkal visz a végtelenbe
engem egy hallgató sereg.

Pihennék itt-ott, nyújtóznám, leülnék,
de csak fut mellettem a táj, cseréli díszait,
úgy szöktetnek, és mintha menekülnék
a rossz törvénye szerint.

Ó, állandóság temploma, homályos
lélek, töretlen íveid között épen ragyog
boldog sorsom sok kincse; tárva-tárd most
elém: látod, szegény vagyok!

Látod, útjaim fonálát unottan
csavargatom: nem érdekel: nincs rajta semmi szép -
hozzád szaladtam, együgyű szavadban
remélem a legszebb zenét.

Bolond siető, mért kellett a puszta
homokra jutnom oly buján virágzó rét után? -
Most jajgatok, mint jégesőn a gazda,
vagy katona vesztett csatán.

És arcomat fényességedbe tartom,
homályos lélek, aki mint a háló a halat,
megfogtad múltam, s őrized a parton:
ne rántsa el az áradat.

CSAK A MÚLÓT

Ég és föld és csillagok és sár és a nem-élő
dolgoz a földben, a vízben, a föld hátán s az egekben
békén nyugszanak, érzéketlen, bő nyugalomban.
Ágyuk a két-végén-nyílt, öblös idő, körülöttük
fénylőn villog az űr fagya.

Nézd, nézd gyöngé szemeddel
tisztá hűvösségük, nézd, bámuld gyöngé szemeddel,
s hódolj meg szeliden, forrásként öntse a torkod
himnuszukat! Hódolj meg, hullj le a porba előttük,

ám ne szeresd őket! Ne szeress senkit, csak a múltot!
Azt, aki fölkel, pár suta lépést tesz, s lerogy újra,
messzeiáltja jaját: úgy érzed, szíved üvöltött.
Egy törvény él benne, tebenned: tudhatod álmát,
tudhatod undorait, félelmét, ritka derűjét,
sarjú vágyai bomlását, fosztott remegését,
szende szerelmét, vérszomját...

A ganaj-fia féreg
inkább ért téged, mint tündöklő kövek, inkább
annál is, ki a halmos fellegek ormai élén
ül, s ragyogó feje átüti zengve a kék kupolát, de
nem sír, nem táncol soha -: egykedvű nyugalommal
kergeti bolygóit tűz-bokrai rengetegében.

A MAGÁNYRÓL

Megállt, s áll a lomb, álmatag leng az éj;
a formák fölitták a szint, alszanak
a végük-nem-érő utak, míg közé-
jük ékelve lassan piheg, fűj a nagy-
beteggé tüzelt város. - Ó, jobb, ha nem
vesződöl, pihensz csak fa-érzéktelen.

A végük-nem-érő utak! Hátukon
sugár-fényeket gyűjt, s kavár szét a csönd,
sugár-fények úsznak tömény álmukon,
zilálják a lustán borongó közönyt.
Hanem nézheted nyomtalan nyomdokuk,
igyekvő szemed csapda torkába fut.

Hanem nézheted nyomtalan nyomdokuk,
nyugalmad koporsóba fektetheted:
az ágyadba is víni kell háborúd,
parázson csigázni szegény testedet -
hegyet dönts elélük, vagy árkot hasítsz,
szökésükre hálót azért nem borítsz.

Sötéten botorkál a szív és remeg,
a zörgő, fagyos tájba vadként figyel.
Elégyl a nap, láng-szegett fellegek
terítik be. - Ó, törbe jut, vagy kegyel-
mes öl várja? Aggódva kételkedik,
megébreszti, és veszti félelmeit.

A boltok berogynak, s a hulló vilá-
got omló romok földbe zúzzák-verik.
Ki áshat, s ki ás érte sziklák alá?
A vágyak csak irtózva élesztgetik.
Ha szétfolyna bár boldog élők meleg
husában, hogy őrizze éber sereg.

Nehéz tűz a fájás, a vándor szemén
borúsán lobog, mint szülőház, ha ég -
Föléhajlik, elszáll a könnyű remény,
hüvös szél süvít, jég-eres lesz az ég -
a vándor riadtan tekintget körül:
kinyíló helyként borul rá az űr.

SZABADULÁS

Gyorsítja lépteit a nyár, korábban ébred a bagoly,
árnyékos odva űzi, mint a talpat a parázs.
Indázó, vézna dallamot növeszt a zengő hallgatás,
a hontalan homály a lomb csipkéin bujdokol.

Nyúlt-ívű csóva pántja leng a szótalán csúcsok között,
a völgyek nyirkos útjait borzongás kergeti,
kiáltás éled, száll a hang: nincs, aki sorsát mentheti:
a mell szorongó fészke vad sárkány-fiaktól sír, nyüzsög.

Érdes kövek csattognak és sikoltanak reménytelen,
nem nő a zúgás, nem lohad, csak forr kegyetlenül.
A hold derengő fénye, mint a víz, a töprengőre dül,
szelid csónakként ring odébb a megfárasztott értelem.

Nyitott tenyérre fekszik és megcsillan a kemény közöny,
halott mocsár-szag hömpölyög a roncs mező felett,
sudárló nyárfák töre szúr a légbe: ó, nincs enyhület!
s a szél egy ág hegyére ül, tollászkodik szégyenkezőn.

Gidák s más ifjú állatok bohókás kedve nyugszik el
az álmos út bóbiskoló, fehér hajlásain,
a lassú tompulás mögül virág fakad, kibontja in-
gó szirmait, s a múlt felé halódó illatot terel.

Ágy, biztonság, meleg sarok, meghitt-világú, gyöngye mécs,
a védtelen befordul, és páncéljából kilép,
a vágató megtorpan: ím, szikrázva leng a semmiség,
és visszacsúszik, míg lehet, míg nem keríti görbe rács.

A hajnal éledő jelén dühödt bikák tipornak át,
rikoltás fűr az ég felé, a táj tűzvészt nevel,
király-sasok keringenek az áramlás erőivel,
a tolluk lángoló vörös, karmuk galamb húsába vág.

Kicsendülő ének bolyong a réteken, fodrozva hull
a füre, csapzott sír-helyét hullám-vonal díszí-
ti, száll a fény, árad-terül, az üldözőket üldözi,
bősége homlokukra ég reszketve, mozdulatlanul.

DAL

Az évekkel-szálló nem védheti arcát,
pókhálót köt rá a lassúdad idő,
port fűj a szemébe, lisztet a hajába,
pilláira ólom-gyöngysort kötöget.
Az évekkel-szálló nem védheti arcát -
de a resten álló túljut a napok
s éjek fordulásán, fölhang az oromra,
zengő fények-árnyak csóvái közé.
Az évekkel-szálló nem védheti arcát, -
magasra-segítem mind, aki enyém:
tünde-ifjúságban villognak örökké,
dalolva hajóznak koporsójukon.

A MENEKÜLŐ

Fordulj meg, lökd arcukba fáklyád, lásd végre, hogy kiktől szaladsz.

Folyékony éj hullám-verése csapkodja térded és fejed,
lépéseidbe, álmaidba beléömlött az éjszaka.
Gyakran leülsz, s a földre bámulsz: bujócskázó utat kutatsz:
tudnál-e, s merre, merre tudnál a fénybe visszafutni még?
A fénybe, fénybe visszafutni! Lehúz a duzzadó sötét,
a színtelen tárgyak sok-élű téglái közt bolyongsz vakon.
Kicsöppentél a gyermekkorból: hogyan, hogyan történhetett?
kicsöppentél az ifjúkorból: hogyan, hogyan történhetett?
a színtelen tárgyak sok-élű téglái közt csetelsz-botolsz.
Él még a szomjúság szivedben: érzed szilaj marásait,
s nem enyhíted, csak elcsitítod: ígérettel csitítod el.
Csalod magad: egy másik út ez, végigfutod, mert így muszáj,
aztán a választott mezőre lépsz majd vidám-virágosan.
Ó, elfelejted, mennyi szép szó rekedt beléd örökre már,
miket vigyázva tartogattál, hogy egyszer elmondd boldogan.
Ó, elfelejted, mennyifélét akartál tenni, s rád-borult,
rád-alkonyult: becsukta kelyhét a szirmot-táró alkalom.
A benned ívelő sugár-bolt tojánhéjként rogyott be, és
a gyöngye törmelék porában kincsed porát se lelheted.

Gyakran leülsz, s magadba bámulsz: utat kutatsz magad felé,
tudnál-e, s merre, merre tudnál a fénybe visszafutni még? -
Körötted, a világ szegélyén, hunyorgó lámpák rezgenek,
mint holt körül a gyertya-lángok - talán halott vagy már te is.
Nem fény e fény, csak ócska pótlék, mit a szokás gyújt, semmi több,
az egy-szövésű némaságban csöpp jajkiáltás itt meg ott.
De mégis: ez tiéd egészen, s ha büszkeségre éhezel,
szegénységedbe burkolózhatsz sajgó arany-palást helyett.
A térded egy irányba hajlik: az út is egy irányba visz,
miből kinőttél, dobod a tűzre, s vállald a rád-szabott ruhát.
A vissza-nem-jövőket öld meg, szerelmes testük hengerítsd
szived földjébe, nől belőlük örököld sírok domb-sora.
Gyászold el őket újra-újra, akár termő szüléidet,
de semmiképp ne várd, ne áhítsd - magadnak ártanál vele.
Körötted, a világ szegélyén, hunyorgó lámpák rezgenek,
örülj nekik, ha pislogók is, mint ékkövekre, úgy tekints.
Lépéseidbe, álmaidba beléömlött az éjszaka,
s az éjszakának réme-árnya rád-élesíti késeit.

Fordulj meg, lökd arcukba fáklyád, lásd végre, hogy kiktől szaladsz.

FOGYÓ VILÁG

Földbe hullt, vagy nyom-felejtő légbe szállott,
váza van csak: bőre, húsa rég lemállott,
csípős szél fúj rajta dallamot. -
Lábodat se tedd le, ó, minek kopogjon?
úgyis eltűnsz, mint a füst, - de hadd forogjon
homlokodnál kedves csillagod.

Sárga és rogyott a fű, a fák kopottak,
hasztalan vesződtek; ím: alulmaradtak,
megnyugodva várják sorsukat.
Ám a házak lankadatlan küzdenek még,
bőrükön pusztít a fény - belül hűvösség,
vermek és homályba-vájt utak.

Hol keressek változatlan ízt e tájon,
lángragyúl-e lángom másik tiszta szájon?
ne maradjak egymagam hibás.
Hogy terítsem szép palástom más nyakába:
tudja ő is, mit veszít, ha már hiába,
óhatatlan lesz a pusztulás.

Jó sereg te, részesek, tanúk világa!
rögbe bújtál, ajkadat kukac lerágta:
titkod együtt rothad el veled.
És a szó, mely sírt, morogva lázadott csak,
messze zúg már: holdat és napot babusgat,
bátorítják öblös fellegek.

Gáncs-vető követ gurít az út elébem,
rácsot ejt a dárda-fényű ég fölébem,
jobb, ha bölcsen meg se mozdulok -
csak magamba nézek, és szemem bogozza:
merre jár a vágy, ha néha visszahozza,
merre nem szorul köré hurok.

EMLÉK

Láncaiból kiszakadt a halott,
kiszakadt testvérei láncából.
S jó, imbolyog, arca merengve ragyog,
köd füstölög ősz pillái alól.

Ím, újra erős, aki félt, akinek
lábára síkos kígyó tekerült,
vendége se már e világi hideg,
amely eddig a csontjai fészkein ült.

Megzendül a teste, kigyúl, bizsereg,
fürtjére szelid felhő gomolyul,
tenyerébe simulnak a messzi terek,
hús homloka hajnali fénybe borul.

A FÖLD TEREMTÉSE

Mordvin hitrege

Kék habok hátán, zöld habok hátán, szürke habok hátán
hintázik Csám-Páz, az Úr;
habokon ringó kőszikla hátán
hintázik az Erős,
felhős a szíve,
így szól magában:
„Víz, víz, víz mindenütt,
víz és ég mindenütt,
jó volna teremteni földet!”

Habokat zúzó kőszikla hátán
hintázik, méléz,
felhős a szíve,
így sóhajt búsan Égi Apánk:
„Egyetlen társam, testvérem sincsen,
kivel a dolgot meghányjam-vessem,
hol fogjak hozzá, nem is tudom.”

Így sóhajt Csám-Páz keserű szájjal,
s keserű szájjal a tengerbe köp.

Azután sétál,
beleszáll a vízbe,
ide-oda úszkál,
feje zúg a gondtól.
és ahogyan térül-fordul,
erre úszkál, arra úszkál,
egyszer csak körültekint.

Lám: köpése óriás
hegyé nőtt a víz alól,
lám: keserű nyála száraz
szirt-orommá változott.

Kapja botját nagy haraggal,
hogyan bizony majd szétveri.

Ráüt egyet: meg se rezdül,
ráüt ismét: elhasad,
és amint harmadszor üt,
hát a hegyből napvilágra
pattan Sajtán, a Gonosz.
Keze, lába csupa szőr,
csupa szőr a melle, háta,
dús borosta lepi arcát,
egy szeme a homlokán,
s homlokából két zömökded
szarva duzzad feketén,
lábafeje lópata,
farka húsos, pikkelyes.

Nézi a Magános a mélyi szörnyet,
borzad tőle, de örvend is:
nincs többé egyedül.

Sajtán szava Csám-Páz úrhoz:
„Testvért kívántál, társat kerestél,
világot akarsz teremteni,
nem volt, akivel meghányjad-vessed.
Testvért kívántál: itt vagyok én,
társat kerestél: itt vagyok én.”

Így felel rá a Hatalmas:
„Testvéremül nem fogadlak,
munkatársul elfogadlak. -
Nosza, mindjárt lássunk hozzá,
szállj a tenger fenekére,
hozz fővenyt a víz alól,
hogyan a földet megteremtsük.”

Lebukik a Csúf a mélybe,
üres kézzel fordul vissza,
másodszor is üres kézzel
veti föl a sárga hab.
Háborodva fúj és prüszköl,
csillog minden szőre szála,
vad, bozontos üstökérül
szerterázza a vizet.
Dúlva-fúlva toporzékol,
bunkó-ökle veri mellét,
laza tajték jön a száján,
fültépően ordibál:
„Másik társat végy magadhoz,
kétszer is hiába buktam,
tűz csapott ki a fövényből,
juj, nagyon megégetett!
Másik társat végy magadhoz,
kín harapja porcikáim,
visszabújok én a hegybe.”
Dúlva-fúlva toporzékol,
bunkó-ökle veri mellét,
üvöltése mennydörögve
zúdul végig a vizen.

Apánk hallgat mosolyogva,
aztán lassan így felel:
„Én vagyok az Ég Ura, mindenek ura én vagyok,
nem tudtad-e, Szőrös?
Ha az én nevemben indulsz,
bátran bújhatsz a homályba,
ha nevemben kérsz a tenger mélyes-mélyi fövényéből,
nem csap rád belőle tűz.”

Próbál Sajtán harmadízben,
a Bozontos harmadikszor
száll a tenger fenekére.
Nemsokára föl is bukkan,
kidagad a két pofája,
majd a szemcsés, szép fövenyt
Urunk markába köpi,
kicsit hagy csak nyelve alján.
Nosza, Csám-Páz szórja, hinti
szerteszét a tenger színén,
szórja, hinti fáradatlan.
S ím, hová egy morzsa hull,
nőni kezd, terülni menten,
s termőföldré válik.
Háborogva zúg a tenger,
hab-fogait vicsorítja,
bögve torpan, sírva hátrál,

tajtékozva szűkül egyre.
Nézi boldogan Apánk
a növekvő, ifjú földet,
nézi, nézi, s mosolyog.

De hogyan járt a Bozontos,
hogyan járt a Mély Fia?

Hát, miként a tenger-szerte hullt fövény dagadt, dagadt,
úgy dagadt a nyelve alján az elorzott fövény is.
Már a két pofája duzzad gömbölyűbbre-gömbölyűbbre,
már a feje is nagyobb, és nagyobb lesz egyre-másra;
jajgat, sír az Éktelen,
fúj, üvölt a fájdalomtul,
már a feje dombnyi nagy,
már a feje kicsi hegy lett,
már a felhőket veri, -
fúj, üvölt a fájdalomtul,
vészna teste, gyöngé lába
ing a szörnyű súly alatt,
fúj, üvölt a fájdalomtul,
csontos öklét rágja, marja,
nyála ömlik, könnye ömlik,
és a feje egyre nő.
Látja ám az Ég Ura,
hallja, s hagyja sírni-ríni,
hadd fizesse ronda bűnét,
végre aztán így kiált rá:
„Nosza, köpd ki, esztelen!”

Rázkódik a Mély Fia,
nagyokat ökrend, köpi, hányja,
sárga fogai közül
darabokra törve zúdul.
És hová esik belőle:
kő lesz, szikla, sivatag lesz,
terméketlen és kopár.
Már a feje kicsi hegy lett,
már a feje dombnyi csak,
rázkódik az Óriás,
rengeti a gyenge földet,
megrepesztí könnyű bőrét,
s erre, arra, mindenütt
zúgó völgyek, öblös árkok,
meredélyes szakadékok
nyílnak rajta hirtelen.

Nézi Apánk, s megsajdul a szíve:
mivé lett a szép föld?
Simából érdes,
egyenesből görbe,
finomból durva,
bizony rút a szépből.
Nézi, s így szól haragos hangon:
„Átkozott légy, engedetlen,
idejöttél társamul,
s mit én bölcsen megcsináltam,
elrontottad suta kézzel.
Átkozott légy, lázadó,
hullj a tenger fenekére,
tenger fenéke alatt
hullj az örök tűzbe-lángba!”

Könyörgésre fogja a Borzas,
odaesik Apánk elé,
csókolja a lábát, térdét,
meg-megrándul szikla-válla,
vonaglik a teste.
De csak mozdul ám a tenger
gyöngy-szín habján örvény támad,
zúgó örvény fenekéből
lila-zöld láng csap elő,
s benyeli a rettegőt.
Sistereg a sárga hab,
fényes párát lök az égre,
még hullámlik hosszú ívben,
aztán lassan elsimul.

Szomorú az Ég Ura, szomorú a Hatalmas,
lehajtja fejét,
fátylas szemmel pislog körül olykor,
ismét egyedül van:
jó volna, ha társa volna.
Szomorú a Hatalmas:
a Gonosz földülta a földet,
egyedül van a dúlt földön:
jó volna, ha társa volna.

Sóhajt és így szól magához:
„Van már föld, ha dúlt is,
most élőt teremtek.”

S Ange-Patáit megteremti,
megteremti az első asszonyt.
Habkőből faragja csontját,
húsa könnyű bárányszerű,
hajnalpírból szabja bőrét,
haja kéklő holdsugár,

szeme árnyék, foga gyöngy,
körme kagyló belseje.
Tetszik ám a Bánatosnak,
tetszik ám az első asszony,
- jó volna, ha társa volna -
maga mellé emeli.

Már boldog az Ég Ura, Csám-Páz,
mellette az első asszony,
sarjakat szül majd neki,
isteneknek anyja lesz.

OCSÚDÓ ÉVEK

Önéletrajzi költemény
1953-1954

I

Szél fúj, makacs szél, egyre makacsabb.
Múltam szorongó tájékaira
komor zúgás nehéz felhője csap:
a gyors idő rabló-darázs-rajja.
Riadtan pislogok szét, s hallgatok:
hová jutottam? ó, mi lesz velem?
Sereglenek próbáló, új napok,
s elvész a mérték, üresül kezem.
Mit enyémnak hittem, testembe martan,
nyomát is veszti e dühös viharban.

II

Szél fúj, makacs szél, egyre makacsabb;
nyugvó s kelő nap egyaránt növeszti.
Más mint az ismerős légáradat,
haragját a hús mélyére ereszti.
Pedig, hogy voltam légyen is, szeretném,
vízre-hullott levélnél több legyenek,
gyökérből, biztos száron emelkedném,
ne inganék vak semmiség felett,
hogy aki látja sorsom, bátorítást
hirdessen annak, okos szomorítást.

III

Bölcselkedés ez? Jó, de éppúgy élet.
Rágódtam rajta gyakran, hát tudom:
hogy végigjárjuk a szabott egészet
hasznos megállni olykor. - S féluton
vagy tán még annál is többön vagyok már.
Aki elhagyja szülője ölét,
a halál fia. Tán itt is topog már
ajtóm előtt a győzni-jött sötét.
Mindegy: másoknak használ vagy magamnak,
megállok, mert a jelek sokasodnak.

IV

Megállok s visszanézek. Szürke por hullt
a régi útra. Arcok, szemek, nyelvek
hajdan tüze hamu lett. Éjbe fordult
a nap, s helyén még csillagok se keltek.
Varázstudó szó kell, igazi szándék,
ha sírokat kívánok törni, s jobban
nem szomjúhoztam senki mást még,
mint most magam e tékozló napokban,
támaszt a forgató szélvészeken ellen:
a gyermeket dajkáló sejtjeimben.

V

Megállok, s visszanézek: a homályból
szelid árnyak lépnek ki, ismerősen
körülfognak, s szájuk, bár néma, vádol,
hogy én, ki annyi mindenről beszéltem,
őket az elmúlás kényére hagytam. -
Igen, erős szó kell, igazi szándék,
s a vér megindul a halott tagokban,
ébred a gyermek, föltámad a játék,
az élt s mesélt valóság lánggra kap,
s varázslóvá lobbantja tollamat. -

VI

Pécsett, Vilmos-utca 23-ban
születtem, kilenc közül nyolcadiknak.
Apám Nagykállóról, a Tiszán-onnan
való volt, anyám Vecséről, a „kis lak”
falujából. A zöld Mecsek gerince
szemük elől mindkettőt eltakarta.
Hogy a felejtőt szép hűségre intse,
köd-arcuk megkísérti még gyakorta,
különben már az új-rakású fészek
melegén sarjadt a fiú-önérzet.

VII

Anyám parasztlány volt, szegényparasztlány,
porszem az ország szomorú porában.
Népes családból, melynek szinte használt,
hogy néhányuk meghalt már kiskorában.
Anyám parasztlány volt, s hogy a kenyér
otthon bővebben jusson, Pestre ment.
Egyik férjes nővére Pesten élt,
az szerzett néki szolgálóhelyet.
Játék helyett a munka s gond bozótja
sűrült köré, s nem lett másképp azóta.

VIII

Anyám! Alighogy írtam róla eddig.
Rohan az idő, lassan nyolcvanéves.
Jó, ha a szív még valónál melegszik,
az emlék bármi tündérszép, kevés lesz,
mikor már harcot ví a nagy hiánnyal,
mely űr-nyelvéből, űr-szeméből árad.
Társulnia mit ér erőtlen árnnyal,
kit testes rémek tolvaj népe támad?
Fog-e a toll úgy akkor is, ha már a
sosem-szűnő szomj tintájába mártva?

IX

A gyöngö sün, ha bántják, összegömbül,
merev tüskéit kifelé mereszti,
s ki hozzáér, riadtan visszahördül,
szeles bátorságát sietve veszti.
De aki bent a sün pihés ölében
bújik meg, annak fészek és melegség.
A tüskéről, ha tud, dicséri szépen,
vagy menti, mert illő, hogy néki tessék.
Boldog, ki másra tudja bízni sorsát,
de áldott, akit másért fűt gonoszság.

X

Anyám, anyám, sün-tüskéid ha láttam,
olykor talán el is búsultam értük.
Láttalak volna inkább glóriásan,
hogy csillagok szórják fejedre fényük,
hibátlan és makulátlan, sugárzó
ragyogásban, hogy szavam akadozzon,
ha rólad szólok, lettél volna zászló,
bár lettél volna élő példa-asszony,
kit bámulat övez, tisztos dicséret
s a hódolat körötte a kíséret.

XI

Anyám, nem voltál zászló s példa-asszony,
de asszony voltál, s ami még több: ember.
Átláboltál velünk tengernyi rosszon,
karodon vittél, s vittél nagy szivedben.
Ki öle fészken annyi békét rejtett,
aki úgy tudott óvni, simogatni,
nem csoda, ha más törvényt elfelejtett,
ha másnak nem bírt morzsákat sem adni,
ha tenyerei más felé csukottak,
ha másoknak csak tüskéi jutottak.

XII

Sokszor fog karmaiba rémes álom:
hajszolt szív, nyúzott idegek vendége.
Forgolódom, nyögök a forró ágyon,
éber testőreimtől messze tépve,
s anyám, anyám, ilyenkor téged hívlak
már harmincnyolc esztendő férfi-fejjel,
törött erőid új virágba nyílnak,
egyetlen ör, pótolhatatlan menhely!
Mert minden ember lelke mélye gyermek,
s csak anyjánál talál igaz kegyelmet.

XIII

S apám? - Nehéz a szó: hosszú huszonhét
éve halott már, majdnem-üres emlék.
Fölásnám sírját, mellé térdepelnék,
csontjait fognám: végre fia lennék,
csontjait fognám: támasszam valóra,
tudjam pontosan: *volt s van*. Most erőtlen,
ingó árnyékok árulkodnak róla
valahol bennem, mintha már tűnőben
az ébrenlét, s ön-pilláim körül
álmok csapata rajzik, tömörül.

XIV

Nagykálló szülte s lecsúszott család.
Cipészből kalauz lett újra apja,
mert nem akarta megadni magát,
és törni próbált ismét magasabbra.
Mint száműzött király járt a világban,
magán kívül nem érdekelte senki;
két fiát iskolába küldte, hogy talán majd
vesztett trónjára egyik visszamenti.
De száműzött maradt örök időkre:
csak álma volt s nemesi kutyabőre.

XV

Két fiát iskolába küldte. Nem tanultak,
helyette inkább iparosnak álltak.
Apám festő lett, s legényfejjel útnak
eredt, hívták tündöklő, messzi tájak.
Egyszer már-már Amerikába csalták,
(ha elmegy - furcsa gond - lennék-e én ma?)
szíve és emlékei nem akarták,
hajójeggyel zsebében visszatért a
trieszti kikötőből. - Soha többet
nem hagyta el aztán a honi földet.

XVI

Pestre került a MÁV- hoz; nemsokára
meg is nősült ott, elvette anyámat.
De nem szívelték: „túl nagy volt a szája”,
sokat beszélt a „jog”-ról, s egyre lázadt.
Jobb valahová eldugni vidékre
- gondolták. Pécsre ily módon jutott.
S kinek az élet orkait ígérte,
adott helyette egy szegény zugot,
börtönt, mely nem nyílt soha meg előtte,
s ajtaja nem volt, csak a temetőre.

XVII

Mesék, mesék, anyám meséi róla:
„a harmadik fiú” volt ő, a hős,
a könnyesek, búsak vigasztalója,
az erejük-vesztettekért erős.
- Én már csak törtnek láttam, ijedősnek,
aki magát se tudta menteni,
a halállal láttam már viselősnek,
kinek széthulltak földi rendjei,
ki hogyha lázadt, már csak maga ellen,
vádolt és vesztes mindenféle perben.

XVIII

MÁV betűíró volt, de otthon is
dolgozott másnak: sok volt a gyerek.
Ma is látom még, hogy ott ül a kis
vagy nagy táblák előtt, könnyű ecset
kezében, s nőnek, nőnek a betűk
kéken, pirosan, soványan, kövéren,
formás-cifrák és sima-egyszerűk,
ezerfélék és ezerféleképpen. -
Apám betűíró volt, magam is az vagyok,
ki tudta jobban dolgozni, eldöntik a napok.

XIX

Anyám, apám és nyolc testvérem: - ím
ama keret, melyet a vér adott.
Ó, hol vagytok, egy-testből véreim,
egy-méhéből sarjadt magzatok!
Kilenc testvér, kilenc test, sors, világ,
de idegenné ridegedtünk!
Külön futunk külön célunk iránt,
külön csillag ragyog felettünk.
Egyőnk már végképp elment, hogy jó helyet csináljon,
most ő is maga kószál az égi tájon. -

XX

Pécsett, Vilmos-utca 23-ban
születtem, s éltem hatéves korig.
Szőlős-gyümölcsös, enyhe lanka-oldal
lábaához fut föl, s rákapaszkodik
a Vilmos utca. Hol síkká simul
a dombhajlat, majd elkezdődik újra,
ott állt a ház; egy udvara alul,
s egy fönt, bozótok sűrűjébe bújva.
Az alsó udvar közepén temérdek
ágaival egy vén fa terebélylett.

XXI

Gyermekkor! - A világ két kézre készült,
s én eggyel jöttem élni. Semmiség, de
nem semmiség annak, ki kapta részül.
Árnyéka lépteim végigkísérte,
s tudom, kísér a síromig s azon túl,
s míg csontjaim más csonttal nem vegyülnek,
nem szabadulok e cégéres nyomtul.
Perceim most is gyakran keserülnek,
gyakran borít el érdemetlen szégyen,
s roskad be minden szívem közepében.

XXII

Gyermekkor, ó, csak te voltál a mentő
tarkán csillámló álmaid hadával;
szemem tükrén tündöklő rózsá-felhő,
fülemben el nem lankadó madárdal.
„Vaskezed lesz” - mondták, s hittem szilárdan -
„erősebb mint a másik, s aki bántott,
bűnhődik akkor.” - Nagy lenni kívántam,
s megverni a rakoncátlan világot.
Pajtásaim - sokszor dőlyfölve többek -
ilyenkor kegyeimért könyörögtek.

XXIII

Próbálom összegyűjtögetni rendre
első hat évem: nem megy sehogyan sem.
Csak szilánkjai fénylenek remegve
valahol kincs-takargató szívemben.
Nem is szilánkok, illó villanások,
a szó elől elszöknének, ha pontos
formáit mint hideg kalitka-rácsot
köréjük raknám, hogy miként belül most,
éljenek kint is. - A tenger vizében
szűrj a beömlő folyók vizét széjjel!

XXIV

Mégis tudok az izgatott napokról,
a nagyfiúk harcáról fönt a dombon,
mi, aprónépség, bámultuk a bokrot,
a „főhadiszállást” s odébb a „fronton”
a „támadást”, a „zsákmányt”, „megbeszélést”.
Közöttük társ szerettünk volna lenni,
de útunk állta a tekintély-féltés,
csak szolga-munkát bíztak ránk vagy semmit.
A fővezér fényes, valódi kardja
irigységünk könnyét szemünkbe csalta.

XXV

Tudok a nyár-estékről, vacsorához
gyűlt a család ilyenkor, - szinte kisdéd
kaszárnya. A kezünkben tányér, lábos,
pléh, porcelán, kinek mi jutott. Veszteg
álltunk sorban, amíg az étel, gyakran
puliszka, nem került edénybe végre,
aztán hajrá! fatöve, konyha, kamra:
ez itt, az ott fogott buzgó evésbe,
s ha végzett, visszasompolygott szerényen,
de hányszor hasztalan, hogy újra kérjen.

XXVI

Tudok Vince bácsiról, apám furcsa,
öreg barátjáról, gyakori vendég
volt ő nálunk, akinek csoda kulcsa
minden zárat nyitott, s aki az ingét,
kabátját egy-gombra-járóvá tette,
hegedűt csinált, maga-billenő
keménykalapot, s ez köszönt helyette.
Az élet szépségét kereste ő,
s mert megszerezni pénze rá hiányzott,
formált helyébe egy külön világot.

XXVII

Tudok arról, hogy egy kamasz-fiúval
a szomszéd Rácvárosba szöktem egyszer,
s az országúti kocsi- s autózaj
úgy megijesztett, majd kétségbe estem,
hogy hazafelé koldultunk az utcán,
fől tudjunk szállni végre villamosra,
s mint a molnárét, kire könnyű liszt száll,
barna fejem fehér por záporozta,
s mikor síró anyám, ki elveszettnek
hitt már, meglátott, előbb meg se ismert.

XXVIII

S tudok, igazán tudok Arankáról,
tudok róla, kit egyik lány-néném szült.
Kilencünket szaporította, s máról-
holnapra máris messzi útra készült.
Látta, igen, nem neki való itt e
csúnya vásár. Kis gyermekpadban hárman
ettünk: ő, én s húgom. Megmerítette
kanalát tányérunkban is: vidáman
„szerzett”, iparkodott: kevés volt hátra,
erőt gyűjtött a szörnyeteg halálra.

XXIX

Mi baja lett, régesrég elfeledtem.
Kórházba kellett vinni. Ünnepestes
arccal harmadnap látogatni mentem.
Csodákkal várt a kórház, ritka-fényes
csodákkal, s én még toldtam őket. Hosszú
órákig meséltem, hogy ott mit láttam:
a betegekről, ágyakról, a lassú
nővérekről, s hogy mennyi orvosság van
Aranka szekrényén. Irigy-kerek
szemmel hallgatott a gyereksereg.

XXX

Hozzá készültünk aznap is, de egy
tányérsapkás ember jött korareggel.
Néném keresi, s látom, hogy bemegy,
majd sírást hallok, sejtő rémülettel
futok utána: „Istenem, mi történt?”
Néném már az utcán volt, otthagytott.
„Aranka rosszul van” - szólt vissza onnét.
Mint aki kövévált, úgy álltam ott,
aztán kitörtem, rázódva zokogtam:
a pusztulás küszöbébe botoltam.

XXXI

Igen, Aranka meghalt. Két riadt nap
sirattam, a jó szó hiába volt.
A vigasztalás a bimbózó agynak
használt volna, de a szív nem hajolt,
makacsul tudta, nincs vigasztalás:
erősebb, több a játéknál e baj.
A visszatarthatatlan elmulás
csördített csípős ostoraival
nyakam közé, s éreztem: hatalom
suhog bennük, s nincs tőlük oltalom.

XXXII

A gyermekparcellában temették el.
Fakeresztjén kicsiny, tojásdad tábla,
zománcosan, nevető égszínkéken,
s egyetlenegy, alig-mondott szó állt a
táblán: „Aranka”, fehérén: „Aranka”. -
A gaz sietve benőtte a dombot,
a keresztet a rothadás faragta,
de a tábla ép volt, és mintha boldog
hírt zengene: a rokkant sír felett
villogta szét a hófehér nevet.

XXXIII

Mit mondjak el még? A „kis háború”
alatt, ezerkilencszáztizenhatban
születtem. Vastagon reáborult
első éveimre a bonthatatlan
sátrú ború. Nem sejtettem, miért,
azt gondoltam, hogy ennek így kell lenni.
Elutasított kéréseimért
anyámat olykor kezdtem nem szeretni.
Ó, mit tudtam: ön-szívén üt sebet,
mikor kiejti a rideg „nem”-et.

XXXIV

Mit mondjak el még? Vajon ennyi volt csak
a Vilmos-utca 23? Ennyi
s még ezer ennyi. Sűrű-kusza korszak,
de éles górcső alá kéne tenni,
s szétbontani idegeim, agyam,
csontom, húsom, vérem: meg kellene
keresni, amiben tudattalan
a tudat, csak az anyag szelleme
őrzi, az ő titka, nem az enyém is,
ami azonban én is vagyok, én is.

XXXV

Ezer ennyi volt: őserdő-vidék.
Gazdátlan színek, hangok, illatok
kutatják bennem -, meglelik-e még
szülőhelyük, mielőtt meghalok?
Vagy majd a föld ad nekik nyughelyet,
ha beleporlok, csak a föld, a nagy
kerítő, mely minden szerelmeket
megelégít, és teljesülni hagy,
melyben eggyé lesz gyümölcs és gyökér,
a cél után igyekvő és a cél?

XXXVI

Vilmos-utca 23. Harminckét
esztendeje már! Fölserdült koromban
meglátogattam egyszer. Szörnyű inség!
roncsa annak, mit hordoztam magamban!
Azóta nem megyek feléje sem: ne
vessen el bent is, mi künn elveszett:
a valóságnál úgyis erősebbre
rakja a bástyát az emlékezet.
Pedig kísért a vágy: mégegyszer lássam
a kis szobát, melyet először láttam.

XXXVII

Nem csupán éhezés, ruhátalanság
a szegénység, - örök békéltelenség,
szándéktalan, kényszerű nyugtalanság,
didergető fészektelenség.
Hullott levél-sors, levélé, amelybe
akkor kap a szél, mikor kedve támad,
és arra viszi, merre tartja kedve,
nincs ellene mentség, és nincs bocsánat. -
A tulajdonosnak kellett lakásunk,
mehettünk: többé nem volt maradásunk.

XXXVIII

Egy városszéli új lakótelep
akkortájt készült el. Szépségtapaszt
a leprás arcon, a tengerbe csepp,
halálos betegnek sovány vigasz.
Mert sokan éltek még nyomortanyákon,
fabarakkokban, félig állatok,
saját kezükkel hulladékból tákolt
putrikban, méltatlan gyalázatot
hordozva. - Utam néha arra vitt,
ama bűz most is orromban lakik.

XXXIX

Az új telep. Apró, egyforma házak,
két sorban, kerttel. Közöttük kereszt-
alakban utcák. (Rideg, pusztaváz csak,
akkor kezdett épülni rá a test,
az élet.) Laza talaja sokáig
süllyedt, késfoknyi, s ujjnyi vonalak
szeszélyes rajzú hieroglifáit
írták az egyre rokkoló falak,
jelezték - pontos óra - az időt,
mely réseikből konokul kinőtt.

XL

Az egyik sor félig egy rétre, félig
egy régi-régi temetőre nézett.
A kertek körül szinte csak derékig-
érő lécs- és fonott drótkerítések.
Az udvarokban - azelőtt szemét-
gyűjtőhely - üvegcserepek meg ócska
bögrék, százféle apró törmelék
és gyim-gyomok fakó-poros bozótja.
Friss mészszag szállt, és itt meg ott nyomok
mutatták, hol volt a sárga homok.

XLI

Ide költöztünk. Ferdén szembe a
temetővel egy kétszobás lakásba.
Parányiak, de mégis két szoba,
s mint soha még: előszoba. - Akárcsak
a többiek az egész telepen,
első lakók voltunk mi is. Legott
hozzáfogtunk, hogy otthonabb legyen
az otthon: ástunk, szedtük a gyomot,
fát ültettünk, s tákolunk egy galamb-
házat a kamra eresze alatt.

XLII

Háziúr nem volt, mi lettünk urak.
(Vagy legalábbis úgy gondoltuk akkor.
Buta képzelgés, néhány év alatt
megtudtuk keserű tapasztalatból,
mikor a város - a tulajdonos -
az elmaradt lakbérért egyre-másra
szorongatott, s végül a folytonos
fenyegetést zordon valóra váltva
fölmondott, aztán kilakoltatott,
s foghattuk ismét a vándorbotot.)

XLIII

(S kezdhette nyugalanságát a gyermek,
a száműzetés kínját érzni,
mert mit kedvére s maga épített meg,
el kellett kedve ellen veszteni.
Forrón kívánta hosszú-hosszú évek
során a kert végén a csöppnyi házat,
s álmodott véle sokszor semmiséget,
semmiséget, mely mégis cifra lázak
nehéz tüzeit gyújtogatta benne,
s égette minden fészket idegenre.)

XLIV

(És mikor végre nem várt csodaképpen
tizenhét esztendő után az álma
beteljesült, óvhatta a szemérem,
hogy örömét férfi-lélekkel állja,
mint kinek csak „lakásváltoztatás”,
semmi egyéb a visszaköltözés,
ne lássék rajt a boldog zokogás,
a reszkető elérzékenyedés,
bár nem a régi házba, a telepre
tért vissza csak, egy utcával felette.)

XLV

Urak lettünk: nyújtót, hintát csináltunk
az udvaron, és nem szólt bele senki.
A fél-telep gyerkőcének kínáltunk
szórakozást - jött is igénybe venni:
hívta a ritka-sokféle csoda.
Reggeltől estig zengett a világ,
többnyire csak a vacsora szaga
csalogatta szét a kompániát,
sőt néhányuk gyakran még azután is
visszajött, s maradt majdnem éjszakáig.

XLVI

Játszani igazán csak a szegény
gyerek tud. (Legjobb társ a képzelet.)
Lát a valóság megkopott egén
szivárvány-tarka álmok-képeket.
A semmi tárgyakat tündér-ruhába
öltözteti, örök mesében él,
sanyargatja a fogható hiánya,
űzi a kincs-birtokló szenvedély. -
A telepen mi voltunk legszegényebb,
a gyerekek közt így lettünk vezérek.

XLVII

De akkor gyúlt fejünk fölé a nap,
mikor a régi-régi temetőt
fölfedeztük. Vadgesztenyés utak
sátorsorai közt tömöltre nőtt
bokrokkal, ág-bogak töméntelen
gubancaival. Mi persze hamar
kiismertük magunk, s az éktelen
sűrűben az értők szavaival
igazítottuk egymást. Új nevet
s nevet kapott, mire szemünk esett.

XLVIII

A „középút”, a „nagy ecetfa”, a
„koronás kriptá”, a „fekete kő”,
a „fényképes kereszt”, a „rózsafa”,
a „bogyós bokor” - mind, mind. Az idő
elmosta bennem, s szétrombolta kint.
Rideg kaszánya van most helyükön.
Meg-megpróbálom igazság szerint
rendezni őket, hívom nevükön:
csak félig-meddig s belül sikerül,
tiltakozik a valóság kívül.

XLIX

Csak belül sikerül, ha sikerül.
S úgyis belső kalandozás e vers.
Ki az időben utazik, belül
utazik, s téved, hogyha kint keres
útjához társat vagy támogatót.
Talán még a hiány segít neki,
a változás, mely a nehéz adót
riasztóan szívére görgeti,
a változás vagy a hiány talán,
de mindig a sugalmazó magány.

L

A temető! Embarras de richesse!
Szédülök. Hová nyúljak, melyiket
válasszam? Gyors madárrajként repes
bennem az emlék. Akármelyiket
mellőzöm: magam vesztetem, s egyaránt fáj.
Amit nem írok most meg, valaha
megírom-e? A könnyült szív nem ágál
könnyülésért, a szava elakad
hamar, mivel nem terhét, csak okos
szándékát hordaná a papiros.

LI

Mindegy: inkább a kevés, mint a semmi;
akár az élet, bölcs kiegyezés
legyen ez is. Hisz többet ér szemernyi
formált emlék, mint az emlékezés,
zörgőre száradt préselt rózsabimbó,
mint rég látott friss-harmatos liget,
a mozgó tenger-múltba visszanyúló,
ingathatatlan földű félsziget
a tenger-múltnál, melybe belehal;
ki könnyelműen vízébe rohan.

LII

A temető. Lassacskán fontosabb lett az otthonnál, - otthon lett. Haza, az igaziba fájt mennünk. A nap nagy részét kinn játszottuk végig a bokrok közt, láthatatlan fészkeket raktunk, s beléjük gyűjtöttünk ezer csip-csup lomot, nekünk értékeket. Teremtettük világunk lelkesen, csak télen hagytuk el, ha a hideg a lakás börtönébe kergetett.

LIII

A temető. Ott lépett életembe a lány, a nő, a másik fél, fele a fél-embernyi férfinak. Remegve s gyámoltalan kúszázódtam bele. Félelemtől és örömtől remegtem, éreztem: jó, s tudtam, hogy nem szabad; tudtam: tilos tájakra tévelyedtem, de már az értelem s az indulat saját célú saját útjára tért, s keveset tett egyik a másikért.

LIV

Idősebb volt a lány nálam, talán tízesztendőös lehetett, én alig hét. Marcsának hívták. Még ma is talány, hogyan történt: sarjú vágyai vitték, - maga se tudta - vagy tanulta mástól. Bölcs volt előttem, titkok jártasa, a szomjas összevissza kapkodásból, melyet az élet bomló ritmusa támasztott bennem, egyenesbe mentett, és - gyermeket - majd felnőtté teremtett.

LV

Hárman legyeskedtünk a lány körül: én s két pajtásom, két testvér; velem egykorú volt a kisebb. Remekül tartott a lány bolygó kegyeivel: mindhármunknak jutott kellő-elég. De a javát pajtásom bátyja kapta, érte, ha mentség nem volt rá egyéb, a két ifjabbat szó nélkül becsapta. Becsapott minket kettőnket nyugodtan, mégis szerettük őt, vagy - annál jobban.

LVI

Egyszer a temetői dzsungel-mélyen,
fészkünkön ültünk négyen. Marcsa sorba
bújt el velünk a félhomályló, szépen-
vájta, fű- s fonnyadt levélszagú bokorba,
mikor - csaknem lehelletünk szegett meg -
egy rendőr lépett mellénk valahonnan,
s megállt fölöttünk zordan. Szétijedtek
azok is ott belül, s másztak ki nyomban.
Torkunkban vert szívünk: vártuk, mi lesz.
Azt gondoltuk: a világ vége ez.

LVII

De nem esett baj. „Mit bujkáltok itt?”
- mordult reánk a rendőr gyanakodva.
Marcsa felelt: „Füvet szedünk.” S alig
kimondta, tépte máris két marokra.
Mi meg utána épp oly lendülettel
s fülig zavarban, föl se mertünk nézni.
S Marcsa folytatta: „Ki szalad helyettem
zsákért haza? Otthon feledtem.” És mi
ugrottunk kész örömmel, versenyezve,
s futottunk, szinte már eszünket veszelve.

LVIII

Tölünk, a kamrából lestük szorongva
Marcsát. Meg is jelent igen hamar.
Körülfogtuk, s faggattuk: mondja, mondja,
mi történt? nem volt-e valami baj?
fölírta-e nevünket? - Marcsa félre-
mosolygott, s kezdte lassan: megkivánta
a rendőr, s letérdelt melléje, kérte,
mutassa magát. De hogy sírni látta,
hozzá se nyúlt, megszeppent, és odébbállt,
ő meg - szólt büszkén - szépen hazasétált.

LIX

Ó Marcsa, szőke-copfos, drága gyermek,
hol, merre jár? - Míg nem vetődtem el
egy másik városrészbe, életemnek
hű társa volt ő, s máig jött velem.
Nem csábítóra, okos tanítóra
gondolok, hogyha rája gondolok:
zsengécske fővel tudtam férfi-módra
nézni a nőt. E botcsinált titok
már akkor megmutatta a Nagy Örvényt,
és kihirdette véremben a Törvényt.

LX

A temető... Emléknek is bozótos
emlék-bozót, szét nem bogozható.
Mit szövevényéből a szó előhoz,
csökkenthető vagy sokszorozható.
S mi a fontos, ki tud rá jó szabályt?
Egy-egy göcsört vagy egy-egy lenge szál?
Mi keresetlen kínálja magát,
vagy mire fátylat bontott a homály?
A lélek rengései-e vagy a
temetői ibolyák illata?

LXI

Az-e a fontos, hogy a gyermek ott
tanulta meg az élet némelyik
igazi leckéjét, nevelte sok
szép álmát, ízlelgette mérgeik:
bízott, csalódott, gyűlölt, szeretett,
szolgált, parancsolt, fásult el, hevült,
játszott előre felnőtt szerepet,
- (így néha felnőttként se sikerült),
hogy nagy iskola volt a temető:
emberré lenni készített elő?

LXII

Vagy az a fontos, hogy a szomszéd házak
bokrok közt bújó baromfiain
összefogdostuk, s izgató varázslat
másoktól hallott fortélyra szerint
igyekeztünk ügyesen elaltatni:
a szárnyuk alá fordítva fejük
lóbáltuk őket, s volt nagy diadalmi.
rikoltozás, ha vágott módszerünk?
Bár csaholó kutyákat bujtogattak
utánunk, s nem ritkán meg is kapattak.

LXIII

Vagy fontosabb az, hogyha másik környék
kölyke véletlen tájékunkra tévedt,
csalárd mesék a sűrűbe terelték
állítólagos csoda-látvány végett,
s míg mitsem sejtve bámult, a mesétől
szédülve, egyetértő kis betyárok
gonosz tréfára szorgalmas kezétől
emlékezetes módon pórul járt ott,
s távozott sírva, nagy bosszút fogadva,
s jött vissza gyakran cimborás csapatba?

LXIV

Vagy inkább az talán, hogy estelente
nyáron, ha a temető mellett párok
sétálgattak, a tücsökhangu csendben
a sírkövek bástyája mögé állott
néhányunk, és a gesztenyefa-sátrak
közé köveket vagdosott, vagy csorba
vasdarabbal, mikor épp arra jártak,
az érdes kriptá-tetőket kaparta,
s volt kuncogás, látván, hogy a gavallér
karján hölgyével ellép, s vissza sem tér?

LXV

Ki tudja, mi a fontos? Fontos minden,
s nem fontos semmi. Csak a szív s az agy
hamis vonzalma, riadalma itt bent
igazítja kanyargó tollamat.
Mit szöveteim beszöttek magukba,
azt tudom úgyis elmondani csak,
bensőmbé szálllok, mint egy alagútba,
égő emlékek világítanak. -
Lámpa-sor közti vándorlás e vers,
bár a homály is tolmácsot keres.

LXVI

A homály is, - hanem megfoghatatlan.
Víg dudorászás képes vagy nyögés
botló hangokban inkább, mint szavakban
hirdetni létét a kísértetés
vagy az öröm széljárása szerint.
A homály is. - De mégis lámpa-sor
között visz e vers útja. Messze int
egy-egy sugár: ujjongva olvasom
jelzéseit: jók, rosszak, egyremegy,
kezem, szívem mindenhogyan remeg.

LXVII

Most is remeg, hogy szólít valaki.
Szokatlan hangon szólít: idegen
fülnek nevetni méltók szavai,
de boldog hírek hangjai nekem.
Pista szólít, gyermekkorom fura
társa: hülyének született szegény.
Itt csetlett-botlott, félszeg volt, suta,
ám bizton szállt az álmai egén,
s ez képzeletem százszor jobban csalta,
mint a valóság pontos birodalma.

LXVIII

Szomszédunkban lakott. Nálam két évvel
idősebb volt. Ő is járt iskolába,
meg is tanult olvasni tisztességgel,
de számolni nem. Nyúzhatták: hiába.
Eljutott tízig, följebb nem haladt.
Két osztállyal bírkózott meg csupán,
és ezzel is három-négy év alatt,
s tán ma sem jött még húsz a tíz után.
Sokat gúnyolták szülei és mások:
bolond józanok, okos félnótások.

LXIX

Mi jól értettük egymást: ő meg én;
saját világunk éltük gondtalan.
Külön napból áradt reánk a fény,
s fürödtünk benne szédült-boldogan.
Ó szép világ, kettőnk külön világa,
mely minden többi fölött lebegett,
melybe, - akárhogy próbálta, kívánta -
földi halandó nem férközhetett,
a mi világunk! - Ő még őrzi tán,
bennem csak sajgó, formátlan hiány.

LXX

Húsvét, karácsony! Hogy hittünk mi ketten!
Kisjézus, nyuszi, - áldott szép csalás!
Soká védtek, hogy nem lettem hitetlen,
mikor már eltört a pirostojás,
és hullt a csillag, hullt az emberekről,
hullt mindenről. - Ha nem lett volna ő,
rég lettem volna az angyalseregből
kiűzött, árva trónkövetelő,
mint lettem később, és ma is vagyok,
hogy jogaimhoz többé nem jutok. -

LXXI

Két tűzifa-darabocskát keresztbe
raktunk, nagy fényes szöggel átszögeltük,
s kész volt a repülők. Szárnyát meresztve
órákig zúgott, szálldosott felettünk, -
órákig hordtuk föltartott kezünkben,
úsztatva lassan föl-le, körbe-körbe,
szájunkkal búgtunk hozzá rendületlen,
iramló tájak néztek tündökölve
utánunk a parányi föld színéről,
s mint rendek dőltek, - láttuk moziképről.

LXXII

Vagy botra kis virágcsokrot kötöttünk,
s körmenettest játszottunk: énekelve
vonulgattunk az utcán, és mögöttünk
- képzeltük - hosszú sor jön lépegetve,
vagy háborúsdit ólomkatonákkal,
vagy... ó ki tudná megmondani, mit még!
Nem bírok a tolvajkodó homállyal,
mely irgalmatlan tölti ronda tisztét,
s holott az emlék húsemban pihen,
agyamig többé nem ereszti fel.

LXXIII

Pista, barátom, egyetlen barátom,
bár tanítgatnál ma is olykor-olykor
játszani, élni: férfi-prózaságom
lobbanna lángra ama láng-napoktól!
Most? Repülő a repülő, s darab fa
a darab fa, s a föld: föld; rajta járván
besározódik a cipőm, s ha dalra
gyújtok, egymagam fújom, mindig árván,
s utánam sem jön senki, s katonám
nincs, vagy nem harcol, hogyha van talán. -

LXXIV

Pista a játék volt, a képzelet
gazdag fénylése, a gyermeki agy
boldog sziporkázása, a „lehet”
határtalan tágsága, a szabad
szó és szabad mozgás, de a csoda,
a szegénység zsarnok-kénye alól
menekítés szárnyatlan angyala,
az Óperenciáról jött hajó:
Béla bácsi volt, apám öccse,
ő kötött egy szebb földdel össze.

LXXV

Sokat ivott és sokat nevetett.
Néha beruccant Pécsre faluról,
állomásfőnök-helyéről, s vezett
módon felöntött, aztán valahol
megrakta táskáját egész halom
szalámival, vajjal, fehér kenyérrel,
s lett cifra cirkusz, lett lakodalom:
beállított hozzánk, és két kezével
tömte belénk a jót, s dühödt étvágyunk látva
könnyekbe fordult széles kacagása.

LXXVI

Általa nőtt a szürkén-folytonos
„nincs”, „nincs” közé egy-egy piros „van” olykor,
általa gyöngült a szoros kapocs
rab lelkünkön, s nyílt rés a sűrű gondon.
Úgy jött közénk mint rég-várt, ritka ünnep,
a legnagyobb, a gyomor ünnepe:
érintésére éheink elültek,
csomagjai zörgése szent zene. -
Hóbortos, éretlen tréfáiban
tisztára mosdottunk mindannyian.

LXXVII

A másik boldog csoda volt az első
falusi utazás nővéremékhez.
A második csoda volt Dunaszekcső,
a zöld Sziget, a nagy folyammal ékes.
Hatéves múltam, apám vitt oda.
A fürge kishajóval, a *Liget*-tel
keltünk át. Csoda, csoda és csoda
várt a parton, várt beljebb a Szigetben.
Vizimalom, füzes, töltés, kubik,
állatok... városi gyerek róluk csak álmodik.

LXXVIII

Sok pajtásom lett, paraszt-kölykek,
kutya-hűek s erősek mint a vas:
Jancsi, Jóska és Misi... Jönnek, jönnek,
van, kit meg sem ismerek: arca az
idő mögé, a föld alá vészett.
Mutattak nékem birodalmakat:
vendéglő gyümölcsös-kerteket,
csúszkálni rajtuk bérház-kazlakat,
ökrös szekeret, ostort és tanyát,
s mindenek fölött a király Dunát.

LXXIX

Nővéremék fehér tornácu, földes
parasztházban laktak. Húnyó, tenyéryi
ablakú kis szobában, álmos-csendes
utcán, itt kezdtek fészket rakni, élni,
itt kezdték élni a tanító-sorsot,
a falusi tanító suta sorsát,
ismergetni - már jókor - a koporsót,
szegény Lázárok, csak a hullott morzsát
szedhették, ám nem juthattak, hiába,
soha-soha a mennyek országába.

LXXX

Mit tudtam én ezt akkor! Döngölt padló,
odú-lakás, sár, por, az Isten háta-
mögötti fészek minden kedv-apasztó
nyomorúsága, rongyos cifrasága
újság volt nékem, izgató mese,
melyet nem könyv, a valóság mesélt,
s amelynek ráncos rejtelseibe
elbújhatott a nyúlós szürkesség
hálóiból szünet nélkül menekvő,
a folyton új csodák felé igyekvő.

LXXXI

Négy esztendőre rá mentem ki újra,
nagyobbacsán, így hát korlátlanabb
mozgás tarkázta széppé a fakulva
száguldó, füledt nyári napokat.
Fölfedeztem a vizet, a pecálást,
a ladikázást, a fürdést, a tarlót,
ökrös szekérrel a határba-járást,
a gyepes töltést, füves Dunapartot:
már a valóbb, de még nem a rideg,
menthetetlen prózájú Szigetet.

LXXXII

Azt a Szigetet, melyben most riadt
szemmel járok, ha járok, mert nem a
dolgok színét, de a fonákjukat
látom, és rettegek, hogy bennem a
régit az újjal, hogy amazzal emezzel
azonosítom, s kettőként hagyom
létezni őket, felhőkbe ereszttem
egyiket, míg a másikon lakom,
és ha egyikből a másikba lépek,
magam is testet és lelket cserélek.

LXXXIII

Akkor egy lopva elkötött ladik
s evickélés benne a Duna szélén,
egy-egy pecálás, fürdés a kubik-
gödörben, az istálló Misiéknél,
a szomszéd házban s minden óra, nap
tömött tarsoly volt, dúskálásra jó,
s lettem tőlük egészebb, gazdagabb:
való életre mindinkább való,
s a villanytalan, porfészek Sziget
szikrázó, tiszta fényben lebegett.

LXXXIV

Az istálló Misiéknél. Igen.
Apró, gerendás tákolmány. A falra
erősített s ágfából ügyesen
megácsolt létrával, amely a barna
homályú szénapadlásra vezet.
Lent farkuk-csapkodó és álmatag
ökrök, tinók, nagy-foltos bőrüket
megrántják olykor, s csípős, lomha szag:
az állat-test, a széna, szalma, trágya
szaga árad: nekem az istálló varázsa.

LXXXV

Istálló-szag, - azóta is szüntelen
kísér. Idézi a kísértetes
erővel csábító fészket, amelyben
jó volna elrejtőzni, ha heves
ostromaival megkínozz az ember
fő démona: a fürkész értelem,
az értelem, mely százat lát az „egy”-ben,
és csak a „van”-nak élni képtelen.
Nem mint a bölcsen kérődző barom,
mely él, míg él, s fölfordul egy napon. -

LXXXVI

Az első gazdag út után, midőn
itthon, mint újra elfogott fogoly,
beléptem a szegényes küszöbön,
pokol gyúlt bennem, lángoló pokol.
Sírtam, zokogtam megbékélhetetlen,
fulladoztam, mint akit víz alá
nyomnak, vagy szűk verem mélyére vetnek,
vagy szorosan környékez a halál,
s nincs módja szökni semmiféleképpen,
s nem hisz már semmiféle szép reményben.

LXXXVII

Kellett néhány nap, hogy magamhoz térjek.
Szeptember jött, s indult az iskola.
A gyúlt ködnek gyülemelő fényességek
segítettek fénné oszolnia.
Fölszállt a köd, és a Szigetre ült:
finom fátylakkal földte egyre jobban.
Szavak helyett étellel sikerült,
szándék helyett sikerült akaratlan.
Az iskola állt a Sziget helyére,
vele csodákat, titkokat cserélve.

LXXXVIII

Még el se kezdtem járni iskolába,
olvasni és számolni megtanultam.
Mikor apám betűket írt, a háta
mögé bújtam, s tág szemmel, izgatottan
lestem, kérdeztem: ez mi, az mi? Ő
magyarázgatta csöndes türelemmel
a két-hasú B-t, vékony I-t, tető-
formájú T-t... én éledő örömmel
ismertem lassan mindahányra, végig
a hegyes A-tól a cikk-cakkos Z-ig.

LXXXIX

Számolni meg, nem is sejtem, miképp,
- (a felnőttek hitetlenül fogadták),
egyszer csak tudtam, méghozzá a négy
főműveletet egyaránt. Föladták
a kérdést, én behunytam pillanatra
szemem, s mint a vezényelt katonák,
- láttam - buzgón ugrálnak jobbra-balra
a számok, majd igazodnak tovább
a kellő rendbe. Mitse kellett tennem,
mint nyelvre vennem, ami ott állt bennem.

XC

Ezért az iskolát először untam,
helyesebben: az olvasást s a számtant.
Amíg a társaim nehézkes gondban
„egyszeregy”-et s „abéab”-ot daráltak,
egy szóval, egy-egy példával vesződtek,
úgy néztem őket, mint az úszóbajnok
a nem-úszót, akit mély vízbe löktek,
s kész nevetség, ahogy riadva kapkod,
de fáj is: minden ferde mozdulat
tilos javító vágyat szólogat.

XCI

Rózsa Ilona, így nevezték első
tanítónénim. Bánat bujdokolt
szemében. Elvált, rebbeteg-beteg nő,
Rózsa Ilona szomorú rózsza volt.
Ma sem tudom, miért, midőn az utcán
hintót zörögni hallott, mintha kígyó-
marástól, ugrott föl, s hajolt ki aztán
az ablakon, s bámult utána vágyó
nézéssel, és amíg a zörgés tartott,
meredten állt, és félig el is halt ott.

XCII

Mi meg csak ültünk, kezdetben zavartan,
később kicsit meg is szeppenve, végül
kuncogtunk rajta gúnyos indulattal,
és szinte vártuk már időtöltésül
vagy színező meglepetésnek, hogyha
az órák sivatagjaiba fúltunk.
Örömet lobbantott köztünk zajongva
a növvő zörgés, komiszul behúnytuk
szemünket egy pillantásnyit, s mikor
fölnéztünk, vígan láttuk: - már hajol.

XCIII

(Él-e még, él-e Rózsa Ilona?
S hol, merre él? Akárhol megkeresném.
Mindannyiunk helyett mennék oda,
bár nem kértek rá, szándékuk követném.
Bocsássa meg - nyilván rég elfeledte -
ma nem nevetnénk, értenénk szeszélyét,
megéreznénk vérző szívét mögötte,
a védekező lélek szenvedélyét.
Bocsássa meg, - az érdemetlen bántás
bántja a bántót, míg nincs megbocsájtás.)

XCIV

Külvárosi proletár-iskola
volt a Makár-iskola. Ide jártam.
Szegény kölyök volt társaim java,
„jobb” fiúk alig akadtak nehányan.
Ma is őrzöm elsőosztályos képem:
halomnyi csöppség, szájszélük tejes még,
földön az egyik sor törökülésben,
fele mezitláb - torz ünnepiesség:
egy-egy pár cipő világszédítésre,
most sem jutott nekik, fényképezésre.

XCV

A pajtások. Nagy Jóska, Bársony Gyurka,
Kovács Laci... s kik még? A nevüket sem
tudom idézni. Sorsomból kihullva
csak imbolygó kísértetek szivemben.
Nevelőnőjük és gyerekoszobájuk
bizony nem volt, de talpig gyermekek
voltak, s mit illem mázolt volna rájuk,
annál többet hoztak a rengeteg
szegénység tájékairól, melyekben
bolyonganiok kellett kérdezetlen.

XCVI

Új tanítót kaptunk a negyedikben.
(Rózsa Ilona nem bírt már velünk.)
Férfi-tanító volt és művész-ember,
zenét szerzett, s a borhoz menekült
kudarcai elől. Belé temette
tört álmait. Gyakran jött ingatag
lábon órára, s boldogan feledve
ilyenkor számtant, olvasást, dagadt
hévvel mesélte egyetlen témáját:
a maga külön világháborúját.

XCVII

„Rosseb”-baka, somogyi 44-es,
első katonája volt a világnak.
Aprította, üzte az ellenséget,
el is fogott belőle jónéhányat.
S akarta volna, most ennyi meg ennyi
kitüntetése lenne, no de Ő...!
- És folyt a szó, alig tudtuk követni,
híres harcos volt, nagy verekedő. -
S ha az igazgató közben belépett,
pukkadunk - vágott olyan szende képet.

XCVIII

Az iskola. Azt hittem, fogyhatatlan
leszek, ha erről kezdek írni. Lám,
alig néhány sor, máris abbahagytam.
Omló köd száll az élmények nyomán,
s megpróbáltatik a próbálkozó:
ha nem fogalmazzuk meg, rettegünk:
elvesznek végképp, ám ha gondozó
kézzel gyűjteni közéjük megyünk,
ijedten látjuk: amit lenni hittünk,
nincs már bennünk, mögöttünk leng s felettünk.

XCIX

Élet emlékét élet őrzi csak.
A többi minden: kép, papír, szobor
vagy szó: erőtlen pótlék-indulat,
roncsokat tart meg ép nyomaiból.
Ímé: zajos tájakról, melyeket
zengő kacagás, sírás hangosított,
az írott betű csak kísértetek
hadát idézheti a tiltva-tiltott
jelenbe ismét megjelenve élni,
s az idézőt nem belül, kint kísérni.

C

Élet emlékét élet őrzi csak.
Amit elmondok, el is veszem egyben.
Ahogy rögzítik a kemény szavak,
úgy halványul szegényedő szívemben.

De kell beszélnem magamért és másért,
magamért azért, hogy másért beszéljek.
Nemcsak gyönyörködésért - tanulságért
születik minden igaz ember-ének.
Nem az építő fontos, hanem az épület,
ez áll védő-tetőként a vándorlók felett.

CI

A vers, az ének! Gyönyörű világ,
világ világa! Alakult már bennem,
alig ocsúdtam. Vár és barikád
a nyers valóság ellen s vele szemben.
Védő s támadó fegyver, front és fészek:
bújasra, harcra egyaránt való,
kápráztató, szellő-szelid ígézet,
ígézetes, szelid kápráztató,
élet-fölösleg, nekem szinte élet,
csak addig éljek, amíg él az ének.

CII

Korán született első vézna versem.
Ha jól emlékszem, tízéves koromban.
Egy pepitatórlás, apró füzetben
sokáig őriztem szemérmes gonddal.
Elveszett mégis, bennem sem maradt,
legfeljebb néhány sora. Ó, pedig
villantott volna egy-egy sugarat
ama szép tájról mindhalálomig.
Így indult: „Balatonnak füves partján...” -
Hazafias volt, s fennkölt, rossz kaparmány.

CIII

S a többi vers, az igaziak! - Mintha
nem is úgy írták volna egyszer őket,
s öröktől fogva lettek volna, mint a
föld, fák, virágok: velük rendeződtek
egy sorba, s ha azt mondtam: „Füstbe ment terv
írta Petőfi Sándor” - első sornak
gondoltam, s nem a költő járt eszemben,
költő nem volt, - költemény maga volt csak.
A költő képét a kemény kötésen,
azt is inkább valami dísznek néztem.

CIV

A *János vitéz*-t véges-végig tudtam,
amikor még iskolába se jártam,
a *Falu végén*-t s az „Ürgét a lyukban”
(*Arany Lacihoz*) szavaltam hibátlan
s még jónéhányat. Vendég jött akárki,
hívott apám - hiúságát legyezte -,
s ki kellett állnom verseket citálni.
Ilyenkor nézett büszkén, révedezve,
s a fejemet megsimogatta végül,
s kicsordult egy-egy könnycsepp a szeméből.

CV

Akkor már szólították odaátról.
Ma értem csak meg, mi viharzott benne:
minket féltett, nem magát a haláltól,
ma értem csak meg, amidőn ölembe
bújnak parányi lányaim, s erőtlen
karjukkal nyakam átfonják. Siratnám,
siratnám őket én is, ha felőlem
rendelés lenne, ha magukra hagynám,
ha árván hagynám őket, jóllehet
eddig megóvtam mindenekfelett.

CVI

Nézem a képét: megszólalna egyszer,
mit férfi hall, azt nem hallhatja gyermek,
mit férfi kérdez, gyermek nem kérdeztem:
mennyi, mennyi hiány hiánya tölt meg,
csap szinte ki, ízetleníti számát,
szédít, szorongat, állni torpaszt, kerget,
s mint terhes asszonyt az erős kívánság,
belülről szí, csikar, nem ad kegyelmet.
- Csak Istennél van annak kegyelem,
akit a halál hagyott üresen.

CVII

Nézem a képét: ő volt-e, nem-e?
Érzékelő sejtjeim régesrégén
kicserélődtek többször is. Szeme,
homloka, orra, szája semmiképpen
nem ismerős az észnek, de a szív
pártjára áll, és itt a szív különb.
Ő volt, igen, látom, próbálkozik
szemén a könny, mit fia örökölt.
S a szája - akár az enyém - a gúny
s a keserűség árkaként lapul.

CVIII

Akkor már szólították odaátról:
figyelt szegény, s lassabban ment a munka.
Nem segítő kíméletből, muszájból
pihenni küldték végre nyugalomba.
Nyugalomba? Tréfának is kegyetlen:
most kezdődött csak igazán a hajsza.
Kevés pénz, fogyó élet, telhetetlen
gyerekszájak közt érett a kudarca.
Őt faltuk föl, hogy nekünk enni hordott,
friss lábunkon a sír felé botorgott.

CIX

Mindennapos kép: anyám tenyerére
támasztja állát, ül, s csöndben szipog.
(„Gondolkodik” - mondtuk ilyenkor félve.)
Apám ki-bejár, s félhangon morog.
Nincs jobb uszító, mint a nincstelenség,
rossz vád a nyelvén s ferde indulat. -
Együtt nyögték egy zökkent sors keresztjét,
s egymásra döntik most haragjukat,
a másikra emelik, s a maguk
szívén csattan keserű ostoruk.

CX

A környéken nem adtak már hitelbe,
egyre messzebb próbálkoztunk vele,
s ha sikerült, kilenc száz ünnepelte,
kenyérrel laktunk legalább tele.
Ahol tartoztunk, gondosan kerültem
a boltokat, mert bizony megesett:
pajtásaim előtt megszégyenültem,
amikor egy-egy boltos kilesett,
s nekemtámadt a nyílt utcán gyalázva,
s hogy így meg úgy tesz, dühvel magyarázta.

CXI

Mi alig bántuk, gyermekek, de ő,
apám bűnösnek érezte magát.
S mert harcra nem futotta már erő,
fonák mentségnek megmaradt a vád,
s a romló testet nemcsak a betegség,
a romló lélek is kínpadra vonta:
mind forróbban szomjazta, hogy szeressék,
s menekült mégis előle szorongva,
hisz bitangjába hagyta menni nyáját,
rossz pásztor, méltó, hogy vérét kívánják.

CXII

Pestre akart elvinni egyszer. Este későn indult a vonat. Őszi, vastag köd füstölgött, lazán eresre festve a levegőt, a lámpák csillagoztak, s üvegfonálként szikráztak a drótok. Ragadt az aszfalt-kő cipőnk alatt, ruhánkba bőnyálú nyirok huzódott, s hús tenyerével bőrünkhöz tapadt. - A kezét fogtam, szinte égetett. - A földön akkor egyetlen meleg.

CXIII

Lassan mentünk, zihált és köhögött, egyik kezével zsebkendőt nyomott orrához, hogy a rossz tüdőt a köd ne fojtogassa még jobban. Fogott, markolt a másikkal, de már alig vezetett, éreztem: nem én belé, inkább ő énbelém kapaszkodik. A gyermek felnőtt nemzője fölé, mert noha teste még csak félig-érett, benne egész erővel élt az élet.

CXIV

Lassan mentünk. Megállt, durván kikapta kezét kezemből, fuldokolni kezdett, halántékára rőt kígyók tapadtak, szeméből botló vizek eredeztek. Rángott a teste, rengés-rázta föld, iszonyattal meredtem rá, s zokogtam. „Forduljunk vissza!” - szólt, hogy csöndesült, s megindultunk, igyekvőn támogattam. Útközben aztán új ijedtségemre elmondta, mit tegyek, ha rosszul lenne.

CXV

Ó, szörnyeteg napok és éjszakák, mikor már ott ódalgott a halál! Irtózattá lett alatta az ágy s a fal, még a levegő is talán. Midőn a másik ágyban éjjelente föl-fölriadtam, szálkásan zihált, bámultam a sötétbe: kis jelekre figyeltem, fonni belőlük szabályt: szándéktalan ösvénye merre megy. - Csak állat érez ily félelmeket.

CXVI

Később kórházba vitték. A szoba
minden csöpp tárgyát számba vette, míg
a két mentő a hordággal oda
nem ért vele az ajtó-küszöbig.
Akaratlan ment, s nem ellenkezett.
Siratta fészket, s félt is: ha marad,
siettetni a súlyos végzetet,
s a vád ezért is nyakába szakad.
- Kit sokat vernek, noha nem is vétkes,
maga előtt végül is vétkessé lesz.

CXVII

A lépcső, a kis út, a kerti ajtó
tud róla még. Ha arra tévedek,
torkonragad ama mélyből kavargó,
sohase múltó, régi rémület. -
Elvitték. - Este, rémkép-rajzó éjjel
a szüntelen köhögéshez szokott
csönd zavarodva háborgott. Serényen
riasztották föl idegen zajok:
egy szekrény roppanása vagy a fás-
kamrából a galamb-burukkolás.

CXVIII

Nap napra múlt, s ő pusztult egyre jobban.
Iszonyú verseny: sűrűn látogattam.
Egyik délután másutt, a sarokban
találtam ágyát. Ó, már tudva tudtam,
mi ez, s vászon spanyolfal mért takarja,
s mi az, hogy néz csak, sír, s egy szót se szól,
két meszelt karó pokrócán a karja,
s még az ujjaival sem válaszol,
csak szeme ölel, dédelget, vigasztal,
s van tele szónál hangosabb panasszal.

CXIX

Másnap déltájban, zshivajos csapat,
mentünk haza az iskolából. Éppen
a fákat nyesték, néhány pillanat,
s már pálca díszlett mindnyájunk kezében.
Tombolt a játék, mindent elfeledtem,
de nem soká: mint a villám-csapott
megálltam, szinte bálványá meredten:
jött egyik bátyám, és kézenfogott;
vörös szemére néztem, sírva nyögtem:
„Meghalt?” „Igen” - motyogta megtörötten.

CXX

Meghalt. Igen. Kezét imába rakta,
pihenni végre a hátára dőlt.
Előbb föltették magos ravatalra,
majd mélybe dugták, s ráömlött a föld.
Meleg volt, s menthetetlenül hideg lett,
védelmezett, s azóta egyre üt,
hűtlenné vált, holott hűségre termett,
velem járt, aztán utamba feküdt:
nem bírom többé soha kikerülni,
nem is próbálok tőle menekülni. -

CXXI

Meghalt. Igen, s az utamba feküdt. -
Játékait mellérakta a gyermek,
szívéből a tündérhad kirepült,
szeméről a rózsás kendők leestek.
A ravaltól más indult tovább,
a régi gyermek ottmaradt örökre,
s várta a feltámasztó harsonát
betakarózva bundás, nagy ködökbe.
A régi gyermeket megmenteni
vonultak föl e vers hadrendjei. - -

CXXII

Szél fúj, makacs szél, egyre makacsabb.
Boldog, ki bátran szembeszáll vele:
múltjából is toboroz társakat,
s hű nyájban tart a temető fele.
Ó, jó toborzók, ó, szavak, szavak!
A vándor néz, lát, fülel és tapint.
S akármit halmoz, szertehullanak
a kincsei rend és törvény szerint.
Szavak, szavak, egyetlen drága mentség,
melyet kevésbé kordáz kénytelenség.

CXXIII

Ujjaim közül kipereg az élet,
akár a zizgő, súlytalan homok.
Az ijesztően fogyó mennyiséget
pótolják növény rímek, ritmusok.
Kötelességként, dühös akarással
fogalmazok meg, amit csak lehet.
E vers se más: csata az elmúlással,
dolog a gyermek dolgai helyett,
nem emlékmű, egy másfajta valóság,
élet: iker vidámság-szomorúság.

A SZÓ ÜNNEPE
1947-1958

A táj énekei

EGY MEGFAGYOTT KÖRTEFA-CSEMETÉRE

A füvek a föld alá bújtak, magukba bújtak társaid:
saját bajukkal veszkölődtek. S én meg néhány madár meg a
kóbor macskák hiába láttunk.

Talán csillagos éj volt, talán szikrázó egű hajnal,
mikor a hóhér fagy reádtört irgalmatlan késeivel.
Ott álltál reszketve előtte, egyedül, kétségbeesett
elszántsággal, s nem moccanhattál, élők legszánandóbbika,
akitől még a menekülés fegyvere is elvétetett. -

Így a hősök hősei szoktak találkozni a pusztulással,
ők nem szaladnak meg előle. De mert önként s bátran teszik,
tiszteletet érdemlenek s nem, mint te, a részvét kegyelmét.

Az ember szíve és szeme menthetetlen emberszabású:
melletted mentem el naponkint, s nem vettem észre semmit.

Csak most, hogy a füvek kibújtak a föld alól, s a társaid
kibújtak magukból virággal s levéllel adva hírt, hogy élnek:

e gyöngye szem most látja csak tragédiád,

s e gyöngye szív most érzi gyöngeségét. -

Ó, kis halott, ki már tudod a legfőbb

titkot: az élők szégyenét, lám a futó szelekhez

fordulok érted s kérem őket: borítsanak be gazdagon

rózsaszín és fehér szirmok könnyű zuhatagával.

TAVASZ

Rendbontó évszak, megzavarsz egészen! -

Ki önnön szívem faggattam a külső

kopárság gyászos hónapjain át az

arasz napokban, hosszú éjszakákon,

s a test és lélek félelmeivel meg

álmaival bajlódtam, bíbelődtem,

- ó, nem kedvemre, mert reávetődött

árnyékom ételemre s italomra,

s meddő magánbeszédre kényszerültem -

itt állok most földülva és riadtan

ezer idegen bámulnivaló közt,

tanácstalan szívvel. -

Győzelmesen

elárasztotta a kertet a zöld.

Térdem verik az elvadult gazok,

bújkálnom kell a földig bókoló fák,

útmenti orgonák és jázminok

szertelen ágbogai közt, s ha olykor

a fűbe dőlök, rajban lepnek el
hangyák, legyek, pókok, katóbogárkák,
s a zsúfolt lomb ölén a hars madárnép
boldog trilláit hasztalan kísérem
szétszűrni. -

Meggyúlt a világ, s lobogva
csap össze ég és föld, és könny tolul
szemembe, oly sajgón hasít belém
az annyiszor feledt és annyiszor
kicsinylett és most tündökölve újra
föltámadó igazság: élni, élni,
hogyan élni kell s nem töprenkedni rajta!

MÁRCIUS

Az omló városfalat is fölgyújtotta a fény.
Kövér dongó sütkérezik, ráért meghízni már.

Hosszú volt, hosszú volt a tél,
azért csak vége lett,
és tavasz lett, habár
nem látni még sehol virágot, levelet.

Egy régi őrtorony helyén épült az én szobám,
a város fölött magasan. - Ma is még őrtorony,
mert csönd van itt, csönd s jó magány,
békén fürkészhetek
a földi dolgokon,
magamba s messzire egyformán nézhetek.

A szótól lassan elszokom: nem örök dolga ez,
vagy olykor csak, s ha olykor is, mindig haszontalan.
Hallgatni s látni érdemes:
a szép törvényeket,
magam és nem-magam,
a vonzódásokat s idegenségeket.

A szótól lassan elszokom, s a szó tőlem szökik; -
de több az élet mint a szó, nem is fáj már nagyon.
S most újra élet ütközik,
most élet ütközött
a fosztott tájakon,
új élet ütközött életeim között.

Új élet, biztos folytatás, a múltnál biztosabb,
nemcsak jobb részem őrzi meg - lényem minden színét:
a fényeket, az árnyakat,
az el nem mondhatót,
a lényeg lényegét,
a csak megélhető, az egyetlen valót.

Ó, kétszeres tavasz! Tavasz kívül, tavasz belül:
kislányom, duzzadó rügyek, szikrázó fény-eső,
feltámadás köröskörül,
viharzó győzelem,
tenger piros tető,
játszó füst-pántlikák a víg kéményeken!

Forgó galambraj, porlatag-kavargó hangyaboly,
elvillanó gyík, mit-tudom-miféle száz bogár,
a fogyhatatlan föld alól
kitört makacs füvek,
melyek most a kopár
határt zengő színű mézzel díszítitek!

Ó, élni együtt induló csodálatos sereg!
Az őrtorony lakója, én, kinél régóta már
a halál vendégeskedett,
ajtóm és ablakom
kitárom: a halál
helyett ti osszátok meg ágyam, asztalom!

CSATA

Néhány tavalyi mandula
az ág-hegyen maradt.
De bontja, bontja már a fa
az új virágokat.
Ág és virág - még lomb alig, -
vas-szürke, rózsaszín;
- rózsás tüzek lobbannak itt
szürkék kanócain,
fölrobbantják a dermeteg
s makacsul ittragadt telet,
mely földre, ágra rátapadva
az életet bennük fagyatta.

Didergek még, bár süt a nap,
magas szobámra süt,
de biztat a tapasztalat
itt, ott és mindenütt:
nem csapkodó gerillaharc,
hadművelet folyik,
s holott esik néhány kudarc,
csak jóra változik,
és bizton győz a győzni jött
az eddig győzelmes fölött,
s ki jót pártolt a viadalban,
majd része lesz a diadalban.

Bízó, azért még nyugtalan
fogoly, számolgom:
mily erő állhat ott alant
a szembe-dombokon,
és jobbról-balról mily hadak
zárulnak össze, hogy
döntő csatába fogjanak,
ha kell támadniok.
S örömöm egyre-egyre nő,
mert föl nem tartható erő
feszül a friss füvekben, fákbán,
e láncait törő világban.

DIDERGŐ

Hideg a szálas fű, hideg a kutyatej citrom-szín virága,
a mézgásan csillogó rügyek a körtefákon, venyigéken,
hideg a viaszfényű, tüskés mahónia, a nedves árnyék,
hideg a nyirkos föld a kőfalak tövében és a kőfalak,
a drót, amelyre fölfut majd a szőlő, s göndör kacsait
reácsavarja ügyesen, hideg a fakó s cserepes
csatorna s alatta a gyöngén lúdbőrző esővíz, hideg
a lépcső vaskorlátja, ó, hideg, hideg
a háztetőit, kupoláit magasra tartó város, a
dombok, a szikrázó utak, a tornyok köré tömörült
maroknyi falvak s messze a párák mögé bújó világ.

Süt a májusi nap, de hiába süttetném vele magamat,
ez a sok didergő köröttem, fölöttem és alattam
erősebb nálam, elveszi előlem
a tavasz vékony melegét, ő töltekezik meg előbb,
s helyette színek, illatok
apró csecsebecséivel csitítja reszketésem.

KERT JÚLIUSBAN

Virágot, lombot még kedvére bontott;
gyümölcsre már a törvény kényszeríti.
Rend fogta meg a sarjadó kalandot,
a szertelen rajongót észre inti.

Csapzott a kert. Az ágak meghajolnak.
Teher a kötelesség és lemondás.
A szív, melyet rabjává tett a holnap,
ritkán derűs: felhőzi mély szorongás.

Csapzott a kert, a nemrég zsenge és szép.
Jelkép ez is. Megírva benne sorsom.
Álmodni engem sem gyötört a kétség,
s nem volt hideg, hogy lázamban kioltson.

Az álom és az izzás nincs sehol már.
Kötelesség a dal, muszáj a termés.
- Pedig de boldog kézzel tékozolnám,
ha szolgájává nem tesz a teremtés!

NYÁR

Lám, mivé lett a tavaszi virágzás!
A terhes teljesség felé közelget.
Csírárt sarjaszt a végső megalázás,
csontváz-sereg hódítja el a kertet.
S ez így megy minden évben rendületlen:
tavasz, nyár, ősz, tél és megint előlről.
Ki látja ezt, és olvas a jelekben,
csoda, hogy bírja, hogy bele nem örl.

SZEPTEMBER

Kihűlt a láz: a fák már
nem hisznek semmiben.
Ólalkodó halál jár
a kert sűrűiben.

Körték, szilvák megérnek,
a lágy szőlőszemek
sárgáján tiszta fények
szikrái zengenek.

Bimbóit fölnevelte
az őszirózsa-sor.
Ezer szín tört a kertre
a nyári zöld alól. -

Jobb már csukott szobából
kinézni s nézni, hogy
a fázós, görbe ágon
deres harmat ragyog.

Még jobb csukott szobában
heverni mind hanyatt,
bámulni a homályban
tömörlő árnyakat

s a néma tárgy-világot.
- Ők változatlanok:
nem ordítják halálod,
mint künn az évszakok.

AZ ÜRÖGI ERDŐBEN

A fű csak néha moccan, de zúg, de zúg a tölgyes.
A gerle szürke hangját rigófűtty pántlikázza,
rigófűtty, s nem tudom még, miféle száz madárszó.
Térdemre hangya mászik, kék lepke száll fölöttem,
a bokrok kusza rácsán halommá gyűlt avar-lomb
riasztva zörren olykor.

Szelid, rég ismerős táj,
szeretném versbefogni dícséreted, de mintha
rokon-seregbe téved sok év után a vándor,
s az emlékes szemekből felé-leselkedőket
nem tudja megnevezni, csak nézi őket, én is
gyerekkorom kísérő pajtásait köszöntöm,
fák, fűttyök, bennetek, s jaj, hiába! nem tudom már,
hogyan szólítsalak meg.

Kabátom földre dobtam,
de melléfekszem inkább, csiklandja fű a bőröm,
ha végre visszajöttem, legyek valóban itthon.

A fű csak néha moccan, de zúg, de zúg a tölgyes,
a Daindok gerince s a lágy-ölű Jakabhegy
kék hamvait cserélve fitogtatják a lombok,
s az égen mint fehér füst szétoldva és ziláltan
rohannak át a felhők nyugat felől keletre.

FLÓRA-PIHENŐ

Beroskadt itt a táj, mint szépruhás halott
melle, kit tébolyult szerelem sírba tenni
nem enged és akit csak lassú és konok
harccal tud a halál végső birtokba venni. -
Beroskadt itt a táj - még néhol láthatod
a pusztulás nyomát: pár üszkös folt, más semmi,
beroskadt itt a táj, de, ó, ki gondol erre már?
Fénylő kincstárakat hord mindenütt a láthatár.

Sziklán ülök. Közel szállong az ősz, de még
zöld a levél. A gyász piros-sárgája rejtve
lappang a szín alatt, erőtlén kürt-jelét
figyelve az okos szeleknek, majd amelyre
kitörhet boldogan: az élő szégyenét,
díszét és szégyenét fájlalva, ünnepelve, -
díszét és szégyenét, mert romlás, mert romolni kell,
díszét és szégyenét, mert jobb élő elől megy el.

Alant a völgy-lapályt szőlőtáblák fedik,
a kéklő négyszögek, mint ódon csataképen
a fölvonult hadak, melyeknek rendjeit
harc nem kavarta még. Idébb, a hegy tövében
csak tűnő s villanó részecskék sejtetik
a tárgyakat, mivel a hegy-falat merészen
benőtte a bozót, s miként a szél, az ágbogak
szemem előtt szelid mozgással úsznak, inganak.

Balról a nyúlt Mecsek mint állat-óriás,
mely békén elfeküdt, s hasához hagyja bújni
jóltáplált kölykeit, a dombokat. Csigás
bundájuk ujjaik begyén érzem simulni
vagy arcom ráncain mint lágy cirógatást. -
Kölyök-szag: rossz vagyok, jó volna megjavulni:
a felnőtt tévelyeg: szülő-anyját, testvéreit
elhagyja, gyűjtöget, fogat meg körmöt élesít.

A völgyön túl a táj lankásan nő az ég
kékjére. Hengeres torony, simán kanyargó
fehér út, - még odébb házak seregletét
takarják dundi fák. A száz irányba tartó
tekintet meg-megáll, mélázik szerteszét,
kívül nyugodt a kép, bennem forgó-kavargó. -
Lehunynék szemem: már semmit nem segítene:
húsunkban zengedez tovább az elnémult zene.

Sziklán ülök. Nehéz a dús légáradat,
nehéz, alig bírom: mégis feszít, emelget;
a lombok és füvek illata-íze rátapadt,
amint a táj fölött hullámozott és kerengett.
Nemcsak tudom zihál, egész testemre átragad
a jámbor kapzsiság: mindent magamba nyeljek:
völgyet, hegyet, fehér utat, nyugalmat és derűt,
e roppant omlatag bájt és pehely-könnyű erőt.

Mindent magamba! csak mindent magamba, ó,
helyettük is, kik ott az ártatlan lapályos
s az alkony-táji nap fényében szunnyadó
szőlők és fák alatt a közet-éj halálos
országában gyűrött inakkal és fakó
szemmel fekszenek a pár-ölnyi ég alá most,
s néznének szerteszét, dagasztanak a mellüket,
de sűrű por kering, kínok között lélegzenek. -

Sziklán ülök. Zajos beszéd és lány-kacaj
szállal a Pihenő tetejéről a völgyre.
E kisdud őrtorony neveltető bástyaival
készül türelmesen a minden-éji pörre,
melyet halálra ví dühödt és zajtalan
hadaival a völgy s az erdő, s ő, a törpe
próbálja védeni haragjuk ellen rábizott
táját, s hiába: ősz felé zilált lesz és nyuzott. -

Szél jó a hegy mögül, megrebbenek, megyek.
A lombok támadó fortélyaik beszélnek.
Sietnem kell. Ha itt szorulnék, senkinek
nem volna gondja rám. Lesem fürkészve mégis:
a Pihenő fehér terméskövei véresek,
sehol a lány-kacaj, szörnyeteg óra érik.
Az út végén az éj torlaszait építi már,
a kavicsokból is iszonyat rí és borzadály.

GYERMEKKORI TÁJ

Nyár van megint, s én újra itt vagyok. -
Miket egy évig csak a képzelet
idézhett, ma szemtől-szembe látom.
Igen: az ott a nyurga és nyikorgó
harangláb, ott a szomszéd ház előtt
a két tuskóra szegzett deszkapad,
hol annyit üldögéltem estelenként
öreg szomszédunk háborús meséit
hallgatva és ítélkező szavát
időről, világról, politikáról;
s hol annyit üldögéltem serdülő
barátaimmal lányokról susogva,
és ültem olykor lánnyal összebújva.
S emitt a régi-régi ház, amelybe
már harminc éve egyre visszajárok:
az udvar és a kert, a drótkerítés,
a kerek kút, az esőcsatorna
s alatta a mohás hordó, a konyha,
a tág, magas szobák, a nyáron át
kihalt és csendes tanterem sajátos
szagukkal s arra ott az utca végén
a lassú víz, a hömpölygő Duna
s partján a gidres-gödrös vén füzes,
a töltésoldal, a kövek, a rezgő
nyárfák, a mosó asszonyok, a zúgás,
a mély homok, a nagyhangú libák
és minden, minden éppen úgy, akár
hajdan s akár a képzelet ölén.

Ó, jó-e, jó-e vissza-visszatérnem? -
Ha baj szakad rá, inkább ismeretlen
vidékre vágyik futni a halandó,
hogy zökkent sorsát meg ne tudja mérni
az újdonságok más mértékein,
s maradjon meg sovány vigasztalásul
számára legalább a gyöngye kétely.

Ó, jó-e, jó-e vissza-visszatérnem
e változatlan tájra, mely kegyetlen
ridegséggel hasonlít, s mér meg egyre,
ahol csak múlt s emlék terem, s amely
idézni tud csak, nincs már új szava?

PARASZTSZOBÁBAN

Ha még kisebb lenne az ablak,
a négy fal köze még szorosabb,
s a mennyezet is lejjebb szállna,
akkor volna jó igazán. -
Itt megbújhatnék, üldözött vad,
csak néhányszor kileskelődve,
s a széles utak, nyílt csapások
mellett új ösvények sorát
találnám meg magam felé...

DUNASZEKCSŐ-SZIGET

A jégzajlástól megdőlt szilvafa
hézagos árnyékát fűre dobott pokrócomra teríti,
gyöngén fodros a víz.
„Idill” - mondaná, aki hallja,
de nem idill,
mert a szelid hangon döngő szunyogok
véremből egyre-másra gömbölyítik
apró, piros gyöngyöcskévé sovány potrohukat,
s vadul hadakozom.

Szemközt, a másik parton, mint hibásan
húzott egyenes, hosszú, enyhe domb,
meredekre levágott oldalán
sárga homokfoltok és összevissza
bokrok, szőlőtáblák, borzas gyümölcsfák.

A Duna még a part alatt se loccsan:
lábujjhegyen s lélegzetét egészen visszafojtva
oson.

Túlsó felén, ahol a domb
nézi magát benne, mint lankadatlan,
kopott Nárcisszusz: mély-szürke acél,
innen: szikrázó szín-ezüst.

Kicsiny hajócska hozza és viszi
a széles és korlátos komp-uszályt,
mely barna lovak, foltos ökrök,
magosra fölrakott
szalmás-szekerek sárgán lobogó

képét úsztatja végig a vizen.
Dohog a motor, néha nekidől
mint mérgesített eb. Tücsök zenél,
itt-ott néhány fürdő gyerek sikongat,
túlról és innen szorgos sulykolófák
zöngétlen csattogása versenyez,
s mögöttem ritkás vegyeserdő zúg-zúg. -

Hány éve látom, hallom ezt már!
Gyakran fordult a tájék körülöttem,
s az emberek: szeretteim és nem szeretteim
más-más glédába álltak,
de ez mindig így jött velem
a Mecsek alá, a Tiberis mellé
s távol Sziciliába egyaránt.

Mellettem olvas feleségem,
olvas, nem tudja, mivel bajmolódom:
neki csak néhány-éves emlék,
ami nékem majdnem az élet.

Ó, buzgó voltam és buzgó vagyok
múltunkat egybeszerkeszteni, hogy
ne csak, mint összehajló fák, melyeknek
a törzsük idegen, ne csak
jelenünket s jövőnket éljük együtt,
de megérti-e, megértheti-e,
akárki is, mit mond nekem
a sulykolófák egyhangú zenéje,
a meredekre vágott,
foltokkal ékes domboldal, a víz
acélja és ezüstje, a zajos
tücskök kara, a hátam mögött zúgó
vegyeserdő s e megdőlt szilvafa...

ÉBREDÉS

I

A gyermek sír, ha ébred. A világ
sír, mert az éj magárahagyta.

Mint kinek megzavarják örömét,
kedves játékát elveszik kezéből.

A szürkesség órája ez: a senki-
földje éjszaka és nappal között.

A senki-földje nyúlik bennem is,
fölvert a gond, nem tagjaim nyugalma.

Fölvert a gond. Szobám elé ülök:
csöpp szürkeség a tenger szürkeségben.

Fakó-vörös, ijesztő-nagy kerék
a láthatár szélén a fölkelő nap.

Levél se moccan, fű se ing, az ég
üres, merev, halott, madártalan.

Fejem lehajtom: mért növeljem én is
a meglepett szemérmes szégyenét.

II

Élő s nem élő
változik egyre.
Ki horgadó fejét
fölveti újra,
nem látja többé azt, amit szemében
elvitt magával:
a fakó-vörös napot nem látja többé.

Helyette a hamvas
dombsor hulláma fölött
izzón aranyló
gömböt, mely a fák és háztetők
hegyét megaranyozza,
s a mozdulatlan
füvek és levelek helyén
vibráló, boldog remegést,
az égi ürességben
csattogó galambraj önfeledt
keringését, foszló felhők futását.
Ajtója előtt meg
a lámpabúrán még előbb
fejjel lefelé aludt
legyek zengő kör-lebegését.

Élő s nem élő
változik egyre.
Akit ágyából gondja ugratott ki,
s ültetett a kárhozók közé,
csüggedt fejét a napsugárba tartja,
könnyet morzsol ki szeméből,
hogymint a levél, fű, légy és galamb
ő is él, és új napra virradt.

Olasz hangulatok

IDEGENBEN

Hullámló szürkék hátán
égő parányi virág.
Győz az idő: suta látvány
nézni a távolodó karikát.

Erdők, rétek kincstáraiból
csak ennyi maradt.
Hogyan is volt? Ím, a magasba hajolt,
s darabokra szakadt.

Szára üvegként zengett,
zengette a lélek alól
kisüvöltő szél s a lehellet
a test barlangjaiból.

A magasba hajolt, s darabokra szakadt,
hullámló szürkék hátán
roncsát tüzesíti a nap,
roncsára vigyáz a szivárvány.

Roncsára telepszik a fáradt
szem, ha a rettenetes
szépségek elől - rémült kölyök-állat -
vackok fele les.

Erdők, rétek kincstáraiból
csak ennyi maradt,
de erőtlén lángjaitól
izzik most a piros virradat.

De erőtlén szirmai közt
rejtőzik a föld meg az ég;
- kagyló csonthéjai közt,
vasvértjei közt a vitéz.

VÁLTOZÁS

Mint vak, ki idegen utcába téved,
s ijedten érzi, hogy a megszokott jelek
nem őrzik botja végén az ismerős vidéket,
s megáll, előnti szívét váratlan rettenet:

így jártam én is. - A gonosz magányban
mely otthon nélküléd nagynéha rámszakadt,
a tárgyak rendületlen sűrűjén megtaláltam
hozzád a drága ösvényt, - szívem mélyén szaladt.

Másarcú emberek, házak, völgyek, hegyek
közé jutottam, s lassan, észrevétlen
új ország nőtt belém a hanyatló régire.

S ha indulnék feléd, riadtan ébredék
magamra: hol vagyok, milyen vidéken?
Csak hallgatok szívembe, s nincs semmi jóhíre.

AGRIGENTO

Közelebb itt se vagy az éghez,
közelebb itt se vagy a földhöz,
magányod itt se lett nagyobb,
de elviselhetőbb se.

Rettegsz, hogy semmit el ne tévessz,
komor hévvel gyűjtöd a szépet.
Akár egy unott hivatalt,
végzed naponta dolgod.

- Ó, ékes vázák tiszta rajza,
fegyelmezed-e kusza lázát,
ó, oszlopok sudár sora,
adsz-e elébe példát?

Kinek a szíve s agya lángol,
orvosságot lel-e bajára?
Ébren sem tud maradni, és
az álom is kerüli.

Állat-vackok meleg zugára
rakott bendőtől nyúlt tagokra,
mély, létentúli horkolás
boldog neszére gondol.

A hús, a hús bölcs életére,
a rendületlen földi útra
s a lelkesen végigcsinált,
illendő pusztulásra.

CAPITOLIUM

Kék parazsával az alkonyi ég
sátrát von a százalakú
tornyokra, tetőkre. -

S jön, jön a császár.
Jobbja leinti a zajgást,
érc-lova büszke patái
szikrát vágnak a kristály-
pengésű levegőben.

Előtte kavargó rémület ugrál,
előtte nyugalmas áradat omlik,
jön, jön, a császár,
rajtam is átlép.

Kétoldalt ragyogó
két ifjú zabolázza heves
paripáit.

Hej, ragyogó
ifjak, daliás
Dioszkuroszok és ó, bölcs
császár, álljatok őrt,
álljatok őrt mellettem!
Hajamba akadnak az izzó
felhők lombjai, meggyújt,
meggyújt, csontomig éget
kék paraszával az ég.

ÉLSZ-E MÉG BENNEM?

Élsz-e még bennem, vagy csak a szokás
tapintja olykor nyomaid?

Ha kitessékel a hideg tudás,
lovagként küzdök érdekeidért,
de nem vattázod testem zugait,
és langyosak közt nem vagyok tiéd.

Itt szolgálád, házad légiónyi van,
mégsem talállak, Istenem!
A tündöklések forgásaiban
folyton-keményebb kövé változom:
ó, Róma sem hoz vissza már nekem!

Élsz-e még bennem, vagy csak álmodom?

RÓMAI VÁZLATOK

ALVÓ ARIADNÉ

Alszik, bal könyökére dől;
jobbát billent fejére hajtja.
Keresztbe zárja lábait,
gazdag redők hulláma rajta.

Kétezer éve alszik így.
A szépség könnyet gyűjt szemembe. -
Thészeusz elment hűtlenül,
nem tudja még, - boldog szerelme.

KRISZTUSNAK RÓMÁBÓL

Földre kéne szállnod néhány évre újra:
sok a palotád itt, seholse találalak.

HAZAVÁGYÓ

Forog bennem, csak lassan-lassan ül le
a fölhevart lélek. Később jár.
Már otthon is meleg kéményeinkre
tapadt az éj. E csontig-más határ
hasonlatokkal hízeleg:
a lombok közt fürtös csillag-sorával
gubbaszt a hullámos Mecsek.

ÉJFÉL UTÁN

Jó, ha az ember aludni megy és nem látja az éjjelt. -

Bóbiskolsz a papír mellett, birkózol a szókkal,
s egyre vadabb tájakra barangol a gondolatod. Lám,
pár órája meleg volt benned, öröm karikázott,
túl a szobád falain szemek erdeje óvta magányod,
tudtad; akármilyen baj ér, seregek vasa villog ügyedben,
még a halál is ijedten leskeli lépteid.

Éjféli

múlt. Hova lettek a társak, az örök, a kardok? Idétlen
csönd kúszott ki a tárgyakból, s ül a széken, omlik
két válladra, fejedre, akasztja a tollad, idétlen
csönd nyúlt végig a városon, olykor tépi cafattá
egy-egy kései villamos, - ennyi maradt seregedből.

Hol van a többi? Ködös tavain viszi őket az álom,
nem vagy semmi nekik, még annak sem, ki tejével
táplált s annak sem, ki a vérét adja, ha kéred. -
Ó, mit is ér a hazugság? Akkor vékonyul árnyá
országod, mikor épp szükséged volna kövére.

Négy emelet mélységben alattad az utca, remegve
indázzák be a gyöngy platánfák rácsai, messzebb
csillan a szöke folyó, ők most a barátaid, érzed.
Jól tennéd, ha nyugodt lépéssel a semmibe lépnél,
jól tennéd, ha elémennél annak, mi bizonyos
meglep majd s tán épp ilyen órán s úgy, hogy az örök
horkolnak, s ha erőszakkal fölkeltek is őket,
lassú mozgással keverednek elő a homályból,
ólmos mozgással, hogy végre mikor sikerül már,
késő: melleden áll, szíved faldossa a gyilkos. -

Négy emelet mélységben alattad az utca. Ne nézz ki,
fordulj vissza, siess ágyadba, borítsd a fejedre
paplanod, olvadj széjjel az álom habjain, olvadj
egybe azokkal, kik bujkálnak előled: az ember
nyáj-állat, ne feledd, iszonyattá válik a föld is
talpának, ha a fajtájától félre-csatangol.

A „JÓ HALÁL”-TEMPLOM KRIPTÁJÁBAN

A száguldó romlás megállt itt, lassú lépésre
váltotta futását e sok-sok csöppnyi sárga és fehér
határkőnél, melyek szétszórva s rendberakva
hevernek a kopasz falak gödreiben,
vagy csüggnék a zord mennyezetről.

Ó, embernél, állatnál és növénynél százszer többek,
hegy-ormok, szikla-tömbök testvérei! Ki társat
szeretne, s biztos sorsok horgaihoz
kapcsolni sorsát, találhat-e jobbat
nálatok? - Kagylóban a tenger,
öbleitekben, árkaitokban a már
salaktalan élet zúg édes nyugalommal,
az élet, mely dallá finomodva
immáron örök.

„Frate Francesco † 1840”, „Frate Anselmo † 1832”,
ennyi áll csak a fénylő homlokcsontokon,
csak ennyi, de elég, talán sok is: kalimpáló kolonc
annak nyakán, ki engedelmesen
indult vissza a névtelenek seregébe.

Csontváz: „Én is olyan voltam, mint most te vagy”,
egy másik: „Te is olyan leszel, mint én vagyok most.”
Riasztó üzenet a rossz-fülűnek,
de a hallónak csendes öröm,
mert mormolhatja magában,
ha a pillanatot szolgáló test dühe-kedve
hegyről völgybe taszítja, völgyből hegyre löki,
mormolhatja magában,
szirmos sugarat gyűjthet vele
mély szeme tükrén.

VERS RÓMÁBÓL

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
A szőke folyóra, a halk Teverére
s az égre kiültek a csillagok. Égve
úszik a lágy domb fölfele, úszik
mint sima bárka. Magamba nyelem
szavaim, jöttment idegen:
csak az egy-nyelvű csönd és a magány tekerőzik
mellemre, borul le velem.

Vért-nélküli harcos, indultam el én:
pajzsot csak a föld s a szegénység
tartott elibém, a mogorva szegénység,
de hasztalanul, rámtört szigorú
dárdás seregével a fény:
mentségem a könny, egyetlen erény
megadni magam, nincs más koszorú,
csak a sáros alázat a büszke fején.

Otthon suta házak tört vándora voltam,
hunyt szem mutogatta a távolokat,
itt meg se kívánva körém rakogat
mindent pár tétova lépés:
márvány-darabok heverésznek a porban,
tündöklének így is, már félig omoltan,
zengő paloták sűrűje közé vész
a botladozó, s alig ér utat onnan. -

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
A szőke folyó másik vizet ébreszt,
más dombot emel föl az ég pereméhez,
más dombot, amelyre ha visszatekintek,
fáj, fáj a szívem,
megríkat a lankadozó türelem,
míg várja javulni a rendet,
hogyléle övét a régi helyen. -

Ó, szélre-vetett domb a Duna mellett,
mért itt sajog épp az örökre
túnt arcok bánatos ikre,
mért itt kinez épp a tudómbe szorult
szók mérge, síri lehellet
mért itt fáztatja a lelket,
itt, a virágba-borult
kert közepén, hol a nap kevés lángja emelget?

Hullt társak üres nyomait maradó
társ földte be, hűlt meleg
ágyát drága meleg, -
ám most ő se segít:
messze van, és nem idézheti szó,
nem idézheti várakozó
vágy, szomorú pásztor hívja sötét juhait
szerte a rétekről, szerte a hantok alól. -

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
De boldog erővel villámlik a város,
és ablakomon, mely a nyurga platánsor
ormát szövő fénybe, csodára lesek ki,
csodára, mely összeterel
minden szépségre-futót, amilyen
a Szivek Szive volt, s ki azóta kesergi,
hogyan vízre van írva neve.

Majd elmegyek innét, s viszek valamit,
viszem, mit a földi szegények
mohó dühe gyűjtött bennem: a szépnek
tenger morzsa-szemét,
de félve vigyázok, amíg
meglephet a gazda: hűvös szavait
borzongva lesem: tudom szerepét,
- harminc év sokra tanít.

Majd elmegyek innét, ismét hazatérek,
de bőröm alatt viszlek haza, Róma,
halk szőke folyód s a szelidke folyóra
hajló dombot, a szűk utcák rácsozatát,
és ha a lélek
perzsel, vagy ha világi ítélet
csap rám, öbleiden lelek újra hazát,
ó, Róma, szilárd anya-fészek.

Ó, RÓMA

Ez is tojánhéj, ez is, e sok szépség,
ez ölgyi széles őrfalak,
e kupolák, bizony, ők is tojánhéj.
Ha verset írsz, tojánhéj lesz az is
és a sorok és a betűk is az.

Ó, Róma, Róma, hát te sem segítsz!

PIETÀ

(Michelangelo szobra a firenzei Akadémián)

Egész lett a hiánnyal. E kócos
ziláltság a végső rend
záróköve, e világraszóló
sötétség az utolsó, föl nem gyulladt
láng ragyogása. -

Bebújt a tündöklő tagokba is,
sírhat a testet-adó.
A has, az ágyék, combtő tája,
a zátonyos medence kiszögellő
partszélei közt
elcsöndesült hullám-mező:
maga a pusztulás. -
Sírhat a testet-adó,
az alázat lánya
lázonghat keserű szerepében:
meggyengült öle csak ravatal.

Sírhat a másik asszony is,
vétkei összehajló, tüskés ágai közt
verdeshet rab szive szárnya,
a Bocsánat Urának
nincs szava többé:
a száj helyett a bőr nyílt szóra,
és szó helyett
az öt sebből fekete vér szivárog. -

De e kócos
ziláltság a végső rend záróköve,
e roncs hús
emésztő csapda:
foglyul ejtette a halált,
soha el nem eresztí.

PERUGIA

Este érkeztünk. Fújt a szél.
A Palazzo Comunale griffje és oroszlánja
kemény-feketén rajzolódott
a mély-kék-szürke égre, (az ilyent
szokták „vésztjóslo”-nak nevezni).
Szállást kerestünk, egy olasz
fiatalember készséggel vezérelt
árkádok sorain, le-föl
hajló sikátorokban
a föllengző nevű, csöpp „Hotel Európá”-ba.

Útközben az assisi Santa Maria
degli Angeli Mária-szobrának
csodájáról mesélt megilletődve.
Másnap a város. Újra ugyanaz:
árkádok, föl-le hajló, zeg-zugos
utcácskák, sőt két dombtető között
szabályos kuglipálya-út feszült.
Etruszk kapu, Dóm, Fontana Maggiore:
játék, játék, óriások játéka.
Az emberek arcát figyeltem:
nem árulják-e el véletlenül,
hogyan cinkos összeesküvés
történik itt az idegenek ellen:
felnőttek mutatják maguk,
pedig csak játszó gyermekek.
Az emberek arcát figyeltem:
komolyak voltak, nagyon komolyak,
mint az igazi gyermekek,
ha játszanak.

Barátságtalan versek

EPIGRAMMÁK

IRODALOM

I

Terhelten születik minden hősöd, s nyomorultan
tengetik elfuserált, bánatos életüket.
Szánd meg az árvákat! Lökđ őket időnap előtt a
sírba! - Halóporuk is áldani fogja neved.

II

Nem értem, nem, s talán nem is
fogom megérteni. -
De, hogy ne szóljanak meg érte,
azt mondom rá: zseni.

III

Ennyi sok író! - Drága hazám, van okod vigadozni.
Ennyi silány író! - Sírivalód is akad.

IV

Karját a kútba nyújtja.
A fenekéig persze hogy nem ér. -
S orcátlanul szól:
ez a kút sekély.

V

Lám, alapos kritikus szólalt meg: amit csak e könyvről
írtak volt, alapos hévvel előkeresé,
majd alapos hévvel bezabálta, betűt se mulasztva,
és alapos hévvel visszaokádta megint.

VI

Inkább cipőt tudnék csinálni,
mint verseket!

HÁROM ARCKÉP

„Fővárosi” író

Gyarmatosítóként jön e gyarmati földre: vidékre,
s hódolatot követel: hisz nem akárki-alak.
Furcsa eset: nagysága a Pesttől távolodása
hosszmértéke szerint nő, terebélyesedik.
Otthon a társbérlet sem tudja, kiféle-miféle,
itt „Gyuszi” Illyés és „Árcsi” Tamási neki.
Otthon a szerkesztők, kiadók menekülnek előle,
itt hajigálja nekik vissza a megbízatást.
Otthon a folyton-hajlongástól hónapokig nem
lát eget, itt felhők közt viszi büszke fejét.
Hódolatot követel. Megadod? Majd gondol ügyeddel -
mondja -, hisz egyformák pesti, vidéki írók.
Rangbeliként kezeled? Vérig sértődik azonnal:
- Mit képzelsz? Ki, mi ő? Hagyd a pimasz bratyizást! -
Mért nem tízszer ilyen nagy az ország? Tízszeres úttal
könnyen lenne akár Goethe is, a nyomorult.

Karakán

Jó volt minden, ahogy volt, szája panaszra sosem nyílt,
még illemhelyen is csak fanyalogva nyögött.
Emberforma Vonal, Kétlábú Dogma, Vezércikk,
Hurrá, Lelkesedés, Rózsaszínű Szemüveg. -
Váltana már lépést szívesen, hisz folyton az élen
járt, és mások után járnia rettenetes,
(bár, hogy mások után járt, épp az vitte az élre,) -
ám karakán göggel megmakacsolta magát.
Ím, a bizonyosság: ő soha nem mondott le eszéről,
győzzék meg s akkor csatlakozik, - ha akar.
Ó, de ne féltsétek: lesz még majd lepke a bábból!
Farsangol még ő mostani böjtje jogán!
És noha lakkoz még dühösen, már készül ecsetjét
sutba hajítani és fogni a Nagy Vakarót.

Irodalmi mindenés

Összekötőszöveget, kritikát, irodalmi riportot,
szél- s lábjegyzetet és jegyzetet egy s egyedül,
szépprózát s nem is annyira szépet, elő- meg utószót,
zanzásítást és lektori vélekedést,
minden műfajt, sőt mű-korcsot, hogyha kívánod,
házhoz szállít, csak szálljon a Múza reá.
S azt könnyű megidézni: forint-csörgés a varázs-szó,
fölgangzik, máris szántja a gép a papírt.
Szebben cseng, telt-mélyebben? Szebb mondatokat kapsz:
bővítettet, sőt - persze ha futja erőd -

mellérendeltet meg alárendeltet, esetleg
dús körmondatot is, válogatott szavakat,
tarkább jelzőket, bátrabb képzést, ragozást (fél-
múlt-alakot, mondjuk, bár ez utóbbit alig
bírná az erszény) vagy szórendi cserét, kihagyást vagy
ismétlést, ezeregy nyelvtani fordulatot.
Mennyi sok oldala van! - csapod össze kezed - mire képes!
Szentigaz: *oldala* van sok, de *gerince* alig.

EGYÉB

I

Túlórázik a jámbor. Túlórázik - igen: még
munkaidőn túl is lopja a pénzt s a napot.

II

Hangod farkasüvöltés, dúvad mancsa a markod.
S kétlábon járkálsz. - Itt valahol hiba van.

III

Vendéglátásra, fogadásra,
van költség reprezentálásra.
Él is vele, meg nem tagadja;
s ha nincs vendég, - magát fogadja.

Magánbeszéd

BÉKE

„Békesség a jóakarátú embereknek!”

- hangzik kétezer éve.

„Háborúság a rosszakaratú embereknek!”

- hangzik mondatlanul.

Sok a jóakarátú ember,

kevés a rosszakaratú,

s a háborúság

mégis a jóakarátú

embert pusztítja, őrli

kétezer éve,

s még több ideje már.

„Békesség a jóakarátú embereknek!”

De a békesség

nem szállongó galamb,

melyet ha hívsz, kezedre száll.

A békesség fénylő jutalom:

összehirapott foggal,

ököllel,

feszülő inakkal,

szájpadróláshoz ragadó nyelvvel,

alázattal

kell küzdeni érte,

mint Jákob küzdött volt az Úrral.

Békességet akarsz?

Küzdj hát magad is érte!

Hogy a háborúság

forduljon a gazdái ellen,

forduljon táplálói ellen,

falja föl őket,

eméssze el őket,

s veszett ebként fusson ki a világból,

fusson ki az ürbe örökre!

S végre ne puskacső elé

szoptassa gyermekét az asszony,

ne tömegsírok árkai felé

vezesse gyermekét a férfi.

UTAK

I

Hordozhatatlan a magány, ha még
magaddal sem lehetsz.
Az út, az út a menedék.
Örül a lélek és a láb:
legyőzi a világ
külön-ítélő kényszerét.
Egymáshoz kapcsol az út, és egymáshoz ereszt.

Didereg az ember, a dolgok is vele;
mind fészkelődik, s útrakel.
Csak a másiknál van jó helye,
vagy ha magára talál.
Akkor megáll,
és megborzong bele,
tükörbe lát, szavára szó felel.

II

Elnyelte őket a lélek, elnyelte őket a test.
Egyként nyugszik bennük a szép meg a rettenetes.

Kuszáltan összevissza, mint bomlott gombolyag,
puhán tekerőznek mélyedben a járt utak.

Megindulsz rajtuk olykor, és újra lépegetsz
föl-alá, amerre szólít a fogyó emlékezet.

Hú cinkosok ők, akikkel térbe-időbe elérsz,
de akikkel négy szoros fal dobozába is beleférsz.

III

Gazdag a vándor, ha nincs is
betevő falatja.
Ballag üres tarisznyával,
az eget harapja.

Bokor alá fekszik éjjel,
s mint az álma, szépen
kivirágoznak az utak
szíve közepében.

Talpra szökken pirkadatkor,
megy-megy, birodalma
véghetetlen, mint a láza
s mint a nyugodalma.

A NYUGTALANSÁG DICSÉRETE

Vonatra készülődő hajnali ébredések
szorongó riadalmak gyomorban idegekben
hánykódó éjszakák és rázó hideglelések
egy-egy parázsdarabka a sajgó szemüregben

És soha a jövőendő birtoklások reménye
mindig a veszni féltett régi utáni bánat
mikor a kinnal nyíló reggel holtzürke fénye
hunyorogó száműzöttnek vetközteti a tájat

Maradni csak maradni Minden lépéskor újra
gyökeret ver az ólmos talpak tiltakozása
s kísér lassú menetben vádlón körémtolulva
a tűnő kedves arcok nyomasztó látomása

Arcoké kik szeszélyem szerint enyém lehettek
s az úr jogán szeszélyem szerint veszthettem őket
Tudván ha bármelyikhez éreznék látni kedvet
bízvást előkerítem e rosszul rejtezőket

Boldog kit mielőtt még sejtjeibe a fészek
melege beivódott vihar dob idegenbe
nem börtönöz a hűség nem fognak rettegések
el nem gyöngíti térdét kockázat ijedelme

Ki ágyán meg nem alhat ki székén meg nem ülhet
bolyong fáradhatatlan az út a pihenése
kinek a búcsúszótól szája nem keserül meg
ki könnyen hátat fordít nem gyorsul szívverése

Mert mindenik kanyargó talán az otthon édes
képét villantja föl majd és végre hazatéved
megleli drága célját égő sebekkel ékes
ezer csalattatástól vérző bátor szívének

EGY ÉLHETETLENHEZ

Kőre esett, és darabokra porlott:
bánhatja a vesztes a kárát. -
Ó, csúcsok, míg a lábatok előtt
dideregve kuporgok,
nyújtsátok az égig a földi határát!

Siettem, és szorgalmasan vesződtem:
köd tengere nőtt a nyomomba.
Fölszedném, amit elszór egy szegény,
füst szálldos előttem, -
mennyit törekedtem a gondból a gondba?

Sír, sír a győztes: koldus és esendő,
és kincse a nincs meg a nem-lesz -
álmába bújik, ott kísérti még:
zendüljön a zengő,
lódítsa el újra a gyermeki mennyhez. -

- Ő sérthetetlen őrzi a magáét,
mosolyog csak a botra, a tőrre:
a rácsapó mellette siklik el,
tűz-láng a szemében az árnyék,
gyötrő, csikaró nyavalyán kap erőre.

Növő magzatként hordja a világot,
jó annak, akit beleenged,
jó, mert a pusztuláson menti át,
vére érbe szivárog,
jó, mert meleg, és igyekezve melenget.

Romló szívében ronthatatlan ékkő,
bordája erős fal a szélben.
Lucsokba mártja bőrét, elrohad,
de belseje: mécs, örökégő -
ott táncol, iramlík a lomha sötétben.

Ó TÁRSAIM...

Ó társaim igazi társaim

Fölszikkáznak s már nincsenek sehol
de ott ahol kezdődöm én
ott csillagoznak ékesen

A kapcsolat mint a növény
csirázik sarjad s odavan
A villanásnak nincsen útja
nem él hát örökkévaló

Tudom mit ér a föld
tudom mit érünk
Ujjaim közt derűsen
pergetem szélbe dolgaim

Elég elég a villanás
elég a jel
Bőrömmön belül világ a világ

Ó társaim igazi társaim

FONTOS

A kéz szabad íve?
Kenyér a kézben?
Az emberi nyelvet
sose feledjük!

LEFELE

Mostanában folyton a halál körül őgyelgek Mostanában
folyton kerülgetem hozzányúlok elrántom ujjam
rámeredek másra függesztem szemem majd ismét vissza rá
Mostanában régi könyveket bújok szaguk is kriptaszag
azok között érzem magam otthon kiknek a siratójuk is
hallgat már kik tökéletesen ledobták emberi ruhájuk
Aludni vágyom mostanában mélységes mély álommal melyben
az emlék is csak álom és az álom is csak álom
s melyből lassacskán morzsolódva kihullong a valóság
Lefelé tart a férfi-út velem Fűvek fák bokrok egyre nőnek
s már a fűvek meg bokrok is fölülérnek a fejemen
s ki sasokkal hittem játékot mint gyermek a szobalegyekkel
csapongó szobalegyeket nézek olykor sasoknak
Nos idejut egyként a könyökkel érvelő s a lusta
de idejut a szárnyakat lengető is Kuttyája zúgó kerekek alatt
véresen a halálra ölti nyelvét s a kedves tetemet
lopva a bérelt ház tilos fája tövébe temeti
Tört ablakához pénze nincs Az éhesen leső hideg
kegyetlenül bevág a résen végigmotozza a langy zugokat
melyekbe fészket rakta volt s didereg aztán noha két
szív áll jobb és bal oldalán S keres keresne harmadikat is
de nem talál vagy ha talál úgy fogadja mint búcsúzó
mert úr a rend sajátmagának szabta az emberész vele
embertelenné téve az ember világát

Ó ki nem

bogozható gubancba kúszáldodik előbb vagy utóbb
a lelkes élő és segítségért kiált még induló tiszták felé
siet kik majdan odajutnak ahova ő de addig
az elfelejtett anyanyelv szavai zengnek szájukon
s felelnek csapzott éjszakák inkvizíciós kérdéseire
Vagy meggyorsítja lépteit előre hogy a villogó
kardú legyőzhetetlen bajnokot sürgősen érje el
s az vágja széjjel bogait Meztelen fénylő fehéren
járulhasson aztán az élők örök-nyugtú célja elébe.

NÉPDAL-VARIÁCIÓ

Kalapom szememre vágom,
múlik, hervad ifjúságom,
ne is lássam.

Megszakad a szép szó bennem,
alig fordul dalra nyelvem, -
hol hibáztam?

- Addsza, pajtás, a vasvesszőt,
hadd verem meg a temetőt,
nyíljon már ki, fogadjon be
mindörökre!

- Ó, ne bánts te ott azokat
a mohosult sírhalmokat,
várj sorodra!

Nem nyugvás a sír nyugalma,
az a romlás birodalma.

Vége-hossza
nincsen ott a pusztulásnak.
S úgyis elér a gyalázat
majd, ha innét rendre egyszer
odafekszel.

- Keress addig nyugtot másban:
ilyen-olyan földi lázban,
szerelemben.

Több az élet, mint az ének,
ők a bölcsek, akik élnek,
ne feledd el.

Szíved verd meg vasvesszővel,
ne kezdjen a temetővel,
inkább az éneket vesse,
azt eressze!

FÉRFIKOR

Félelmed, mely eddig kifelé lefelgett,
már befele fordul:
ordasaid szíved vadonából kelnek. -

- Hisz az is nehéz volt, hiába tagadnád:
emlékszik a gyermek
a rideg nagyokra, akik kitagadták;
emlékszik a mérges ótemető-örre,
ki a bokros sírok
között annyi sokszor vette üldözőbe;

emlékszik a gyűlölt kora-esti ágyra,
a parancsolt csöndre,
mitől néha szinte megfájdult a szája;
a kevés, az útált ételek ízére,
az iskolapadra,
a tanítónéni gyűrűs jobbkezére.

- Hisz az is nehéz volt, hiába tagadnád:
a kamasz még tudja,
érzi a szerelem máglyás virradatját;
térdében a vesztő utak remegését,
melle kosarában
érzi még a kínok csupa-élü kését.

- Hisz az is nehéz volt, hiába tagadnád:
érzi még az ifjú
a pincék szagát, a hűvös kapuk-alját;
érzi még az ökle tehetetlen vágyát,
hogy az égre sújtson,
új keselyűinek összezúzni szárnyát.

Érzi még, ó érzi! S érzi már, hogy emlék
mindez, tompuló kép,
múltja színpadán rossz lim-lom, ócska kellék. -

Most tehetsz akármit, s nem tehetsz, ha tetszik,
úrrá lett a szolga -,
s galamb a szerelem, szívedre telepszik.

Győztél? Dehogy győztél! Más verembe estél,
aljasabb vadászok
álnokabbul rejtett hálójába vesztél.

Győztél, árva lélek? A baj és az átok
ízeidből nől most,
húsodba ivódtak, őket hordja lábod,
velük kering véred, jaj, rájuk csikordul
fogad, forró tested
zeg-zugai mélyén ők sarjadnak orvul;
éjszakáid csöndje rémeiktől retten,
kibélelték bőröd,
iszony jege villog táruló szemedben. -

S mint anya-öl fészke sejlik vissza benned
múltad árnya-pokla:
kinőhettél abból, most semmi se menthet.

TÖRVÉNY

Romlandó testekért aggódol:
a kínjukért vagy kínodért szorongsz-e?

Mentenéd őket - égre-nyúló
karok karói közt botolsz előre.

Ó, múlás, ó, szép rend: a föl-le
forgó kerék arányos mozdulása!

Ó, múlás, ó, szép rend: a tisztán
fénylő emlékek kútforrása, fészke!

Ó, múlás, ó, szép rend: a bomló
bomlása és a sarjú sarjadása! -

Ó, múlás, ó, múlás: idétlen
hányódás, izzadság-szagú kesergés!

Ó, drága énekhez vezérlő
formátlan ordítás, nyögő szabódás!

Ó, bűz, ó, genny, petyhüdt hidegség,
a márvány-csarnok kásahegy-küszöbje! -

Topogsz előtte, mint a gyermek,
akit szülői józanság kipróbál,

s a lobbanó máglyák tüzére
ijesztő gonddal fekteted le szíved.

ÉLETBŐL ÉLETBE

Meghalt a halál. Csak a szem-
látta a fülhallotta
dolgokat örli szét
a vastörvényű
változás örök ökle

A lényeg él
él és öltözik egyre
váltja ruháit
tegnap emberi bőrbe
bújt ma ganaj-
túró bogár holnap levélként
ring egy gesztenye-ág-hegyen

Nincs félni miért
Lánc-szem sorsa az emberé:
előtte az élet
utána az élet
és benne az élet
életből jön
s életem át életbe megy ismét

FONTOLGATÓ

Semmit sem ér, ha sírsz, ha küzdöl,
ravaszkodó ésszel se győzől.

S ha érne is? - Rossz vagy vezérnek,
suták-buták okos kezének.

Buzgalmadat sietve lankaszd,
karod, fejed törődve horgaszd,
szemed csavard magadba vissza,
körül se nézz: minden kulissza.

Hallgass, heverj kidőlt fatörzsként,
csak azt figyeld: belül mi történt,
s félig-halál öles magányán
dadogva szólj, akár a sámán.

TÖRTÉNET

Mozdult már-már a nyelvem, nyiladozott a szám:
fényes szavak készültek a fényes levegőbe.

Az életet s világot és bennük magamat
tisztá és oktan gyerekszáj magarázta.

Harmincöt év bemocskolt mindent és eltakart,
nem bírtam már a tárgyak okos szemébe nézni.

Mindegyre többet tudtam, de kevesebbet is,
képeket mutogattak, de sohasem a mintát.

S kikelt a zűrzavarból egy nem-idevaló,
ki itt él e világon, ám tollai ragyognak.

Egy reménytelenül-ki-nem-tanítható,
ki tudja azt, amit a tudás elfelejtett.

És sejtjeimen át a gyomrom, hátgerincem
édes bizsergésén át kezdett okítani.

És mozdult már a nyelvem, nyiladozott a szám,
hogy olyat mondjak el, melyet még senki eddig.

S, ó, életet vigyázó, szép, egészséges önzés,
a hasonló-tisztákhoz vezetted könnyű lábát.

Mért küzdjön a sötétség lomha felhői ellen,
ha viszont-sugarakban szikrázhat egyre-másra?

Ím, állig gombolózott a világ és az élet,
ím, újra nem néznek rám közvetlenül a dolgok.

Ím, okos vagyok ismét, s itt állok tétovázva,
nincs semmiről szavam már, semmit, semmit sem értek.

REGGEL

I

Ablakon át,
vadszőlő-koszorús ablak-négyszögön át
nyilazza a nap sugarát.
Mint homok-tömb, szétesik,
porrá hull az éjszaka.

Sietnek az árnyak erre meg arra,
csöppnyi zugokba huzódnak,
félénken begubóznak. -

Lám, a kép kilép a falból:
„Ej, a kölyke, hogy nem unja,
most is anyját nyúzza még!”

Lám, a lámpa drótja is,
mint a kígyó, úgy lapul.
És akarja, nem akarja,
fénylik az asztal,
nagy, barna tükör,
lapján a mennyezet
ábrái mosódva ragyognak.
És a négy fal újra áll,
újra hallgat és szelid. -

Téged is kiönt a fény,
hagyd magad:
jobb, ha az élő
élők közt keres helyet,
jobb, ha az élő
élők közt koptatja-fogyasztja
sorsát és a ruháját.
Mozgókkal mozogni: jó,
romlókkal romolni: jó,
se mozogni, se romlani nem jó
makacs állandóság
tárgyai közt.

De holtan
vagy félig-holtan,
álom gödrébe botoltan
jó - mint társsal a társ -
együtt-heverészni velük,
s nehezen szabadulni
örök közönyük
csillám-szövevényeiből.

II

Mondjuk, hogy állat volt az éj,
s gyomrában a föld
véletlenül lenyelt golyó.
No jó:
most kiokádta - tehát
kezdődik a nap.
Kezdődik a nap:
hirdesse ezer
rikkancs, szónok,
kisbíró, kikiáltó.
Kezdődik a nap:
indul ezer kesztyűs betörő,
áhitatos gyilkos, szent méregkeverő,
indul előkelő
útjára.

S veled?
mi történik veled?
Komor vagy, csüggeteg.
Nézel merengve, bánat-dúlva,
nézel egy pontra, nézed... nézed...,
amint a paplanod alól,
törött-gyűrt bordái alól
illetlenül kibújik
meztelen lábad-ujja.
Búsulsz, merengsz, mivel
nemrég, pár percnivel
előbb, az álom tájain,
tetőin és lapályain
újdonaúj
csizmában tekeregtél.

Vagyis: nincs jól sem ez, sem az,
s úgy látszik - mindent összevetve -
hogy a kinti s benti világon,
seben, fekélyen, genny-folyáson,
csúfságon és szomorúságon
a méla hold egyedül
szépség-tapasz.

III

Ugye tetszik a szék vagy az ágy
vagy a padló sorsa?
Tetszik a játszi fölény, ahogyan
magukra-terítik az éjt s a napot?
Nem mosolyognak,
nem riadoznak,

hagyják:
cserélje csak őket a fény s a homály.
Mint a tenger-parti főveny
hagyja:
borzolja, simítsa az ár s az apály.
Te meg
figyelsz, puhatolgatsz vissza, előre,
sosem tudod, mi a jó.
Gyáván reszket a szád:
jajgass vagy örülj?
A kelőn jajgass vagy a nyugvón?
a lángnak örülj vagy a szénnek?
Sosem tudod, mi a jó:
erre fogózzál, arra fogózzál,
állj meg, fuss tova, hátra lopózzál?
Ó, több nálad a szék meg az ágy
meg a padló...

IV

Fölkelsz? Maradj csak: trón az ágy,
trón, diadalkocsi fészke.
S úgyis, úgyis visszatérsz belé
menthetetlenül.
Visszatérsz, ha nem emberi
sürgés közt bukol orra.
Fölkelsz? Maradj csak: jobb az ágy:
hanyatt feküdni
kényesen, terülő nyugalommal,
mint a sírban,
úgy feküdni hanyatt,
s szem-héjad homorú
függönykéi mögött
nem nyüzsgő kukacok gomolyát
táplálni, de könnyű
álmok szötteit
lengetni meredten,
vagy még ezt sem -, a selymes
semmit dajkálgatni serényen.
Fölkelsz? Maradj csak: jobb az ágy,
jobb föl sem emelni fejed,
nyugtatni a vánkos
gyöngé vásznán,
nyugtatni a reggel
rózsaszínű, dobogó kebelén,
s nézni az ablakon át,
vadszőlő-koszorús ablak-négyszögön át
idefénylő nyárfa
kigyúlt sudarát.

ÜRES NYÁR

A nyári nap, pedig perzselni volna dolga,
csak fátylasan dereng felhő-tüllök mögül.
Vissza s előre nézel: a kontúrok megoldva,
vízalatti világ tájképe fog körül.

Tudod-e, tudtad-e valaha, hogy mi ez?
A gyermek férfi lett, nemzett, gyászolt, amint kell,
simult rendhez, szokáshoz, mindenhez és mindenkihez,
kiváncsiságai gyomrát tömkölte hittel.

Örökségként először, később akarva váltig;
ma tán önvédelemből: látott, tanult sokat.
A részek gazda nélkül: a szív, a szív hiányzik,
s hogy rázza föl keményen egy mentő indulat:
engedje győzelemmel málló sorsához érni
a tiszta öklöket meg cirógatásokat.

INTERIEUR

Vánkosomat fejem gyűri, vánkosom a hajamat,
domb-tetői fű helyett itt vetem hanyatt magamat.
Ez is táj ám, láthatár ám, ami mostan körülfog:
nagyon mindegy, milyen formát öltenek föl a dolgok.
Van itt ég is: tág, fehér lap, erek, foltok tagolják,
de nem csipkés horizontok viszik vállon a boltját.
Madarak is népesítik, messze vannak, kicsinyek,
le-lecsapnak olykor: félve behunyom a szememet.
Van itt ég is? van; az ég a mennyezet; és madarak?
hasztalan a hasonlítás - a legyek a madarak.
Nyitva egyik belső ablak, nadrágom lóg kilincsén,
nyíl-hegyet formál a ránc, fölfelé szúrva gyengén.
Üvegajtós szekrényemben három sorban könyveim,
zöld, piros, kék, sárga és még isten tudja, mennyi szín.
Megdől, lám, a felső sor, mert ott hiányzik pár darab,
egyre inkább ferdülnek a függőleges vonalak.
Mint gyümölcs-szedett ág, csügg a csillár: bura s körte nincs
rajta - koponyán a fog-hely, foglatja körbe mind.
Íróasztal, másik asztal, székek, egy-két dísznövény,
légy-papír a mennyezetről, függöny (olcsó szerzemény).
S a világítás? Reggel van, talán kilenc óra tájt,
a keleti ablakon a lehúzott redőnyön át
bedereng a napsugár, és tompa-bágyadt fény meg árny,
mely törött alakzatokban végigfekszik a szobán.

OKTÓBER

A filodendronok és a datolyapálmák
bejöttek, bejöttek a szobába.
Ha csak a lombjaikba nézel: délszaki tájék,
ha csak ágaik labirintusába.

Délszaki tájék - ha tetszik, képzeld;
ámuljon rajta szemed;
kanyarogja végig a sok fura ágat,
hasadt, legyezős levelet.

Csapatnyi kislány s kisfiú zajog künt:
segítenek az erőtlen ősznek
eltörögetni a bogáncsok és paréjok
derekát, amelyek még az üres telken levegőznek.

Nem látom én ezt, én heverőn heverek,
heverőn heverek hanyatt; -
piros tűit a függöny rácsán
beszúrja az alkonyi nap.

Az alkonyi nap, mely lankadatlan
tér vissza huszonnégy-órás
mindennapi kerülője végén,
mert fogja a rend, e szoros-laza póráz.

Póráz, ahogy engem, téged, valamennyiünket. -
A szabadság bujtó láza után
én is, te is, valamennyiünk
érzi, mi az egyetlen tudomány.

Az egyetlen tudomány a világon:
tudni, hogy keskeny az út,
kicsiny a kapu, s aki meg se moccan,
az a legmesszebbre jut.

Akinek a keskeny út se kell már,
és a kicsiny kapu se kell,
csak hanyattfekszik heverőjén,
olykor kérdez, de sohase felel. -

A filodendronok és a datolyapálmák
bejöttek, bejöttek a szobába.
- Érzelmes emlék készülődik,
sietve vágj a szavába.

Vágj a szavába sietve,
elnémuljon, mint a letorkolt
gyermek, ki oly szépen beszél,
hogy gyöngé szivedbe markol.

MIFÉLE KÉZBE

Miféle kézbe miféle kezekbe
miféle rendbe
jutott a csillagnéző jutott a tiszta
szelidek és tiszta vadak barátja?
Mellébe kést ütöttek
lassan folyik a vére
elfolyik benne hite álma kedve
Dehát elég
elég ha báb marad
elég ha csak dróton rángatható?
Elültek a szelek a csipős
hajnalok megfülledtek a gazdag
éjek kifosztva konganak
Száll a por száll a száll a
por...

NEHÉZ ÁLOMBÓL

Üres szobáiban a már-már
hajnallá lenni készülő
éj kakasok riadt
hangján búcsúzkodik.
A sírós álom
álombeli jajai fülembé
csuklanak még s a szám
pendített pengéként remeg
Párnám puhán dajkálja zúgó
fejem puhán takarja megtörődött
testem a paplan de kemény
szögleteken vergődik édes
halottait az álom
tájaira is hasztalan idéző
szívem amelynek
meg kéne végre érnie a létre
Vagy venné ágyamat
hátára a visszahúzódó
sötétség s vinne magával
örök-homályú
örök-álmú tengerére

CSÖRÖG A FAGYOS FÖLD

Csörög a fagyos föld, hideg van,
hópihe fészkel a hajadban,
gyűlnek a varjak az egekben,
gyűlnek a gondok a szivedben.

Hópihe fészkel a hajadban,
járod a világot magadban,
ó, mitől annyira remegtél,
itt a csirátalan, örök tél.

Járod a világot magadban,
melegednél régi zugokban,
angyalokat várnál, karácsonyt,
karácsonyi Jézuska-jászolt.

Melegednél régi zugokban -
talpad alá jég nő s beroppan,
szemeden gyöngye jég virágzik,
sehogyan sem érsz el hazáig.

ADVENT

Ködökkel jó, mint rég s kristály-egű,
szikrázó éjszakákkal.
De nem kíséri már arany derű
szagos fenyőfa-ággal.

Ma én szépítem két kislányomért:
adok rá tenger éket,
szédítő pompát józanságomért,
a prózámért meséket.

Advent van, advent, várandós hetek,
és én semmit se várok.

Érthetetlen, hogy alszom, ébredek,
hogy erre-arra járok,

hogy élek, élek, - érthetetlen és
megmagyarázhatatlan.

És mennél többet firtatná az ész,
annál fájdalmasabban.

Nincs más mentség ma sem, mint hajdanán.

Nincs, bár ma nem a gyermek
kopár félelméből beszél a száj,
ha gyermekül keverget,

cifráz, kápráztat, rak ködvárat, -
itt egy életbe-fáradt
felnőtt kapkod, ki tudja: csak szavak
maradtak rá, csak árnyak.

Szégyenkezik: mért hívta létre két
kisgyermekét, s riadtan
hordozza körbe dúlt tekintetét
a kongó alkonyatban.

És hálás, hálás véghetetlenül
egy-egy kis percnél is, ha
a régi, hívó békességgel ül
hajszolt szívére vissza.

FÖLJEGYZÉS

Így, ekkor, itt, e dombtetői házban,
magányosan, egy nyárközépi szombat-
nap délutánján, amikor a ritkán
megrezenő lombok a forróságban
sercegetek szinte, így, ekkor meg itt
feküdtem én iszonytató idő
után s iszonytató idő előtt,
jeltelenül s jelentéktelenül,
hideg aggyal tudván a semmiségem,
mégis magam-emésztő szomjusággal,
hogy a milliárd év- és billió
ember-szötte szöveten valami
nyomom maradjon; s nem csináltam úgy, mint
az idelátszó bérház egy lakója,
egy ifjú asszony, ki a függönyökkel
sötétített szobából a parányi
mélyárnyékos teraszra lépve csendes
dallal száján megöntözgette rendre
virágait a szombat délután
nyugalmával szívében, s mitse bánva
múltat, jövőt, forgott a jószagú,
hús nedvességben, hagyta az időt
továbbsuhanni, álmatag közönnyel
tördelte a hervadt virágokat,
s egyetlen percet sem gondolt magára.

THRENOS

Hosszú, vékony ládába tették,
és rászórták a földet.
Egy év múlva megkérded: „Hol van?”
„Nincs: kukacok és férgek szerterágták.”
Most kérded: „Hol van?”
„Fekszik, s a vöröslő-szemű rokonság
sírva számol körülötte”. -

„Circumdederunt me
gemitus mortis, dolores inferni
circumdederunt me...”

Hallom és egyre többet hallom,
a halott mondja:
„Körülvettek
a halál sóhajtásai, az alvilág fájdalmai
körülvettek...”
a halott mondja
a kántor és a pap szájával.

A halott mondja.
- Nem mondja a halott!
A halott gyönyörű testében,
szeme tükrén,
orrában,
nyelvén,
füle labirintjaiban,
végig a bőrén
megállt az áramlás,
a szín, a forma,
az illat,
íz,
hang,
tapintás,
megállt,
ahogyan soha még,
összefonódott,
ahogyan soha még.

Nem a halál sóhajtásai
és nem az alvilág fájdalmai
vették körül,
hanem e háboríthatatlan
egyensúly boldog zümmögése.

A halál sóhajtásai,
az alvilág fájdalmai
minket vesznek körül,
minket, mert egyre többet látjuk,
hogy nemrég mozgó testeket
hosszú, vékony ládába tesznek,
s rájuk-szórják a földet,
és egyre többet halljuk:
„Circumdederunt me
gemitus mortis, dolores inferni...”

M. J. HALÁLÁRA

Meg sem születtek, s meghaltak veled. -
Ó, színek, formák, vonalak!
Csonka a világ, csonka, csonka!

Egy O-re, egy -re, egy ~-ra
s ezek szép együttesére
mennyit rárok a roskadozó!
Most hova rakja majd?

Elég, amit csináltál?
Bizonyára elég:
törvény vet véget az utaknak.

Elég, amit csináltál?
Nem elég bizonyára:
sosem elég a szépség.

Mindegy:
a vonalat, a színt, a formát
visszaveszi a por,
melyből vétettél, melyből vétetett.

S koponyád tündöklő golyója,
láb- s karcsontjaid szigorú egyenese,
bordáid gyöngén hajló cirmái,
kezed csillagai
lesznek utolsó műved.

A világ csonka, csonka! -
De csonkább volt előtted.
A karcolás, amit hagytál a Nagy Falon,
hiányzott eddig.
S a szerkezet éles és tiszta
remegése hálás neked. -

Egyikünk előbb, másikunk utóbb.
Semmiségért sír, aki sír,
aki sirat:
el nem száll hangja, és máris követ.

Higgadt voltál s rendíthetetlen,
akár a képeid.

A fájdalom meg a halál
aluljáróin hűvös
országod serege kísért.

Tudtad: a szín, a forma, a vonal,
s a szerkezet,
tehát a lényeg,
a te lényeged is
megmarad múlhatatlanul.

EGY FIATALASSZONYRA, AKI BELEHALT A SZÜLÉSBE

Megcsalt a kéj vagy a tiszta öröm
vagy a természet. - Történt akárhogy,
egyként az engedelmesség gyümölcse volt.

A tested romlatlan törvényei
vezettek - ó, nem az ész,
ó, nem a szokott romboló, az ész
vagy a megzavart ész,
a tested vezetett, szegény! -

Hordunk lappangó kórokat:
rákot, fekélyt, tuberkulózist,
más valamit, és egyszer
szembetalálkozunk velük.
S hiszünk, de tudjuk, hogy hiába,
mert táplálván magunk, tápláljuk őket,
menekülvén, velük menekülünk,
s álom vagy mámor rózsaszín
fátylat dob csak rájuk, de makacsul
erősödnek tovább.

Te életet hordtál magadban,
törékeny csípőd árkában élet tenyészett:
élet életed mellett.

S hitted és tudtad a jövőt:
táplálván magad, őt táplálod,
járván, veled megy,
s felhő hiába födi el:
erősödik tovább.

De nem tudtad ezt a jövőt,
nem tudtad, hogy ráknál, fekélynél
ravaszabb kórt cipelsz,
hogyan élet fordul szembe életeddel. -

Aludj nyugodtan,
tedd össze két kezed a melleden,
kulcsold össze az ujjaid,
ne moccanj, tûrd türelmesen
hogy az égienél semmivel sem
kegyetlenebb férgek édes-szép
ajkaidon ki- és bejárnak.

Aludj nyugodtan,
ragyogj a hű emlékezők agyában
cáfolhatatlan példaként, ó
ragyogj - iszonyú példa:
építhetetlen sors az emberé!

Apák anyák istenek

AMOR SANCTUS

I

Otrombán törsz rám, Istenem, dühödt-
vágyú férfi a gyöngé lányra, ki
magánya sima csöndjében puha
álmokat dajkált a gyönyörű
szerelemről.
Szögleteid, én Istenem, zordon darabosságaid
húsomba vájni érezem;
oszlop és rúd a lábad és karod,
lépéseid döngenek bennem, mint lovakéi a hidon;
nincs mentség ellened,
szívemre állsz és kényszerítesz, hogy boldog dermedésben,
a rémület ferde mosolyával a számon
elédzuhanjak: tégy velem kedved szerint!

II

Ruhád s ruhám lehull,
összeér a bőrünk, -
a kásás homályú
éjszakát heves
jajok hasogatják,
mint kardok a tengert.

III

Ó, te kegyetlen szerető, minek kínozol úgy meg?
Nem a mámor könnyű szédületét adod,
adod a tárt szem éles nézéseit,
melyektől forma, vonal összeomlik,
s a tárgyak belseje riadt csapásokkal kiszáll.

IV

Miért szeretsz, ha így szeretsz?
Ha elválasztol, lenyesel, kifordítsz
hozzám-nőtt dolgaim közül.
Ó, háborúságot szító,
féltékenyebb a földi szeretőknél,
meztelenül kellek neked,
a ruhám is te akarsz lenni,
te akarsz lenni minden dolgom;
- ha ruhám vagy, nem melegítesz,
ha dolgaim, ellenem lázadsz.
Miért szeretsz, ha így szeretsz?

V

Tudom, reggel fáradtan ébredek majd,
porcikáim sajgása izmos
öleléseidről beszél.
De lassabban dobogó szívemet
mint a láz-kiütés,
forró hála nyomai lepik be.

GONDVISELÉS

Felhők és csillagok dombosvidékén s rétjein keresztül,
szorosan egymáshoz-simult órák híg és tömény falán át,
kitervelt gát-sorok nyújtózó, izmos gyűrűin keresztül
elindul lassan, súlyosan, fényébe oldva könnyü árnyát.

Szelet se ver, figyeld: sas úszó szárnya hamvas nyári égen,
ha rezzenéstelen kering kémlelve a kinyílt világot,
gomolygó füst szelid bomlása, míg fölissza észrevétlen
a mindig-szomjas-torku lég e nem szabódó semmiséget.

Példák láncos sorát idézed, hogyha kérdeznek felőle:
kuszált gyerekkorod, kuszább ifjúkorod indás homálya
helyenkint tőle ég, szikrázik, mintha giz-gazos mezőre
vonatfüst csap le - esti lomb közén a szentjánosbogárka.

Robbantó terveid eláthatod pincékbe és kutakba
s magadba is: melledbe vagy velőd forró ágyába, s higgadt
álarcot is vehetsz: a siklató bűnnek nyomát tagadva,
míg gonddal épited futópályáját éber vágyaidnak.

Felhők és csillagok dombosvidékén s rétjein keresztül
elindul lassan, súlyosan, fényébe oldva könnyü árnyát,
kitervelt gát-sorok nyújtózó, izmos gyűrűin keresztül
szorosan egymáshoz-simult órák híg és tömény falán át

elindul lassan, és megérkezik félelmes-rendületlen. -
Most is megérkezett, hogy a távolba ment kedvest aligha
védhetted volna jól saját kísértő gyöngeséged ellen,
s tűzvészé lobbant volna a véredbe hullt parányi szikra.

Ó, hogy világosul a bibliai hajsza-példa fénye:
zavart kamasz-szived konok sóvárgással kívánt nyugalma,
melyet beárnyazott az érő férfi földreszállt igénye -
ó, hogy kitárja karjait, s mellére fog derűs hatalma.

Elindul mint a nap vagy mint sötéttel szálló barna felleg,
lázadj, ha gondolod, de nézd, mindenki s minden néki szolgál,
a kő, a tintacsepp s te is bizony - mit érne rejtegetned? -,
mert rád is ejti sátorát, s nem vagy te sem külön azoknál.

HÍVÓ

Az éjszakák lovagja vagy,
árnyéka a halálnak,
a rettegések szárnyain
neved betűi szállnak.

A kínban már meglegelek,
a könnyben érzem ízed,
már te adod a keserűt,
- s nem te adod a mézet,

nem te adod a madarat,
mely itt a hegyi csöndbe
hangja rikító fonalát
röpíti föl-le, föl-le,

derekam alá ágyamat,
a mellemre a békét,
üres szívembe a remény
virágos töltelékét,

nem te adod a jó szelet,
mely zúgatja a fákat,
dolgos markokba a gyomot
pusztító, gyors kapákat,

a kirándulók énekét,
fejük fölé a holdat,
egymás karjába karjukat,
szemükbe szép nyugalmat. -

Az éjszakák lovagja vagy,
lépj át a napsütésbe,
ki eddig nem jöttél belém,
csak jajra és nyögésre,

légy ikre az örömnek is,
ó, légy szíámi ikre
minden percemnek, járj velem,
örökre, mindörökre!

APÁK ANYÁK ISTENEK

Sorsot szül aki szül Sorsot terem
aki életet terem Szívéhez visszakanyarul
szülöttje és rákényszeríti
sebeit és babérait

Ó apák anyák istenek
nincs nyugság számotokra nincs menekvés

Riaszthatjátok őket küldhetitek szép szóval
a ti gyökeretek virágai rátok hajolnak

Sorsot szül aki szül Sorsot teremt
aki élő teremt
Hálóját nyújtja szélesíti a Nagy Folyam árja elé
és egyre több szenny hulladék szírom
akad fönn ágain
S lehet király-madár
az újszülött lehet
folyton-riadó féreg
röptét nem szelidítheti
nem békítheti rettegését

Ó apák anyák istenek
igazán áldottak ésátkozottak
mi vagyunk

A saját
szívünket elveszítjük és helyette
a másokéval sokszorosra nőtt
szívünket éri a nap ragyogása
veri jég és perzseli villám

KISLÁNYOMNAK

Lassacskán ül már egyedül, még támogatni kell.
Feje előre-hátra ing, mint aki igenel,
s görbe a háta is kicsit. Kezd övé lenni a világ:
előbb magát hódítja meg, aztán minket és a szobát.
Percekig nézi ujjait, közelebb, messzebb emeli,
nagyot rúg, hasra fordul, a kocsija oldalát veri,
próbálja hangját, gögicsél, ránk bámul hosszan és nevet,
s markolja, ha elérheti, a filodendron-levelet.
Miért jött és mivégre jött? - ki tudna válaszolni rá?
És mire jött? - izgalmasabb kérdés mindannyinál.
Forog a föld, mint tette rég, az álló nap körül kereng,
de örültek, mint soha még, a föld színén az emberek:
fegyvert kovácsol valahány, buktató csapdát, árkot ás,
civódik, hogy melyik felén helyes feltörni a tojáshéjat.
Ó, mire jött? A béke is veszélyekkel teli,
a testet-lelket légió gonosz kerülgeti.
Ó, mire jött, mily sorsra jött, hány tavaszt ér vajon?
Tárul-e elé életét megoldó alkalom,
vagy bajmóldik kínosan, s csüggesztve homlokát
az évek kásahegyein úgy rágja át magát,
mint a mesék vándorfia, vagy zivatar lepi,
emberi vihar, s lány husát cafattá tépkedi,
s nem is sokára? Istenem, sietni kell nagyon:
lelkébe még építhető egy belső oltalom:

emlékek bástya-rendszere, hol elrejtőzhetik,
ha így vagy úgy vagy bármiképp külső sötétre vettetik. -

Kezd övé lenni a világ, lassan mi is övé leszünk,
és ami körülötte van. Ha öltözünk s öltöztetünk,
sokat segítünk rajta majd, ki nagy munkába fog,
ki élni készül most, midőn nincs iszonyúbb dolog.

MIÉRT? MIÉRT? MIÉRT?

Születés, élet és halál:
irgalmatlan szabály.

Én két parányi gyermekem
lépteit terelgetem,
szemeit tárogatom,
s szégyen kerülget, borzalom:
minden óra a szörnyeteg
perchez visz közelebb,
amelyben színt kell vallanom,
kérdéseiket hallanom:
miért? miért? miért?
megszületniük mit ért,
s miért, ha megszülettek,
hada a rettenetnek
s a fő-fő rettenet,
a halál mindenek felett?

MIT MONDHATOK?

Szemük, fülük, agyuk egyre nyílik:
ismerkednek rendre a világgal,
az élettel ismerkednek egyre.
Nyelvemen a szavak már remegnek:
hogyan fogom majd segíteni őket?
Hagyjam-e, hogy saját káruk révén
tanulják meg az emberi leckét.
Ködösítsek, szőjek-e meséket,
mondjam-e, hogy ami szép: igaz csak,
s ami nem szép: véletlen kisiklás?
Vagy ridegmód magyarázzam meg, hogy
fogak, körmök párbaja az élet,
s por, esetlegesség a világ is?
Szégyen, szégyen pirítja az arcom:
így teszek, vagy úgy teszek, akárhogy,
mert tudom: ha ködön át, ha nyíltan
meglátják, meghallják, vagy megértik
hova jöttek, s mire jöttek, akkor

megkérdik majd tőlem: mért akartam,
s hogy mi célja mindennek? S ugyan mit
mondhatok majd mást bocsánatkérő
dadogásnál, s mit mutathatok majd
más vigaszt, mint két szemet, amelyben
szüntelen szomorúság tanyázik.

ÖREG MAMÁM MONDJA

Sorra árulnak el édes tagjaim,
porcikáim makacsul gonosz útra térnek.
Ficáncoló örömök már nem foglyaim,
foglya vagyok légió dárdás rettegésnek.

Két ügyes kezem most görbül, mint a váz,
(fogásait férfitest s kilenc gyermek őrzi).
Szemem, fülem, derekam: élő rokkánás,
mély szívemben a halál lakomáját főzi.

Melegítsen engem, aki még meleg:
ölelésem, csókjaim: szükség, nem fölösleg.
Tessemm annak, aki néz: száradó öreg
én is először vagyok, nem tanulhattam meg.

ANYÁM

Éjente a halállal alszik,
nappalonkint mellette ül,
remegő keze vele parolázik
szünetlenül.

Ösvény az útja: egyenes,
szűk és kiágazástalan.
S olyan a célja, melynek - bármit is tesz -
minden javára van.

Mohóság űz: érintenem,
néznem, hallgatnom, innom őt,
ezernyi kézzel ezerféleképpen
lopnom a fogyó időt;

csordultig véle töltekezni,
jobban, mint bármikor szokás:
a gyöngye hangok, botló mozdulások,
ez még ő, senki más.

Ez még ő, kit ha végképp
elvesztenek érzékeim,
újjá kell szülnöm, őriznem halálig
magamból, s egyre megint,

s lobogva pusztuló erőm
még ezzel is pusztítanom,
- a terjedő-növő magányban
szívem buzdítanom.

Ez még ő -, szinte semmi már, csak
volt ember, szinte mint aki
már földísztett ravatalra
készülne szállani.

De még ő, ő, és él, mozog, szól,
anyám, anyám még: folyton ad,
s valóságos két tenyerébe fogja
ráhajló arcomat.

RÁKBETEG ANYÓSOM HALÁLA

Bizony féltem, hogy egyedül maradtam az egész lakásban.
Hanyatt feküdtem, két kezem összekulcsoltam mellemem.
Hasamban sajgás, nyilallás: ha megmoccan a paplanom,
éles kést forgattak belül, s kivert a jéghideg verejték.

Voltam már eddig is beteg, környékezett már a halál is,
de ez más volt, így soha még. Az ima nyugvó perceit
remegés hussantotta el, s viszont. Töröltem homlokom,
s eszembe jutott: reggel a tükör sárgának mutatott.

Aztán eljött a délután: kórházba vitt asszony-leányom.
Gyöngé voltam és elesett, nehéz volt ülni is, de én
mosolyogtam: asszony-leányom a szíve alatt hordta már
kisunokámat, nem akartam, hogy valami bajuk legyen.

Mosolyogtam, még akkor is, mikor lányom sétálni küldtem,
az iszonyú percek előtt, s azt hiszem, lányom nem is vélte,
mi lesz velem, és nem is látott semmi gyanúsat arcomon:
mély belső háborgásaim belső háborgások maradtak.

A fehérruhások között, kik értem jöttek rám a fényes
késekkel és ollókkal és nem-ismerős rövid szavakkal,
a fehérruhások között feküdtem egy ideig tompán,
s hirtelen jó lett minden, mint árnyéktalan gyerekkoromban.

Jó lett, megszűnt a fájdalom, könnyű lettem, akár a pille,
fények villogtak szerteszét, érzékenyen hozzám-simultak,
különös-furcsa volt a táj, s mégis mint otthon fészke, meghitt,
mint tiszta álmok tájai gyermek-karácsony éjszakáján. - -

KIJÁTSZANI VÉGRE

Csak kezdeni kéne, s úgy menne, ahogy ment,
hisz mitse veszítve folyton gyarapodtam.
Úz nyugtalan álom: csak kezdeni kéne,
egyszer nekiállni amúgy igazában.

Ó, játék, gyerekkor! Csak kezdeni kéne.
A kerti bozótos nem ritka ma sem még,
a labda is ugrik a régi-magosra,
s ott bújnak a várak a sárga homokban. -

Játékot a gyermek végig sose játssza,
hát el se veszíti, mint kellene, szépen.
A lélek, a test fáj, fáj tőle halálig,
csont-mélyig ütött seb, bár színre begyógyult.

Csak kezdeni kéne, leülni a földre,
mint két kicsi lányom, leülni közénk,
leülni vidáman, botló szavaiknak
engedni örömmel: gyermeknek a gyermek.

Csak kezdeni kéne s folytatni serényen,
rendjén befejezni a félbemaradtat,
hogy férfi lehetnék: a régi kísértőt
kijátszani végre örökre magamból.

Ajándék

NEKED

Ez már nem szerelem többé, nem két ember
kötése, keringő tánca egymás ellen,
kemény harc, ölbeli elnyugvás cseréje
s változó viszonylat: tőle vagy feléje.

Magány és párosság itt üres szavak csak,
itt már az érzékek csak befele hatnak,
egymást ha kívánjuk látni: elégséges
állítani tükröt a magunk szeméhez.

Aki rád néz, rajtad engem is föl ismer,
s érzékeljük egymást érzékszerveinkben.
Kettőnkkel lehet csak dolga a halálnak:
egyőnkre se támad, egyőnkre ha támad.

Ellened hibázom? Magam ellen vétek!
Így tekintsd, ha olykor félre-útra lépek.
S aki magát rontja, pusztul igazán csak,
s a fő-fő lázadó maga ellen lázad. -

Ez már nem szerelem: sors ez, születetté,
aki kettős vágyból válik maga-eggyé,
aki kettőt hordoz, s őket ha nem őrzi,
mindenképp a saját bajait tetézi.

SZERELEM

Tompán-derengő arcát, melyet alvó vágyai csöndes
izzása enyhén-rózsaszínre festett, fölemelte a napba.
Halvány ráncai árkából illanva suhant el a ritka homály,
s széthullt a tetőtlen lég egyforma-szövésű rétegein, míg
boldog könnyel hullámlottak körötte és fölötte.
Ott állt sugaras jelként, haja fészkei csillagok apró,
szűrös fény-bogait ringatták, dús pillái alól
lassu csapásokkal szállalt a mezőkre a nyár.
Látta az összegyűrődő órák titkait, ízeiben hallotta a hangok
égi beszédét, melyre a fül süketen tárul.
Vállai hajlásán villám cikkant, delejes tűz lobbant
gazdag melle iker-kúpjai közt, akaratlan
pillantásától hegy-tömbök porlottak darabokra. -
Ott állt sugaras jelként, ragyogó szeme-tükrén
biztos bölcsesség égett, - több és kevesebb a tudásnál,
ott állt, és a kezét felütötte a nyugtalanul-mozgó levegőbe,
mely szinte bírhatatlan-édes zizegéssel fonta körül -

s az éjbe-zuhant évek szűk alagútjain át
gőzölgő lihegéssel utánad iramló
rémet diadalmas mozdulatával a semmibe üzte.

MULANDÓNAK SZERETNE

Biztos és közeli a határ, aztán vége, vége.
A jelent volna jó élni, a perc igényét,
négykézláb csúszva bár, iparkodni buzgón az égbe,
ugatni is, ha kell, a szerelem igéjét.

Vályúból, bármiképp, oltani testem éhét,
tisztán, szégyentelen, s nem mérlegelve, hogy mivégre,
követni állatok s gyermekek bölcsességét,
lépni derűsen az ólálkodó hóhér elébe.

Biztos és közeli a határ. - S én szobornak
kívánok ostobán maradni múltó életében
annak, ki engem is mulandónak szeretne.

Kő-tettek, kő-szavak göröngyein botolnak
hűségesebb lépte, s ragaszkodó szemére ében
jégvárta nő, mikor mentségért fut szemembe.

NOSZTALGIA

Villámlás fénye szikrák fénye éji fény
Jóhirre támadt öröm ó futó sugár
Szemek lábak igyekvő arcok ünnepe
Iparkodó romlás iparkodó derű

Szárny-e kolonc-e Majd tudod ha már halott
Úszó virágként jár a tested ágain
a simogatás lankadó zarándokát
húsában és sejtjeiben becézgeti

Elnyelik utcák házak sűrű városok
és elnyeled te ami mégis ittmarad
De hozzájuk készülsz egész a sírodig
hogy ingó árnyaikba újra lelket adj

Addig park-részek zeg-zugos bűvőiban
vonatfülkék zörgő és füstös oldalán
idegen ágyak más-szagú redőiben
találkozol velük s békülsz meg egy kicsit.

I...-NAK

I

Csínján, beszéd! A szó akármily árnyalt,
sután érinti. Jég-élű határa
a folyton változót - mivelhogya élőt -
nem tudja úgyse rabságába fogni.
E völgyes-dombos város rendezetlen
utcáin, otthon, őrlő munka közben
őt figyelem, kerülgetem magamban,
s próbálom nyelvem, mintha idegenben
készülnék szóra. - Ostobán csináltam
az életet s az éneket idáig:
töprengtem apró semmiségeken,
s ízes gyümölcsök magjait keresve
beléjük tört fogam, holott helyette
ínyemre kellett volna jó zamatjuk,
s nem tévelyegnék most kiszáradt szájjal
vázak között s csontok között, melyekből
igazságot tanulhatok talán, de
valóságot nem, márpedig valóság
a test eledele, s idéetlen test az
igazságnak sem képes adni szállást. -

Én nem tudom, honnan jött és hogyan jött,
de jött a rossz órákban, a hiába
meg-megkísérelt magyarázatok vad
szövevényébe, a riadozónvá
lett mozdulatok beteg erdejébe,
a sóhajtó szív, fáradtan legyintő
kéz országába, jött szándéktalan
bölcs egyszerűségként, eligazító
okos sugárként, kristály feleletként,
kapocs gyanánt, mely visszaköt megint az
emberi nyáj-melegbe, a virágok,
fák, csillagok közösségébe, vissza-
köt minden élő és élettelen, de
valóságos dolog közösségébe,
s a halál oldhatatlan nagy magányát
az élet más magánya nem növeszti,
sőt inkább testőr-sorfalat emel
a végleges hidegtől borzadozva
kihűlő szív köré s így nem zuhan
durván a külső sötétségbe, lassan
ismerkedik a Félelmes Világgal,
mert védi még egy-egy arc, szem, szelid tárgy,
önnön testével fogva föl a Szörnyet. -

Ó, rosszul éltem s rosszul énekeltem,
de tanulónak jó vagyok ma is még,
tudom, másképpen élni s énekelni
sohase késő, elfogadni a
rendelt tanítást és rendelt tanítót,
akinek nem a nyelvén az ige,
hanem a lépteiben, a keze
mozgásában s abban, hogyan sír és
hogyan nevet, hogyan néz a köréje
gyülekező dolgok szeme közé.

II

Elkezdhetem-e a magam-segítést?
Építeni a világot, melyet
te fundamentumoztál, de amelyhez
oly ritkán adtál téglát is talán.
Oly ritkán adtál, hisz csak ritka, ritka
vendég voltál a sarjadó falak közt.
S én félreálltam mégis, egy követ
sem tettem arrébb, vártam rendületlen
szeszélyes ajándékaid,
mert a szeszély mögött aggálytalan
egészség rejlett s emberibb okosság
az én okosságomnál, s jólesett
tanulni, jólesett meglepni olykor
magam olyannal, mit nem én csináltam
kínlódó, tétova igyekezettel,
hanem mit készen kaptam és amit
úgy fogadhattam, mint jót is bizonynal. -
Segítség-e még élni, segítség-e még
továbbra is a félkész falakat?
Meglépsz-e olykor még bölcs-gyermeteg
ajándékokkal? Vagy már nincs tovább,
s elkezdhetem a kényszerű fölény
sírós göggyével ismét a magányt?
Elkezdhetem-e formálni az emlék
csillámkövét önnön kedvem szerint
olyanná, hogy elámít bár, de mégsem
elégít meg, mert kivillan a felszín
mögül a kegyes szándék, s nyugtatás
helyett csak még nagyobb vihart kavart? -
Szikráznak a hideg téli egek,
hamis napfény ragyog, melege nincs;
testi fájdalmak idézik elébem
egyre-másra az oktalan halált. -
Elkezdhetem-e a magam-segítést,
vagy jössz-e még te is segíteni?

KÜLSŐ SÖTÉTBEN

Ha gyöngét is, vonj magad köré bátyát,
saját őreid állítsd minden posztra,
s bár kényszerít, vagy csábít a kívánság,
ne hallgass hízelgő ajánlatokra.

Mert hancúrozni jó, míg más vigyáz rád,
s füttyülni árnyékszürke bajra, gondra,
de hogyha egyszer-egyszer elhibáznád,
önnön szíved lesz a csaták porondja.

Azt hittem, kissé gyermek lehetek még:
jó gondo-zóm van, két szeme fölöttem.
Köd lett bizalmam, hasztalan üresség.

Itt állok külső sötétre lökötten,
nyögök, mint kinek anyját most temették,
öldöklők kése villámlik köröttem.

NŐ A VONATON

A változó táj: hegy-völgy, enyhe dombok,
sokszínű szalag-földek, könnyű párák,
vadvizek fű-szarkalábozta tükre,
kelő nap, zöld-ezüstös, rezge nyárfák

és minden mozgás, másulás a tájban,
e társas szépség forgó, ezer arca
iparkodik, hogy szemem foglyul ejtse,
figyelmemet saját pártjára hajtsa.

De két sötét szem, holló-haj leomló
zuhataga, tudós, ám zsenge gyermek-
száj piros ékköve, igézetes nyak
hajlása gyöngéd láncából nem enged. -

Ó, szépség! Szép az elfutó világ, szép
a maradandó ég, legszebb az ember,
ki íme most meleg bizalmassággal
rak fészket nemrég idegen szivemben,
s belülről szólít, mint a magam hangján,
de a ritkán szokott öröm szavával.
Több vagyok tőle: szemem villanása,
testem minden kis moccanása rávall.

AJÁNDÉK

I

Ha akarod, magadra ereszted az éjt,
ha a ragyogva hadakozót diadalában eloltod. -

S a szőnyeg kócos mintái helyett,
a széken gunnyadó ruhád helyett,
zsebórád és töltőtollad helyett,
kazalban álló könyveid helyett

a karcsú s gyöngye zizzzenéssel
hullámló bársony-szemmiség falán
egy barna szem kinyílik és reádnéz.

II

Jel a felhőn-túliról,
simaság, ringó nyugalom:
velődig érzed, mint sajog a szépség.

III

Tornyozd fejed fölé,
ágyazd fejed alá,
csavard melled köré:
víz őriz, víz és boldog levegő.

IV

Más zene ez, más zene -
meztelen comb zenél így, ha a párjához ér.
Más zene ez, más zene -
gyümölcs-hozó fa, termő virág zenél így.
Más zene ez, más zene -
a bontatlan sziklák zenélnek így.
Más zene ez, más zene -
szemedből gyöngy-fény ömlik a homályra.

TESTI HÁBORÚ

Villanyt oltottunk. Ágyba bújunk.
A szomszéd pályaudvaron
mozdony szuszog, hessenti rólunk
az álmod, bár nagyon-nagyon
várjuk, kívánjuk. Szélütötten
fekszem, csukott szemmel, hanyatt,
s látom a fodros gőzt, dühödten
kapkodja szét a pillanatot,

látom az ember szurtos arcát,
szemefehérjét, könnyökig
túrt ingét, izmos férfikarját
s a csillagok százezreit.

Csönd lesz. Öt ujjam tétovázva
babrálja végig combomat,
s tovább, kerek hasamra mászva
zizgő ágyékomig halad.
Csönd van, fürkészek, mint ki lesben
szorong, a másik ágy felé,
félek, mégis hangokra lesve,
jelre egy irtózás elé.
Megjön, meg ám, elérkezik majd,
ne érjen készületlenül,
ne védtelent találjon itt, ha
ostromba fog kívül, belül.

Csönd, csönd. A másik ágy felől most
nyögés kúszik föl. Megmered
mozgó kezem, húsomba karmos
fájás hasít: elkezdetett.
Nyögés kúszik föl, szinte gyermek-
hangon, botló, szelíd nyögés,
szárnyai bágyadozva vernek,
űzvén a jótét békülést,
melynek talán már kedve volna
lassan mellemre szállani,
vigasztalóit hozva sorba:
tündöklő páva-álmait.

Nyögés csapkod, felszökve menten
a félsötétben reszketeg
térdrel futok, halomra döntöm,
mi útba áll, az ingemet
megmarkolom: „Nos, itt vagyok már!”
- sűgom csitítva, szinte sír
a hangom, és a másik ágynál
didergek. Majd megint, megint:
„Fáj? Itt vagyok már. Odabújok.
Engedj csak! Így jobb lesz talán.”
Nyílik a paplan, tátva-tátog,
mint egy emésztő, ronda száj.

Mellémsimul, karomba tartom.
Gyöngécske testén át meg át
cikáz a görcs, vállamra hajtom,
becézem izzadt homlokát. -
- Ó, kín, ó, testi fájdalom, ha
más lelket föl tudsz gyújtani,
más testbe, húsba, más tagokba

mért nem tudsz széjjeloszlani? -
Mellémsimul, karomba tartom,
szorongatom, mint legvadabb
kém közben. Mégis: én a parton,
őt zúzza forgó áradat.

Megnyugszik aztán, melle békén
alszik kezemben, szép feje
fészket talál, nyakamhoz érvén
perzsel forró lehellete.
Mi lesz? - töprengök szívszorongva.
Már látom halva őt s magam
gyógyíthatatlan és mogorva
magányosság béklyóiban.
Mi lesz? Ó, semmi, semmi, semmi!
- csap rá az élhetetlen érv,
s az éjszakát kezdem figyelni
nagyobb hatású érvekért.

De moccan. Földrengés ha készül,
borzong így olykor a vidék;
csak kímélő ijesztgetésül:
menthesse bőrét, aki fél.
De moccan: készül, készül, érzem,
az új irtózat, s nincsen út,
nincs mód kerülni semmiképpen
e szörnyű testi háborút.

Kitör? Szenvedni kell. Legázol?
Koszorúcsá kell omlani.
Ellenkezésem és síráson
győznek konok hatalmai.

Moccan, könnyen végigvonaglik,
fejét csavarja, szája torz
nyögésbe fog, jajgatva csuklik,
vinnyog, mint kisdudák állatok,
fölrántja térdét, visszarúgja,
- akár a kém, a kerge kém!
Rálép a görcs, forgatja, gyúrja,
- ó, érthetetlen szenvedély!
Bújik, szorítom tébolyodva,
sóhajtok és káromkodok:
kezem között egy gombolyagba
a mérhetetlen fájdalom.

Rálép a görcs, zilálja, rontja,
foga csikordul, ingerelt
vadé, a kín sietve bontja
szép emberségét. Hirtelen
magához ránt: fáj, úgy szorongat.
- Csak fájdalomából lenne bár

e fájdalom, hogy hordhatóbbat
hordozzon ő is! - Meg-megáll
a hánykolódás egyre többet,
s hajó után a dúlt habok,
elfekszik lassan. Összegörnyed
a test, és félénken vacog.

Sok volt. Elég volt. Ó, elég volt!
Csönd zúg. Az éjjel már alig
takarja ágyunk és a félholt
szobát, a pálma ágait,
a mennyezet lágyszürke foltját,
képemet arrébb a falon;
látom, a lámpát kint eloltják,
nesz sincs a pályaudvaron.
„Mi lesz?” - darálom egyre-másra,
s nem felel senki, én se rá.
Fogom kicsiny kezét, s vigyázva
elrejttem paplanunk alá.

Gyermekversek

JÉRCIKE, KAKASKA

Jércike, kakaska
vágyott a magasba
- kikiri, pity, pity, pity -,
s felröppent a kasba.

Jércike, kakaska
felröppent a kasba
- nyiaú, nyá, nyá, nyá -,
ott aludt a macska.

Fölébredt a macska
- nyiaú, nyá, nyá, nyá -,
jércike, kakaska
füttyült már a kasra.

Leugrott, szaladt a
bokorba, lugasba
- kikiri, pity-pity-pity -
jércike, kakaska.

HÁROM PÖSZE LÁNY

Egy faluban, ahol a nap
reggel kél, és este megy le,
élt egy házban három nagylány,
semmi híjuk színre-szemre.

Három testvér, semmi híjuk
hacsak az nem, hogy szegények
pöszék voltak mind a hárman.
- De csak akkor, ha beszéltek.

Hát egyszercsak híre jár, hogy
komoly kérő jön a házba.
Nosza, öltöznek a lányok
puccos ünneplő ruhába.

De keményen megfogadják,
szóra sem nyitják a szájuk.
- Jön a legény, mosolyognak,
ők reája, az reájuk.

Bodri is az ágy alá fut,
s onnan morran. Nem sokáig:
ágy alatt a lisztes láda,
belekóstol, s nyalja váltig.

Megrémül a legnagyobb lány:
„Eti a tuta a littet!”
Rá a másik: „Ott a töprü,
ütt oda jól neti eddet!”

A harmadik örömében
szinte nem tud hova lenni:
„Én ed tót te tótam, én nem, -
én fodot mott férhed menni!”

A legény csak ámul-bámul,
nem is köszön, sarkon fordul,
s nagyot kacag, jókedvében
még a könnye is kicsordul.

ALTATÓ

Öreg este feketül,
alszik a világ.
Csijja, csijja, te se hallgasd,
te se hallgasd az unalmas
tücsök-muzsikát!

Öreg este feketül,
alszik a világ.
Csijja-csijja, éjszakára
fordul immár nemsokára,
vár a kicsi ágy.

Öreg este feketül,
csukd le két szemed.
Csijja-csijja, szépet álmodj,
reggel elszáll majd az álmod,
s újra kezdheted.

KÉT KIS EGÉR

Egér Ede, Egér Elek,
hajja!
fürgé két szép egérgyerek
hajja!
egy öreg ház közelében
élt a nagy kert közepében.

Történt egyszer, Egér Elek
hajja!
lyukat talált, s belélesett,
hajja!
lyukon át a ház falába,
s onnan bújt a kamarába.

Sonka, kolbász, cukor, dió,
hajja!
szemnek, szájnak ezernyi jó,
hajja!
Egér Elek úgy belakott,
visszabújni alig tudott.
Szegény Ede irigykedett,
hajja!
„Elek bátyám, megyek veled!”
hajja!
Egér Elek mégse vitte,
Ede részét is megette.
Hát egyszer, hogy Egér Elek,
hajja!
a kamrában legénykedett,
hajja!
nyílt az ajtó, s uccu! rajta
cica bújt be tarka-fajta.
Szalad Elek a lyuk felé,
hajja!
nagy a pocak, nem fér belé,
hajja!
Cirmos se rest, megragadja,
szervusz világ, hamm! bekapja.

ESŐ UTÁN

Záporosó hullott,
nagy a víz, nagy a sár.
Három kislány, hat cipőcske
ide jár, oda jár.
Félve lépegetnek,
tipi-top, tipi-top,
szép szivárvány íve bomlik,
a nap is mosolyog.
Keresik az utat,
de seholse lelik.
Csunya lesz a hat cipőcske,
van eszük: levetik.
Hat kicsi mezitláb,
tocsogó, szaladó. -
Várja őket, várja már a
kapuban nagyanyó.

CSALI VERS

Mérgesített a kutya
elkaptam a macskát
nem tojott a kicsi tyúk
űztem a kakaskát
hej a liba megijedt
elszaladt a kácsa
erdő mélyén tért szegény
nyuszi nyugovásra
éhes voltam rajta csak
két kancsót kiittam
almafánkrol jókora
körtét szakítottam
csináltattam bőréből
csizmát három párat
felhúztam a lábára
kilenc katonának
hát a hetven jó vitéz
uccu be a tóba
megaludtak a fűvön
másnap virradóra
és amikor ébredtek
a paplanos ágyban
gulyáságyút fogtak rám
s ellőtték a szárnyam

SÉTA ÉS MEDITÁCIÓ
1959-1964

Faültető

KENYÉR

A kenyér szelid nap az égen
Kísérteties hold az éhség

Kísérteties hold az éhség
alant suhog kavarog
Boszorkákat riaszt lidérceket
s a szívből ordasokat

Tátognak a csöpp madárfiókák és ha hiába
epe hidegség éj ömlik be rajtuk
szemük is megfagy megkeseredik megfeketül
vérük is megfagy megkeseredik megfeketül

A kenyér szelid nap az égen
fent áll magasan
Galambokat támaszt fülemüléket
s a szívből hű ebeket

Tátognak a csöpp madárfiókák s ha nem hiába
méz és melegség fény ömlik be rajtuk
erőre kapnak szárnyuk megizmosul
s a felhőkig nyilallnak énekelve.

LÉPCSŐ

Már az is valami,
hogy a gonoszság rossz hírbe kever;
hogy csak titkolva, ködösítve,
mellébeszélve, mosakodva,
folyton-váltott fehér ruhában
s így is csak félve gyakorolható.

A jót meg egyre többen
merik szégyenkezés nélkül követni;
hogy bátrabbak lesznek a jók,
s nemcsak másik arcuk tartják oda,
hanem korbácsot is gyakran ragadnak.

Már ez is valami.

VASÁRNAP DÉLELŐTT

A konyhából a húslapító-kalapács
dübög be húsleves-illatú a lakás

A tárt ablak tükrében szürke-kék
ég előtt akác rázza üstökét

Szavakat keresek szavakat szavakat
húsleves-illatú ég-színű szavakat

melyeket boldogan fogyasszon el a test de
az éhes lélek is jóétvággal ehesse -

Ne a magam baja! - Csak hangol ez nem old
görcsöt szorongást átkot torkon-szakadt sikolyt

fene gubancot melybe kuszálódik a láb
míg úzi téveteg egyetlen igazát -

Nemrég törött panasz felhőzte kedvem
pokol tárult elém makacs kietlen

egy emberé kinek nincs nyelve rá
hogymegfogalmazná kimondaná

fölmentő sereget riasztana
egy emberé kinek nincs rá szava

ki rémeivel maga küszködik
s még példának se jó: titkon győz s győzetik

s nem sejti hogy az ő kincse röpköd
könnyen kinyúló ujjaim közül.

KÉT HANG

A kis szokvány-halálok
lassan kihalnak.

Felnőtt az emberiség. Épít magának
soha-nem-volt diadalmat.

(S ha majd a győzelmi üvöltés
csap már az égre,
irtóztató, fene hörgés
nem hág-e fölébe?)

KÉRDÉS A XX. SZÁZADBAN

Végül is mi az ember?

Bőrszín az ember, szülei szülötte?
Haszonállat, hogy, mint azok között,
válogassunk: ez erre jó, az arra,
amaz meg semmire?

Vagy sors az ember, csillag, aki fénye
s útja szerint
érdemli meg az ostort s a virágot?

E RÓZSA E RÓZSA

Ezerrétű világ
hol van számodra szem fül?
Városon erdőn réten suta láb
hajszál-ösvény botlik keresztül

E rózsza e rózsza
ez is csak egy
S még mennyi rózsza rózsza
szebb vagy igénytelenebb

Hasznos a törvényt tudni
de se színe se szaga
Hova bír vele jutni
éhség szomj indulata?

E rózsza e rózsza
ez a jó ez a szép ez a sok
E rózsza e rózsza e rózsza
- Okuljatok!

MINT KEZDET BEN

Vágy ez még vagy csupán
az érzékek szokása?
Oly sok hideg tudás után
igaz lehet-e még a szív föllángolása?

Vagy harc ez, ösztönös,
a végső béke ellen,
mely fészket-fürkészőn köröz
s mindig mélyebbre száll nagy szárnyain felettem?

A tűz, a tűz, - igen:
tűz még a tűz valóban.
Ereim útvesztőiben
a régi tűz kering csöppet se lankadóan.

Közös-szép emberi
célok, szemek, remények
boldog szikráin gyúlva ki
ma épp oly perzselőn, épp oly lobogva égek,
épp oly felhőtlenül,
mint kezdetben, mikor még
a nap nem földközeli repült,
s nem roskadt még le rám a súlyos, megkopott ég.

MEGFELELÉSEK

A még nagyobb hideg
ellen hideggel. -
Hó... hó... Ki érti meg,
hogyan közöl szívemmel?

Lám, rajta szigorú
aszkéta-leplek:
fél-élettemmel egykorú
kötelmek.

A várható s a vártat
szívem mint régi-régi
újratálatat
fogadja, éli.

S a dér-gyöngy-lepte fák
hegyén azért is angyal ül,
azért is egy-virág
a pusztai táj köröskörül.

SZOMJÁT MEG ÉHÉT

A homály elszalad az éles,
vizsgáló fény előtt.
Sarkos, rideg fémek szerkezetéhez
sodrótál. Lesz-e még zug fészkedül?

Girlandok, fátylak és pihék. -
- Most meztelen, cifráltalan keménység.
Szomját meg éhét, igényeidét,
azt fojtsd el: a kölyök szomját meg éhét.

Midőn majd sarkot, tiszta hideget
áhít a szív s tud felnőtt lenni már:
megint gyermek lehet
a fölkelő világ csodáinál.

NE LEGYEN TÖBB

Meghozza magáét a nap s az éj
Érik a test okosodik
Elejti amit el kell ejteni
s letépi a neki termő gyümölcsöt

Milyen mások e világ szavai!
A régiekre már füled sincs:
ha hallod őket mintha idegen száj
idegen nyelven szólna hozzád

Ezek meg a mostaniak anyád
hangján beszélnek mint akkor azok
Fölösleges az elkíváncozás
ne legyen több a lélek mint a test

Szép ha a gyermekszem a napba néz
ha a felnőtt szeme a messzi kékbe
szép ha a gyöngülő öreg szem
nyugodtan jár az árnyékok között

FAÜLTETŐ

Az örök folyamatba, az élni akaró
élet folyamatába iktatódva,
mint eleven csatornán a célba áradó
víz, ömlik rajta át a lét, hogy folytatódva
örizze ismerős világunk legnagyobb
kincsét, míg ő magát fenékig üresíti,
s vállalva dísztelen cseléd-szolgálatot
a győztes ívet a jövő felé feszíti.

Egyébhez nincs köze. Az élet megy tovább.
Nélküle vagy vele? Ugyan ki bánja!
A mű marad s hordozza majd nyomát,
virágzóbban, mint emlékét hiánya.

BORSSZEMEK

1

Jól megosztottuk a hatalmat!
Hentes, pincér, sofőr, dada,
földmérő, kalauz, Tüzép-
el- s kiadó, kis, nagy, közép
hivatalnok, liftes, tojás-
felvásárló, parkőr, szobás-
nővér... (s ki más még: nincs fogalmad!)
mind, mind a HATALOM MAGA.

2

Csáky szalmája, ebek harmincadja. - -
Addig nem baj, amíg nem az enyém.
Addig baj csak, amíg nem az enyém.

3

Kúszán csapkodnak szavaik, mint vak hadonászók,
mint lámpát leverő kocsmai bős duhajok.
Azt nem bánják, hogy kin, min s mért dőndül az öklük;
egy bizonyos: magukat meg nem ütik sohasem.

4

Cifrát mondsz. - Megsértődik-e,
akkor még nem mutatja.
Előbb lemér, fölmér, kimér:
majd rúg, vagy - elfogadja.

JÓSÁG

Jó vagy: nem ütöd agyon a legyet.
- Villámok szabdalják a mély eget.

DILEMMA

Fáj az epém, és fáj a torkom is:
azt sem tudom, hogy melyikre figyeljek.
Enni muszáj, és enni nem szabad.
Hát mit tegyek most: nyeljek-e, ne nyeljek?

ÚJ KOR

Alig hittem, hogy megérem.
De ha már így lett, s megértem:
lassan tán kissé megértem.

GROTESZK

A Zöldfában iszik egy kocsis
és arra gondol amire én akarom
Hogy igyék azt én akarom
s hogy a Zöldfában igyék
én akarom

- rom
- rom
- rom

Poharát sűrűn emelinti
Cifrákat mond s kurjant nagyokat
Hogy emelintse én akarom
s hogy kurjantson nagyokat
én akarom

- rom
- rom
- rom

Aztán ha ivott hazaballag
S a családban bőszi raziát csinál
Hogy hazamenjen én akarom
s a bőszi raziát is
én akarom

- rom
- rom
- rom

Jó ha nem rólam szól a mese
Ó jó ha végre nem rólam szól a mese
Magamat én már nem akarom
a Zöldfában a kocsis
őt akarom

- rom
- rom
- rom

EGY ÜDÜLŐ NAPLÓJÁBÓL

Az asszonyok csípője bő,
széjjelmennek az asszonyok.
A férfiak mozgékonyabbak,
hím - nőstény: ismerős dolog.

Ezerrétű álmok kerengnek,
ezernyi kép, szín, hangulat.
Ahány szem, elme - köztük az enyém -,
mind mást mutat.

Vissza a természethez! Íme:
fű, víz, szélhajtogatta nád. -
- A fél összkomfortot kihordta
a part szélére a család.

Az apró gyermek bimbó ül,
reá parancsolják szegénykét.
Ha végzett, csöpp kezébe adják:
öntse ki arrább az edénykét.

És hogy friss szódavíz legyen,
ott a szifon is, - érthető:
a férfi éthordót emel,
poharat, tányért rak a nő.

Hát így! Már öt nap óta bennem
combok, térdek, vállak, hasak,
műtűrke göncökből virító
bronz és rőt és fehér husok.

Hát így! A nap fölkel, lemegy:
életem más sem igazítja.
Alszom nagyokat, gondjaim
türelmes nyugalom lazítja.

BIZTATÓ

Hát ha nincs kivétel, mért félsz? -
Nem könnyekért, örömekért élsz.
A lélek magánya ha nő is,
a test lassan megfészkelődik,
s a hajló ív hízó homálya
a zárt kart és combot kitárja.
Amint megérted egyre jobban,
hogyan mankód s nem marsallbotod van
s neked, nekünk, mindegyikünknek,
amint lényed mélyebbre süllyed
az érzékelhető anyagba:
úgy lelsz másokra és magadra;
úgy mozdul szádon, nő az ének
csöppjévé hangok tengerének,
s úgy hullsz majd - céljaid betöltve -
csírákat rejtő magként a földbe.

KÖSZÖNÖM

Gyermekkorotok nagy termeiben
hol az öles falakról
körémcsapódó visszhang a magam
gyermekkorát is idézi
köszönöm hogy
gyermekkorotok nagy termeiben
bölcs gyermekségetek
a felnőtt sutaságát
megbocsátja

HOLNAP MÁR

Kopárságát ennek az estnek,
göcsörtjeit és szürkességét
holnap már arany fényességben
látom visszaragyogni hozzám.

Még!... Még!... Csacsogj, kislányom! Ébred
a türelmetlen idegesség.
Sok volt a gond, de annyi mégsem,
hogy elszalaszthatnám e kincset.

Ki vagyok én? Bolond királyfi,
ki magán-szánakozva baktat,
s messziről visszafordul, onnan
látja csak meg, hogy trónt hagyott el.

ARS POETICA

Kimondani kimondani -
Ismerni kell a rejtezőket
A köddel együtt eltűnnek a rémek

Miért örülnek szörnyeimnek?
Minek botránkoznak meg értük?
A saját szörnyeikre néznek

A pokol korhoz kötött Újra újra
alá kell szállni ellene

Fekete szavak szárnyán kél a nap

KÉSŐ DALOK

Egyszercsak elernyed a kéz,
beléfárad, megunja.
Zuhanva a semmibe vész,
amit tűzből hoztam ki újra, újra.

De csak ha már elszállt a hit,
s a zsíros vegetáció
ha már rühelli álmait,
s ágyék, gyomor: nincs más reláció. - -

Most észlelem elégedetten:
lassan lehet mit kezdeni;
jó tartalékot gyűjtöttem
késő dalokba veszteni.

S most környékez a rossz tanács,
utal a testi nyomorokra.
Legyint: ez már csak hervadás,
a színeket az alkony sokszorozza.

Kezdeni? Legfeljebb a még
vadabb falást, szeretkezést,
amelynek vége már a vég,
s mely mint állatbendő emészt. -

Nem hallgatok rá. Több a lélek
fekete ragyogása,
mint a homály-nem-járta fénynek
olcsó hivalkodása.

S akik a végső éjszaka
árkai felé tántorognak,
hálások lesznek majd ezeknek a
vaklángú csillagoknak.

NE HAGYJATOK

Fonák sugallatok buzdítanak beszélni
Ne hagyjatok akik szerettek
Él még az öröm bennem
szeretem még a hajnalt
az alkony és az éjjel
tudom hogy pihenés is
S a száműzött még nem halott
csak föl kell szabadítani
Ne hagyjatok
kiáltsatok akik szerettek
hétköznapi csodálatos
gyermekei közös titkok tudói!

Séta és meditáció

ZÖLD ÉS FÉNY

Csordulásig a világ! -
Szinte már kicsap
szőlők, fák és újra fák
zöldjéből a hab.
Forr, tajtékzik, szédülök,
zöld alul, felül;
lépek, állok, eldülök,
zöld kívül, belül.

Zöld, zöld, lelkes újulás,
nagy, termékeny öl;
tarthatatlan bolydulás
föl, föl, egyre föl!
Fű, fa, gyom, szőlő emel,
körforgó dagály.
Zöld és fény: - e két elem
árján ring a táj.

Nézem, érzem, bámulok,
s engedem magam.
Zöld és fény! dagad, forog,
szólnék, s nincs szavam.
S míg ragyogva nő velem,
s hord e két elem,
pólyál az időtlen
és a végtelen.

NYÁRELŐ

A farsang végetért a tetszelgő hiúság
Kezdődik a szikár komolyság szigorúság
A tékozló kaland fukar munkába dermedt
aggódó szorgalom remegteti a kertet
A sarjadás után megjött a hervadás is
már nemcsak születés van itt hanem halál is
A pusztulás szagát szintén orromba vágja
az ágbogak között zizgő szél gyöngye szárnya
S holott embervalóm kígyóitól futottam
példák hasonlatok idézik óhatatlan:
ronccsa tiport csigán mohó hangyák sűrögnek
hogy széthordják bűdös-nyálkás húsát a dögnék
farkatlan gyík szalad s megáll les ferde szemmel
torkában indulót villámló félelem ver

felnyúlt és szélütött szőlőhajtás bukik le
csapzott vadbúza-szár hasal sárgán a földre
bogár holt lábai kifordított gyökérzet
erőtlen szálai merednek törten égnek
S ki jöttem nyugtatást találni itt a kertben
vezessen újra a vesztett örömhöz engem
formálnám lassan a magam képére őt is
rálátva életem riasztó zökkenőit
De aztán mégse! Hisz hányszor több itt a boldog
bizonyosság érv tanú arról hogy a kioltott
élet csak vékony árny e dúsgazdag verőben
s más példa lesz a kert más példa lesz merőben
s még a halál is azt tanítja könyvben ábra
hogy tündöklőbb a fény éles homályba zárva

A KERTBEN

Nyári vasárnap délelőtt
Úzött férges a földnek megnyugodni
a kisebb férgek alacsony
rangú növényi élők
birodalmába bújtam megnyugodni
S nyugalom ára hekatomba
zúzott fű zúzott hangyák szunyogok
tömérdék vége soha többé
és zűrzavar és rémület
véres kereszt a percek homlokán

ALSÓBÉLATELEP, 1963

Lelkem ez itt még igazi
Kidőlt és kettétört vörösfenyők
csenevész nád szakállas békanyál
idétlen part megloccsanó habok
Ennek még lelkem van szava
Az antropomorf gög pimasz
önzéssel földet és eget
magára szab csak a saját
hangjára van füle csak a
saját képére van szeme
Ez itt még lelkem igazi
dacosan part nád békanyál habok

NYÁRÉJSZAKA

Az éjszaka az éjszakáé. Ébren, bizony, nem kéne lennem.
Telihold, fényes háztetők! - ó, nincs hozzájuk tollam, se nyelvem!
Korhelyek, álmokergetők és véletlenül uton ragadtak,
nekik mi ez a más világ itt? Szokatlan kép csak, furcsa ablak,
érzelmes kulisszák hatásos elrendezésű gyűjteménye,
kissé tán meglódítja vérük, és semmi több, és vége, vége. -
De én, ki az öt érzék lázát igyekszem szóvá tenni folyton,
akinek nézni és beszélni a legfőbb evilági dolgom,
a csillogó, ezüstös-foltos város fölött álmom levette
riadtan bámulok e pompás, valószínűtlen rejtelemre,
ha nem tudnám, hol bújtam ágyba, gyanúm se lenne, hol vagyok most,
de én megtelve csordulásig félszeg zavarban hallgatok most.
Elbírhatatlan ennyi szépség! Gyűrt vánkossomra visszadőlve
torkom szorul, szemem lehúnyom kibuggyanó könnyem törölve.

LILIOM

Ég és világít. Átűti jégtüze
a súlyos éjt, villogva fölizzik a
tömör sötétség; fényes udvar
őrzi a szirmot a pusztulástól.

Az ősz ledönti, bújik a föld alá;
konok homállyá lesz maga is kicsit.
S mert így a titkát megtanulja,
ezzel arat diadalt az éjen.

ESTI ABLAK MÖGÖTT

Tüzeket nyíló fekete rét esti város a völgyben
Félénk és izgatott mint aki jót vár de gyanakszik
Örömeit bánatait négy fal közé vitte a lélek
osztogatja és csillapítja hogy el bírja viselni álmát

A tó-tükre-ég messziről a földet mutatja a szemnek
Tüzeket nyíló fekete rét fentről borul ránk
Két teknőc-héj alul felül meglyuggatva s kívül parázsló
burok fehérén izzik a kicsi-nagy lyukakon keresztül

Hát én e ragyogásban itt? Négy fal közé szorulva szintén
a rét fölött és rét alatt rendezgetem az elmúlt
nap kuszaságait készítem álmom elé a lelkeket:
osztogatom és csillapítom a nehezen viselhetőket

S még hívatlan vendégek is ülnek körém befejezetlen
találkozások árnyai kényes fehér kezükben
csábítás és emlékezés Megzavarodva fészkelődöm
sajgások és nosztalgiák buzognak föl husomban

A közénk ömlő éj csupán egyetlen éjszakára ment meg
Holnap lábam felénk fordul szemem magukhoz csalogatják
Tétova leszek amikor határozottnak kéne lennem
A születő cselekvéseket születni vágyók háborítják

És aztán itt állok megint tüzeket nyíló fekete rétek
összehajló ívei közt gazdag gazda tűz-őre pásztor
kinek a fények gondjai hogy mire gyúlnak mire hunynak
az újuló meglendülések s nyugvások küszöbénél.

FALU SZÉLÉN

Szél, zúgás fészke, háza,
csönd háza, béke háza.

Milyen nevetető is itt
az élet összevissza láza!

Naphosszat szót se szólok,
nincs szóra semmi jó ok.

S ha olykor mégis: válaszul
a szárnyas lomb csitítva bólog.

A kert végében árok,
alján csöpp víz szivárog.

Lassacskán egymáshoz szokunk
én és a bokrok, fák, virágok.

ATLANTISZ

Ez a fa tudja, tudja még -
Tudja-e más is? - és ki még?
Vén kérge repedései közt
őrzi azt a nyarat meg azt az őszt.

Vén kérge repedései -
Ugyanaz a véső véste ki,
ugyanaz a véső, mely homlokom -
Megállok s elgondolkodom.

Futnak a habok a part felé,
villog fölöttem a nyárfalevél,
ahogy akkor, - csak az az út sehol:
az ég örökre ráomlott.

A FÉRFI VISSZATÉR

Folytatás? - Én még a gyökérig egy vagyok, és még vissza tudok fürkészni a nyirkos föld-múlt-éjbe, ahonnan a lényem ízei forrásoztak, a kinti világ sokezer nyi napjától érlelve. - De hát itt, itt már szinte alig valamicske maradt a régi valóságból. Az eperfa kidőlt, és hol van a ürge baromfi had is, mely szedte gyümölcsét? Csöndes az istálló, kiszivárgott résein át az erős állat-szag, melybe s a szalma zizgésébe a lélek olyan gyakran menekített. Merre, hová ballagtak az ökrök? Lányomuk is fölverte a gaz.

Ez még itt, ez a ház, ugyanaz, meg a csöppnyi két ablak s a szobácska döngölt földje s az utca is és a harangláb, s kint a Dunán is a fecskék éppúgy játszanak. - Ám a kérdések hangját elvitte a szél. Választ adni aligha tudok, s ami annak készül, nem válasz lesz már, nem előző szók visszhangja, de új szó, fázós, árva: nem érti az se, kinek szól. -

Folytatás? - Ó, annyi kihunyt élet lángját én egyedül fölszíthatnám-e? A színek áradatát egy-lényem meg tudná-e idézni? - Jobb, jobb inkább elmenekülnöm, és ami romjaiban kísér még, életem étkeül használnom, és nem idétlen árnyak föltámasztására tékozolni vérem.

SÉTA ÉS MEDITÁCIÓ

A kényes őszi nap mindenhová elér. Ennyi fény, ennyi fény! Ez már a fény utolja. Rezgő fényoszlop a jegenye, óvatos forrás iparkodik lábánál, hangja sincs.

A koporsóra itt nem gondol senki; halhatatlan hittal építi házát, erődíti és béleli. Gyanútlan sétáló, számat tatom minduntalan.

Ifjúkoromban váltig undorodtam: kaloda-város, börtön-város, sivatag-város. Nagyön sajnáltam magam érte.

Ház nőtt az üres telkeken, a dombokon, a réteken.
A bulgárkertek salátái, káposztái, zöldségei
házakká változtak, s ahol a labdát rúgtuk, a
gyakorlótér roppant gyep-négyszöge.

A hűtlen bűnhődik: a régít sem felejtheti,
az is benne van, ami nincs,
az is benne van, ami van:
most a hűnél hübbe nek kell lennie.

Nagy kerekeshidak, piaci bódék,
konflisok a Széchenyi téren,
árkok, eperfák, öreg temető,
fatelepe, tehéncsorda, búzaföld,
kanyargós ródlipálya-lejtők,
madarak- és fák- napja, régi Tettye,
kaszánya-ablakok alatt komiszkenyérért
siránkozó kölykök, vaskos beszédű,
kopott lányok...

Bennem van minden, ami nincs,
s bennem van minden, ami van.

Ó bűvölő város, sokarcú,
ha kérdeznék, nem tudnám, hogy milyen vagy.

Nyugalmak, zajok fészke,
kőszürke és levélzöld,
hegyen hivalkodó, völgyben rejtőzködő,
tegnapelőtti és holnaputáni,
makacs munkás, kéjjel lustálkodó,
öl-puha, aszkéta-rideg,
aggastyán-bölcs, kamasz-melldöngető:
ha kérdeznék, nem tudnám, hogy milyen vagy.

Nekem: A VÁROS mindörökre.

Ennyi fény, ennyi fény! Ez már a fény utolja.
Az ősz kirakta foltjait a tájra.
Ölében viszi a Mecsek a télbe
embereid és házaid.

NYÁRVÉG

Jaj, hogyan őrizzem meg ezt a szép,
augusztusvégi, halk tücsökzenét?

E gyöngye hússal átszótt és halott
növényektől fanyarkás illatot?

E világon túl bűvölő varázst,
világon-túli csillag-zuhogást?

E gazdag éjt, mely épp azért csoda,
mert múló, s vissza nem térhet soha.

ŐSZI ZÁPOR

Megeredt az eső, fonalak csíkozzák végig a tájat.
Ideje: gyászkendőként lógott a világra a bánat.
Megeredt az eső: történt hát valami;
nem kell tovább is várni, szorongani. -

S én, aki reggel óta a dermedt
csöndbe figyeltem: tőle remélve kegyelmet,
de ijesztő hírek álltak írva a kerten,
kitartom arcom az esőbe: verjen. -
S lám, futnak rajta parányi erek:
édes hidegek, meg sós melegek.

MÁSİK ŐSZ

A harc ideje jön
s a fészeké is
az egymáshoz szorító gyöngeségé
mikor az öregek szerelme
válík példájává a szeretőknek.

NOVEMBER

Gyöngécske hajnali fagyok
edzik a lány növényeket,
köd-tenger jég-tajtékain
a város háztetői.

A szürkeség társat keres,
belém igyekszik ömleni.
Ez is csak főpróbája még
a végső szürkeségnek.

Út nyílik a holtak felé,
fal nő az élők és közém.
A hang csönddé lesz, és a csönd
megszólal hallhatóan.

Fakó, göcsörtös ágakon
semmi fölösleg, semmi dísz.
A cifraság az életé,
ha maga szabja gátját.

Ó, mennyi ősz már, mennyi ősz,
hány lecke, hány okos tanács,
milyen makacs tapasztalat,
milyen makacs remények!

KARÁCSONY ELSŐ NAPJA

1

Meleget a szívnek mi adhat?
Csak a meleg hite

2

Jeges csúcsok körül az úri szél
és a sötétség ár-apálya
Magány magány magány magány

3

A keresztfára szegzett két tenyér
a legjobb tűzlopó

4

Karácsonyfa buta mütyürkék
Megszületett megszületett

5

Megszületett De hagyja-e magát majd
megfeszíteni?

JANUÁR

Zöngétlen a harangszó. Koppan,
s lehull - jéggé fagyott madár.
Hazátlan, szétzilált rajokban
küldi rám fázós árnyait a nyár.

Mentségül? Semmi gyöngesség!
Összezárt ököl, összezárt fog!
A résen nemcsak oldó enyheség,
hóhér vadság is átszivárog.

- Majd a való nap melegítsen,
bontson ki a meredt
burkokból, s lágyulni segítsen
a sarjú fű felett.

TÉLI ÉJSZAKÁK

Most a fákat is be kellene
engedni Sompolygó rémek
járnak az éjszakában Most a fákat is
be kellene engedni a lakásba
Sompolygó rémek járnak ilyenektől
némul meg álmában a gyermek

Rém-éjek éj-rémek fehérek feketék
Most a fákat is -
Együtt az élők
együtt az élet
együtt szemben a halállal
Most a fákat is -
Mert ha végez azokkal
(a halál törvénye halál)
egyszer csak bekopog az ajtón
Most a fákat is
a lakásba -
Az összecsapódó életek élete
győztes élet
Ám ha nem
egyszer csak bekopog
s nem lehet nem-nyitni ajtót

HÓ-HIVOGATÓ

De jó volna ha volna
ha hó hullna halomba
ha már fű sincs levél se
betakarna a tél mindent fehérbe

Kétkarácsony utolján
ünnepnapok kihunyván
fakó végén az évnek
de jólesne kevés derű a szívnek

Hét álló nap havazna?
Ha tenné is mi haszna?
A hó alól csak-újra
az a csúf sár a hó alól kibújna

Kevés derű mi lenne?
Szépségtapas a sebre
Alatta mint előtte
ami sajgott úgysem engesztelődne

Azért mégis ha így is
ha ez csöppet segít is
de jó volna ha volna
ha a friss hó falut-várost bevonna

IDEGEN VÁROS

Válogatok. Magamhoz annyit engedek csak, amennyi tetszik.
Ha itt egy ház leomlana, inkább szenzációt éreznék, mint tragédiát. Nem az enyém az ég, a föld, a szemek titkai. Játék a fény, a fény, ha kínlódás szülte is. Játék a sötétség; nem az enyém sors módján, menthetetlenül.

Hanem a szó, a szó veszélyes. A szükségesnél kell maradnom: „Kérem, merre találok ezt?” „Viszontlátásra!” „Köszönöm.”

A szükségesnél kell maradnom. Magáról senki se beszéljen. A szó veszélyes. Ha kitárul előttem egy itteni élet, elvesztem erőim. A boldog különállás részvétté válik: együtt sírok és örülök, de már nem választás szerint.

GYÜMÖLCS

Amiért a téli szorongás
a fél-élet
sokszor a részleges halál
a nászra-újulás csodája
eltökélt harc a kártevőkkel
föld fény eső lég habzsolása:
ímé a mag
cél nélkül célja nélkül szerte szóratik.

GYERMEK

Várja és túri az idő
mintázatlan nagy síkja, hogy
mi lassan bomlik és kinő,
rajzoljon rá szilárd nyomot.

Hőkölnek ábrái előtt
a Mindenség tajtékai:
a veszendőt és majd veszőt
uruknak készen vallani.

A gyöngé kéz, a gyöngé száj,
a gyöngé sors - könnyűcske por -
jeleivel vékonyan leszáll
s a jeltelen percekre forr:

hogy létezzék örökre már,
ki létezett valamikor.

A KÉSZET LÁSSAM

Tiprásra vagy tiportatásra
tanítsalak-e hát?

Hagyjatok: így is úgy is meggyalázna. -

Majd mások majd az élet a saját
károtok-érdeketek
ha tompábban süti fény szemetek
s könnyebben görbül a hát

Én csak - sóhajtvá megelégyült
nyugvással - a készet
lássam: születése nélkül
a mindenképp merészet

Homlokotokról lessem csak utána
a felhőt vagy a napot
mely nélkülem nőtt oda rá s a
fényeket árnyakat ott - -

Hogy megvonhassam könnyen a vállam:
nem én nem én csináltam

Felhő

ANYÁM HALOTTAS ÁGYON

A hátracsukló fej megadja már
magát. A győztest várja, mintha kéjben.
Agyondúlt táj az arc: egy-borzadály.
Kettéhasadt a száj, nincs, mit reméljen.

Föl-nem-szakítható, teljes magány,
makacs fuldoklás terméketlen éjben.
Az öt riadt érzék célt benn talál,
a hánytorgó szervek szédületében.

A halánték már-már a semmi gödre.
A csontos áll ferdén magasba lökve
a nyughatatlan lég fagyába szúr.

S a bőr alatt türelmesen lapul
a végső romlás, hogy korlátlanul
szétdőljön majd, s e nagy szégyent befödje.

HOLT ANYÁM SZÜLETÉSNAPJÁRA

A szokott út másfelé kanyarog
Magamnak kell kérdeznem és felelnem
téged érzéseimnek adnom

Ó a hangod milyen nehéz
Dúdol dúdol sír botló nyelvvel dadog
csak nyög már Ó melyik az igazi?

Simogatásod is milyen nehéz
Nincs nő aki ezt megtanulja
A soha-többékhöz kell raknom ezt is

Bosszút állt rajtad a halál
az életekért az életemért
Eztán neki szülsz mindörökké

Születésnap rózsa -
Másképpen kell hozzád beszélnie:
az idő nyelvét elfeledted

De úgyis mindegy: ez az én ügyem már
Mít bánod te hogy mikor hagyom abba.

TALÁLKOZÁS

Az vagy csak rég az lettél amivel
a kegyelet s a feledés borított:
kő vas virág s az ápolatlan
szomszéd sírről föled futott borostyán

Időben térben távoli
kinek nevét
oly ritkán hagyják nyelvemre az élők

Magas szobámból
ellátok az álmod
őrző fák szívszorító négyszögéig

S az utcákba és házakba rekedt
nyüzsgésen vad zajgáson át
a süllyesztő időből
közel húzlak magamhoz
visszaöltöztetlek a régi húsba
mellém ültetlek
és míg torkomat
el nem fojtja a boldog zokogás
becézve suttogom:
„Apám, apám...”

IDÉZÉS

Halott bátyámnak

Hallod-e? Nagy, tenyeres árnyak
közül szólítalak.
Hallod-e? Inkább engedsz a halálnak?
Mivé lettél? Kiféle vagy?

Hát ez a hűség? Egy-vérem, milyen
varázsigéket sugdostak füledbe,
hogymindent elfeledtél hirtelen,
s nem emlékszel hangomra és nevedre?

Lábatlan! egycsapásra mily serény
lettél! És segítség se kellett?
Kit botladozva vittem én,
mosolygod már a részvevő türelmet?

Jól játszottál. A csonka-bonka
test úgy feküdt roncsan, sután,
mint furcsa lom, magát szemétre dobva
meddő próbák után.

S most mégis milyen leleményes
kedvvel csalogatod
a tenyeres árnyból, a fényes
éjből csalogatót!

Hallod-e, öregebb, erősebb,
kitől az életet
tanultam: a kerülhetőket
és a ránk-mérteket,

hallod-e, miért szomorítsz meg,
miért nem szólsz annak, ki várva-várja,
hallod-e, miért nem tanítsz meg
a legnagyobbra, a halálra?

KÉT BÁTYÁMRA

Már holt anyámnak is van holt fia,
már holt apámnak is van holt fia:
egyiknek sem kell már a pusztulást
támasz nélkül csinálnia.

FELHŐ

F. I. emlékének

Számodra ennyi volt hát. -
(Számomra mennyi lesz?)
Zavartan gondolok rád:
mi ez? mi ez?

Békét terít a kertre
a tücsökhangu est. -
Ily könnyen vége lenne?
Mi ez? mi ez? mi ez?

BARÁTAIM BARÁTAIM

Én is alig túl még a delelőn
s ti eddig sem jutottatok
Életetek mondata megszakadt
szátokat betömte a föld

Barátaim barátaim
mi okból jártam jobban nálatok?

S nem bentről támadt rátok a halál
idegen szándék volt hóhérotok

Persze azóta is úgy kél a nap
s különösebb dolgok velem sem estek
De én még érlelem gyümölcsöm
s halálom lassacskán saját halál lesz
Ehhez sokféle csonkulás kell
s jócskán megcsonkítottatok ti is
Van szó melyet többé nem mondhatok ki
vagy csak úgy mint az eszelősök
csak úgy motyoghatok nem várva választ
Nélkületek ifjúkorom hatalmas
partszélei zuhannak vízbe végképp
Egyedül nem léphetnék úgyse rájuk -
Nem az-e a világ szegénye
akit múltjából is kitiltanak?
Barátaim barátaim
nyilván nem akartátok ezt ti sem.

TALÁN ELKÉSETT ÜZENET

Reményi Bélának

Most jött a hír, hogy haldokolsz, Barátom,
hogy okos tested, mely a köznapi
s a választottakat sújtó szokatlan
kötelességeken túl arra is
erős volt, hogy verses fölöslegekkel
segítsen élni másoknak, tanítson
érteni, látni, - furcsa-érthetetlen
vaksággal ellened lázadt.

Hiába,
hiába volt tehát leszállnod a
titkok mélyébe, fölrezzentened
s vallatnod alvó kísérteteket:
olyat nem hallottál tőlük, ami
e méltatlanságtól megvédene. -

Nem láttalak még, hangod ismeretlen.
Csak halogattuk a találkozást,
nem gondoltuk, hogy a kivétel is
törvény, azt hittük: ráérünk. Bizony,
úgy illenék most, hogy hozzád siessek,
minden perc késés helyrehozhatatlan,
s talán késő is lenne már. De én
nem indulok: mit érnék el vele?
Megszégyenülésedre menjek-e
s a magaméra, hogy hídról lesem
a fuldoklót? Csináld magad, Barátom,

csináld végig magad! Ha ölbe fog
akárki, s dédelget, ha eltakarja
szemed, ha melléd fekszik: - mind csalás!
A te utad te járhatod csupán.
Csináld végig magad, szedd össze ronc
erőd, (egyébre úgyse kell), csináld,
s ha már a toll nehéz kezdednek, és
nyelved sem engedelmes: tagolatlan
nyögésekkel beszélj, áruld el a
halált, áruld el, mondd ki, s győzz felette!

MÍG ÖNKÉNT ŐRIZ

Halottaim míg éltetek
feleltetek ha kérdtelek
Ha most hozzátok fordulok
hang nélkül mozdul ajkatok
Magatoktól feleltetek
most nékem kell helyettetek
Nyelvet fület szívet nekem
kell árnyatokba rejtenem

Apám anyám bátyáim édes
barátaim mit ér mit ér ez?

Ha önpusztító szeretet
konok és hű igyekezet
bűnbánat szégyen áldozat
előre vállalt kárhozat
nem mentség számotokra már
és engem is sorvaszt csupán:
hagyjuk!

Míg önként őriz a
test-lélek bokros zeg-zuga
jó addig meg ne haljatok
legyen a hangom hangotok
nyelvem fülem szívem legyen
tiétek is

De rémesen
nő az idő s már a magam
sorsának is oly súlya van
hogy reggelenként még a nap
derűt-játszó arcomba csap
s már szinte minden alkonyon
fogam fogam csikorgatom.

MINIATÚR

Öt éve még ilyenkor
két úttal több utam volt,
két szívvel több felé vitt.
- A nyár éppúgy virágzik.

Kibírtam, lám, kibírtam.
A két szív egy a földdel.
A nyár éppúgy virágzik,
mint akkor, mint öt éve.

EGY BARÁTOM TEMETÉSE UTÁN

Hát eltemettünk, szétszéledt a nép.
Búcsúztatott illő, kegyes beszéd,
s forró nyárnap. Kemény parasztnyakak
hajoltak meg, míg énekelt a pap.
Görcsös-kérges asszonymarkokban ott
zsebkendő s rózsafüzér izzadott.
Tested falusi temetőcske várta,
apró - félig még kukoricatábla.
Mert kell a holtnak, kell a pihenő,
de csak szükséges rossz a temető,
s azért a föld, hogy életet teremjen.
Hát eltemettünk, nyughatsz véghetetlen.

Erős, kit úgy bámultam, mint kiben
a test, a test a legfőbb értelem,
és ez olyat tud, amit a hevült ész
meg nem tudhat soha, hiába fürkészhetsz,
értetlen gondolkodok megint reád,
s gyanakszom kissé: újra ostobább
vagyok talán, mert gyászollak, holott
nyilván okosabban tettél, halott,
hogy, mint a magamfajta élhetetlen,
nem küszködtél e másult élet ellen,
de széjjelosztván gáttalan magad
úgy élsz tovább, százféle szín alatt.

Virág virág virág

LÁTVÁNY

Megy az őszi ég megy keletnek
Köd is fakítja már zöldjét a leveleknek

Megy az őszi ég üresen
Nem kuszálja madarak röpte sem

A fa is a fű is költözik
kéreg mögé föld alá rejtezik

Nem messzebb-e mint a madár?
És visszatalál-e ha jönne már?

Kályhát készítsz begyűjtsz bölcsen tudod te:
szüksége van a testnek a melegre

s a léleknek hisz rémült éjszakákon
ott ülsz mellettem ülsz az ágyon

ódivatú orvos aki
meleggel vágysz mindent gyógyítani

de akinél bármely bajomban
jobb orvosra eddig még nem akadtam

ki az őszt is csak látvánnyá teszed
ahogy viszi a bodros-kék eget.

HOZZÁD MINDENKIÉRT

A bőröm vágyó kézhez érni
a számra szomjas szájhoz érni
a szómra szomjas fülbe szólni
a vágyam vágyó ölbe hullni - -

Három milliárd idegent
gondommá te varázsolsz
Ha veled a poklokra szálllok
akkor tudom mi másnak a pokol
Ha veled az egekbe szálllok
akkor tudom hogy mi másnak az ég
A testeden szétránduló iszony
a testedben szétáradó öröm
a katekizmusom

Tőled tudom:
„Azért vagyunk e földön hogy aki
szintén e földön van segítsük élni”

Lám ha éjszakánkint
álmod útvesztőiben
el-nem-érhetőn bolyongsz
fázom hiába rántom állig paplanom

Fényeim árnyaim
tükrözd hűségese
visszhangozd lényemet!

Ne engedd soha a magányt szívemhez!
A dögvészek dögvésze ő.

MAGAMÉRT

A csöndből és békességből kiáltok.

- Kígyóvá lett a csönd s a béke.

Szelid napfényben látom a világot;
mutasd meg mennykövektől égve.

Úzzél magamba, s úzzél el magamtól,
ne leljek megnyugvást a földön;
kinőve a türelmes irgalomból
légy ostor, légy számomra börtön.

Szép emberi erőim sorvadoznak,
idézd meg a halált elébem;
büszke torony-bástyáim ingadoznak,
robajlón döntsöd őket fölébem.

MÁR NEM ODÁZHATOM

Folyton csak készülök: öt, tíz, tizenöt éve
méltó dícséreted rímekbe fogni végre.

Mert kérdését e test akárhogy tette fel,
bölcsebben mint te, nincs élő, ki ráfelelt.

De a nagy kuszaság, amelybe keveredtünk,
és a ledőlt határ kettőnk között, közöttünk
némává tette szám, s szégyelltem is talán:
dícséreteddel az enyém is mondanám.

Folyton csak készülök. - S most érzem: alakul már
ügyetlen nyelvemen a késő, tiszta zsoltár,
érezem, mert arcodon petyhüd gyengén a bőr,
s a bújó hervadás kárörvendőn kitör,
mert bársony tenyered megtöredezve érdes,
és kedved egyre fogy a játszi öleléshez,
mosolyod gyérül, és sűrűdik bánatod,
mert, folt-nélkül-való, gyűlik gyalázatod,
s vennének áruló erők rajtad hatalmat. - -

- Már nem odázhatom hirdetni diadalmad.

ÁJULÁS

Függélyes csőben lefelé -
Nem tartott meg kezéd hiába fogtam
Csengett-bongott a levegő
fülem körül süvöltött egyre jobban
Zuhantam a halál felé
Jajodra ébredtem hideg lucsokban

VELED A TÉLBE

Tenyereit a nyár fordítja kifelé:
mutatja sarjadó szegénységét. Halomba
gyúlik a szenny. A hajnalok szeme folyton zavarosabb,
folyton mogorvább a lombok beszéde. -

Kire árnyat vetett a termékenység, egyre több
fényben ragyogsz. Nyugodtan magasodsz ki a kert
romjaiból a gyengülő termékenység erőszakos
jelei közt virágzón, sérthetetlenül. -

A négy fal közé kényszerít majd a hideg. Az ablakon
betódulnak a gyász kietlen képei,
s belülről gazdagon sugárzik szét a biztatás
- temetőkápolnából hívők éneke.

És én is elbírom. Jut majd elég belőled
számomra is. Az éjszakák fagyában megmelengetsz.
Szemébe mondom a hivalgó pusztulásnak
igazságod győzelmes érveit.

BETEGSÉGEDBEN

Mézek és melegségek jele és záloga,
jóság bizonyítéka,
parázs és tűz nélkül gyújtogató,
te, ki kemény és horpadástalan
lágyság voltál és fészek,
s táncos hullámokon
biztosan, rengés nélkül
szállattál tündök part-szélek felé,
s ki szabálytalan mozdulásaiddal
szigorú-tervű szőnyeget
szóttél érzékeny talpaim alá:
ó test, ó áruló test!

Megbomlik a zavartalan,
humuszba szórja magjait a baj,
vastagabb lesz az árnyék. -
Erős, mi lett veled?
Szám nem kíván, szemem sirat,
görbülsz, mint nyomorék,
ó test, ó áruló test!

Ketten állunk ki ellened,
ketten kiáltunk;
a vakon-hívót,
a lelkest, a bízót,
a kezedbe fogózó,
vidám rajongót,
apró országod két hiszékeny
polgárát mért csaptad be,
mért engedted marasztó ingoványra,
mért fújtál rájuk
jeges szádból jeges szelet,
ó test, ó áruló test!?

Hálós aggodalommal nézlek,
akin át hangos rétek örömébe mehettem,
játékos ösvény,
szilárdan ívelő híd,
fölvert a gaz, árokba rogytál.

- S most zárt kapu vagy, súlyos és merev,
melyről az ígérettelen közöny,
mint suta illat szálldos szüntelen,
ó test, ó áruló test!

MI LESZ?

A test nyelvét a testünk mindinkább megtanulja.
Köztünk a szó erőtlen s lassan fölösleges lesz. -
Fölér-e bármiféle fennkölt beszéd a kedves
kezével - főm lehajtva midőn hajamba túrja?

Szorongások, csapások - terelheted figyelmem -
csukott szád sarkain s a szemed színében élnek.
Ne szólj! - hiába volna; akkor se szólj, ha kérlek:
a nyelv dadogni tud csak e tiszta, ősi nyelven.

Ó, már előre borzaszt: mi lesz, ha majd a rémes
szót testünk mondja már, és a másik érti is már,
s közben fecsegve, csalva ködöt ver a hamis száj
méltatlan gyöngeséggel e szép őszinteséghez?

BÍZZUNK A TEST KÖZNAPI ÉLETÉBEN

Mire szájamra jut mire szájadra jut
elnyomorodik
megromlik a szó
Behabzsolta a száj a test tudását
Folytonos félreértések között botorgunk
Nincs jobb beszéd?
Bölcsőbb ha hallgatunk:
nem kavarunk keserűséget
Nekem elég hogy vagy
Legyen neked is elég hogy vagyok
És mert az ölelés is
csak darabos kiáltás
benne se bízzunk egymagában
Hanem bízzunk a test
köznapi életében
mely szürke semmiségek
gyönyörű orgonáján
zengi ki a szerelmet.

HÚS REND FELÉ

A föld alá, a föld alá
bújik az élet, - ott is élet.
Bitang napok meg éjszakák
zsandárjai gyötörtek érted.
Reméltem? Mit? Remélhetetlent.
Túrtem a szív s az idegek
tobzódását, hogy érthetetlen,
komor tájakra vigyenek.
Hagytam: kuszálódjék körém
a zűrzavar. Jó volt a tiszta
hidegből bolyhai közé
lapulni vissza;
és várni, várni még, mikor már
az agy rég tudta volna, hogy
haszontalan, (sorsom latolván
ha csak kicsit józan vagyok). -
Most hökkenten nézek körül:
csönd és üresség és üresség.
Arcomra lassan rákövül
a mélyből sarjadó ijedtség.
Indulnék, s hűtlen lesz a láb,
szemben a hús rend csillagával,
szívemben indulnék tovább
a túl-túlcsorduló halállal.

ARS AMATORIA

Fortélyos alakoskodás
kell, hogy a végén lángoló
meztelenséggel elfeküdjék
odaadó

eszközként karjaidban.

- Tanulj, tanulj, ne a fonákját,
a színét lásd! De tedd azért
e szép játék szabályát!

Mert mégse csak a test, a test...
A bőrön, véren, rostokon
átsüt egy másik, átsüt egy
fénylőbb izgalom.

VIRÁG VIRÁG VIRÁG

Az ágyék és a mell a száj s az izgatott
kezek - nem ó nem értük!

A szerelem nekem inkább erőt adott
Ha szerettek hitük nem szenvedélyük
az volt számomra jobb

A tavasz és a nyár előszül pusztaság
néz rám ha visszanézek
De holtig integet néhány virágos ág
s beszórja végig a kopár vidéket
virág virág virág.

NEM IS A KÍVÁNSÁG

Szemek szemek szemek
Nem is a kívánság
a romló test ágaskodik
Az erők szép seregszemléje
árnyat vet a roncsok halmaira

Ó mintha minden régi volna ilyenkor
Csak választás
a hódítás ölelés
Kezem sújthat vagy áldhat
teljes hatalommal

Szemek szemek szemek
igazoljatok hát
hogyan nem vagyok még
sírba menendő

Biztassatok hogy
vártok még tőlem valamit
S amit adnátok
hála lenne
és nem
alamizsna.

RIADOZÓ KEZED

Életadó gyámoltalanodsz
Szinte kapaszkodva nyúlsz a
testekhez miket te szültél
Nő körülötted az árnyék
gyöngül benned a nap
Magamra ismerek ha nézlek
Csakhogy te még
nem szoktad meg amit
én már régóta cipelek
Társam életadó
ne félj!
Riadozó kezed torkom szorítja.

LÁNYOK

Ez énekelt, az arcát tárta a
fogyó fénynek, melyből a hegy gerince
leszelt már jókorát. Az árny fala
a vízre dőlt. Hogy arcuk meglegyintse,
szél bújt elő a fűzfák rejtekéből
nyirok-szaggal, zizgéssel terhesen.
A part kisült-füvű meredekéről
a hang s a csönd szállt, ömlött lelkesen.
És régi törzsek nőttek, régi lomb,
és régi szél és régi alkony éledt,
s belőlem régi álom, régi gond
bontott egy régi képet, régi képet.

LÉLEK ÉS ŐSZ
1965-1967

Ellenpontok

RITMUS, REND, ZENE

Így szabálytalanul szabályos.
A kis káosz nagy geometria.
Görbe ágak közt görbe szél,
örvény a lélek mélyein,
alvás, evés, szeretkezés,
henyélés, munka: ködgomoly,
nyúló, forgó, magába botló,
hunyaszkodó, erőszakos,
földön fekvő, ágaskodó,
s mind együtt: ritmus, rend, zene.

Szívig hat a csecsemősírás,
velőkig a halálüvöltés,
ez is, az is forгат, zilál.
Káprázatos, mi van a réten,
lapulevél-árnyéknyi réten,
egy csöppnyi vízben, fönt az úrben,
macskaszemben és kutyaorrrban,
népek meg emberek között,
évszázadok árkaiban:
zűrzavar - ritmus, rend, zene.

Holnap, vajon mi lesz velem?
Dzsungel-ösvényen értem eddig:
eleven örömk, bajok
fűjtak rám fagyot, meleget;
kardok kísértek és ölek,
szövetségek és árulások,
kibuggyanó vér s kacagás.
Akármi lesz holnap velem,
valahány béke, háború:
a vége: ritmus, rend, zene.

A TEST CSODÁI

Tevékeny zűrzavar, ha rendje megbicsaklik:
kések, török, csigák észvesztett kergülése,
eleven, sürgeteg izmok, tagok hűdése,
sok csöpp szennyvíz-patak, mely árkából kisiklik;
egyetlen bőriszák szűk éjjelébe gyúrve
hibbant irtózata percnek, történelemnek,
vér-kásás harcterek, széjjelszakadt kötelmek,
pietà, állatok, rabságba kényszerülve.

S kölykök karácsonyi szíve is, óceánok
bősége, működés, mely zene már magában,
csillagok, csillagok, határtalan világok.

Lélekké is bomol a pete az anyában,
s nől olyan új virág, melynek illata, szirma
együtt-mozdul a szél örök fuvallatában.

VILLANÁSOK

1

Ha másokkal fölétetem,
akkor lesz élő életem.

2

Meddig gazdagodhat az ember?
Ontja kincsét a szív s az elme:
anyaméhek folyton teherben,
forr a hím-titok gerjedelme.

3

A szülőágy s a sírhely tengelye. -
Ki tágabb, ki szűkebb körben forog.
S nem mindegy-e, mi porlad el vele:
szikrázó elme, borkarcos torok?

4

Örökélet, paradicsom. -
Ott már nincsen eszem-iszom,
nincs a nőknek combja, melle.
- Ó, csak bár örök ne lenne!

IGÉNYTELEN FAUST

Oly szép vagy, pillanat, ne menj tovább,
maradj, ne menj tovább!
- hajtom, nyögöm mohón, igénytelen Faust,
a szürke, rongyos pillanatnak is.
Mert gyorsul az idő,
és mégis jobb jó, mint az élet,
s mégis rosszabb, rossz, mint hogy elszalad.

ELLENPONTOK

Fulladás örvény szöglet ájulat
fűrész nyál vér fog-reccsenés epe
verem bűz rács hörgés roncs dög cafat
por sár por sár por és sem én se te

Bársony csók öl pár bimbó kézfogás
kalász gyermek fészek dal lepke víz
álom hullám pehely szív biztatás
fény nap fény nap fény és én is te is

Fulladás bársony ájulat szirom
fűrész kalász verem víz lepke vér
por fény por fény nap sár nap sár s megint

Sem én se te s én is te is korom-
s hő-csíkok közt roskadva s könnyedén
botolnak és táncolnak lépteink.

JÖN AZ ANGYAL

Hát jön az angyal jön az angyal
jön s tanúkat hallgat ki rólam

Mi lesz ha szólal majd a csengő?
Szégyenkezve megyek a fához
gavallérságot és kegyelmet
látok nevem mögé kirakva

Hát jön az angyal jön az angyal
talán felém is elvetődik
ágyam szélére ül fehérén
fehér parázs tűz dől belőle
átüt rajtam fölgyújt kiéget

S a tanúk hiába dohognak
gyerekszívvvel megyek a fához.

KIFELEÉ

Kanyar és vissza (a gödör
közel már) aligha lehet
(közel a bögyomrú gödör)
Hát elvégeztetett

Fázni kezdek kívül belül
s nem gyúl tűz ellene
Mentekezik a hús de a
csont sem bír majd vele

A magam fészkévé tevél
leszek a magam ordasa
A ledőlőt nyugság helyett mi várja?
a lélek kardvasa

Ki-nem-nézett tekintetet
ki-nem-bomlott mosolyt
látnak majd rajtam felemás bizalmat
és homogén iszonyt

Ez is út persze pálya sors
S magányos-e ki maga van?
Vagy őt ringatja-e a nap
legforróbb sugaraiban?

S visszhangos vak lépései
győzelmi marsként zengenek
érdemrendként virítanak
mellén a nyílt sebek?

KAKASSZÓT VÁRVA

Méltatlan éjszakák rácsaiba bezárva,
midőn a test levében hánytorg,
s kelnek zugaiból időtlen bánatok,
botolnak csapatostul a hunyt szem fókuszába,
pucéran, sőt a húst, a húst is már rühellve,
a mentséget, melyet rájuk tapaszt a félsz:
fogadja a szív rebbenő türelme
a kényszerű leckéztetést.

Beszélnek a halottak, s beszélnek a halandók.
Az életté kitágult pillanatban
a két határ egymásba csattan,
vallatja a kezét magasba tartót,
ki magát már megadná kegyelemre,
de nincs, aki kegyelmet adjon.
Kakasszót vár, hogy üzze szerte
lidérceit, hogy örök kárt ne valljon. -

Inkább álom! Tünékeny szövetében
a katasztrófák is ragyognak.
Inkább álom! Kiűzetés előtti éden
a rendelt kárhozottnak,
holott a szem, a száj, a fül
dolgát nyomok nélkül végezheti,
s a világot, mely visszavárja rendületlenül
nyugton felhők közé eresztheti.

JOBB HA ELŐBB

Dolgaim nehezednek bonyolódnak
de legyenek csak az én dolgaim

Döng már felém a Rendező
aki engem leránt beföd
simára söpri felettem a földet

Lépjenek arrébb véreim
és minden önkéntes kísérőm
lépjen velük lépjen velük

Mire jó a szükséges kőfalat
porladni hagyni mire jó
szívvel tömni a réseket?

A szívnek saját útjai
vannak mert saját lábai
Jobb ha előbb jobb ha előbb

Ha meleg kell majd lesz nekem
más melegére ne szoruljak

Közönyösebben mint az éji
csapadéktalan felhővonulást
úgy nézzem életem
rongy meteorológiáját

Dolgaim nehezednek bonyolódnak:
szeretnék méltó lenni dolgaimhoz

A felnőtt nem kíván gügyögni

MENTSÉG

Rólad a léten-túlira
vagy ha az innenire akkor a
tárgyira a személytelenre
vágyik szemem fülem figyelme

Tovább nem próbálkozhatom
tornyaim helyén végig csupa rom
Erőm nyilván újat emelni
sem omlásuk nincs elviselni

Vagy velejéig változatlant
dallamában másíthatatlant
hűségeset miként a rendje

vagy a keret kemény fegyelmét
csak benne a forgó szerencsét
soha pehelyként szélbe vetve.

RENDAHAGYÓ NAPOK

Kizökkent az idő: felemás, rendhagyó, hiteltelen.
Átmeneti. Olyan, amikor semmi sem látszik véglegesnek, amikor nem is illik, nem is szokás véglegesen tenni. Azt mondja ilyenkor az ember: „Járok-kelek, beszélek, csinálom ezt-azt, de csak azért, mert élek. Mégis úgy, hogy szavaim és cselekedeteim se okok se következmények ne legyenek.”

Üresjárat-napok, üresjárat-órák.

Az éjjel meghalt egy fiatal férfi. Nagyon komolyan, nagyon véglegesen, semmiféle szokásra, illendőségre nem hederítve.

S az idő, lám, nem zökkent vissza, nem igyekszik rendjével igazolni e szörnyű véglegességet.

NŐ KUTYÁVAL

„Neked négy lábad van, könnyen szaladsz”
- szólt egy nő félhangon, tréfálva szinte az útjában fickándozó kutyához,
míg két mankóval küszködött, cipelte rokkant testét, s lihegve meg-megállt az őszi sétány sugaraiban.

KIÚZETÉS

Hívnának vissza a virágok
a szelid állatok a súlyos
gyümölcsök a rezgő szelek
hívnák a törvényes lakót
ki evett-ivott boldogan
kedvére kezdte s hagyta abba
nem történt semmi sem vele
s úgy aludt mint a gyermekek

Míg távozom csak görbe vállam
csuklott fejem támaszt gyanút
jogaimban hisznek tovább

De jaj látnák egyszer szemem
az iszonyú tudást a rémek
jeleit bogaraiban
ártatlanoknak bírhatatlant
amitől vacognak az esték
kerengő madarak lehullnak
az út lúdbőrzik mély üres
visszhangok kelnek mindenünnen

s ami fölfalja maga ellen
a fészket a simogató
asszonykezet a dolgokon
csillámló jótékony szivárványt:
akkor többé nem kellenék.

PHILÉMON ÉS BAUKISZ

A teraszra kilép öregesen
A gazda lent
a szőlőben motozgat
Apjuk kiáltja
apjuk kiáltja egyre hangosabban
Mindegy felel a vén vagy nem felel:
háta mögül
a csukott ajtó másik oldaláról
a szobák zezugaiból
az üresség üvölt a csend üvölt.

GYERMEKI BÖLCSESSÉGEM

Hej ez az édes és savanykás
szeptemberi szag:
gyomok alatt
a nyirkos föld szaga! -

Sírokat ástak föl, kriptákat bontogattak,
szivacsos, sárga csontokat
emeltek ki a fényre.
Alig voltam tízéves.
Hej ez a szag!

Akkori bölcsességem!
Fogtam koponya gömbjét,
ujjperecek
miniatűrjeit,
lyukas gerinc-korongokat.
Fogtam, ledobtam, továbbíramodtam
az élet tárgyaitól
az élet tárgyaihoz.

Ma ez az édes és savanykás
szeptemberi szag
szívemre fonódik,
elkülönít, tagol,
börtönbe rekeszt,
a halált idézi.

Gyermeki bölcsességem
hova lett?

HAZAFELE

A jégpályáról zene szólt,
hó pillézett, szép este volt.
Egy házból hullaszállítóba raktak
egy lepedő-fehér, csöndes halottat.

KÉT METAMORFÓZIS

I

Izgalmas akkor lesz valóban
mikor kicsiny
határain széthullanak majd
és ezerféleképpen
kerengék-mozgok a világban
mint föld a földben víz a vízben
féreg a féregben mint lég a légben
a mostinál sokkal hatalmasabb
rend és törvény szerint

II

Csata után széjjelszórt tollcsomók:
a macska gerlicét evett
Most gerle nincs
a gerle macska lett
s a macska
mégse tud röpködni.

LÁMPÁS

Az éj tenyészte elégséges magának
Nemző s öl egyaránt mikor még semmi sem volt
s mikor már semmi sem lesz ő szült és szül rakásra

Meg kell halni ó meg kell halni
Sziget az élet tenger a halál
ó tenger a halál

Sötétbe szúr a lámpás keresi a sötétet -

Nem az egészségesnek kell a gyógyszer
Apró győzelmek koszorúi könnyen
elhervadnak apró hallelujákból
könnyen lehet sirató

Dícsértessék a lámpás mely a sötétbe szúr
s nem a fényben világít nem a fénynek
Dícsértessék a lámpás ha sugár-csápjai
az éjszaka falán tapogatóznak
Csonkulni másokért az az igazi épség.

NÉGY NAPJA-ÉJE

Kevesek közt se - egymagamban
négy napja-éje szólatatlan
néhányak társa a magányban
váratlan társakra találtam:
megjelöletlen mindenekre
jóismerős idegenekre
kövekre fákra csillagokra
kölykökre nőkre férfiakra
utakra házakra esőkre
madarakra szitakötőkre -

S négy napja-éje szólatatlant
szólítanak most fogyhatatlan
s én boldogan lényem kibontva
lesem mit hogy ki és mi mondja:
a csillagok kristály-beszédét
az esők cinkos zümmögését
ingó gögjét a férfiaknak
türelmét a tiport utaknak
a kő érdes szavát a kőtől
a nő édes szavát a nőtől
csak a magáét mindahánytól
nem az enyém sokféle szájból:
s doromboló szívem a tiszta
közös nyelvet tanulja vissza

EGY SZERKESZTŐRE

Ej, inkább piros ceruza
volna kezében, s dolgozat-halom
előtted. Mért nyúlsz felnőtt emberek
dolgához, angyalom?

X kell neked, nem én, nem én
és Y meg Z és más *nagyok*.
Igaz! Hát mit tehetsz, csóró legény?
Kéz kezét mos! Kezed meg? - Hagyjuk ezt!

Építéd önnön szégyened:
mert bocsánatos bűn a butaság,
de benned öltre megy vele a gazság,
s folyton nyakára hág.

BOGÁCSNÉ ÉS A PÚP

Bogácsné, ugyebár, Bogács-
né sétálni viszi
púpját. Ez nála szokás,
és, ugyebár, megteheti.

Hatlövetű a zsebében,
ugyebár, megteheti,
s aki rásandít, hevében:
puff! - volt-nincs - lelövi.

Bogácsné, ugyebár, Bogács-
né kész földi csoda.
Ily csúf kukacoskodást
nem hagyhat annyiba.

Aki rásandít, hevében:
puff! - mondom - lelövi,
s otthagyja saját levében,
ugyebár, megteheti.

Bogácsnét, ugyebár, Bogács-
nét, míg hatlövetű
a hatlövetű, pimaszkodás
nem sértheti, - egyszerű.

Csak hódolat, csodálkozás,
ünneplés jár ki neki,
ha púpját, ugyebár, Bogács-
né sétálni viszi.

VÁZLATOK PORTRÉKHOZ

1

Kicsi szemétdomb, kis kakas,
kis tyúknép, kicsi rang.

S az istennek se lesz nagyobb,
csak a hang, csak a hang.

2

Majd belejön - mondják - mint kiskutya az ugatásba.
Meglehet: ehhez már hangja, pofája van is.

3

Nagy vagy, nagy ám,
s azt gondolod,
bízvást lehetnél
még nagyobb.
Erőlködöl hát,
s nő: - szagod.

4

Mihelyt a köldökön alul van:
az ám a téma, ugye, gurman?
Világ, sors, béke, háború
s egyéb ilyesmi: - rongy, smafu.

5

Jó hajcsár vagy, s tudsz, hogyha kell, szavalni.
Úgy véled, ez már épp elég:
dosztig kijár vedelni, falni.

6

Mukkan: ráordítsz; megmoccan: fejbe suhintod.
S „Éljen az emberi jog!” - fröcsköli folyton a szád.

7

Mint ahogy a madár dalol,
szél fúj, felhő repül:
úgy hazudik, oly természetesen
s oly menthetetlenül.

(1948-1967)

PÉLDA

Már reggel óta figyelem
a legyet az ablaküvegen:
a táblán körbe-körbejár
kicsit elszáll majd visszazáll
zizzen koppan sohase pihen
a légy az ablaküvegen -
Kint aranyósz gyöngécske nap
dajkálja a tört virágokat

és kék kék kék határtalan
a hársnak is kék árnya van
Odamenne a légy hajózni igen
a kék ég tág kékségeiben
Ereje fogy de vágya nem
csak zizereg zuppan szüntelen
és írja a példát írja nekem
a légy az ablaküvegen.

KÜSZÖB

A szervek, haj, romolni kezdenek,
s a működésük botlik egyre-másra!
Kudarcaim majd megdermesztenek?
Vagy most bomlik ki lelkem látomása?
S a szétzilált rend örvénye fölé
hibátlanul, tarkán, ifjú derűvel
- lép-gyökerű virág az ég felé -
sárból, bűzből szivárvány boltja ível?
Ne ő engem, én őt veszítsem el,
én őt: a testet, s úgy, hogy el ne vesszék:
induljon új utakra nélkülem,
fogja tevékenységre más szövetség.
Én meg mint szellem és szív és szavak
tovább dobogva és tovább lobogva
keressek földönjáró társakat,
emelni arcukat a csillagokba.

VERSEIM SORSA

Mikor már véreim nem védenek,
s azok se, kik még emberként szerettek:
lesznek-e akkor is, kik kézbe vesznek,
olvasnak, emlegetnek, értenek?
Nyilván piszkos-kis önzés volna, ha
a magam étkét, magam italát
tukmálnám más földű-egű világ
más-éhu, más-szomjú lakóira.
Ne maradjon belőlem semmi több,
csak amit élő érdeke szerint
táplálékként őriz meg az utókor.

S amire nem lesz majd szüksége, mint
szemét pusztuljon a szemét között,
kerüljön illendő helyére jókor.

IDEJE LENNE

Kísértetek a szívben, de a szájon
szép rend, világosság. - Milyen kapu
nyílhat az izzó, tüskésdrót-magányon,
hogyan megszűnjék e fojtott háború?

Ki vetett külső sötétségre engem?
Miért csak kőfal védi hátamat?
Emberi fészkek enyhében születtem,
nőttömben kotlós-szárnyú ég takart.

Fülem mikor kezdett nem hallani?
Szavam mikor kezdték nem érteni?
Hol kezdtek útjaink széthajlani?
Lépéseim hol kezdtem véteni?

Az ég s a szívem egyre szűkszavúbb.
Ha még felelnek, nyugösen teszik:
folyton sutább, riasztóbb válaszuk,
csak üresítenek, velöm eszik.

Ideje lenne, hogy visszataláljak,
fogytán erőim, az akol-meleg
oldó ölébe a hadból kiszálljak,
gyógyuljak és nyugodjam végre meg.

Család

KODÁLY

Mikoron már a sírásók jártak,
s a gyávák rendre halálra váltak,
meg-meginogtak szintén a bátrak,
mikoron nyelv és torok már kiszáradt,

tetőgerendánk roskadt recsegve,
ablakainkat jég ökle verte,
sovány falatunk iszonyat ette,
sőt gyakran azt is szájunkból kivette,

mikoron a jó, erős bizalmat,
a bennünk élőt úgyis, ha hallgat,
nem bírták szóra semmi hatalmak,
s kötél adott vagy vándorbot nyugalmat:

a háborgónak, némán nyögőnek
fülébe vágott mentőn az ének,
hangja a kinnak, hangja az éjnek,
a sarjú kedvnek, a makacs reménynek;

fülébe vágott forrón a hangod,
kiálthatott már, aki szorongott,
nevén nevezted benne a gondot,
előtte mondtad, amit végre mondott.

És lett az ország országnyi zengő,
hangos liget, nagy, mesebeli erdő,
s akár ujjongó, akár kesergő,
támadt szavad rá, erre, arra kellő;

támadt szavad rá borús, virágos,
szelid-zúgású és áradásos:
csöng a gyerekszáj, dobban a táncos,
harsan a Psalmus, mesél Hány János;

harsan, mesél, csöng örökre most már,
mert véghezvitted, amibe fogtál,
s úgy mentél el, hogy megállapodtál
a múlhatatlan fényű csillagoknál.

FRANZ KAFKA: LEVELEK MILÉNÁHOZ

A szörnyeteg világba
a szörnyeteg világot csont-vállán hordozó
ifjú zsidó férfihoz aki vén volt
vén mint az ószövetség

és húsába szívébe homlokára
ANGST ez a szó volt írva
jöttek a levelek
jöttek Miléna levelei jöttek
S a vért ökrendő férfi szegény belőlük
tanulta meg a fészket a napot
a virágot a gyermek erejét
Jöttek Miléna levelei jöttek
s mentek Franz Kafka levelei mentek
mentek és búgtak
olykor fuldokoltak
annyira fölgyűlt bennük az öröm
Ha arra gondolt „emberek”
már-már közük gondolta magát
s az iszonyatos jegyeket
az ÁTVÁLTOZÁS féreg-jegyeit
lassan nem érezte magán
Ha arra gondolt „élet”
már-már szépséget is látott belé
s a SZORONGÁST is kezdte elviselni
de ezt az egyet
ezt csak Miléna leveleivel
Majd később ritkultak a levelek
és feketedtek és erőtlenedtek
üldözött madarak az alkonyatban
Franz egyre jobban tudta hogy
NEM JUT SOHA BE
mert a SZORONGÁS étkes dúvadak
falkájává elevenült
és védtelennek fölhabálta
húsát vérét idegeit.

ROUSSEAU, A VÁMOS

A költő műzsája az én műzsám is egyben
őrangyalom bár szárnya nincs de van
két erős csípeje két erős karja így én
nyugodtan munkálkodhatom festhetem fáimat
sziklakő-törzseikkel paizs-leveleikkel
festhetem virágaimat kemény fém-szirmaikkal

Voltaképp majdnem minden jó és helyénvaló
de vásznon még jobb még helyénvalóbb
Jadwiga dzsungel-sűrűben fekszik ruhátlanul
s a vadak szeme átlobog a forró félhomályon
ám agyukra nem dől a vér ám karmaik
puhán pihennek mintha álmaikban

Kavarog színt vált szétesik új rendbe gyűlik
köröttem a világ könnyű-hab-illanékony
Sok arca nagyszerű méltó hogy el ne múltok
Én a vámos felsőbb parancs szerint amit tudok
megőrzöm: jónéhány elvillanó
pillanat hab-húsát kővé kövesztve

Művészet kép komolytalan ha külön ügy külön dolog
Nem képeket csinálok nem is művészetet:
az egyenrangú létezőket egyenrangúakkal gazdagítom
felsőbb parancsra a teremtésnek segítek
Vámházamtól búcsúznom kellett itt vagyok
tömérdék munka vár de a múzsa erős erős leszek.

BÁTYÁM BETEG

Megint egy darab ég készül leszakadni,
fázósabb világban készülök maradni:
a harmadik bátyám készül idehagyni,
sírjaim készülnek tovább szaporodni.

Míg járva a földön, bár olykor elesve,
de jó volna addig sose keseregve,
nem így: epe-enni reggel-délben-este,
virrasztani szemem éjente veresre.

SZERETET

A legyeket csapóval gyilkolom,
az esti lepkéket meg ujjaimmal.

Kislányom tenyerébe szálka ment:
holnap feltétlen orvoshoz viszem.

CSALÁD

Ha kereslek tudom hol vagytok
egy csomóban meg is talállok
Ez majdnem olyan mintha veletek

Lesz hogy térdig lekopna lábam
lesz hogy térdig kophatna mégsem
lesz hogy lábam se lesz már
s lesz hogy már ti se lesztek

OTTHON. HÁROM LÁNY

Megnőnek e kölyök fenyők
az ablak előtt őrt állnak s benéznek
Tíz év húsz év
Ó e fészek!

Kopog az első idegen
az első megy vele
bekopog szól a második
megy a másik vele
bekopog szól a harmadik
még egy elmegy vele
Talán a halál is kopog
akit hív megy vele

Benéznek a kamasz fenyők
Mire néznek?
A falak hűtlenek
Ó e fészek

Ó e fészek
lesz fészke másnak
S arra is ó
a vén fenyők
majd arra is éppúgy vigyáznak.

VÁLTOZAT EGY LI TAJ-PO-VERSRE

Itthon vagyok a szokott ágy ölében.
A szomszédos szobákban feleségem
és lányaim, álomba hullva mélyen.
Bedől a holdfény, padlómra csorog.
Arcom megrándul - hazagondolok.

BOLYONGÓ

M.-nak

Csak tövis túske mindenütt sehol gyümölcs sehol virág
Az oltalom vitézei most támadnak és sértenek
céljuk-veszetten tépik a selyem-nappalt a selyem-éjt
a selyem-szellőt mely virágért szökött eddig közénk
gyümölcseért szökött simogatni őket illatukkal rakódni
aztán elvinni hírük az evangélium-éhezőknek
Csak tövis túske

A selyem-bőrű asszonyt karjukba lökte
egy várhatatlan robbanás évmilliók makacs kanócán
nászagyak sírok szerelmi lihegés rög-dobaj
gyanútlan mérföldkövei között közeledő

A selyem-bőrű asszony im forrásvidékké változott
vércsermelyek vérpatakok forrásvidéke teste-lelke

Csak sötétség titoktalan csodátlan
zugok rekeszek hangok nélküli
egy-szövetű sötétség gömb-sötétség
csírátlan sötétség égtájtalan
A csodákkal a titkokkal teli
a termékeny a szivárvány-szivű
asszony belézuhan

Most lám
kialudt mindene

Csak tövis tüske csak sötétség
Lányunk anyánk nővérünk és hugunk
és szeretőnk vérezve és kihunytan
bolyong sehova-sem-vivő ösvényein

Szembejön vele három gyermek fülébe zöng egy férfihang
lát békés konyha-sarkot forró ágy illata csapja meg orrát
érez fullasztó teljességet embermühelyt érez magában
könyvet fog föl álmából ébred ölbe bújik és ölbe vesz
de mégis mindez töredék köztük hiány hiány hiány
de mindezt ő teremti csak vagy ő sem a ragaszkodó
élet szeretne megmaradni az egyre lakhatatlanabb
kedves tagokban s persze vérét használja építőanyagnak
holott a vérét kozmikus apály sodorja szívja

Miféle rendbe illik ez?
S lehet-e még rend ezután?
Szólíthatjuk kiálthatunk
más lett az anyanyelve más
Nővérünk anyánk szeretőnk
kinek egy pillantás kinek
elég volt egy-egy mozdulat
félíg nyitott száj dörmögés
értette tudta akibe
kéresein szándékaink
csábulva dőltek szinte mint
a völgy mélyébe patakok:
nővérünk anyánk szeretőnk
zárt lett konok lett idegen

Lehet-e még rend ezután?

Falon túl kereng sehova-sem-vivő ösvényeken
jaj! jaj!
kígyó-ösvényeken ravasz kanyarok hurkain
jaj! jaj!
a só a szén a víz a mész
a szép szövetség tagjai szétválni készülődnek
jaj! jaj!

ami meg összefogta őket az egyszervolt Erő
mint kirablott fészktű madár
jaj! jaj!
kínjai fordított villámán fölcikkanni készül az ürbe.

HIGGADT PERCEIMBEN

Ha most beszélni tudnék veletek
elmondanám:
higgadt perceimben már magamat se
sajnálom értetek halottaim
de még kevésbé titeket
Láthatjátok hogy lábam merre megy
nincs itt mellébeszélés

Addig meg szikrázzék a nap
süssön belém
és süssön rajtam át
árnyéktalan

A minden élők útja végén
úgyis találkozunk.

EGY TÁVOLI ROKON TEMETÉSÉN MEGLÁTOGATOM BÁTYÁM SÍRJÁT

Itt temettük hozzád egész közel.
Úgy emlékszem, nem ismerted, de tán
sejted, ki volt, hisz gyakran emlegettük.
Ő is csak ötvenhárom évet élt.

Jó volna, hogyha fölkeresnéd:
friss híreket kapnál felőlünk.
Megtudnád, úgy megy minden, mint odáig,
s mert olykor sem a lélek, sem a test
nem üzetik, azt hisszük még ma is,
hogy élni valami különleges-jó,
vagyis megtudnád, hogy nincs semmi újság.

Jó volna, hogyha fölkeresnéd,
segítenéd első lépéseit.
A föld felett kevéske nap süttött rád,
élet szegénye, nagy gyakorlatot
szereztél a dicső fondorlatokban:
a földalatti új világban is
nyilván hamar kiismerted magad:
mutathatnál és mondhatnál neki
néhány hasznos dolgot, néhány tanácsot.

És megbeszélhetnétek közben azt is,
hogyan várjátok a következőt
e nagy familiából, és milyen
álmokkal szoktassátok rendhagyó
országotokra, hogy könnyebb legyen
válása majd.

Nos, készül már haza
a gyásznép, én is indulok.

BEFEJEZETLEN NYÁR

Fiúk mi történt? Szépen megcsináltuk
mi évenként a búcsúesteket
Csak egyszer akkor nem azon a nyáron
mikor szokatlan parancsok szavára
hol egyikünk hol másikunk
ment el külön s vagy késve vagy sehogyse
jött vissza

Hát nem gondoljátok-e
fiúk hogy itt
sántít még valami?
Hogy így szó nélkül mégse volt való
idegen földekbe feküdnötök
vagy itthon kilépnetek a világból
Hogy ez a kor a búcsú-nélküli
távozás kora volt ugyan de
ezt hiba volna elfogadnunk

Én még fiúk várom ma is
hogy a szokott helyen a fák alatt
a zöld vendéglőben találkozunk majd
hogy annak rendje és módja szerint
elparentáljuk a vakációt

Szeretném megtudni s megérteni
mi történt veletek velünk
Várom fiúk várom fiúk.

GYÁSZDAL-TÖREDÉK

V. J. tizenkét éves kislány feje két tehervagon
ütközője közé került. Szörnyethalt.
(*Újsághír*)

Egyetlen roppanás a csont
cserepei a koponyában
Utak éjszakák örömök
vége

Az ív az űrbe lóg
törött karként az űrbe lóg
A sötétség pókjai
sietve ráfészkelnének
Ó a föld a virág alól
ó a víz a virág alól
kihullt kifolyt a föld a víz
Várhatják a virág-várók
álmodhatnak szirmairól
álmodhatnak illatáról
Ha szirma lesz emlék-szirma
ha illata emlék-illat
Ő gyanútlan másik lábon
másik földön
szökdelt játszva tovább
Új fülébe
valami régi érthetetlen
roppanás visszhangja verődött
Válláról kezéről
egy alig kezdett s fölbomlott kötés
szálai lengtek hínárként csomóstul
Viszi őket
húzza-vonja
koptatja őket
s mire ő maga elolvad a légben
azok se lesznek sehol
Egyetlen roppanás a csont
cserepei a koponyában
vaskerekék vasütközők
csattanása
kegyetlen pont egy születő
mondat után
melynek alanya volt csak
még állítmánya nem
Kevesebb lett a simogatni-való
néhány tenyér éhes marad
Ha tervbe illett a tervet
mért nem tudta előre
a bástya-apa
s a fészek-anya?
Ha meg nem illett tervbe
miért nem
tudta jobban a szüntelen
zűrzavart
a bástya-apa
s a fészek-anya
hogymost csak legyintenének?

Egyetlen roppanás
a csont
a csont
a koponyában
a csont-cserép
a koponyában
Soha virág
soha mondat
éhes tenyerek
vége
vége

Fordított kígyó

FORDÍTOTT KÍGYÓ

Amit én nyögve keseregve
te azt félkézzel és nevetve

A dolgok sokszor azt hiszem már
szolgálni gyűlnek lábaidnál

S mint a mesében ha kimondod
megoldódik hipp-hopp a gondod

Ha ölsz is amit ölsz az állat
cinkos csöndben múlik ki nálad

Törvényeid csak a tiéd
ha ellesik akkor sem értik
akkor is mint nekem magamnak
mindenkinek titok maradnak

Lám több mint húsz év napja-éje
bonckéses bűvár szenvedélye
lassú szemlélődő nyugalma
forgó hajsza gyűrt unalma
ünnepe lucska tisztasága
öledből nőtt három virága
élet midőn oly egy lehattunk
hogy csak húsunk le nem vetettük -

Mennyit tanultam én azóta
ég-föld-pokol bős firtatója

Nyílt ablak és ajtó előttem
fény ömlött szét a vaksötétben

Hány dúvadat domesztikáltam
s ma füttyszóra nyaldossa lábam

Több mint húsz éve csak veled nem
semmire veled nem mehettem

Fordított kígyó ki a bőrét
vedlés helyett növeszti hétrét

Erős dajkám ki esteledve
kész bizton kész az új szerepre
s pislákoló szememre nézve
majd fölvesz karja bölcséjébe
fölvesz haját arcomra szórja
s fülembe zsondul altatója.

RÁM SZÁMÍTHAT

Koravén lóg a melle mindegy
állatok úrasszonya lett
azoknak meg mi kell ha van mit enni
s tiszta az almuk

Legyen vele irgalmas a munka
s az álom
sőt olykor a betegség:
dugja el régi képeit a dobozban
és az emlékezetben
hitesse el vele hogy sorsa teste
együtt-lép az idővel
hogy úgy volt jó ahogy volt és ahogy van

Rám számíthat én nem fogok beszélni
tőlem sose hall majd a bástya-mellű
izmos kamaszlányról ki a paraszt-
munkában (szégyenkező városi
szemem előtt) úgy mozgott mintha táncban
s kinek egy ákombákom levelét
olyan akár egy szál pipacs
őrzöm ma is

Én nem fogok beszélni
vagy legfeljebb mint aki messziről jött
és füle szeme van csak
s másról se tud mint amit éppen észlel

RÉGI SZILVESZTER

Tombola volt s tánc hajnalig.
Ternó, kvaternó..., porcelán-
bögrét és káposztagyálut
nyertem, s parasztlegény-barátaimmal,
mikor magunk maradtunk,
eljártam egy kesergőt.
Aztán meg szürkület felé
újévet indultunk köszönteni.

Egy ifjú párhoz vitt első utunk.
A férj - kevéssel azelőtt legény -
pajtásunk - ádáz bömbölésre
eresztett csak be.

A szobába törtünk.
Az asszony két fonatba bontott
hajával, pislogó szemével ágyban
maradt, és csöppet sem látszott örülni.
Cigánydalt ordítottunk, bort kerestünk.

A férj hosszú alsóban futkosott,
míg nem került elő ital.

A melegtől, a döngölt szoba föld-
szagától, az asszonytest és az ágy
illatától szédülve támolyogtam
ki a szabadba, szinte úgy vedeltem
a csípős, tiszta levegőt, de akkor
egyszerre fázni kezdtem, szótalan
s rosszkedvű lettem, és hiába
kérdték társaim: „Mi van veled?”
otthagytam válasz nélkül őket.

RÉZHANGÚ TROMBITÁK

Majd az ég aludni akarna
veled vágyná szemét lehűnyni

Bolyhos ködökbe bújt a város
tejüveg állt a fák elébe

Öreg töltés a Duna partján
lakodalmas víg banda fújja

Nyelvemen az olcsó bor íze
nemrég csókolt meg a menyasszony

Szerettem akkor is szerettem
hancúrozhattam fészek őrzött

Rézhangú trombiták rezegek
zene csillog a tompaságban

Nekem is van párom a táncban
de ez a párom nem a párom

az én párom mellembé bújt el
mindenkire mosolygok érte

Kimennék a köd rám ömölne
körülmölne foglya lennék

Hanem rézhangok zengenének
arcon csókolna a menyasszony

Eljönne értem a menyasszony
megszóktetne a régi banda

VALAHOL KÉPLETES

Valahol képletes zugokban igazi
ajándékok miközben elcsalták volna százan
mesével lobogó vallomással erővel
a hódító gyönyör mindig-faló hevében:
te őrizted nekem mindig-faló hevemnek
előbb személytelennek csak később ismerősnek
hittel hívén amit szégyenkeztem tagadni
hogy üdvösségedet kapod tőlem cserében
Kezed üres kezem üres mi lesz velünk?

TŰZ ÉS JÉG

Tücsökhang fekete fodra
reszket föl a csillagokra
a csillagok is remegnek
ében jégben dideregnek
Parázs ég csontjainkban
ereinkben áram cikkan
testünk tornyos-nagy máglya
az ég magasát veri lángja
Tűz-ujjad ahol érint
bőröm majdhogy kivérzik
ami bennem legbent székel
az is hozzád veszékel
az is jutván közeledbe
beléd átcsapni szeretne
s bár összekavarva a rendet
veled egybeömlőni benned
A csillagok remegnek
ében jégben dideregnek
Zuzmara hull az égből
szánk széle vacogva kékül
Testünk tornyos-nagy máglya
tarajostul megfagy a lángja
s vészjelként olthatatlan
vöröslik az alkonyatban

IDŐTLEN

Nem az hogy én s te... Ez kit érdekel?
Hanem a régi és mai
s majdani szeretők -

Sokáig nem mert fogalmazni
szájuk se testük
Voltak egymásnak ismerős
voltak embertárs voltak senki több

De valahol már egymáshoz hajoltak
egy ágyban tértek nyugovóra
egyszerre borzongtak meg néhanap

Aztán a jelek sokasodtak
s a maguknak megtanult szerepet
nem bírták titkolni tovább

Furcsállták hogy mintha visszhang verődne
mintha tükörbe néznének olyan

Akár a régi és mai
s majdani szeretők.

ESTE

Visszatartott-lélegzetű világ
legyőzetésből nőtt harmóniák
midőn a béke béke már a cél
s a megnyugvás a legfőbb szenvedély
mert fölgyülemlett úgy a harc belül
hogy kis híján túlcsoordul és kidül
s - olvasztott érc - árad félelmesen
Távol villámok késő szerelem.

RÖP-VALLOMÁS

A jó gyümölcsök húsok a hegyi
táj a kényelmes ágy takargatott
gyöngéim a tükör s a tiszta versek
közé kerültél számomra szeretlek.

TRIPTICHON AMORIS

1

Ó, e szerelem! Ha több se volna,
világraszóló éhségem ellen
de gyöngé volna,
de semmi volna!

Száz gyomrot kell megtöltenem,
ezer száját kell jóllakatnom.

Hol a tavaszok, hol a hajnalok
izgalma-láza?
Hol az ősök,
hol az alkonyok fészék-illata?

Hol a levegő körülöttem?
Botolva kapkod a tüdő.
Hol a levegő körülöttem?

Hol a fény? Korom szállt a napra.
Hol a meleg? Elbújt a nap,
nyirkos felhők mögé lapult.
Ruhaszárító padlás a világ.

Hol a tudós nyelv? Duruzsolhatok,
kiálthatok, nem bólint vissza értőn
a fal, a fa, a kávésbögre széle.

Hol a kerektség, hol az ég,
apám, anyám, testvéreim,
az első rímek, első lányok,
az út hossza, a gödör messzesége,
testem könnyű hajlásai,
könnyű testem szép bűnei,
szép bűneim örömei?

Ó, e szerelem! Ha több se volna,
de semmi volna,
de semmi volna!

Monstrum-éhségem fölriadt,
száz-torka, ezer szája tátog:
táplálékomnak kellenél,
táplálékomnak kellenél!

2

A szeretők elkomolyodnak.
A szeretőkre gond zuhan.
Nincs ennél játék igazabb,
nem lehet benne játszani.

Egy mozdulat, szemvillanás,
véletlen sóhaj: végzetes
jel, jelkép.
Mindig sors forog
kockán, mindennek árnya nő,
öblös-makacs visszhangja támad,
sok ágbogú értelme nő.

Vigyázz, ha karod emeled,
vigyázz, ha szoknyád igazítod!
Én is mint a fontos rabok
személyes börtönőre, oly
éberem élek érdekedben,
hogy a játék játék legyen,
míg föl nem falja az idő.

3

Féltenélek, de vajon ki a gyöngébb?
Pokolra induló Istár, van mit levetned.
Nekem szinte bőröm maradt csak,
szinte csak életem maradt.

Felőlünk nyilván elvégeztetett.
A kirajzolt jövő ábráiba
engedékenyen ömlik bele sorsunk.
A jaj nem menti, fullasztja a szívet.

Hús szél csap föl az örvény mélyiből.
Tudnod kellene, hány nap a világ.
Úgy markolnom s lazítanom a markom,
hogy ne kelljen majd fölfeszíteni.

Te légy okos! Ha van kedved, lehetsz.
Lobogás helyett másik lobogás,
máglya helyett, tűzvész helyett
békességes-langy enyhület,

melybe távolról villog láng, üvöltés
távolról zúdul majd, attól, aki,
mert késő vesztenie már:
mindent veszít.

Lélek és ősz

LETÖRT ÁG

Zengő, muzsikás sátor itt fölöttem
a virágbaborult nagy kajszifa.
Ezernyi méh az ágbogak között.
A világ: zsongás, a világ: virág.

S a törzs mellett egy bimbóban letört ág.
Kinyílni próbál s gyéren nyílik is.
Nem bírja, hogy a felhőkig csapó,
határanincs életben ő ne éljen.

NEHÉZ ÁPRILIS

Rágják a szavak szám, felhős a világ,
köd fekszi be szívem, dideregnek a fák.
Beszélni szeretnék, kimondani, ó,
oldódjon a fojtó oldódnivaló.

Hát persze a felhők! Túl rajtuk a nap,
túl rajtuk a kék ég szikrázva ragyog.
Elmennek a felhők, kék mindig az ég.
Hát persze a bölcsnek e vigasz elég.

Búsongani, zúgni, nevetni nagyot
én csak, ha okom van, bírok s akarok.
Ha - mint a pohárból kicsordul a víz -
belőlem az ének csordul maga is.

Majd győz a tavasz. Jó. Még ő van alul.
Országos eső hull, csattog konokul.
Rágják a szavak szám, üdvömbe kerül,
kimondani ezt s most ha nem sikerül.

ÚJJÁRENDEZÉS

Ez nincs többé az él tovább
amaz meg ott új Fák virágok
tavasz Hogy is van és hogy is lesz?

Tél volt a tetszhalál szaka
de a nyár bennem folytatódott
teljessége meg csonkasága

Gyümölcsökbe haraptam és
leveleket tépkedtem és
füves árnyékba heveredtem

Íme az élő bizonyíték
íme az élő cáfolat
most kerül minden a helyére

Szélesre kell a szívet tárni:
könnyen menjen ha veszteni
könnyen menjen ha nyerni kell

Aki belém néz nemsokára
először nyilván rám sem ismer

ÁPRILISI VÁLTOZATOK

1

Az ének fényét a szürkesség
lobbantja föl a fény a fül fénye
mindent beföd s a szem
nyugodtan hunyorog érzi
hogy a jó erő erősebb
közeleg a szem fénye is már
s akkor ki lehet állni
az ég alá: a csontok
furataiban a vér
vastag nedveiben
s a szív
sikátoraiban
fölkél a nap
Ó hajnali madárkar!

2

Valami jöttmentnek néznek bizonynal
a kert madarai a rengeteg friss
levél virág formálódó gyümölcs közt
a gazdag földön melynek asztalán
ők táplálékuk mindig meglelik
valami jöttmentnek ki úgy reméli
kicsit marad csak és máris továbbáll
mert napnak fénynek levegőnek és
állatnak és növénynek az egész
békésen zümmögő harmóniának
nincs semmi de semmi szüksége rá
Madárszó virágzó gyümölcsfák nyirkos fűszag tavasz
most április van rólatok
kellene verset írnom tavaszi
verset

De én már jó néhány nap óta
egy korhadtt törzshöz járok vissza folyton
mely mégis így is koronát nevel
s holott a pusztulás országa szinte
úgy tartja magasba az életet
mint vénasszony-kar virágkosarat

TÁVOLI HÁZAK

Itt nem riasztják annyian
itt lomhább a sötétség
Nagy tömbjeit kevesebb váll viszi
könnyebben beroskad az alagút
mely egymáshoz és magunkhoz vezet
Itt tehetősebb a magány
ügyetlenebb az áldozat
S ha égre száll a hold
itt ezüstsobrokat farag
sajgássá válik a természetes vágy
húsunkban fölébred a gyermek.

VERS NÉLKÜL

Szinte hajnalban lehevertem
e lobogó-zöld nyári kertben,
s unszoltam, vártam szeliden,
hogy a múzsa enyém legyen.

Most késő délutánra jár,
de papírom üresen áll;
s kár volna magam gyötrenem
sorokkal, verssel töltenem.

Szirt-nyugalom, kör-teljes-élet,
igaz állatok és növények!
Ilyen csodák közt mit keres-
ne, mire lenne jó a vers?

ALKONYODÓ VÁROS A HEGYRŐL

Előbb a tetők meg a tűzfalak
s a kémények lázongó tönkjei
aztán az ablakok
majd az utcai lámpák
végül egy roppant fekete korong.

MEGTARTANI

Spirális füttyszót ír a gerle-szárny,
amint a lombból a madár kiszáll,
s szerelmes hasbeszélőként meleg
búgással összefonja a leget;

meleg búgással, szinte pelyheket
hullatva szét a csendes kert felett,
hol a tövek köré lapult az árny
e későnyári koradélután.

S mindez bennem s mindebben semmi új,
de oly igaz s oly bírhatatlanul,
hogy le kell írni s úgy megtartani:

hadd tudjam majd a téli ég alatt
ricsajgó-forgó varjú-áradat
mögött is látni még és hallani.

AUGUSZTUSI ÉJ

Az égbolt lassan elfordul nyugatnak
a Göncöl rúdja átkaszál fölöttem
Kihunynak a fényszóró ablakok

Nem tudni hol bösz házörzők ugatnak
ezerhangú tücsökkar zeng köröttem
Magam vagyok nagyon magam vagyok

LÉLEK ÉS ŐSZ

Akvarell-táj kő-lélek márvány-lélek
A márványnak nem árt a pára nem árt a könek
Láthat a szem bolyhos kontúrokat zilált
síkokat omlatag szerkezetet: a lélek
kő márvány a lélek a változó évszakra mitse hederít

A lélek évszakai mások a lélek ideje más:
vénebben jár a vén tőkék és fák között
ismeri makacs ritmusuk buzgó rabságuk ismeri
gyámoltalan védekezésük hogy mindenről lemondanak
csak megmaradjanak kopáran szürkén bármiképp

Egy-nyári lepkék bogarak tébolya pezseg mindenütt
a pusztulás előtti láz kavarja-üzi őket
A lélek kő-nyugodt előre s vissza tudja már
lepkék bogarak istene kiben szorozva-osztva
jelen van sorsuk-lényük valahány mozdulása

A pára majd fölszáll a lepkék bogarak tébolya kihuny
új arcot ölt a táj aztán megint aztán megint
cirmosodik a szem kútja mélyül sötétedik
A lélek kő márvány a lélek szigorú és kemény
legföljebb néhány karcolásnyit változik.

AKKOR MÁR

Dolgukat megtették virágoztak teremtek
Hízelegtem nekik most hagyom a hidegnek
Kifelé a melegből nézem amint a kósza
vizes szél ágaik lazítja és csomózza
S ha majd eső se lesz már ha szél se fúj
s lassan módszeresen a fagy ha fölvonul
ha szűrő vágó hideg-fegyvereivel
hol ezt kínozza meg hol amaszt gyöngíti el
sőt hogyha kedve szottyán úrnak a gyilkolásra
egyiket-másikat halálig is csigázza
hisz nem segíthetek morgom majd úgysem ezen
akkor már ki se nézek szemérmesen.

EL KELL VISELNEM

Idén is volt tavasz,
békételen
s nyár, vígan termő és teremni kénytelen,
órák, percek, méltók túlélni az
időt, vagy másképp, hogyha élve nem,
maradni meg.

Mit tudtam tenni értük?
Láttam csodáik,
mégis ritkán jutván odáig,
hogy burkot is vonjak körébük,
s őrizzem őket épségben sokáig
mindenkinek.

Kevés vagyok a zúgó
időt torlasztani,
kevés az elmúlást mulasztani:
nincs rajtam át kibúvó,
csak néhány apró rést tudok szakasztani
a napnak.

Különben háborogva
és tehetetlen
el kell viselnem,
hogy lökjön sárba és mocsokba
derűt, zöldet kérlelhetetlen
az ősz.

PAYSAGE

Madarak a hófelhő-szürke égen
Látóhatárnyi pusztaság
szemernyi élet
Íránya lám van a madárcsapatnak
célja ki tudja
bár kanyar nélkül tűnnek el
az átlátszóból nőtt homályban

TÉLI ÜNNEP

A sár éppúgy sár, mint akármikor. Éppúgy bemocskolja a kristály-
szél alját, mint például három hete. Éppoly szomorú a málló vakolat
porlása a falon s a leveletlen gallyak bádogcsörgése az akácfán.

De jön az ünnep, s nő, fényesedik. Megtölti a szíveket, s kidől
belőlük. A sár, a gally-csörgés, a málló vakolat: kellék lesz, épp
idevaló. Az ünnepé, mely hívja őket, s lábához szelidíti. Az ünnepé,
mely oly mérhetetlenül hatalmas, hogy még ellenségét is magához
engedheti kockázat, aggodalom nélkül.

Az ünnep a szív legfőbb gazdagsága.

IDŐJÁTÉK
1968-1971

1970

1970

A cselekvés a gondolat
kicsit mindig csonka marad
manapság kicsit az marad
egy részük folyton elszakad
riadni borzalmak miatt
körüljárni borzalmakat
emelni eléjük falat

Az ember ír házat csinál
hegytetőre kaptat megáll
gürcöl kapar vonatra száll
zajgás után csöndet talál
asszonyánál lányainál
elbúcsúzik és visszavár
tesz-vesz sűrű mint szokta már

De teljes szívvel sohasem
egy kicsit mindig üresen
de önfeledten sohasem
kicsit mindig lábujjhegyen
fegyelmezett-figyelmesen
ha szükség lesz rá kész legyen
ne óvatlan ne védtelen

Az ember fárad szomorul
pihenni asztalra borul
dűhe fölgyűlik kiborul
nyújtózna feljebb konokul
minek hogy folyton lekonyul
hogy remegése sose múl
s ha nevet is szíve szorul?

AZ ÚR KÜSZÖBÉN

Riaszt a tudós: idegen
égitestek élőlényeiről
beszél, hogy egyszer idelelni
megjelennek, s kitör
a bolygóközi háború,
s a Föld, a nyomorult
ha végre talán
addigra megtanult
győzni magán,
kezdheti majd előlről.

Lehet, ki tudja, lehet,
lehet, hogy mesterölő,
furfangos fegyvereket
hoz az ottani ürrepülő,
úr lenni akar,
hódítani vágyik,
ahogy az emberi faj
csinálja idáig,
lehet, ki tudja, lehet.

De hát az is lehet,
hogy mi, szegények
csak gyöngeségeket,
csak a magunk-festette képet
látjuk belénk,
hogy még nem értjük,
amit bölcsen s mindenki tud ott:
mily roppant kincs az élet,
hogy nincs nála nagyobb.

Vagy az is lehet, ha szemébe néz
egymásnak az ürrepülő
s az először elé-kerülő
ember: a szenvedés
szemükben gyámoltalanul
rebegni kezd,
s e közös nyelven szótlanul
megérti tolmáctalanul
egymást az meg emez.

NAGYÍTÁS

Antonioni filmjére

Elveszett
elveszett az ember

Csak gyomrának csak nemzőszervének maradt
kifele csápja
a szív a bőr határai közé szorult

Elveszett
elveszett az ember

A szív a bőr határai között
lázong üvölt
de csak az ágyék csak a bendő
ad róla hírt fonákul

Bújik mámorok közegebe
mert elveszett
mert szeretné hogy megtalálják

de annál inkább
de elvesz annál inkább
mert olvadt fém a mámor
mert ráfolyik
és meghűl rajta megkeményedik
elvesz annál inkább az ember

Lázong üvölt
a szív

de csak az ágyék
csak a bendő
ad róla hírt fonákul
de csak az ágyék
igyekszik kötni máshoz
de csak a bendő
hurkolni a világhoz

Pedig csupán két szív: két ember
csupán három szív: három ember
forrás és torkolat csak szív lehet

Elveszett

elveszett az ember
s a gomba-forma felhő
iszonyat
ha tán mégis lehull
majd élő temetőre hull

Lázong üvölt
a szív

Az alvadt vér bugyogni kezd a sebből
más göncben újra itt a gyilkos

Auschwitz Oradour Kragujevac
Magány Magány Magány - -

ADVENT

Hát most megint Jézuska jászol
Mennyből az angyal hülye áhítat
játék gyerek család pityergés
fészekvágy idétlen idill
tömött bendő csillagok ünnep

S percenként szakszerűbb pokol

Ész települ a fegyverekbe
lassan maguk cselekszenek
önállósult vadászkutyák

A szív csődje közhírré tétetett
Aki kővel dob... Aki jobb orcádat...
Boldogok a... Szeresd felebarátod...
Bocsáss meg nekik...

Nyál nyál cukrozott
Kenyér bal orca megbocsátás:
trágyája az anti-világnak
A szív csődje közhírré tétetett
Ocsúdjatok!

A CSÖND

Nő a zaj - A kifele néző
szem lassan semmit se lát
vagy fölszint kérget Pedig mennyivel
több a világ!

Szemet a csönd nyitogat
fület a csönd nyitogat
száját a csönd nyitogat
úgy hogy megérje

A szikla zúgva omlik a virágra
hangtalan a virág növése.

POLITIKA

A politika a konyhában,
az a politika.
A politika a szobában,
az ágyban, asztalnál, a munkapadnál
s a szív rejtekhelyein,
az a politika.

Mert írni könnyű
és beszélni is.
De hogy mit érnek:
a konyha rá a bizonyosság,
a szoba, asztal, ágy és munkapad
s a szív rejtekhelyei.

Szólítások

MÓRÁT OLVASVA

Urak állata színre ember
állatnál sújtottabb mivel
tudja magáról sorsa rángó
keserű tenger keserű
ürmöt nyalint számról a nyelvem
s fulladok nincs visszafelé
nincs mód üvöltenem holott
nem volt elég kellettem volna
én is kellettem volna lám
én megmaradtam s hány öcsém
húgom alig-csont szeme sár
sár a szeme amire nézett
miért nem mihelyt szólni bírtam
miért nem kezdtem zúgni értük
sírni értük lázadni értük
ne annyi csont-öcsém ne annyi
csont-húgom annyi sárszemű
öcsém húgom
maradjon -

MARTYN FERENCNEK

A Szem, a Szem...

Vétkei és erényei, bánatai és örömei, országa és eszközei, bonckés-dühe és képessége, társító dühe és képessége.

A gazdag-szemű gazdag-élet.

Iramló pillanat, hamar lépés, apró elfordulás: ömlik a csoda, zúdul, dől belé. A legnagyobb csoda, a köznapi, amit csak kevesed-magával észlel.

A gazdag-szemű tud, s hírül adja. Jókedvvel, fogyhatatlanul, a szikkadt-meder-lelkű irigyek, kancsal gyanakvók, apasztó tolvajbandák ellenére.

Lám, a szobor, a kép, a rajz! A híradás, mely ugyanakkor teremtés. Műterem-padlón, állványon, falon, könyvben, alapzaton, akárhol. Körülötte bámészkodók, meghatottak, undor, közöny, ünnepelesség, parki fák, szemét, kutya-hagyaték, áhítat vagy szentségtörés.

Körülötte. Ő viszont azok körül. Mint egyenrangúak, mint joggal egy listára írhatók: fal, szék, szobor, papírkosár, kép, ablak, ésatöbbi. Nagy tisztesség, ha a jegyzékre nem anyaga nevének kerül: kő, márvány, tus, vászon, - hanem így: rajz, kép, szobor.

A gazdag-szemű a Törvény embere. Több ennél: Törvény maga is. Róla a Törvény megismerhető, lenézhető. A Törvény DNS-e egyben: eloszlik, hogy a Törvényt szétvigye, s fölépüljön újra meg újra.

Legkisebb nyoma is tiszteletreméltó. Nem utaló és emlékeztető, hanem teljes-jogú nagykövet, ahol csak megjelenik.

Ha csodapásztor csodafurulyája egybegyűjthetné mind a műved: Univerzum támadna Éggel, Földdel, Naprendszerrel, Dallal, Asszonnyal, Férfival, Termelőkkal és Védelmezőkkel.

A győzelem sok-sok jele ragyogna rajta: sokszor győztél az Iszonyún.

Elősompolgott szörösen, karmosan, dög-pofával.

Megmutattad, leleplezted; tudtuk, ki ő, ki ellen kell a harc.

Elősompolgott szögesdrótosan, ujjai tűz-ágyúcsövek, szemgödre aknavető-fészek, és csupa vér, és csupa vér.

Megmutattad, leleplezted; tudtuk, ki ő, ki ellen kell a harc.

De megmutattad a Harmóniát is, a Nagyszerűt, a Csillagot.

Jött a boldog Tenger, a kék, a villámló hósín vitorlák.

Jöttek a sistergő szívű Hősök, akik oly büszkén, oly dali tékozlással adták másokért életük.

És jött a Szivárvány Lovag, a rettenthetetlen, akinek álmait a makulátlan nemesség álmának kábítószere szülte szünhetetlenül.

Jöttek az ember szikár társai: a Munkaeszközök, erejükkel, ügyességükkel és mindenekfölött hűségükkel. Azzal a hűséggel, mely magát elrontja, hogy újakat teremtsen. A Munkaeszközök, a testet öltött Célszerűség e népes családja, mely azonban szép is akar maradni, nem úgy, mint például a vaksi, rezge lábú termelő kisüzemek, a kitenyésztett tojótyukok.

Jöttek, jöttek. És jöttek még sokan és sokfélék. Te megláttad, megismerted és megmutattad, tehát létrehoztad őket Univerzumod számára, vagyis mindenki számára, mindannyiunk számára.

Hogy gazdagságoddal gazdagabbak legyünk, lépésünk biztosabb legyen, hiszen Univerzumod a tiszta vonalak világa, s megtanít jól az emberi közlekedés szabályaira.

Ó, a vonal, a szín, a forma! A Szem világegyeteme s a Szem anyag-raktára. Ahol készen is meglel mindent, s ahol hozzávalót is bőven talál élni kívánó vízióihoz.

Boldogan remegnek a dolgok, mint asszonyok, kik várják az ölelést, vagy túl rajta, visszaidézik.

Boldogan remegnek a dolgok: közöttük jár a Létrehívó, a Szem gazdaga, a gazdag-életű.

BIBERACH SZEMÉVEL

Nősző dühében ez már falra mászna:
vérgőzös bak, se lát, se hall.

Herceg? - Heréjét szolgáló parázna!

Vinnyog, zihál, fújtat, kapar.

Amaz meg lábareszkető, riadt
kis nőtény: óvná lelkesen magát,
maradna tiszta, de húsába kap,
s már botladóvá perzseli a láng.
És a királyné és a jó urak,
a morgolódók s mind a csürhe egyben:
zajgó ripacs-had cifra színpadon.
Komédia! Mű-vágy-kedv-bú-harag!
Erény? Illem? Játsszom, míg tartja kedvem,
aztán odább lézengek, s folytatom.

RONSARD UTOLSÓ OTTHONÁBAN

Csönd, béke... De nem úgy, mint ő akarta:
örökzöld lomb-árnyék helyett porát
négyszögletes, beírt márvány takarja,
és nyomja szívét, nyomja homlokát.

A megviselt falépcső, a szurág-
ta roppant asztal s körben erre, arra
gazdátlan tárgyai, a tág szobát
bezúgó árvaság torkom kaparja.

Kasszandra, Mária, Heléna és ki
vagy kik még! Nem volt nála hübb lovag:
a név másult, a lángolás maradt.

A fő-fő hűség - bölcsen tudta - élni,
s a fő-fő hűtlenség az lesz, ha már
a halál dől rá, e sötét Loire.

Tours, 1968

AZ ÖREG MILTON

Ó, látomásom! A bukás után,
akkor se hittem volna, álmaimban
se hittem volna ezt a gyatrulást.

Nem arról van szó, hogy a nagyszerű
Sátánt reméltem megtalálni a
siralmas bűnösök bandáiban,
s hogy a naplelkű angyalt, Rafaelt
kerestem a vallásos egyletekben
vagy a papok között, s még azt se vártam,
hogy Ádám-rangú lényeket lelek
a szürke nyüzsgésben.

De ennyi korcsot,
ilyen szutykos-kicsiny kókler-hadat,

mely a hatalom morzsalékain
civódva a hatalmasok mosoly-
ringy-rongyait vadássza, hogy belőlük
zsandár-öltönyt varrasson, és amely
nem kétszínű, de hetvenhét színű,
s mellet-döngetve váltogat hitet;
s ilyen türelmes birkákat, akik
nemcsak megnyírni engedik maguk,
hanem a nekik lökött keserű
füvet is lelkes hálával zabálják -
haj, ennyi korcsot!

Túl az édenen
összébb ment a világ, kiűzetés
lett az én sorsom is. Menny és Pokol
térsegein ki biztosan mozogtam,
s Turkesztántól Rómáig, Mexikóig:
ma ágy és asztal közt is csak botorgok.

Vak vagyok: bírhatlan-sok volt a fény.
De jobb így, új mocskot nem láthatok,
s a régít meg kimossa tán belőlem
a belső tündöklés, hogy csak nevessem
a teremtés e gyönyörű hibáit,
lányaim, kik naponta meggyaláznak,
nevessem, hogy fázós ebként kucorgok,
s a szomszéd fűszeres lett kényuram.

INKÁBB A VÁLASZ

A népművelő Lemle Géza szellemének

Hát most már sosem egyezünk meg?

Bár érveid csak növekednek,
csak súlyosodnak az időben,
igent nem hallsz már soha tőlem?

Ki erejénél többre képes,
többet ad, mint amije van,
árnyaiból mások számára fény lesz,
fázásaiból tűz, aki olyan,
mint te voltál, nyugton hagyhatja abba:
fala élőként sarjad magasabbra.

Idézetem hangod: nehéz,
vékonyul, gyöngül: kevés, kevés -

De hisz neked sem ez
volt érdekes,
inkább a válasz,
mely akármilyen tétován
buggyant föl szavaid után,
hitted, hogy cseperedő áradás az.

Hitted, hitted: tetőtől-talpig egy-hit!
Örök kétely kínozta, én, szokatlan
heved gyakran sokalltam,
s kívántalak torpanni néha cseppnyit.

Ám te az anyák nagyszerű,
szelid-konok bizalmával szivedben
csak ültetted a gyönyörű
magvakat rendületlen,
s kihajtottak, megnyúltak, bokrosodnak,
teremnek, vagy termő-virágosodnak,

már nélküled,
ahogy az első tavasz nélküled,
az is, lám, fogyhatatlanul
ontja - mivel a mag már földbe hullt -,
az életet.

Fészek

MÉGIS KÖNNYEBB

Rajongások fölborzolódo
idegek eltökélt kigázolás
a kuszaságból a nagy cél felé
régi régi szerelmeim

Másképp lett másképp csinálom ma már
nem látják az asszonyszemek
nem hallják az asszonyfülek
nem gondolják az asszonyok

Bennem izzanak lobogóra
találkozások bennem
bágyadnak el és hunynak el
az én örömeim javára
az én növekvő bánatomra

Fanyar bölcsesség? Úgy bizony.
s nem könnyű lenni csatatér sem
De ha belül a vereség
mégis könnyebb kibírni

A harc folyik nemcsak szokásból
a szív halálig didereg
halálig keres fészket takarót
s folyton gyávábban folyton hevesebben

NEM TÖRTÉNT SEMMI

Ágyad habár vetetlen
s lélegzetvétele sem
dagasztja párnaképpen
az éj csöndjét körébe
hogymint a régi gyermek
mélyében úgy pihenjek
oly kő-megbonthatatlan
zenélő nyugalomban -

Szálltál zajos vonatra
s maradtam bár magamra
velünk egy-lélek egy-test
nem történt semmi kedves.

HOGY PÉLDA IS LEHESSÜNK

Ha már egyszer kiváltál milliárdok
félelmes nyüzsgéséből ha kemény
léptekkel utamba kerültél
ha már egyszer én is oly biztosan
vártalak mint ki régtől tudja jöttöd
ha már a rendhez tartozik találkozásunk
(és mennyi sok minden történt ezért:
fűszál csillag hold nap békék hadak
lettek mozogtak dúltak múltak el):
legyünk hívők szilárdak béketűrők
hogyan példa is lehessünk másokért.

TEMETÉS ELŐTT

I

Hát ha igaz most már hatalmas
Szemét száját végképp becsukta
ágyékát is végképp becsukta
MEGHALT

eltehetetlenült

Hát ha igaz most már hatalmas

Itt ül mellettem és néz fölényesen és szánakozva
Mindent tud mint az Ószövetség 7-800 évet élt agg holtjai
s a csecsemőhalandóság néhány napos vagy hetes áldozatai
Mindent tud

egész lett kerek

Mellettem ül néz
melletted ül néz
mellette ül néz
mellettünk
mellettetek
mellettük
s a negyedik ötödik hatodik s milliomodik személy
mellett ül és néz

Ahogy éppen akarja
mert hatalmas
mert mindent tud egész kerek

Gyerünk az ájtatos mesékkel!

*Az Atya ölében
csillagkoszorúban
angyalok karában
szeráf muzsikában
ebben meg amabban -*

S arról szó sincs hogy elkezdett rohadni
Vagy ha szó van az más
ami rohad nem ő
a hullakamrában a jégen
csak teste dérpárásodik
csak teste fagy

Gyerünk a gyalogos mesékkel!
Szerteoszlik fűbe fába
pillangó lesz és virág lesz
egyszer volt nem lenni nem bír

S ha rohad csak azért hogy megmaradjon

De hát a földbarna-haj-keretezte
sárga homlok alatt
levélzöld szeme
de hát zene-hangja
de hát nevetése
de hát határtalan szíve?

Nem ül nem néz semmit se tud

Temessük el
keményedjünk
józanodjunk
könnyzacskóink
apasszuk el!

II

Hagyjuk meg a nap és a levegő
bizalmát:
dugjuk előle ezt a szégyent
Az ív két vége
jobb ha a földbe nyúlik

Ma még sorára vár csak a halott
Észlelnem kellene valahogyan
fújhat felőle szél
vagy anélkül is
jó vezető a lég

Nem észlelem
fáj
jobb lesz eltemetni

III

Hogy se az ájtatos mesékre
hogy se a gyalogos mesékre
rá ne szoruljunk

Az idő vize lemossa a vért
az idő itatósa fölszívja a nyögést
az idő köde puha tánc-mozdulatokká varázsolja
a kín rúgásait

Aztán ameddig bírja az önző emlékezet
ameddig talál még valami ehetőt-ihatót benne magának
addig éljen
Később csak név legyen néhány adat
majd ez a kagylóhéj is törjön össze
mert így a rend
mert minden más hiúság

Siessünk
siessünk
temessük el!

CSALÁDI FÖLJEGYZÉSEK

1

Eszter, Noémi, Zsófia: három
(Eszter a nagy,
Noémi a középső,
Zsófia a kicsi) lányom.

Ó, ha jönne, csak ne jönne,
csak ne jönne, ó, ha jönne,
jönne értük három derék legény:
megköszönném,
nem köszönném
meg én.

2

Nem születtem apának én sem,
ti adtátok neveltetésem.
Melyőnk kapott többet, ki tudja?

3

Pogány szentkép: középen lebegek,
négy nő fog át és tart a föld felett.
Ha olykor boldog lennem lehetett:
őket illeti köszönet.

Kör

NOVEMBERI DÉLELŐTT

Elvette városom a köd
a jó kalandok lépcsseit
a tűzfalakat füstöket
ablak-hunyorításokat
szeszélyes utca-árkokat

a zajok láncá elszakadt
önállóan ömlengenek

a menekülés lépcsseit
maradt a négy fal semmi több
ennyi maradt csak semmi több
még a család is szétfutott
dolgai után

maradt a négy fal s kezesült
tárgyaim ezek a csaló
növendék-ringyók akiket
később más tesz kezessé

hogyan vallató és vallatott
hogyan börtön és fogoly legyek
magam körös
magam körül
kívül magamon
és belül

Ó novemberi délelőtt!

KÖR

A föld alá bújt
magára húzta az őszt
Benőtt seb elnémult vihar
zsongó szép béke béke

Nem nyughatik
örök parancs a termés:
az illetékes évszak
kegyetlenül fölilleszti.

HATALMASABB

Semmi bánat! az évelők
túlélnek
Lám még jelképnek se jó
az ősz hogy búcsú elmúlás stb.

Mosolyra húzódik a szám

Az egy-nyári magot terem
petét rak
a többi meg
egyéb fondorlatokkal játssza ki

Cingár szunyog zümmög fülem körül
alábukó
hegyeknél
hidrogénbombánál
hatalmasabb

A KERT CSONTVÁZA

A légi dög-kukac a szél
lefoszlatta húsát a fának
csak a kert csontváza maradt

A lombok útvesztőiben
nemrég a gyermeki kaland
izgalmával barangoló szem
hidegen villan ki az égre

Csak a kert csontváza maradt

- De ez a fontos ez a lényeg
ez a sűrített létezés
ez a csontváz a húsnövesztő

- Igen amíg erős a lélek
s tud öltöztetni adni könnyen
ha kedve éppen erre szottyán
s marka nem üresedhető

- Hanem ha már megtépetett
hanem ha már támaszkodik
hanem ha fogytán vagyona:

- a gallyak ágak bogai
szegény szeme gömbjére kúsznak
mint felrobbantott földgolyó
iszonyú repedései.

KÖRTEFA

A piros, a legnagyobb dolgok színe bújik elő a körtefa hullni-készülő levelein.

A szörnyű kopárság előtt a fa látványos emléket támaszt magáról.

A tétlenség és kiszolgáltatottság rém-hetei előtt hajlandó pávaskodni is.

Bezzeg a nagy munkaidőben: a virágzás, kötés, termésnevelés idejében eszébe se jut ilyesmi. Zöld uniformisban gürcöl, mint a többiek. Ki sejtené, hogy mire képes?

Néhány elkésett gyümölcs árválkodik még a levélhíjas lomb között s néhány a fa alatt.

Gyönyörű forma a körte-forma. Ahogy a szárnál vékonyhengereden elindul, aztán finoman szélesedve gömbalakba megy át! Ülő nő háta, dereka, csípője; görög és mindenféle kancsók mintája. S a világító testeké is.

A törzs tömörsége! Fametszet-dúcokként a körtefát szeretik a grafikusok. A kéreg repedései! Házikenyér gyürkéje ilyen.

Ágai, gallyai, mintha szeszélytől, ijedtségtől vagy váratlan gondolattól: egyszercsak hirtelen elfordulnak. Nem ívesen, simán, hanem szögletesen, görcsösen. Embermódra.

A gallyak itt-ott megvastagszanak, mint terhes nő dereka. A jövő évi termés helyei ezek, a fa méhei.

Íme, egy télikörte-fajta. Október táján még kemény, barátságtalan, legfőljebb enyhén cukrosvíz-ízű. A polcokon aztán, a végleges társas magányban érni kezd. Kívülről semmit se kap többé, de ami benne van, az minden molekulájában érvényessé válik, s mozgósít szivárvány-ízeket, száz-ráncú zamatokat, kényes aromákat.

De a fának erről sejtelve sincs már.

ŐSZI KERT

Ami a föld felett maradt,
az élet periszkópja csak.
Az élet lent a föld alatt
az elmúlás ellen halad.

TEVÉKENY ŐSZ

Szó sincs itt semmiféle gyászról az ősz
teljes iparkodással ténykedik:
szervezi a kerti brancsot a kezdőket
kitanítja a haladókat emlékezteti
s fokozatosan adagolja
a kopárságot hideget olykor
a gürcölésbe csöpp játékot is kever:

például ökörnnyálat úsztat szusszanó
sündisznóval zörgeti végig az avart
s a gyöngyvirág-tövön piros bogyót fakaszt

De persze többnyire mégiscsak dolgozik
hogy meglegyen aminek meg kell lennie:
az ál-halál a visszatartott lélegzet
a tág-üres terek a hasznos türelem
mikor majd agresszíven és hatalmasan
a zúzos talpú tél megérkezik.

TÉLI NAPSÜTÉS

Szikrázó nap a szikrázó havon
jég-forróság jég-izzás
Megviselt
szívemre bíróként mered a kert:
e kés-él-fényt már nem vállalhatom
Szép a törvény a vesztes homlokára
jobb mégis a kímélet félhomálya.

VALAMI TUDJA

Ragyoghat itt benn csodavilág akármilyen
lebeghet jó meleg déli növények
kis erdeje virulhat egzotikus vidék
az ablakdeszkán elefánttal zsiráffal
kétpúpú tevével zsonghat szelid zene
ülhet a szájakon cukor-mosoly
bolyonghat a lélek kedvére bolyonghat:
nem fogja le inkább földobja a test -
Valami azért sajog valami azért tudja hogy
kívül nincs minden rendben hogy a kert
s messzebb az egész táj alig bújik ki reggelente
a tapadó hideg sötétségből máris megint belézuhan
hogy sorozatos haldoklás jaja zúzza az alvadt levegőt
amint a csont-fagyott gallyak élesen megsuhintják
s a madarak alázkodása a ház körül nem természetes
valami tudja hogy a hó nemcsak fehér nemcsak puha
nemcsak takaró nemcsak játékeszköz hanem
lucskos is páncél-rideg is farkas-uszító út-rekesztő
ember-fagyasztó valami tudja hogy itt belül
éber védekezés folyik mely ha kicsit is föllazulna
baj lehetne könnyen valami tudja hogy
a békességes idill ellenére
a részvét éppen úgy helyénvaló mint a szorongás.

FÁK A TÉLBEN

A sompolygó fagyok között
a ködbolyhos nappalok-éjek
rettenetében mi hasznatok abból
hogyan rátok gondolok?

Jóságom reklámja csupán
érzelmes panteizmus
Nektek mégis le kell csavarnotok
lámpáitokat alig-pislogóra

el kell mégis búcsúznatok
pár gallyatoktól ágaktól
el kell azért esetleg
az egész kertetől és örökre

Mert míg én cifrán szervezett
tárgyak védelmében a rémet
inkább tudom csak mintsem érzem
s kíváncsiságom szítja inkább

ti addig gyalázat az ősi
egyoldalú csatát
vívjátok magatokra hagyva
Szégyellek kimenni közétek

kik nem nézhettek máshogyan rám
csak mint a kórház
nehéz betegek az ágyaik közt
részvétellel mozgó egészségesekre.

FENYŐFA

Fenyőfácska fenyőfácska
gyöngye ágaid csoda hogy kibírják

Gyöngye ágaid évente szürkülnek
gyöngye ágaid évente szegényednek
díszei ócskulnak
cukrai keserülnek

Gyöngye ágaid évente izgatóbbak
várost világot életet
életet örömet szerelmet
bánatot hordanak
több mint ötven rétegben

Lám hull a hó
kölyök-tenyényi pelyhek ringanak le
több mint ötven karácsony
ötven tél élete
élete öröme szerelme
bánata rajtuk

s a csukott ablakon át
fenyőfácska fenyőfácska
ezek is gyöngé ágaid közé bújnak.

HÓ ALATT

Kalász Mártonnak

I

A város ferdéi és vízszintesei fehérek, csak a függőlegesek maradtak saját színükben. S még mindig ömlik a hó. Sűrűn, öklömnyi pelyhekben.

Szigetem szigorúan sziget: senkit sem engedek rá, hogy mindenki ráférjen.

II

Ilyenkor tanulnak pótolhatatlan-sokat a fák. Ezeken az éjszakákon. Örökké a pusztulás partszélein imbolyognak, s jószerencsájük óvja csak őket, nem akaratuk.

Hogyan nézek szemükbe majd tavasszal? Kibírom-e a szenvedés túlpróbáltjainak jogos fölényét?

III

De tán a pusztulás is él? S ez iszonyatos éjeken maga is fél a pusztulástól? S az élők önként táplálják az általános rettenetben, mely együttérzővé nevel?

IV

Alkonyatkor lobogó-vörös volt az ég alj. Nem vérvörös, hanem lángvörös, tűzvörös. Aztán megtört a vörösség, később kialudt, s fekete lett a világ, fekete, fekete. Amilyen a legmélyebb pokol lehet, a valóban mindent, még a színeket is elnyelő.

V

Ám néhány napja már rövidebbek az éjszakák. Egy-egy kakaslépéssel csupán. A kakaslépések azonban nyílegyenes utat jelölnek csillagaikkal, s az út végről zöld és ibolyaszín sejlik a villogó fehér fölött.

TÉLVÉG

Suhognak a születendők
a küszöbön besuhogni
ha a kapuk kitárulnak
suhognak a könnyű-lengék
a merészek a tülekvők
besuhogni benn maradni

Aztán sors lesz valahányból

Kizuhannak kicsapódnak
előbb-utóbb kiszakadnak
ajjal-bajjal sírva-ríva
két nemlét közül a rosszba
a rosszabba kizuhannak

Pedig másképp is lehetne:
gyéresebb bölcső kevesebb sír.

MEG KELL ÉRKEZNIÉ

Föltámadunk megyek súgom a kertnek
(Engem az ész s a naptár megneveltek)
Föltámadunk a csappanó erő
csak bírja ki míg zúzos az idő

Meghallanak? A fű jégcsipte sárga
csontként zörög a körte görbe ága
A rügybogok ők még talán -
Akárhogyan de nem fogom be szám

Majd nyáron is mondom a kajszifának
rejts el midőn e padra hull a fáradt
hol fény meg árny foltoz tele
a békesség különleges jele

Hogy kívül is a kakofon zivajban
még észlelik a csöndet állni rajtam
és észlelik hogy a hajam
növényillattal rakva van

Majd nyáron is mondom a verebeknek
zajongjatok és a szegélyköveknek
majd nyáron is hallgassatok
páros példát mutassatok

Makacs gyomok veletek hadakozni
alvó lárvák kelletek sokasodni
s aminek itt az élethez köze
nagy útvjáról meg kell érkeznie

Föltámadunk járok búgom s ígérem
hívó gazda a februári télben
mikorra már alig-alig lehet
elhitetni a bízó híreket

PERJEFŰ

A perjefű e pár tenyérsi
helyen most 70 tavaszán
nagyon fontos nagyon fontos dolog
itt és most ő az életért felel

Megtörténhetne hogy maga maradna
csillag-tűz-ég zuhanások után
aszályok görcsei után
 kozmikus borzalmak után

A kert gazdáját a rémlátomások
a világ gazdájává nevelik
a garázda élősdiség
egyszer talán még áldás is lehet:

vereségből kimentett lobogó
törvények őrzője példázata
az egyetemes pusztulás
inségében rossz emlékezetében.

EGY SZAMÓCATÓ TAVASSZAL

Túlélünk senki sem segített a magunk erejéből
mi egyformák és nem egyformák s mind egyformák a rettegésben
Az ember sok-sok napon át felénk se nézett
egyformák és nem egyformák csak mi biztattuk egymást
mikor a jég-égről a jég-csillagok jég-tűi
szurkáltak irgalmatlanul mikor jég-szél siklott felettünk
s mi botcsinálta hősök túrtuk földhöz lapulva
Nekünk egyformáknak s nem egyformáknak milyen jó volt
hogy közösen viselhettük a szenvedést ha végigrángott
nyúzott szárainkon hajszálgyökereink hegyéig:
a közös jajjal a közös kín tengerébe ömlött
s ott megkönnyült külön gyötrettetésünk

S lám most hogy túl vagyunk a szörnyiségeken
s bársony az ég a csillagok gyémántkövek sugaraik
árvalányhaj-bolyhok s a szél zsongó izgalmatokat
szít bennünk most hogy már mesélnénk
és emlékeznénk megnyugodva:
most jön az ember
éles vassal közénk vág kifordítja félredobja

a másformájukat semmirekellő gaznak nevezi őket
tűzrevalónak

Pedig ők velünk voltak az éjek éjein
mikor az ember ránk se hederített

Nem értjük nem értjük nem értjük.

GYÜMÖLCSFA

Kedvedre ágat se hajthatsz
nem virágozhatsz teremhetsz
kerti szolga gyümölcsfa

Ha kimerültél
vagy pihenni próbálsz
nem élsz sokáig

Ahogy az öregasszonyt
téged is
iparkodnak kihagyni

Látható a szél:
hózápor a kerten
szédítő márciusi forgatag

Még ezt is ezt is
el kell viselned
a megítéltetés előtt

mikor a gazda
végigjárja rendre
földhözragadt cselédeit

hogyan megjelölje
melyik tövére
vettessék a fejsze.

EZ A HÓNAP

Ez a hónap ez már
több ez márciusnál:
nemcsak rügyfakasztó
nemcsak földlyukasztó
nemcsak kelesztő
ez már ugyan növesztő

Tör-szelekből szellők
torsból szép fűvellők
kóc-foltokból árnyak
lettek nőttek állnak:
alig fölébredt
nyújtózik lám az élet

Rejtelmek borongnak
szorgalmak forognak
műhelyek duhognak
vigságok suhognak
mint a mesében
a teremtés hevében

Ez a hónap ez már
több ez márciusnál:
együtt öccse bátyja
párja folytatása
fa és virágzás
együtt nyelv és kiáltás.

CSODA

Csoda hogy nem tévesztik el
hogy egyik sem téveszti el

Pedig csak néhány négyszögöl
pedig a föld is ugyanaz
a nap a szél a levegő
és az eső is ugyanaz

de ők mégsem tévesztik el
csinálja rendületlenül
a maga dolgát mindahány:
széles karéjos fogazott
fűrészszes szabdalt levelét
fészkes pillangós ajakos
virágát s hozza konokul
termését ilyent vagy olyant
a magáét mindig csak azt
és nem téveszti soha el.

A TÓ VIHAR UTÁN

Késő van este van
inkább csak érezem
a tó lány női testét:
illata rámöml
orromba vág megüt
elkábít és fölizgat
hallom verőerét
szívét a sürgeteg
organizmus megannyi
apró nagy még nagyobb
csöndjét neszét zaját

hullámozó női test
szeretkezés után
lassacskán higgad el csak
olykor még megremeg
mozdít kicsit magán
hallom neszét zaját
olykor még nyög motyog
sóhajt enyhén sikongat
párázó női test
eleven tűzparázs
ráhajlik boldogan
a hús növényi ég.

MADÁRHANGOK

A madárhangok más-más lyukakat
vágna a csönd falába
más-más díszeket cifraságokat
aggatna a csönd falára
más-más képeket arcokat
rajzolna a csönd falára

A madárhangok más-más ízeket
öntenek szét a számba
más-más lobogást lázat remegést
indítanak húsomban
más-más textúrát felszínt tapadást
idéznek ujjbegyemre

A madárhangok egybeszövődnek
összefonódnak
hol szépen hol gubancosan
föl-alá suhannak kerengenek
kapukat nyitogatnak csukogatnak
oltják gyújtják a nap ragyogását
óvnak a világi zajok
s kissé a belsők ellen is

És estefelé ha elülnek
a némaság
kongani kezd
s a póre védtelen
földre hatalmasan bezúdul
az úr iszonyata.

TÚLTERMŐ GYÜMÖLCSFA

Ág ághegy bomladozó
rügy kéreg romladozó
gyümölcs már célja ellen
szelid-kegyetlen

Nem tud magára
vigyázni az árva
roppan recseg törik
a saját kezével ölik

Aminek gyökere
annak rendelt a helye
szárad aszalódik
élni szabódik

vagy legalább
a föld felett hagyja magát
hagyja odaadja
hevét tagadja

s a föld alatt
ott gyűjt hadakat
hogyan a vészen túlhan
győzzön mi alul van.

A jelen örömei

IDŐ-INFLÁCIÓ

Ijesztő, ahogy tizedekben
számolom az időt,
s mind gyakrabban rájár a nyelvem:
„Húsz, harminc, sőt, ég ura, negyven,
már negyven évvel ezelőtt...”

Idő-infláció: nagyobbak
lettek a címletek,
az éveknek is, nemcsak a napoknak
értéke megkisebbedett,
s a forgalomból lassacskán kikopnak.

Majd még tovább és még tovább,
majd végül egész életem
aprópénz lesz, lyukas peták,
s csörgeti, kölykös vagyonát,
bő markában a végtelen.

ELŐTTE

Lassan fordul a nap de fordul
sugaraí lám máshogy érnek:
kongó fény kongó űr s azon túl
sóvárgó-csukló-gyöngye ének

Mindenki kész hogy megjelenjék
szerepét nem-hibázva tudja
ha majd a sompolygó öregség
a támadás jelét megadja.

KEZDENEM KÉNE

Palimpszeszt-életem
rég szövegeit betűzgetem

Hány réteg egymás tetején!
S javultak-e romlottak-e?

Az első szivárvány-betűk
teljessége sohase többet

A későbbi bíbor-betűk
lobogása sohase többet

Utánuk növvő csonkaság
növvő fakóság összevissza

Pedig kezdenem kéne már
írni amit hagyni szeretnék
ami végképp megmagyarázná
mivégre voltam itt a földön
amiből erős példa lenne
a vonzódásra borzadásra
tisztá lenne hiánytalan
dúlón és gyöngéden sugárzó

Hordozná s végképp eltakarná
a régi szövegek nyomát.

KELLETTLENÜL

Lassan készülnöm kellene
emlékművem faragnom,
ám erősebb a gyöngesség
vackaimnál maradnom.

Hát legyen úgy, ahogy lehet!
Ha magamtól megóvnak,
beválok tán valamilyen
talapzatra-valónak.

Ha meg nem, hadd temessenek
mint szokványos családfőt:
volt-nincs, Isten legyen vele,
itt hagy három leányt, nőt.

EGYETÉRTVE

Füstölt szalonna déli szél
vírusok infravörös sugarak
gépkocsi-zaj vers női mell
pelyhes békék vas háborúk
és mennyi még és mennyi minden
dolgozik szépen
egyetértve
hogyan nőjek érjek
s véget érjek.

ÉLET

Nap volt? Csak néhány óra:
alkony a virradóra,
nyugvás a fölkelésre,
evés az éhezésre
és szó és szó a szóra.

Számot vetsz? Mi se könnyebb:
nem nyomsz a latba többet,
s ez így megy mindhalálíg.
A szín fonákra válik,
s benned férgek nyüzsögnek.

TÉTOVA NEKROLÓGOK

Majd szólnak hogyha meghallják a hírt:

„Melyik is volt? Az a kicsiny zömök
ember ki többnyire magába járt
s tavasztól őszig mintha valamit
titkolna úgy hordta vállára vetve
kabátját? Erre emlékszem meg arra
milyen sötéten csillogott szeme”

„Én egyszer beszéltem vele azazhogy
beszéltem volna de *nem és igen*
csak ennyit mondott”

„Én ellenkezőleg
szóhoz se bírtam jutni amikor
ő is jelen volt”

„Szerette a nőket
azt gondolom tavaly vagy azelőtt
a nyáron szinte levetkőztetett
úgy megnézett az utcán”

„Én a játszó-
téren lettem figyelmes rá megállt
bámulta a komoly csöppségeket
arcán öröm sugárzott szinte vártam
hogy közéjük térdel”

„Szegény bizony
élhetett volna még - - ”

ENDYMION

Kibújik az éjszakából
dér-árnyék-por még a bőrén
Vas-éj fém-szín-tompa fátyol
a derengés delelőjén

Rég nem jártam erre rég nem
Mállik dől a házak alja
őszí grundok négyszögében
őszí szél a gazt kavarja

Fönn a hold belőle éles
tisztá szem néz nem is egy szem
aki nincs most mint föléled
aki látott hajdan egyszer

s most kutatja mit talál még
mi maradt meg a kölyökből
Monstrummá növeszt az árnyék
sompolygó köd hömpölyög föl.

ÖNÉLETRAJZI VÁZLAT

A gyermek álma
nyílként égbe-villant
göcsört nélküli tiszta ív
a végpontok között

Az ifjú tengerszembe hullt magába
ujjbegyein a kozmosz ült
a mozdulatot csak a szándék
lódította vagy zabolázta

Gubanc gubanc gubanc
sár kóc hínár bogáncs

Az út magához: őszi harcterek
drótakadályos terepe
vad ősbozót
limányos parti táj

Az út másokhoz máshová: a horgas
lég jégszálaiból
kúszálódott
háló-falak

Csak néz
izzó nosztalgiák szemében
izzó zavar.

VADGALAMBOK

Megölték megölték megölték

Vadgalamb-hang-híd régi nyarakba
mikor még szinte senkit meg nem öltek

Megölték megölték megölték

Ártatlan madarének-magyarázat

Hű jószág tetszetős legenda-állat
a hús falak közt örömet
elhallgattam a forró délutánokon
mikor a fellocsolt verandakő
s a téglajárda be-belökte olykor
a párolgó víz jószágát

Csak holnap volt
csak holnapután volt és azután

Megölték megölték megölték

Apám anyám bátyáim ismerős
és ismeretlen élők serege
ó félországnyi áldozat!

Ha nékem kéne valamennyiről
elmondanom hogy megölték megölték
nem végeznék soha
Segítsenek a vadgalambok

De szavukat ne herélje ki jámbor
szépítő szándék legyen nyílt beszéd
végtelen gyászjelentés végtelen
konok megszállott sirató
hisz lassan ez lesz „jónapot”-om is:
megölték megölték megölték - -

HELYET KERES

A szomszéd grundokon gyerekzsivaj
Csapong és változik ahogy a játék
Honnan való? Nem innen szállt-e föl
innen a szomszédból a Vilmos utca
tájáról több mint negyven éve? Fölszállt
elszéledt nem hallottam

Most az ősz
egybeűzte helyet keres a télre
s mert felőlem fészek-meleget érez
itt kérezkedik s kelleti magát.

EGY FALUSI ÁLLATORVOS HALÁLHÍRÉRE

A nappalok s az éjszakák
fejet-hajlító útjain soha
magasabb ég

Olykor a szesz
röptette csillagokba máskor
riadt állatszemek nyitottak új
világot álmai elé

Meghalt régóta nem láttam hogyan
s honnan lépett ki arról sem tudok
s miként tették a földbe

De
megszólal bennem a Duna
a fűzfák fénye-árnya csorduló
gyerekkorunk ifjúságunk a parti
hatalmas játékok a suttogó
lányos esték boros üdvözlések
nyarak karácsonyok hevek havak
gyerekkorunk ifjúságunk kiválik
belőlem vele megy vele
temetkezik el amputált
testrész idegen sírba

S e nem-várt csonkulás
fájó zenebonája
az én kései ünnepélyes
búcsúm hiszen lehet
hogyan volt betegek közömbösen
harapták a fűvet mikor
arra vitték vagy dühösen
megugatták a furcsa menetet.

IDŐJÁTÉK

Egy néni szokott itt kinézni
ezen az ablakon ahol most
egy kislány játszik rongybabával

Hetven év vissza: az a néni
az játszik itt a rongybabával
hetven előre: ez a kislány
ez néz a nyitott ablakon ki.

HA MEGSZÓLALNA

Ezer vagy millió év szólalna meg ma itt
ha megszólalna a perc

tompán alkonyodik
novembervég akár egyetlenegy
hangot nyögne ki szürkét rövidet:
világűr-mélyi zene zengne
jég-sivatag-páncél recsegne
ős-tenger habja zúgna-verne
dinoszaurusz rikogna benne
húsba csusszanó kés neszelve
menekvő ölelés lihegne
anyóka-mesehang remegne
kölyök-vidámság énekelne
bölcesség lenne ige lenne

ha megszólalna a perc ha megszólalna ma itt
November vége ős van agg ős alkonyodik.

BENNEM

Jön? marad? elmegy? az enyém?
nem az enyém? láng? dermedés?
Zárt és nyitott tenyér szív porbaomló
s növvő falak: ez az egész

Megszemlélem tulajdonom
semmim sincs vagy tán mint a nap
s a szél csak úgy Gazdag vagyok
sose szegényebb gazdagabb

Megszemlélem tulajdonom
ha másul lélegzik csupán
sose több sose kevesebb
forgandó látomány:

a nyitott és zárt szív tenyér
az omló és növvő falak
bennem nyílnak zárulnak és
nőnek és omlanak.

KIDERÜL EGYSZER

A szekrényeket őket is ellepi
s a plafonig ér

körülöttem három lányom az öröm
a plafonig ér

Majd üres rideg köveken
botorgok egyszer
az öröm állhatatlan élheterlen
lesz bennem egyszer
mulandó múló halandó vagyok
kiderül egyszer.

ÚJ HÁZAK

Kinézek: mozog olajosan-simán az óriás
építődaru rakogatja góliát
mozdulatokkal a földémlapokat falakat
emeli a harcsaszájú beton-tartályokat
Egy-egy fordulatanál kicsit meg is riadok:
mintha becentrifugálna szobámba a vashorog
Nő a ház nőnek a házak nőnek oly szervezett
pontossággal hogy a látvány szinte élvezet
báméskodom elégedetten percekig sőt tízpercekig
hegesztőpisztoly-villogások hörrenő gépkocsik
integető kezek külön erejű-hangsúlyú szavak
laza szertartás melyből kő-csodák bomlanak
A bűvöletben már-már azt is elfelejtem mi fenyeget
hogy veszik el tőlem a várost veszik a fél eget.

ÜRESSÉ TÖLTI

Ilyenkor így alkony felé
túl a hajnal vad robbanásán
túl a nyilalló délelőtt
növekedési kínjain
a terpedt zsíros delelő
gyilkos és boldog csömörén
túl a megfontolt délután
buzgalmas igyekezetén
hogy már emlékké változik
mert hirtelen minden megáll
a csonka nap története:
ilyenkor az ember leül
tétlen kezét ölébe ejti
nem látja még de érzi már
festik a roppant kárpitot
hogy nemsokára feketén
fölcúsztassák a horizontra

Ám addig is kívül kerül
a szél-időn a láng-időn
s az elárvult fakóra vált
tetőkből fákból házfalakból
az ég vak szemgödreiből
a se-itt se-ott levegőből
a semmiből a semmiből
kibuggyan széttöcsál a semmi
átdől a csukott ablakon
át a falon az ember bőrén
s üressé tölti csordulásig.

MI JÖHET MÉG?

A jó harmónia
testem és nem-testem között
lelkem és nem-lelkem között:
éhségre könnyű jóllakás
szomjúságra elég ital
fáradtságra mély pihenés
kérdésre pontos felelet
a kitáruló szembe új
látások egyre bőkezűbb
osztogatás hogy a halál
ne kapjon semmit a halál
vagy üres zsákot csak amit
bosszúsan lódít sírba majd
mert belőle mind elfogyott
mert belőle mind megszökött
ami az élet kincse volt
hogy itt maradjon és tovább
táplálja a termő-szülőt:
az életet az életet.

NYUGTALANÍT

Célzó és találó helyett
cél és találat
Felőlem helyett
felém fordult irány-jelek
Ki idegen vendéglátókra néztem
idegenek vendéglátója lettem
Sorsjáték kegyence jövőm
Mije marad mit nyer veszít?

Nyugtalanít e nyugalom
türelmetlenségem növekszik
Úgy hozza csak a sírt is egy nap?
Inkább én gázoljak felé
jobb a kinyílt kéz mint a fölfeszített.

LEGALÁBB AZT

Angyalok kellenek?
De kardosak!
A sziklatömb a csúcs előtről visszadőlt
Korcs Sziszüphosz hát ennyire futotta?
Angyalok kellenek angyalok kardosak
Hogy a hajnal-páva-farkat
hogy az asszony-csípő-máglyát
hogy a gyermekszem-virágot
azt legalább ne lucsokban
tisztán lássam legalább azt
Lássam lássam legalább azt
Ne a véres-nyakú álmot.

KARÁCSONY ELŐTT

Lám lám a téli föld
facies Hippokraticája
A Jakabhegy felől
szél zúdul amit ér cibálja
Elbújhatok négy fal között melegben
hol dongó kályhák lángja lebben
vagy ki is léphetek
és tapasztalhatom
a tű-körmű hideg
ujjait hátamon
Számolom
négy nap még karácsony
Számolom
s dideregni kezd a szó a számon
Az emlékezés emlékké teszi
az eljövendőt
hogy tépték meg az idő kései
a jövő ilyenkor merengőt

Ki tavaly a fenyő tövében
most holtan holt anyja ölében
tűz soha többé a szívében
szív se beroskadt kebelében
És még hányan s hányféleképpen! - -

Számolom
négy nap még karácsony
Ne most történjék számadásom!

Elég elég nekem ma már a
tél-nyúzta föld
facies Hippokraticája
s a Jakabhegy felől
üvöltő szél vad árapálya.

MILYEN AZ

Déltájban halálhíre este
néhány-napos film róla a
TV-híradóban amint
vendégeket fogad tárgyal kezét ráz

Nézem az arcát nézem a szemét
mozdulatait: meglátom-e a
már-bezárulni-készülő kört
a pusztulás pókhálóját előtte
amibe nemsokára elakad
a derék láb kar végleges
kinyújtózásra-indulását
Milyen az nézem milyen az
aki szavai seregéhez
az utóhadat szervezi

Aztán tükröt veszek elő.

A HÚS, A GYÖNGÜLŐ

Lelkeink zúzos az idő
s a test már lassan elveszti hatalmát

Lelkeink csak képzelt országokat
tudunk találni menedékül

Kabátom tárva-nyitva
jégszél cibálja jégeső

A magunk ügye lett
nincs végzetesebb páros ügy

Jönnek a kéregetők banditák
emberevők s még a kutyák is

Szegények kevesek leszünk
s végül nem leszünk lelkeink

Lelkeink testen-onnani
meleget biztonságot
anyaöl-meleg folyamok
forrásvidékét lelkeink
ezt éhezi immár a test is

Csattog a jégeső a jégszél
a hús a gyöngülő
még röptet még leránt kiköt
ahogy éppen szüksége van rá

de lelkeink ó lelkeink
ó jöjjön el a ti országotok!

A JELEN ÖRÖMEI

Kongó idő: egyetlen álmos
ásítás eltörött cserép
sivatag-táj kulissza-város
légben forgó kocsikerék

egyetlen ásítás amelybe
cél hit minden beléveszik
se békéje se gerjedelme
csak tátog tátog űrt eszik

- Majd a napok megrövidülnek
egymáshoz közelebb kerülnek
számolhatóvá kevesülnek
mint mélybe súlyos kő repülnek -

S e percek némasága akkor
hömpölygő csupazene lesz
e szürke és amorf burokból
szivárvány kél tündökletes

csodatár lesz e pléh-üresség
egy-ámulat minden zuga
kíváncos tökéletesség
szorongató nosztalgia

S jönnék kapkodnám lelkesedve
jönnék habzsolná szám kezem
ami zuhogna most ölembe
de nem kell észre sem veszem.

OKKAL INKÁBB

Oly engedelmesen sorakoznak a kellé-
kek („Az elmúló világ csak pusztá jelkép”)
Nagy színház rendezője a raktárban szu-
vén hatalommal De hát mire mire
mire futja? Akármire a végén semmi vagy
majdnem az

Okkal inkább mint céllal akkor is
Mert jó: előfordul hogy akad egy-
néhány akinek használ de az ember
inkább magán könnyít vele

Egyébként
mitse oldottam meg mitse nevez-
tem meg raktam helyére mitse
A kicsi öntudat is alighanem túlmé-
tezett pedig a nagydobot is meg-meg-
verik és verték néhanap éppen úgy
mintha... Ez persze társadalmi beideg-
ződés akár a gratuláció házasság-
kötéskor vagy halálesetkor a rész-
vétnyilvánítás

Megteszem meg a dolgom
de a mindjobban kezemre játszó
világ hiába csábít mutatós
mutatványokra

Okkal inkább: zavarok
égő gócok kiüzetés vacogás azonban
lehet hogy így is akad egynéhány
akinek használ.

JÓ MUNKA

Ha egy szót egy kézmozdulást
egy pillantást akármily apróságot
a szél útját a lomb közt egy levél
kerengő hullását a szeretők
mély sóhajtását ölelés után
a szakadó papír zaját a nap
fényváltozását felhővonuláskor
meztelen lábujjak között a por
fölbuffanását

ha csak azt lesed ki
s úgy mondod el
hogy attól fogva már mindenkié:
jó munka volt.

CSAK AZT NEM

Aki dudás akar lenni,

Dudás lenni nem akartam,
éltem volna nyugalomban.
Most is inkább, hogyha tudnám,
a dudámat elhajítanám.

pokolra kell annak menni,

Bizony mentem én pokolra,
hol békésen, hol morogva,
vagy ha már végképp rühelltem,
a pokol szállott meg engem.

*ott kell annak megtanulni,
hogyan kell a dudát fújni.*

Pokol bennem, én pokolban,
közben ezt, azt megtanultam,
Várni, tűrni hinni, félni,
boldog lenni, sírni: élni,

csak azt nem, a dudát fújni,
azt nem tudtam megtanulni,
azt tanulni kell még váltig,
azt egészen a halálig.

MEDDIG

Meddig megy még?

Szakad a tető törnek az ablakok
éles világosság esik a házba jár a szél
gyötrő világosság s nincs dajka-éjszaka a szem
teremti legföljebb nem az csukja le a szemet
jár a szél ki tudja milyen hónap szele valamelyik
őszie télié lehet: csípős nyugtalan rosszkedélyű

Meddig megy még? Meddig lesz elég erős
az emlék a szokás a képzelet
a védekező-makacs önzés
meddig őrzik a bolyhos zugokat
a hit s a fészek zugait melyekben a szó
meg tud születni s meg tud tollasodni?

Szakad a tető törnek az ablakok
Sokat fogyaszt magából a lélek
hogyan pótolja a pusztulót

Mi jut s meddig a szép fölöslegekre?

MÚZSÁTLANUL

Tavaszi fáradtság, hozzá kevés
megfázás, bódult elme, s íme, kész
az alkotói impotencia.

A lélek, a dicső gubbad, vacog,
ázott verébből, olykor fölcsipog
belőle pár nyiszlett klapancia.

ELALVÁSIG

Ma színt játszottam hetvenhét-szer,
most keresgetem magam össze.

*

Terveztük ezt azt.
Lesz-e rá időm?

*

Néhány rohanó autó
ma ismét megkísértett.

*

Félek a verstől: ezer ürügyet
találok, hogy ne kelljen írnom.

*

Időzár: előre futottak
gondolataim, fulladozni kezdtem.

*

Kislányomnak olyasmit magyaráztam,
amit nem értettem magam se.

*

Társasjáték: itt az ősz: belepusztul
seregnyi élő.
Majd tavasz lesz, abba viszont
a pusztulás pusztul bele.

*

Lassan-lassan mindent megtudok,
csak magamról többet nem tudok.

KÉTSOROSOK

Ha az isten hivatalnokot ad,
ad hozzá hivatalt is.

Mekkora nagy szerelem, haj! mekkora nagy szere...
(Vagy csak tán a here?)

Ahogy az istenek kihalnak,
úgy lesz mind több a pap.

Más egek

RÓMAI JEGYZETEK

Weöres Sándornak

A NÉP

A lapos-téglás óriás-falak árnyékában mégis az alkotók
gyermekai a pappagallók éppúgy akár a mini-mini szoknyás
lányok vagy a tisztas arcú kopottas köpenyű
konflis-kocsisok akik a tulajdonos gögijével arcukon
magyarázzák a pénzes jöttmenteknek kincseiket
mégis az alkotók gyermekei a Giordano Bruno szobra körül
a Campo de' Fiorin esténként összeverődő
proli-asszonyok kölykeik hadával
akik a délelőtti árusok pultjai helyén
labdáznak körbetáncolnak cicáznak s mindenekfölött
zajonganak zajonganak meggyőződéssel lelkesen
mégis az alkotók gyermeke az a gyér hajú anyó kinek
arcát nem láttam úgy előredőlt a Piazza Navona
egyik márványpadján sütkérezett a reggeli nap szelid melegében
gyermekai a Tiberis-part leomlott kőfalát rakó
kőművesek a szikrázó fehér ruhás
rendőrök a szenátus kapuját őrző nagy darab
férfi s az a násznép amely ma délután
a Santa Francesca Romana előtt
várta a mennyasszonyt izzadva díszes feketében
ezek mind gyermekai a fórumok és a termák alkotóinak
s ama szó szerint világraszóló birodalom
megteremtőinek akiknek korábbi gyermekai is
csínáltak egy s mást még hozzá nem is
keveset máig ér hát a fonal szakadás nélkül göbtelen
természetes tehát a folytatás természetes hogy még az átkozott
gépkocsik is domesztikáltan közlekednek a sikátorok
hús árokmélyein természetes hogy az orrcsípő vizeletszag is
familiárisan épp ideillik mert itt a műemlék nem ünnep
nem herélt látványosság hanem köznapi élő tárgy minek
tövébe hogyha kell oda lehet vizelni is.

KÉT MÚZEUM

A Capitoliumot két múzeum szegélyezi
Az egyik a Museo dei Conservatori
Nagy öröömre húsz év után is hamar megtaláltam
a Táncoló menádot ezt az időszámításunk előtti
5. századból való domborművet: egy csodálatos
kigyózó-redőző fátyol-ruhában
táncoló nőalak a jobb kezében

rövid kard míg a balban egy felébe
 hasított állattest A látomás káprázatos
 csak a fényképező szem rögzítő figyelme
 a fantázia roppant ereje tudhatta ezt
 s a mesterség tökélye
 Itt láttam még a Polihümniát
 a múzsa szobrát szó sincs róla hogy
 a művész valami emberfelettit
 akart volna formálni benne úgy volt
 múzsa ahogy múzsa volt Laura
 Beatrice Léda vagy Flóra éppen
 Egy bájos inkább csitri lány bizonyára a kikötő
 párkányára könyököl összehúzza nyaka körül
 kendőjét nyilván hűvös van így estefelé
 s nézi a messzeséget nézi a vizet
 vár valakit tán azt is tudja kit
 vagy csak úgy valakit mert mindenik lány
 vár valakit
 A másik múzeum a Museo Capitolio kicsit szegényebb
 főkincsei a római portré-szobrok
 a Haldokló gallus és a közismert
 Capitoliumi Vénusz ennek egy külön
 kis körszoba jutott ide tilos bemenni
 s ilyenformán nem járható körül
 Viszont a rendezés kiváló ötlete
 (vagy véletlen?) hogy szemben e szoborral
 egy sírszobor roskatag öregasszony
 megtörten ül tekintetét Vénuszra szegzi
 mindenén túli nézéssel amaz meg
 elfordul mintha nem bírná a csendes
 egyszerű szöveget amiket a kő-szem
 s a kő-száj suttog: „Te is ide jutsz majd!”

BESZÉLGETÉS A KÖLTÉSZETRŐL

D. Z. ifjú olasz költő alig múlt még húszesztendős de a
 versírást abbahagyja erről beszélt nekem
 hosszasan nagy meggyőződéssel meggyőzni vágyva szinte
 engem is hogy többé ne írjak én se mert úgymond a verset
 kevesen olvassák hatása ilyenformán alig lehet
 márpedig az írónak az irodalomnak hatnia kell nélküle semmi
 értelme

Én nem mondtam ellent csodaszép nyári délelőtt
 volt a Pinción egy vendéglő kertjében ültünk
 sör mellett a harmadik asztalnál szerelmesek
 nézték egymást szorongatták egymás kezét csak néha szóltak
 az út szélén öregember egy padon újságját letette
 a levegőbe bámult unokája (nyilván az volt) egy apró
 pléhvödörbe

kavicsot rakott dundi kis kölyök
a lombok rácsán áthullott a napfény
D. Z. az olasz- és világ-
politikát taglalta fejtegette
Igaza van igaza mondogattam
bólogattam is hozzá

közben arra gondoltam jó fontos nagyon
hatni fontosak a cselekvők
fontos célt és utat mutatni nékik
de élnek itt és másutt olyanok is mint ez a két szerelmes
mint ez a vén s mint ez a gyermek
akik a csöndet szeretnék meghallani
a levegőt látni a játék
komolyságát megtanulni akik
a sárga kavicson s a zöld gyepen
ingó napfény-foltocskákra kíváncsiak.

A LOUVRE SZOBRAI

A KÖLTŐ FEJE ÉS A MILÓI VÉNUSZ

Csapzott haj vaskos árkok a homlokon e fejet
látszik megzúzta a gond e gyönyörű fejet
melynek gyűröttségeiből ahogy
a nap a szellem szépsége kiragyog

Szép csodaszép külön a dúlt száj külön
a dúlt áll orr arc a fül és a fülön
a fürt-csomók szép ez a poklokon
átvonszolt testrészt ó szép nagyon

Mint szép ugyancsak csodaszép
az a meztelen-szikrázó nőalak odébb
az a varázs melyet
csak a maga belső törvénye nevelt
csak a maga belső törvénye faragott
mint lábat csípőt mellet nyak-hajlatot
sőt lelket is hiszen valahogyan
a sugaras porcikákban az éppúgy benne van

És könnyedén és nehezen
egymásba vág ring s elpihen
a bársony hajnal a sajgó sok-öblű éjszaka
a szépség két ábrázata.

NUT ISTENNŐ

Egyiptomi koporsó-belső

Az istenasszony meztelen
rugós csoda-melle
pelyhes ágyéka-dombja
és párna-combjai
és forró karjai
a szürke kőbe karcolva fehéren
a sötét köre írva villogóan
a hús a rózsaszín a remegő
mozgás a remegő
élet példái lám
halottan tompán mereven

Jaj e combok ez ágyék
jaj e karok e mellek
jaj e villámvető bőr
jaj jaj
ekkora sex ekkora sex!

Csupán a csillagok
az ég boltját a háttér
végig beszóró
izzó virágfej-csillagok
tűz-permete
hűsít.

BANJA LUKA

A várost földrengés döntötte romba

A Dinári hegyek félelmetes
félelmetesen-zord s kápráztató
szerpentinjein völgyein hágóin át
öt-hatórás busz-út visz Mosztárból a zöld
Banja Lukába büszke és nagy-életű
város büszke mert kirepítő fészke volt
a hősi partizánharcoknak s büszke mert
úgy nőtt mint óriásgyermek előrenéz
és visszanez a rómaiakig
Vrbas = Urbs azaz város tehát
itt város állt már akkor is a táj
folyója erről kapta a nevét

Most szörnyeteg hír jött felőle nyers
földrengések rázták meg sebesültek
halottak és romok
szörnyeteg képek jöttek róla síró
nők gyermekek keserű és dacos
férfiak és romok romok

Ó város ó tavaszi vendéglátóm
ó liget-város mi történt veled?
ó izmos büszkeséged megvan-e?
ó mik várnák szemem a hegytetőről
Augusztincsics emlékműve mellől?
épen maradt-e a Hotel Palace
s a Kastélyban a szabadtéri színpad
hol soknyelvű költőbarátaimmal
sok nyelven verseket mondtunk a fényes
áprilisi napban vidám diák-
közönségnek és velük is mi lett?
s a kedves Fuaddal ki dolgaink
intézte (Fuad törökül szívet jelent)
s az ottani ifjú költőkkel és mi lett
a Ferhád pasa dzsámiját őrző öreg
igazhitűvel?

Gyöngé és kevés a szó
elküldöm mégis biztatlak: ne csüggedj
eddig nagy-életű és büszke város
tudom: „Si fractus illabatur orbis...”
s tudom: „Et alios ventos videbas...”
s tudod te is (visszahangzik messziről)
s tudom tudod liget-város: virulsz még!

1969. október 27.

BALATONI NÉHÁNYSOROSOK

1 (A TÓHOZ TŰRELMETLENÜL)

Nem bírunk egyedül maradni,
pedig már fojtanak
a kikíváncozó szavak,
a megszületni vágyó mozdulások,
mocorgó vallomások.
Egyedül kéne már maradni,
nem csak így egymásra meredni
sétányok, kikötők,
emberi zaj-verők:
az idetolakvó világ
sokféle rácsain át.

2 (ESTE)

Úgy tele van ez a nagy nyári este,
úgy tele van giccsel (tömény csodával),
hogymint a fő-fő szépségeket, ezt se
lehet kibírni, csak iróniával.

3 (PARTI KÁRTYÁZÓ)

Veri a blattot, fűj, dörög, hevül,
s olykor mélyen megbotrározva hallja,
hogy az asszony - nyilván eszetlenül -
valamiféle Balatonba csalja.

4 (BEAT-ZENEKAR AZ IBOLYÁBAN)

Hát ezek a legények
nem ibolya-szerények!
Ország-világgal tudatják, hol a
kis Ibolya,
amit ezúttal hangja árul el,
nem illata.

5 (JAVASLAT)

Szigorú rendeletbe kéne adni,
hogy kinek mit van joga mutogatni.

6 (TÜCSKÖK)

Tücskök, tücskök, kik már örökre
a Szabó Lőrincéi vagytok,
lám, ő alásüllyedt a rögbe,
s ti változatlanul vigadtok.

7 (A NYARALÓ DÍCSÉRETE)

Otthon már húzkodják a földet
talpam alól;
nyugodni a fáradt ledőlhet
legalább itt valahol.

8 (SZORONGÁS)

Révfülöp,
lágypartjaid ölen ülök,
s fájások dúlnak, szédülök.
Hát persze: vénülök.
Megrémülök:
talán csak már nem útra készülök?

9 (EGY ÖREG VILLÁRA)

A kertbe a kertbe
a legvégébe a kertnek
a legvégén a házba

a legvégső szobába
becsukni ablakot ajtót
becsukni fület
becsukni szemet
s aludni aludni aludni
hosszút mélyet kanyargót

10 (MAGÁNY)

Csak néhány hír köt a világhoz,
s ezernyi semmi a magányhoz.

11 (KÖSZÖNET)

Áldassál, két hét,
hoztál nekem békét,
adtál tizennégy szép napot,
amit ötven hét nem adott.

12 (KÉT OTTHON)

Ha az embernek otthona kettő,
elképzeleli, hogy majd, ha ideje megjő,
egyikből a másikba futhat,
s ezzel talán menekülni tudhat.

13 (PADOK)

A móló mellett falvédő-liget:
 rózsák futóban és bokorban
s utak és mindenekfölött padok,
de biz' malackodásra nem valók,
 ha még csak ülnél is, löknek le zordan.

14 (SEX-HULLÁM)

E vad tájban nincs kimélet:
vadul dúl a nemi élet.

15 (ANTI-SEX)

Hergelem magam: úgy sincs rajta sok,
milyen is lenne talpig meztelen?
Hanem hiába, nem megy a dolog:
vetkőztetés helyett öltöztetem.

16 (HALAK)

Jönnék, - talán kíváncsiak
e másfajta világra.
Mi lenne, ha, míg fölragad
az űrbe vágyunk, mint halat
egy horog minket éppígy kihalászna.

17 (HIRDETMÉNY)

Magyar nóta szól a megafonban,
ízes női hang követi nyomban:
bikkfanyelven tudatja a kedves,
ki mit vét, ha olyat tesz, ilyet tesz.

18 (AMBÍCIÓ)

„Kislány a zongoránál...”
harsog minden alkonyórán:
egy buzgó polgár ambicionálja,
hogy a környéket megtanítsa rája.

19 (VISSZA A TERMÉSZETHEZ)

Oly tökéletes vadember lett,
hogy már-már szinte állat:
négykézláb mászik, hogyha túl begerjed,
és kettőn meg nem állhat.

Ez ám a szép nyár, mondhatom!
S ha véget ér a két hét,
visszajátszhatja maszek-alapon
a majom emberré-levését.

20 (FOHÁSZ)

Ó Füred,
ki itt fered
jószerű vagy bűdös vizedben,
részeltesd gyógyulásban, élvezetben!

ANABÁZIS
1972-1973

Várhatok jót

SZÜLEIMNÉL

Akármiképp van: jó dolog
hogy egy-gödörben csontotok
s elidegenedő korunkban
külön-porotok egybe-rokkan

A test nem él: nyilvánvaló
S a lélek? ez nem tudható
s hogy bármiféle kötelék
köztetek most is van-e még

Mégis szép álom-ihletőnek
mégis bizsergető előleg
hogy szétválaszthatatlanok

mik most éppen-csak-úgy-ahogy:
egyszer - már lábatlan-kezetlen -
lehetünk majd mi is mi ketten.

HA ÉLNÉTEK

Mit szólnátok ha élnétek
apám anyám szülőimék?
Ha élnétek nevelnétek
Bizony sokszor elkelne még

Apám apám minek tetted?
Mért nemzettel fölfalókat?
Kedvedre volt hogy szerettek -
Kedvedre hogy megcsalódtak?

Anyám anyám minek tetted?
Minek szültél gáncsolókat?
Kedvedre volt hogy szerettek -
Kedvedre hogy megcsalódtak?

Ha élnétek nevelnétek:
meg is tudnám kancsiságom
meg is tudnám hogy mivégett
vagyunk itt mi a világon

Meg is tudnám: sem ők se mi -
Ha termettek: alig kedvük
Nem értek rá választani
választott a sors helyettük

Apám anyám ha élnétek
kényes-fényes pipiskedés
pökésére nevelnétek
Emléketek hozzá kevés

Reng a talaj talpam alatt
Jól állok-e ha megállok?
Megtanulnom tudásokat
elkelne még a példátok

Apám anyám én még vagyok
de hogyha majd... az én hármam
hiányol-e akit hagyok
széles földön szűk magányban?

APÁM ELÉ

Megyek lassan
apám felé
jutok talán
apám elé

Tejút porát
ő szemembe
földét én sze-
mébe verve

Apa mondhat
enfiának
az életről
új csodákat

Tapos nyilván
jó előre
kényszerűen
az időbe

De a fiú?
Jaj ha hátra-
nézve nézni
kell apára!

Fordított rend
hogyan tudhatja
mit nem tudha-
tott meg apja.

TÜKÖRKÉP

Tedd arcom mellé arcod egyszerre így
egyszerre nézzünk a tükörbe páros
családi portré

Idill megható de kell
mert furfangos ítéletvégrehajtók
köröznek szűkülő körben köröttünk
Faust húsvéti sétáján a pudli
jó munkát végeznek előbb-utóbb
csak az ilyen fogások védenek kicsit
nem is minket e világ ritka örömét
az emlék kincsét arra hogy
valami annak rendje-módja szerint sikerült.

VÁRHATOK JÓT

Ó párna-szerelmed! Fejem beléfúrom: semmit se lássak.
Csak illata, csak melege, puhasága van a világnak.
S milyen elég! Unt-elegem hányszor lett már minden egyébből.
Puhaságától, illatától, várhatok jót csak melegétől.

Ő

Ihleteim ihletője!

Ha a kert ha az éj
szóra ha bírnak a sors görcsei harmóniái
az ember szokvány-dolgai: másod-sugallatok csupán
Ihleteim ihletője:

a kijáratoknál bejáratoknál
ő áll ajtón öltöztet a szükséges álruhába
tesz tolmács- és hallókészüléket fülemre
s áldja meg a kellő nyelvvvel a nyelvem
hogy mintha otthon forgódhassak mindenütt

S ha nem lenne? ha nem lesz már?
jaj rabságom jaj magán-zárkám ideje!
tótágast állnak körülöttem a hidak
ráccsá szerveződnek nem léphetek ki közülük.

HOGY AZ A KOCSI...

Ma nőnék akkorára
hogy közlekedési játék-
asztalnyivá zsugorodna
ez az országrész előttem

lenyúlhatnék kezemmel
meg-megtaszítva egy-egy
száguldozó brigantit
a bekötő- és keresztút-
torkolatokba dugva
ujjam megállíthatnám
a forgalmat (csodálnák
ahogy belésszaladnak
rugalmas ujjbegyembe)
el-elpöccintenék egy
nagyobb követ betemetnék
egy-egy goromba gödröt
a párát messzefújnám
a napot ha szembesütné
tenyeremmel takarnám
hogya az a kocsi szépen
hogya az a kocsi nyugodtan
hogya az a kocsi bátran
akadály nélkül jöhessen -
Vagy legjobb lenne egyből
fölkapni s hopp! idetenni.

REGGEL

Idegen lélek illat arc
ország világ és univerzum

S lelkemből nem lelkezhettek
szerelmetesebb magzatom

vagy magzatnál is közelebbi
leglényem visszhangja ha van
asztrál-testféle testem mellett

Az álom útján érkezett
széles úton széles kapun
virágok közt zöld ágakon
halleluja szele sodorta

Elég volt nézni csak elég volt
homlokom ráncolni elég volt
csak fölcsillantani szemem:
tudta a szót az odaillőt -

Hol lehet most?

Hó kavargog
földmaró gép hörög keményen.

KETTEN

... És elindítja a kezét
ő is indítja a kezét
és indítják a szájukat
a szemüket mindenüket
egymás iránt nem magukért
vagy nem egészen magukért
ahogy a nagy sors vagy a sok
ezerév adta tenniök
bűntelen mindig bűntelen - -

CSAK A KERESZTEN

A szerető s a szeretett
amikor izzó test a testen
a gyönyör bár lángot vetett
csak a kereszten a kereszten
Világraszóló talp alatt
holott egymást ölelni vélik
vinnyognak és jajonganak
a kénytelen kényadta kéjig.

ANABÁZIS

Éveket néhány percért!
De ti akikről szó van
nálam is gyámoltalanabbul - -
A ki- és bejárat kapuja nem növekedett
Akkor inkább én
s úgy hogy statisztáknak se kelletek
Ha sikerül hírt hoznom nem leszek irigy
Három csöppség néz felém mosolyogva
fényképek börtönszigeteiről
Igyekeztem az utat karbantartani
Várjatok
nem várok sokáig
csak várjatok és gondosan füleljetek
mikor csap ki szájamból és szívemből
a pusztító anabázis után
a győzelmes
thalassa!

LÁNYAIMHOZ

Kártyáimba láhattok most már persze
ha voltak kártyáim egyáltalán
mind többet leshettek ki rólam
ha be-belestek magatokba
az istennek rég nyugdíjba kellett mennie
lassan a nem-tucat embernek is
marad aki akár ti akinek
nincsenek külön rugói csavarjai
ne diadalmaskodjatok azért fölöttem
s ne is dühítsen rám a kiábrándulás
viszonyunk mindenképp megváltozott
a terhekből is jobban kell vállalnótok
ne diadalmaskodjatok fölöttem
a ti erőtok épp ilyen esendő
ne is dühítsen rám a kiábrándulás
értetek volt a hókusz-pókusz
csak legföljebb nem tudtam abbahagyni
a józanságon győzött a sajnálkozás
kivártam hogy az idő csapja le
délibábot pingáló ujjaim

JÓ LENNE LASSAN

Jaj kicsi nyájam
jaj kicsi nyájam
ki tudja meddig
lehet maradnom
jó lenne lassan
megállapodnunk
valami jelben
s valami helyben
hogy majd a nyüzsgő
tömegbe veszve
a végtelen tér
redői közt is
megleljük egymást
én gyöngé nyájam
hogy össze tudjunk
örökre bújni
a túli fagyban
ahogy tanultuk
a földön egykor.

Válaszok

JANUS MEDVEVÁRBAN

I

A köd látható s látást-romboló
ködöt virágzik a koratavas
valódi virágaival nem ért föl még idáig

A köd a nyirok és homály
összenőtt ikre
itt a négy falon belül is úr
bár itt nem látható:
a szoba levegőjébe tapadt
a vaskos barna bútorokba tömérdek ágyneműkbe
Janus püspök őszes-csapzott hajába
bőrébe húsába csontjaiba
elméjébe szívébe

A vézna test gyakorlattan vacog
sokszor csinálta
tüze fénye hegye csak a két szemnek maradt
a két szem messze lát
látja hogy Medvevár egész környéke didereg
a szülőfalu faragott-kapus házai
a sárga szalmakazlak
Itália ege
a királyi udvar a király haragos pillantása
s a Mecsek alatt
az anyaszív-pihés püspöki vár.

II

Mégis:
jégmezőn kályha volt
sivatag-éjszakában mécsvilág

Vasfegyverekkel csöndet zajt rendet zavart
vagy ami éppen kell vagy jólesik

de szívvel aggyal
meztelennel

A belső fény a csillagként vezérlő
nem nézte a láb érdekeit
sőt az egész test érdekeit sem

Cicomás-ünnepélyesen ágak-bogak között
nem-megtépetni lehetetlen
s utána még tükörbe lesni

nehéz
Megtette mégis:
mesélni akart
hírt adni hasznosat
nem nézte a lélek érdekeit sem.

III

A fényes-piros-csontos arcból
a föltámasztott fej gödreiből
szikrázón és hallatlanul
szó-parazsak hullanak botladozva

„A kócot megfésülni igyekeztem
a bogot megoldani igyekeztem
az iszapot kiszűrni igyekeztem
az érdest lecsiszolni igyekeztem

vacogok persze vacogok
vacogok de meleg fény vág belém
meleg fény buggyan bennem és ömöl szét:

a verseim a verseim
élve maradnak folytatják a dolgom
tehetős áldott sarjaim.”

A JANUS PANNONIUS-ÜNNEPSÉGEK UTÁN

Túl az ünnepeken beszédek
fürkésző kutatók hevéen is onnan
nyilván mint ama régi-régi László
kibújva hogy küzdjél velük a jóért
izzadtan feküdtél sírodba vissza
szád sarkán győzelmet-szóló mosollyal
Hallhattad szavaid valami furcsa
idegen-ismerős nyelven beszélni
láthattad hogy kel föl a kút-szemekben
mikor beszéltél hozzájuk a napfény
Eggyel több élő eggyel kevesebb
izomszál a halál erős kezén
eggyel több élő és jóval nagyobb
önérzet az élők soraiban
eggyel több példa az élők előtt
egy rangos élet-variációra -

Költőm János pihenj már asztalod
mindenkinek terítve: aki éhes
és aki szomjas eztán megtalálja.

1972

CSÖRTESS IMMÁR

Így szép, hogy csak tettei súlyos nyomait őrzi az idő,
lábai döndülését a levegő, a történelemé,
serege bunkós szavait, a nyerseket, a félig állatiakat,
az égből a pokolba hulló s fölcsapó lelkek zajait
s hetvenhétszeres változással az égő hús szagát,
az ökrendeztetőt, okádtatót, a képtelent és ezért örökkévalót.
Iszonyatok, iszonytatások, hevek, homokszín tompaságok:
kóc-gubanc-megpróbáltatás visszanézni rá nyitott szemmel.
Így szép, hogy csak jött valahonnan, hogy a szándékos kegyelet
ingó habhoz tud csak kötődni, ha emlékezni készülődik.
Így szép, hogy csak ment valamerre, mert a vég is csak gát fölött
átbukó ár szétágazódó-bogazódó lomb-útja lett.

Mi jutott belőle a földbe? a test illendő nyughelyére?
és hányfelé jutott az is, ami végre belé jutott?
Makacs felhőként ötszáz éve áll az ország egén,
felhőként, amiről ugyancsak nem tudni: honnan és hová?
Ha az ostorsuhogatók fürkészték: éjszín-vad gomoly,
riasztó villámrándulások, dühök tengerhullámai.
Ha az ostorvertek fürkészték: bárány-gyapjas puhaság öble,
szelid fészek, országos dunyhának-való,
se télbe, se éjbe nem guruló fényes kerék,
úgy biztató, hogy szilajságra, dakra, sőt hetykeségre bujtó,
fogyhatatlan forrás, ahonnét évszázadok jóvize ömlött.

Hej Dózsa! Dózsa! finnyás-kényes, gondoktól aggályoskodó,
csupa-gátlás lelkünkbe merhessünk-e hívni?
Elbírunk-e, beférsz-e hozzánk, zárjunk-e falaink közé?
Vagy jobb-e hagynunk inkább, hogy te is, mint a regebeli
szarvassá változott fiú, csörtess immár szünös-szüntelen
történelmünk rengetegében, kívül, de mindenütt jelen,
kőhegyű szarvaiddal őrizd nappalaink és éjszakáink,
s olykor végy föl rájuk virágot, állítsd ívük közé a holdat,
a napot s a csillagokat, (mint ama fodor fehér bárány),
hozz a cifráltan köznapok mellé ünnepi ámulást is,
engedd magad szükség szerint olyanná tennünk, ami épp kell:
táplálékká számunkra is: hol véres hússá, hol kenyérré.

KÉT SZEM

Petőfinek

Szorzok és ámulok: a meglevőket
kétszerezem és háromszorozom:
izgató mássággal, szilárd
azonossággal sorakoznak,
egy magasság ringatja ezer arcukat.

De mert enélkül is mindent adott
s mert az idő - tenger a sziklát -
gömbölyűvé csiszolta életét:
hamis filozófia, valódi kényelem
„Rendben van” - mondatja velünk.

Ám a nem-élt évek nyugtalanok,
hontalan viharként bolyonganak,
s néhány villámot be-bevágnak
a csipkefüggönyös ablakokon,
„Nincs rendben!” - zeng a mennydörgés utánuk.

Az ilyen kozmikus tragédiáról
nem szabad abbahagyni a vitát,
az ilyen kozmikus tragédiát
kompromittálni kell, gyalázatosnak,
törvénytelennek nyilvánítani.

Két szem kötelez: lézersugarú,
röntgen-erejű, hatalmas szemek;
ne próbáljuk bezárni, eltakarni,
utat, életet jelölők, simogatók
vagy törként gyilkolók, sebet verők.

Két szem: vigyázzunk, hogy ne árnyasodjék,
ne foltosodjék, ne zavarja düh,
kérjünk tanácsot tőle, amikor
valamit tenni készülünk,
igazodjunk villanásaihoz.

Az árvaság innét elüzetett:
örök apánk ez a százötvenéves
félíg-kamasz, fehér-szakállas aggok is
gyermekként ülhetünk lába elé,
csak a család mellett tartsunk ki híven.

1973. JANUÁR

„A rónára halvány ködök”... lám a vershez
alakul a táj vagy épp a vers mutatja
ilyennek a tájat - így vagy úgy: a költő
ajándéka

Fut a vonat fut a késő
délutánban fut a koraestben

Évek
ritka fordulója mindenféle módon
körünkbe idézi visszajött a költő
Fut a vonat itt ül mellettem szilárdan
tele vele minden

Lobogó melegnél
megbújó család most az ország meleg van
meleg és család a falakon belül s a
falakon kívül a szikár fák közében
szerte a dér-verte legelők vetések
fehér-zöld térein miket a köd-árnyak
vattaként hatalmas fészekké kötözték
„A rónára halvány...”

TÖREDÉK BARTÓKRÓL

De könnyen is tudnak beszélni róla
holott világ-nehezeket sugall

Az én nyelvem nem mozdult még a szóra
csak küszködöm ős-szörny-árnyaival
melyek szigorúan-fegyelmezetten
körém-dőlnek lenyelnek és kiadnak
hogyan összezúzva és újjászülötten
ismét be kell mutatkoznom magamnak
S ha - bizonyágául annak hogy élek -
számát nyitnám: hőrejek sóhajok
idétlen hangjai türemlenének
torkomból forró tűzhányó-zajok
fészkei magjai csak a sugár-
csodáknak melyekből virág madár
sárkány - minden lehet
ha ideje érkezett...

IGLÓ, 1880. OKTÓBER 13.

Tivadar a patikus-segéd sok kenőcsöt port folyadékot
kimért becsomagolt már most délutánra csökkent egy kicsit
a forgalom a principális a napi bevételt
számolgatja Tivadar a pult szürke márványlapjára könyököl
s az ajtó és az ablak nagy üvegtábláin át
a szűk utcára bámul... „Vedete vedete
e non vedete niente” néz néz semmit se lát
semmit se lát még aztán ki tudja honnét
hirtelen egy szekér áll meg az utcán tinós szekér
csendesén bóbiskoló olyan akár a többi
és Tivadar keze elindul vény-papírt húz maga elé
köpenye zsebéből ceruzát kotor ki és rajzolni kezd
és lát már lát élesen lát kész is a rajz keze megáll
vállán ütést érez a principális szólal meg a háta mögül:
„... maga festőnek született!” zavartan
s örömmel néz rá Tivadar és zsebébe rejti a rajzot

Később a principális elmegy s Tivadar az utcára lép
előszedi a rajzot boldog s váratlanul bal tenyerében
egy háromszögletű kis fekete magot pillant meg s felülről
hátról szót hall: „Te leszel a világ legnagyobb
napút festője nagyobb Raffaelnél”
Tivadar szédül a magra mered az duzzad egyre duzzad
roppant törzs bomlik ki belőle széles lapátvégű lombágak
nyárshegyű csonkok: irtózat fenség és magány
A fa-sudár az égbe vész a terebély a világ négy sarkáig ér
s Tivadar a festő a volt patikus-segéd nincs már sehol
s az iglói utcán az októberi délután csípősödő tompulatában
egy tépettségében is diadalmas
óriás-cédrus koronája közt hujjog a kárpáti szél.

ANNA-MAIJA RAITTILA

költő, a magyar líra nagyszerű finn tolmácsa

Középkori katedrálisok ünnepi köznapisága
Assiszi Szent Ferenc és rokonai
forró Dél fügefák olajfák
mindig a tűz a nap a ragyogás

Tiszta homlokáról a hó
bőréről a fenyők
hangjából a félsötét éjszakák
egész lényéből a kristály-vidék

Ez a parányi asszony csoda hogy elbírja magát
sorsok raja villózik komorul leng benne súlyosodik
ez a parányi asszony térben és időben ki tudja meddig ér
én láttam búcsúztatni vigasztalni halál előtt
és láttam egyszerű lelkek egyszerű örömeiben örülni

Északról a hűs rendet a hűség
bizonyosságát a keretek szelid
erejét hozza körbehordja segít vele tanít
Délről a szertelen tüzet a lélek
Szentlélek-alakját a termékenyülés
hevét az eksztázis fekete-vörös viharát

Huzalok futnak erre-arra háló feszül
országok egein érintésre megrezdülő:
erősebb szívdobogás elég máris jelez

Ez a parányi asszony egész földet áttelepített
a fenyők közé akácok keveredtek a rétekre gémeskutak
ez a parányi asszony hazai nyelven szól hozzájuk az idegenben.

CSOKOR

A hatvanéves Weöres Sándornak

I (JÖTTÉL)

Jó hogy nem tett hóba: hát
megmaradtál ittmaradtál -
Élted első asszonyát
áldjuk érte most már

Várt a fent és várt a lent
ezer év sokezer
jól tudták hogy mit jelent
ha jelentkezel

Barna nagy dió szemed
bőr alá csont alá
bújt s amit leleplezett
bújt elő egymásután

Megvoltak de csak bitangok -
fuvolád hegedűd
egybeszedte mind a brancsot
a helyére került

Aki pusztaságba menne:
ott zajos város áll
aki alföld-síkra menne:
hegyvidékre talál

Ó-fület feledni kell
ó-szemet szemébe dobni
nálad újat nyitni kell
vagy Ádámét visszakapni -

Itt e város öt torony?
ötvenöt? fejet magosba
nem fordított akkoron
annyi új ház kocka-bokra

Láttak volna surranó
könnyü léptü félkamaszt:
megtisztelte volna ó
bárki akkor azt?

Kocsma itt és kocsma ott
agybukfencek reggelig
ahogyan szokott
s régtől ismételtetik

Szembeszálltam fölkapart
sok vad ötleted
Érzem még a rendre mart
gyógyító sebet

Érzem ó tündér-korunk!
fönn az ég hab-felleges
és mi játszunk álmodunk
vége sose lesz...

II (TALÁLKOZÁS)

Azt mondtad - lépcsőn mentünk éppen fölfelé
S. É.-vel a költőnővel hármában csak elébb
ismertelek meg kis trafikukban ahol
találkoztunk majd eljöttünk anyja ott maradt
azt mondtad nem tudom már hogy mire válaszul:
„Pótolni semmit sem lehet” - azt mondtad tétova
kicsit éneklő fejhangon amiről azóta már
meggyőződtem mily éles kristály-metszetű
„Pótolni semmit sem lehet” - idézem sokat úgy van úgy
s akad olyan is akit ezerszeresen nem lehet
toldom meg Sándor és rád gondolkod rád gondolkod.

III (NE REJTS ELŐLÜNK SEMMIT!)

Bölcs ifjan is már: ritka-fülű, -szemű
hol más csupán űrt lelt, ha akárhogy is
figyelt, s a csöndet vette észre:
onnan a hírt te rakásra hoztad.

Ma százszoros bölcs: ritka-fülű, -szemű,
most látsz csak és hallsz sokszorosán sokat,
romló husodban fölvirágzott
szellemi lényed, a ronthatatlan.

Ne rejts előlünk semmit! A gyöngye test
ha majd leomlik: tárt kapujú, rakott
kinestárra dőljön, honnan addig
dúsan ömöljön elénk az áldás!

IV (A FAL)

Sándor, a fal! Jön a fal! „Csak jöjjön!” - hallom a hangod,
nem dacosan s törten, sem vadul és remegőn.
Mintha csupán azt mondtad volna: „A szél fuj.” „Eső lesz.”
„Jó napot!” „Arrébb kell tenni e könyveket itt.”
Tudja a föld, az anyag szíve érzi: közébük olyan megy,
majd ha te mész, aki jól ismeri titkaikat.
Ó, de minek jut eszembe ilyesmi? Ne jöjjön a fal még!
Vagy legalább lábad meg ne akassza soká!
Mert hisz az Isten sem viszi véghez nélkülöd - írtad -
azt, amit elmúlaszt a kezéd a papíron.
S rengeteg élő várja, dolog, tárgy, gondolat, érzés,
hogy meglásd, nevet adj néki, s a fénybe kihozd.

S meddig kéne vajon még árván, fölfedezetlen,
fél-lét árnyai közt, tétova tengeniük,
s lesni, mikor zörren meg az út, toppan be a mentő,
(tán sohasem, ha te már égi mezőkön üdölsz).

V (NEM KELLENE)

Kilépnének soraidból a soraidban
halhatatlanná tett tárgyak személyek
hogy fölvonuljanak s mindegyikük
morzsányit adjon vissza csak
halhatatlanságából a szülőnek:
nem kellene soha itthagynod őket.

VI (PSYCHÉ WEÖRES SÁNDORNAK)

Üdőben távoli onokám, de egyben
Az, ki is nemzettél, s a' ki szültél engem,
Nem tudom, örüljek, vagy sápgojak inkább,
Hogy visga szemekkel összevegyűjtve titkát
Egy furtsa teremtetést kedvedre kiraktál,
S ékítve-szépítve tsudásra faragtál.
Úgy, hogy én azolta, fényre-ájt vakandok,
Két világba ütve kapkodok, tipongok.
Amiként tiédet vehetem eszembe,
Talántán létpályám abban jobb lehetne:
Szemérem-tsőszöktül, tsehelő kopóktul
Nem kéne tartanom tüskös, fene szóktul.
Tzigány vérem lángja pörzsölhetne váltig,
Békén lótskolhatnám a' kialuvásig.
Sándrim, üköm, atyám, tsak lelkem rokonnya,
Bizom, még veled is lefeküdnék volna,
Híhatnak akármelley tzangárka legénynek,
Tsinálnánk kettetskén rakásra Psychéket:
Hogy az újdon sereg kokas se ehüljön,
Pityegő jértzéknék, ónékik örüljön.

VII (HÁROMSOROS)

Születésnap, születésnap -
Koccintásra
szület-é snapsz?...

VIII (EGYSOROS)

Hatvan! - Vanhat?

IX (GYERMEKVERS)

Kaffog a kiskutya: Hatvan! hatvan!
Morran a nagykutya: Hatvan! hatvan!
Macska miákol:
Tízszer hat!
Kácsa sipákol:
Hatvan! hap!
Közben az égen csillag pattan,
túl az időn, múlhatatlan.

X (KÖSZÖNTŐ)

Küldöm őket menjenek
kis szobái elhagyottak
és az utcák és a fák
és a völgyek és a dombok
s az a híres málomi
út kicsit szűnjék az égbe
futni forduljon felé
vigye hátán hömpölyögve
hadnyi hálás híveit
álljanak szépen köré
s ha az ablakon kipillant
elsőbb azt se tudja hol van
aztán észrevétlenül
zúgjon harmincegynehány
évet vissza s lelje meg
régi önmagát s a régi
napsütötte holdsütötte
görbe várost melyet öntsön
bő zápor nyakon s keresztül
dőlve rajta hordjon el
minden szutykot mindenünnen
s fényesdjünk boldogan
rózsa-arccal nap-szemekkel
ő is én is újra ifjak.

EL-NEM-KÜLDHETŐ-LEVÉL DEVECSERI GÁBORNAK

Gábor, nemszeretem hírek kerengnek,
azt mondják e hírek: halálodon vagy,
napjaid, heteid talán ha vannak.
Hallom, s mit tehetek? Kivel lehetne
megtárgyalni dolgod? Ha semmi másért,
hát rendezni a zűrzavart magamban.
Nemrég öreg holmik között kutattam,

s gyűrt diáklap akadt kezembe: versed
s versem benne. Mikor? Gyerekkorunkban.
Tegnap? Tegnapelőtt? Vagy sohanapján? -
Gábor, nem hiszem el. Kivel lehetne
megtárgyalni dolgod? Tavasz felé jár,
nem kedvelnek ilyen mogorva témát.
Csak rágom magam. Nem értem, nem értem.
Itt tartunk? Pedig én - Zeuszra! - mindig
úgy képzeltem, ha köztünk már meguntad,
szólsz, és a Múzsák kar sietve jön majd,
s jön velük dalos, égi, szent Apolló,
s elvisznek ragyogó Olümposzokra.
S jaj! gondolni se mertem arra, hogy csak
Morpheus marad a görög világból,
s vesz karjára szegényt, ha nem bírod már.

1971 április 22.

D. E. HALÁLÁRA

Hogy feljön a nap és lemegy
s az agyat nem lehet becsukni
s az álom még kegyetlenebb
az ébrenlétnél - ismerős ügy

Van aki nyúl hatalmasat
s a napot az égről lerántja
megáll a verki

Győztesen
kilép a gyógyító homályba.

GÁBORJÁNI SZABÓ KLÁRA MEGHALT

Lányát a költő nem temetheti
mert a költőt már eltemették

Pedig vers koszorúja nélkül
ez a sír befejezhetetlen
ledobja az utolsó lapát földeket
Önállósulna a sereg szó

amiket az öröm
rendelt formába egyszer:
hálából a költő iránt
elvégeznék helyette
az illendő búcsúztatást

A Seholsincs országban
A Többénincs apa
ha úgy szokás
nyilván méltón köszönti lányát

De itt itt

Síratni kell helyette
síratnom kell helyette
ó jaj
hogy majd helyettem is legyen
hogy így majd lesz talán helyettem is.

BOVARYNÉ

Emma belép hazulról jön cipője
sarkán kevés sár s néhány ráragadt
fűszál Rodolphehoz nem nem ide lép be

Aki elégsre rendeltetett
az el is ég minden hiába Yonville
Ruen Tostes más és más-színű tüzek
és más lett volna Párizs is
hanem azért csak tűz lett volna tűz

Görög történet ananké királyi sors
úgy királyi hogy példásan kifésült
kirostált

Emma (mamma) nő csoda
nem nyomorult arzén-halált
érdemelt volna testi mennybeszállást
angyali kórust megdicsőülést
érdemelt volna égi szózatot:
„Jól vagyon jó és hű szolgám” hiszen
angyal-alázattal vállalta a legsúlyosabb ítéletet
az eleve-elrendelést
a mindenek fölött való utat
a legszebb kárhozatnak útját
az asszonyét az asszonyét

Vissza

EGY RÉGI FOLYÓIRATRA

A túlvilági *Dunántúl*-hoz
a törzs előre ment
van már szerkesztő kritikus
és van már lektor is
akad író is egynehány
A lappal mi lehet?
Megjelenik-e s ha igen
hát rendszeresen-e
szigorú-e a szerkesztőség
milyen a színvonal?

Olykor ha fölnézek az égre
nagy fehér kupacok
tömörlenek a tiszta kékben
új szám lett kész talán

Mintha a felső példányokba
a szél belapozna...

Tölem mikor közölnek?

KÖSZÖNGETEM

Kérezkednek szólni akarnak
ez csak az én ügyem velük
fogadás jó halottaimnak
visszanyílik szájuk szemük
Míg voltak néhány sose látta
a másikat hogy élt se tudta
a nemlét egy akolba zárta
s együtt ereszti őket útra
beszélhetnek keresztben is
énnélkülem a nyelvük egy
s bár őket én idézem is
könnyen fölösleges leszek
Akkor majd állok hallgatok
s köszönetem mit egyre-másra
nagy kárainból megkapok
egy-egy szándéktalan varázsra.

VAKÁCIÓ ELŐTT

Készüljetek fiúk megyek
elő a sátrakat
a zátonyon dús már a sarj-berek
és éjjel is forró a nap

tömérdek új mesére
számítsatok
s nótára szépre
gazdag vagyok

s a lányok... megcseréljük
amit róluk tudunk
megint reméljük
hogyan titkukhoz jutunk

zsákmányok évada
az lesz e nyár
a tél szaka
lehet akármilyen sivár

jövő tavaszra is
elég marad
ha megfogyasztja is
kincsünk a fagy

készüljetek fiúk
megyek megyek
nem voltak háborúk
ne féljete

nem kell a föld alól
kibújnotok
térd kar derék hajol
s a szív dobog

készüljetek nyugodtan
ahogy
a hajdanvolt nyarakban
rászoktatok

én is csak ezt csinálom
és mintha régen
túl hét határon
és negyven éven -

VÍZSZAG

A vízszag -

Mi hozhatná jobban
vissza a sűrű nyarakat?
Egész falu csillámlik benne
nádtetők és cseréptetők
gémeskutak és artézikutak
s utcáin kígyózik a por alig akar leszállni

A vízszag -

Fület és szemet befogni!
Az orron át száll be a szín s a hang is
Gyorsan a parti fűbe hasra!
fület szemet befogni!
orrot kinyitni!
Lám a töltésről a rámpa felől
egy lány is jön kendősen és mezitláb
előtte a torokhangú libák
nyújtott nyakkal csipkedik a rövid fűvet
egy lány is jön szól valamit
szája mozgásán látom szól de a libák
pletykáitól egyetlen szót sem értek -

KAMASZ-NAPLÓMBÓL

A határban már századszor törölték
az aratók kezük szárával arcuk
Kutya se vakkantott rám szenderegtek
szárnyuk porba lógatták a tyúkok
az asszonyok megoldották kendőjüket
Üres ház tornácán aludt a lány
szunyogháló alatt tizennégy évesen
én meg tizenhat voltam: összegyúrva
idealizmusból és szenvedélyből
Aludt a lány parasztlány duzzadó
bejárta álmait a fülledt koradélután
néhány hajfürtjét homlokára
tapasztották verejtékgyöngyei
Aludt a lány reszketve próbálgattam
megkeresni a szunyogháló részét
s a nevén szólítottam többször csöndesen
Nem válaszolt később lassan kinyitva
fátylas szemét rámnézett alva még
motyogott valamit leszállt az ágyról
a szunyoghálót alul fölemelve
kibújt és szájszélén lágy reszketéssel
megindult a bozótos kert felé...

VISSZA

A stégtől fölfele
a töltés tetején
a kis kubik fele
ott közlekedtem én

Lennének lépteim
idő-sztriptíz s mire
megjárnám: éveim
vethetném rendre le

Néhány fa még maradt
agg fűzfák ismerem
gyűretlen arcomat
fogadnák kedvesen

Húzatlan a harang
szólalna a szikár
haranglábban s a hang
mint a szelid madár

körözne boldogan
s a pad a ház előtt
köszöntené vigan
a sokszor rajt-ülőt -

Hagyjuk! Ki vár ki se:
ezek csak szép szavak
és visszamenni se
csal komoly indulat

Különben is belém
telepszik mind a múlt
ott járhatnám meg én
csupán mi mélybe hullt

földülván csöndemet
míg kint közömbösen
szül a föld és temet
tetszik vagy nem nekem.

SZÉP MARADT

Árvíz után a töltés kopasz nagyobbra rakták
Tavaly még a füvek ükunokái éltek
a füveké melyek kamaszkorom csodáit
észlelték a libapásztor-lányok között

És ott is arra följebb a falu széle táján
a töltésen belül a vastag iszapot
ritkásan verte át az alászorult növényzet

De az a csonka fal még az a ferdült faoszlop!
Hol a kedves tanya? hol az a két öreg?

A Népház karzatán míg lent a tánc kavargott
verset írtam a deszka-mellvédre hős-szerelmes
Bemázolták

Sokat és sokfélét töröltem
itteni javaimból minek a maradék is
Fölösleges a helyszín ihlete hogy idézzem

Ha kérdezősködöm mégis: - hivatalos
Csak véletlen hogy főleg az érdekel ki halt meg
mikor bontották le vágták ki költözött el

Egy gyűrött ősz-deres férfi köszönt minap rám
megálltam néztem visszaköszöntem néztem újra
a szeme szeme végül a szeme engedett be,
nehéz volt megszólalnom két Lázár állt a járdán

De minek is? Egy rész velem kivágatik
vagy lezáratik végképp itt az ideje tudnom
Szép maradt minden így is ég föld töltés Duna
és dugig tele most is a nappalok s az éjek.

NEHEZEN S GAZDAGON

Mihelyt egy házfal ledől
énbennem tüstént feláll
mihelyt egy utca leomlik
énbennem újra kinő
Menetben hosszú sorokban
vonulnak vonul a volt
város a változott létbe
belém és épül föl ott
Nehezen s gazdagon élek
egyszerre kívül belül
Jó annak ki korán elment
s annak ki nemrég van itt
hordozza vagy csak a régít
vagy csak az egész mait
Jobb annak aki ha indul
járhat a kedve szerint
egyszerre többszörös útnak
járhatja meg köveit
sokszoros zsákmányt szerezve
tud hazatérni megint
fáradtan lábaremegve
fáradtan de boldogan.

EGY ELTŰNT PÉCSI UTCÁRA

Néhány gömböt kívájnak zöldessárgát
az estéből az utcalámpák
és általában
inkább csak félhomály van
így hát rövid sétám végezteig
az újabb gyászszertartás hibátlanul megeshetik

Innen csúszott a Majláth utca
a Zsolnay-ház dísze-pucca
mellett poros
úttesttel és koros
házakkal a Siklósi útra át
most üthetem nyomát
előkelő újdon lakótelep
csillámlik tetszeleg
helyén

A régi képet képzelt ládikóm
szent vackai közé hajíthatom
ismét szegényebb-lelt város-szegénye én

Hát bizony nincs mese
ezen nem fordít senki se
időnként kellenek
efféle rendcsináló szelid manőverek

S jó hogy az állomásra tartok:
sűrülnek az idegen arcok
én is könnyebben temetek
ha köztük lehetek.

A prédikátor könyve

ÉLVE MÁR

Nagy világgingyóvá
minden-szeretővé
folyton-simulóvá
váltig-feküvővé

bőr-csont ketrecemben
csak ott ne bezárva
ne sír zúzzon engem
széjjel valahára

élve már oszoljak
élve már közössé
étkül akaróknak
étkülkül kezessé

hisz én is örökre
maradni szeretnék
nem tűnni a ködbe
volt-nincs futi-vendég

s az tart ha fölesznek
elveszve virágzom
tápul ha keresnek
az tart e világon.

MINDENKI KARÁCSONYFÁJA

Az ablakok lelkesen tükrözik
még a gyér éjszakai fényben is
Nappal meg szinte kapzsin nyúlnak érte
bár csak egy-egy oldalról az övék

Majd aztán vége lesz
itt-ott a tér kőlapjai között
marad néhány fenyőtű semmi más

Az ablakokat fölszólíthatod
fogjanak össze érdekedben:
képtelenek lesznek segíteni

A kőlapok rései közt meg a fenyőtűk
hogyan is volnának elég erősek
visszahozni hatalmas otthonuk?

Csak a gyerekszívek
csak a gyerekszemek
csak a gyerekszájak
makacs hűsége pártol cinkosan.

SZILVESZTER DÉLUTÁNJÁN

Az utcákon és tereken
s egyéb nyilvános helyeken,
kül- és belterületeken
hirdetni kéne nyakra-főre:
hogymég idén van, nem jövőre.

*

Volt gödör és kilábalás.

Jövő ilyenkor
mi lesz?
Belábalás? gödörlakás?

*

Ezt így a kozmikus jelenségek nyomán
az ész osztotta még be hajdanán.
Aztán törvény lett, súlyos lett, s ma már a
szívig elér, s arra is rárogy árnya.

KÉTFELÉ

Ó, Don Quijote! Sancho Panza!
Ha így, ha úgy -, csak köztetek ne!
Vagy fellegek szárnyán lebegve,
vagy bunkóként földhöz ragasztva.

Arasznyi véreshurka -: tündért
látni benne, s körülcsodálni,
vagy két pofára megzabálni,
s bőföggve ünnepelni tüntét.

Csak így ne: szutykos, trampli lányban
Dulcineát imádni, s közben
gazdag farára pislogatni,
s ha elnyúlik forrón az ágyban,
súlyos páncélba öltözötten
szüzességéért vérem adni.

NYUGALOM

A csöndből a csönd zajaiból a zöldből
a napfényből a kristály-levegőből
a magányból a hirtelen napokból
az emberekkel meglazult kötésből
a természettel megszorult kötésből
abból hogy tudok testemre figyelni

a testiség metafizikumából
abból hogy régesrég kinőtt szavakkal
a kerítést a körtét a szobába
szivárgó esővizet a borotvát
megszólítom

abból és más ilyenből
sarjadt ez a jóltáplált nyugalom
mely most magam fölé emel.

DERŰVEL

A pusztulás leleményeit
derűvel -

Millió kilométeres határ
s óceán-partja is van
Himalája-vonulatai is

Az egyenruhás szintén valahogy
egyéniíve:
kalapja mellé tűzköd ezt-azt
s kezébe fog

Ha ami benned legcsököttebb
maradt a hit
nem hiszi is
tudásod tudja:
eljutnak a fővárosig
beveszik leigázzák
s a mérhetetlen-járhatatlan
határokon
fölrántódnak körben a rácsok
s jöhetnek a kevésbé tehetős
megszálló csapatok

Derűvel
derűvel tehát
derűvel.

HÁTRAFELÉ MENNI ELŐRE

Légszomj klausztrofóbia
arcom forróság perzseli

már-már hozzá nyomulnak a
halál börtönfal-rendjei

tágasság csak hátam mögött
szabadság csak hátam mögött

Nem csupán idézni lehet
- dúsítani is ami volt

ültetni újabb életet
föltámasztani ami holt

s hátrafelé menni előre
énekszóval a temetőbe.

GYANÚ

Kalandozván előre az időben
társaim valamennyien gyanúsak:
ki tudja melyik álcázza magát
melyik nem jön már valóban velem

Kalandozván előre az időben
szeretteimnek gyanús vagyok én is:
ki tudja velük megyek-e vajon
nem álcázom-e én is csak magam.

EZÉRT KELL

Zsúfolódnak az alkonyok
a reggelek a percek perce
lesz lassan minden perc: az elsuhantak
valamennyi lélegzetével

A mellédőlő mozdulat
a szeretkezés lihegése
sokezer mozdulat párlata magja
sokezer lihegés kórusa immár

Így lehet kötetnyi szöveg
egyetlen szó cselekvés-halmaz
a test parányi jámbor rezzenése

ezért kell ólom-súlyokat
vállalnom ha csak egy madár is
elvillan az üres ablakkeretben.

MAGA SE TUDJA

Föl-fölhangzik benne a régi dal,
de fátylas már, de már torkot kapar.
Utánozza váltig, kétségbeesve,
ami egyszer égnek suhant repesve.

Maga se tudja, hogy miért teszi,
csak önnön meddőségét hirdeti,
holott a legfőbb érvet azzal adná,
ha az egészet gyorsan abbahagyná.

BETEGEN

A törvények megzavarodnak
gyöngö a belső hatalomnak
ereje hogy rendet csináljon:
autofágia veszélylik
a végső megsemmisülésig

Áradjanak be a határon
segélyhozó hadak

De ha így lesz rend ilyen áron
ki véd meg attól hogy e rendben
a régi zenék menthetetlen
el ne némuljanak

HÁROM KERGE RÉTEG

Vízszintesen: élet
föl vagy le: halál
Három kerge réteg
s kész is volna már?

Kocog a láb végre
száll vagy elmerül
szünve ott itt vége-
érhetetlenül

Himaláját örvényt
csak az indulat
épít bele önkény-
vonta utakat

csak a fény örök fönt
csak az éj alul
két másféle börtön
nyithatatlanul.

NŐJÖN VIRÁG

Elemek affinitása
szeretők találkozása

az elme bős bölcselei
csak hátrányosan terhelik

amit a zökkenők
szétugrattak előbb

kanyarítsa vissza az ész
e fő különбözés

a kerítés szívja föl
a lényeket kétfelől

ellenségek temetője
nőjön virág belőle

virág s gyanútlanul
eméssze meg mit alul

talál aztán legyen
maga is élelem.

A PRÉDIKÁTOR KÖNYVE

Salamon hát minden hiúság?
Ez ám a nagy dolog: ilyen
szemmel nézni virágra égre
feleségedre lányaidra
nők mellére hazára versre
és hinni bennük hinni mégis
és a napok mézét kiszívni
és úgy hogy ne csak mint az állat
hanem érezni a csodákat
a nagyszerűség levegőjét
és mindig hogy minden hiúság -

Alkonyodó

FORDULÓ

Egy-egy dátumot
neveket
mind gyakrabban el-
feledek

Romlik a jó gép
nagyokat
zökken időnként
megakad

Elveszítem-e
magam így
test lélek közt be-
rogy a híd

s leszek-e
afféle szegény
élőhalott
leszek-e én?

Vagy nem híd rogy be
ház borul
körébe látha-
tatlanul

s én oltalmában
csöndesen
kibomolhatok
teljesen?

S ki sajnálkozva
azt hiszi
búcsúztatásom
kezdheti

nem is gyanítja
hogyan belül
új világ érik
kerekül.

MOST KÉSZÜL

A hús szövetei módján a lélek
szövetei is meglazulnak:
papucs-érzelmek papucs-hevülések
klaffognak ráncosulnak

Villám-kínok láng-örömök helyére
sivatag-langyosság telepszik
húzza az ember az eget szemére
összkomfort-zugba fekszik

S holott a szél csapkodja már az ajtót
(nem lehet nem figyelni)
most készül - rég idegenbe szalajtott -
hosszú otthonra lelni.

HÉTKÖZNAP

Semmi ünnepélyesség pódium
színpad

A napi milliárd
egyéb halállal: féregével
dúvadéval rokkant gyoméval
homo sapiensével szunyogéval -

Hirtelen jön: cifrálkodó
öntisztelet családi tabló
nyáladzó érzélgés sehol

S a sablon-hír körül
árureklám karikatúra

Hát nyilván így lesz valahogy.

KIS HIMNUSZ

A tiszta és csodálatos
törvények tiszta és csodálatos
rendje tipor szét tiszta és csodálatos
minden halál.

SOKÁIG TART

Milyen csörömpöléssel
ricsajjal dobogással
örvénylő kapkodással
bősz rendetlenkedéssel! -

Megviselt holtak élők
sebhedt tárgyak csigázott
órák rondán levásott
mindennemű kísérők

nyomok már húsba-nőttek
időbe is tapadtak
kedv ellen megmaradtak
akadva eltűnőek -

sokáig tart a kerge
igyekecs: megnyugodni
dúltságokból lohadni
jutni a régi csendbe

hogymint a part homokja
dagály után gyüretlen
terüljön megtöretlen
szélrózsa-távolokba.

KÍVÜL

Elkelne a meg-megállás a pihenés visszatekintés:
kémények füstje hunyorító ablakok küldenék a lélek
vitaminját

Keményedik a próba

Az idő nem ereszt magába
A nap-dzsungelok óra-erdők perc-bokrok hova lettek?
Kerítés-falak mindenütt és a falak külső fele
kerítés-falak tagolatlan-elnyúlók hűvösek
kerítés-falak köztük bongó éhenkórász bolond szelek
Elkelne a megállás olykor kezd a lélek megzavarodni
sietne mert nincs visszaút túl lenne inkább bárhogymint is
lépcsőn nehéz lefele menni tünni ésszel belenyugodni
hogymint emelkedik szűkül a horizont elolvad az ég

Ó bölcsesség ó alkonyat illendő erénye iparkodj
duruzsolj fülembe szünet nélkül talán fog végre rajtam
vagy legalább nem hallom a rosszra bujtó tanácsokat.

GYÜLEKEZIK

Seb még sehol de már lehet
a gyógyításra készülődni

Mert lesz seb lesz okvetlenül
a szájbán a torokban
gyülekezik a jajgatás
a nyelv alatt a nyelv fölött
a tüdő ágbogaiban
a váll a mell a térd a hát
a szem a fül
a szív s a lélek
az egész ember jajgatása

az egész ember mindenestül
fejbőrétől lábahegyéig
seb lesz
 az leszek mindenestül
Izzik már a jövő alattam.

AHOL NEHÉZ

Szaporodnak a laikus anatómia-órák
betegség-professzorok fájás-tanársegédek
tanítanak test-ismeretre

Amihez semminél se voltam közelebb
s hallgattam csöndes zsongását örömmel
most olykor szögesdrótokon onnét kerül

Hát így kezdődik a végső árvaság?
Minek az árvasága?
A végén végképp elfogyandó lényegé?

Álomi kín: ordítok és nem hallani
álomi kín: futnék és lábom kőmerev

de itt ez mindennél nagyobb veszély
ahol nehéz jól folytatni
ahol nehéz fölébredni
ahol nehéz
ahol nehéz - -

ALKONYODÓ

Lángok kórusa után éles-hegyes-tüzes nyelvek
egyértelműsége után boldog elfogultságok után
kétszer-kettő-négy-hit és -okozatiság után
kerek és hiánytalan rend után
tudom után így után bizonyos után
bal-jobb bal-jobb bal-jobb után
én után én után én után -

Léptek szélrózsa-tétovasága léptek nem-ismétlődő
mérete zavaros ritmikája
kétkedés füstös-kúszó meglobbanások riadó villanások
ki tudja ignoro sejtelmem sincs talán-talán
én te mi ők ő mi ti én

A teljesség ezzel teljesedik be
az emberség ezzel emberesül meg
a metszett szavakat a motyogók élesítik
az öregség héja magja szára is a gyümölcse
az alkony is a nappalé.

TAEDIUM VITAE

Öreg bak búzét magamon
és ötvenféle ráncot
hej de utálom de unom
e növényi rondaságot

Bölcsesség béke szeretet...
báj-duma: locska zajgás -
Ahol még urkodni lehet
ott virul a kitartás

Naponta tanulni muszáj
és valami kudarcot
a fordíthatatlan apály
elgörgeti a sarcot

Mikorra megérne reá
a fő-átokba fogni
talán már nem is tud e száj
csak félhülyén motyogni.

KÍMÉLNÉNEK

Kicsi a város benne messze látok
seregestül enyéim a halálok
seregestül veszem magamra őket
- Kímélnének inkább hagynák erőmet

Féreg fagyottan kóbor macska éhen
ez most a rang mely adatna kilépnem

Gubbadva fekszem legjobb lenne váltig
s bambán durmolni virágfakadásig:

hogyan mozgó földbe mégis ha muszájna
mégis mozdító nap alól kiválva

mégis az itt s ott között valamennyi
közzel a végső éjbe belemenni.

INTÉS GYERMEKEKNEK

Kisgyermek s nagyobbak
ne tétlenkedjétek
használgátok ki gondosan
a perceket:
e szép időnek
nemcsak magát
meg kell őriznie

a tétovább
órákat is melyek
könnyen berogynak
ha megvékonyulnak vázai
majd a napoknak

Lám én is én is
minduntalan
visszakanyarodáson
kapom magam
De jól is tettem
hogy dzsungelos
vidéket hagytam el:
van bújni most
hová ahányszor
mint irtás közepén a vad
a megűzetett
pőrén marad

Lányok fiúk
szerezzetek
mint jövőendő szegények
amit lehet
Csak rajta rajta
hogy jó mire lesz
elmélkedni azon
nem érdemes
Nézzetek rám:
így félig-deresen
nem gyúlik a zsákba
már semmi sem.

MEGÉREZNÉ

Valami földöntúli kutyaorr
a földöntúli szagokat
nyilván megérezné már szívemen:
gyakran topogtam a küszöb előtt
jártam a kerítésnél föl s alá
nézegettem befele és búcsúztam
s a kihajló fekete bokrok és
fekete virágok hozzám verődtek.

Szél

AZ ALKONY ILYENKOR

Az alkony ilyenkor az
kárpótól egymaga
sivár ilyenkor a nappal
sivár az éjszaka

De az alkony az alkony - az égen
nyugat felé merev
kék-zöld-vörös kusza
merengenek

Az égen az égen nagy-nagy
hézag szakad
a fényes foltok amonnan
mögüle látszanak

ahonnét nyugtatás jő:
hová kérezkedés
találkozik ez a kettő
a béke s a küszköd

és meghajszol ahogy
aztán ölébe vesz
az alkony ilyenkor az
a bolyhos a jég-eres.

A HIDEG IS

A hideg is futna magától
a hideg is megmelegedne
áll s vágyakozik befelé

A legnagyobb bűn is megeshet
ebben a sundi némaságban
ki tudja mivel van teherben

Készen állok hogy ajtót nyissak
hogyan beengedjem a lakásba
ha menekülne valaki.

TÉL HAVA

Egyhangú könyvlapok unalmas szövegek
lapozni sincs kedvem ebben a januárban

A karácsonyi nagy kalandok izgatónak
lázaiból kivált nehéz így folytatódni

A virradni-se-kész éjeknek nincs határa
testem falainál sem változik a légkör

Igen csak képzelődni ünnepet idehozni
ilyenkor azt lehet csak kegyesen hazudni

Aztán ha valami történik s mégsem érek
a tavaszba piros napokat legalább

pirosakat viszek a földbe s a didergő
gyökereknek talán könnyebb lesz várakozni.

HOZZÁK

Órái a télnek e nem
bonthatók összegeezhetők
a hullámszó erejű szél
zsinórján reszketők
a ragyogás meg az éj
peremei felől
a középső szürkeségbe
bújók a rémek elől
hozzák
a meleget
a fészek-vár-nyugalmat
a gyermekszem
tükrén a bizodalmat
a társuló
tenyeret és ölet
diónyi zugban
hegynyi örömet
órái a télnek ez anti-
gyümölcsöt érlelők
e tagolatlan tömbök e nem
bonthatók összegeezhetők
e jégcsapok kopasz ágak
tőrein reszketők.

HASONLAT

Nyúzott törzsek fakó ágak csodálkozó
szemem bársonypuhán óvatosan
tapogat végig rajtuk: bennük a gyönyörű
virágok bennük a szorgalmas levelek
a fényűző gyümölcsök
Nyúzott emberek
jó munkások költők jutnak eszembe.

FA

Kérgen belül
a tél s az élet csöndjében
nem volt-e jobb a fának?

A zavaros tavaszra zavaros
lelkességgel válaszolt
Éles hevek zajok tüntettek
s ő virággal lombbal
gyümölcs-fogantatással
mutatta szolidaritását

De aztán nem lett többé visszaút

Csak beljebb bírhat menni a
termés vak varsa-hálójába
túrva a megnőtt támadási felület
sokasodott veszélyeit
s agyongyötörve kezdeni
a százszor áldott pihenést
(mely mégse cél mely mégse cél)
az új-nyári iszonyatért -

ELSZÁRADT RÓZSATŐ

Bimbóját vagy virágát
leszedték mind leszedték
a magot a gyümölcsöt
elérni sose tudta

Télre gonddal befedték
túnódhetett nyugodtan
s tavasszal hogy kitárták
többé rügyet se hajtott.

TAVASZI KERTBEN

Mi is segítünk
ültetünk vetünk
bár nélkülünk is
menne jól tovább
de az emésztő
s termő föld hüvös
húsába túrni
kellemes dolog
aztán seregnyi kéz
amíg mi itt
szorgoskodunk és
később és előbb
csak egyre rombol
pusztít és zilál
s ezért a végső
mérlegen talán
javít kevéskét
gyermeteg hevünk
hogyan oly serényen
ültetünk vetünk.

SZÉL

Szél szél szél három napja már
zúg a világ sziszeg
hőköl csapódik leng kaszál
határnyi zöld tüzek
Az éj az álom sem elég
nyugalmat az sem ad
nem emelheti ki fejét
akire rászakadt
aki az álló égre néz
hogyan ott mentse magát
de rajta is forgó nehéz
felhők inálnak át.

ÜDÜLŐTELEP

Csak sziluettjük s remegésük -
az utcasort suhanc nyárfák kísérik
Föl-föllódul gömbölydeden
az aszfalt puha melege - időnként
egy-egy élesebb szögletes
légár a tó felől oldalba kapja
Üdül a polgár noha nyögve
de akkor is: Mindent bele!
Sör kártya makacs röhögések
külön komfort a test külön
fortélyos igényeinek

Az ég feketül feketül
sziluettjük és remegésük
sincs már - szétoldódott - a fáknek
Az ég-sötét s a föld-sötét
záródó présfői közt
hajveszékelő röhögések.

KNOKKE

Gát és móló és parti sétány
és játékváros

Semmi kétség
itt is győzött az ember

Neki finomít homokot
az árapály-lélegzetű
vasszürke-zöld Északi-tenger
az ő magas kerekeken
vízbe futó sétahajóit
ringatja számára felejt a
móló síkos kötőmbjei
közt annyi rákot tengeri
csillagot kagylót és csigát
az ő kedvéért oly simán
ezerarcú hogy seregek
gurulnak gyors hajtányokon
szünet nélkül a part-vonalban

De én jártam kedélyes
fényben olyankor is itt amikor
kemény szél fűjt a víz felől
s csak úgy mellékesen beszórta
a sárga keramitköves
utcát a padokat szemem
szám láttam földomborlani

a rengő síkot s éreztem akár
játékból is be tudnák fedni
e játékvárost és elrontani.

AZUTÁN IS

Néhány önkéntes áldozat!
Lássák magukat azután is
ha már nem látják magukat
lássák sorsukat kereken
kicsit a sorson túlról is

Szamóca gyom paradicsom
veri bokámat lábom szárát
közöttük néhány áldozat
lássák magukat azután is
lássák sorsukat kereken
lássák kicsit a többiek
ha már nem látják magukat.

KÉSŐ

Félalkony-délutánba rendeltetett vidék
már-már az est porával is beszór az ég
Deleidet nem ismerem s fénylő reggeleid
nem botlok az ifjúval össze sem a gyermekkel itt
Ezek a bágyadt örömök csak úgy gyökértelen
lengenek napjaimon mint föltépett hínár a vizen
ezek a bágyadt örömök - itt bennszülött soha
leszek e vonzó földnek inkább gyarmatos
Az árokban a tó felé szederbokor-sorok
piros-fekete szedreikbe belé se kóstolok
csak ízt adnak de semmi mást nem
Ó van útszél hol egy hibás szem
bőségsszarut zúdít rám: csak kapkodom fejem
ahol ha lépek seregek lépnek együtt velem
Próbálom belakni e tájat aligha sikerülhet
amikkel barátkoznék ijedten menekülnek
Hibátlan konspiráció!

Azzal vigasztalódom
nyilván csak magukat védik ily furcsa módon
zajgó szerelmük ellen hogy majd könnyebb legyen
élniük egyszer itt már végképpen nélkülem.

MENEKVÉS

Nemrég ha kinéztem
csak pár méterre láttam
több réteg tarkaságban
állt a kert elébem

A mozgó kisdud függönyök
sárgulnak veresednek
s peregnék sorra peregnék
ritkulnak az ágak

Túl túl eresztik
szemem a halott
falakig s megrekesztik
a halott falak ott

Túl túl eresztik
az időn is odáig ahol
temető meresztik
sírkő-tüskéik a homály alól

Befordulok
nehéz az ősz nehéz
tárgyak évszaktalanok
közé menekít az ész.

ŐSZI NAPÉJEGYENLŐSÉG

A kert végén a horpadásban
köd ül már hajnalonként
mélyebbre süllyedünk a pusztulásban
fokonként

Már reggelente nem az álom-
gyűjtötte frissesség
izeg-mozog földön faágon
és nem a kedves ég

kínál sokértelmű vigasszal -
fa fű lapul
mit éjre most tapasztal
riasztva-új

s a virradat félelmes éggel
tárul fölénk
világraszóló szürkeséggel
dermeszti vérünk

Csupán a vadszőlő pirosuló
zászlói lengenek
buzdításként az egyre foszló
zöldek felett.

RÉVFÜLÖP, OKTÓBER

I

A Fülöp-hegy mögül mintha a túlsó
lejtőről csúsznának föl a gerincre
s a lendülettől még följebb az égre
hajszolva szinte egymást rosszkedélyű
kajánsággal fakószürkén a felhők
s a napot egyre-másra eltakarják
Tanácstalan az őszi táj: a zöldet
még csaknem épen őrzi de a fény-árny
kavargásában kétkedik melyiknek
jobb hinnie melyik szabály s kivétel

De én tudom ha kicsit kora is még
záróráról beszélni új csirát csak
a pusztulás hajt s kertben réten erdőn
a parti parkban szőlőkben kövek közt
rokon a bomló vegetáció: a
negatív sarjadás és nemsokára
az gyűjthető csokorba

Lám a tó is
másik szerepre készül: mind sűrűbben
párákba bújik nyilván próba végett
s az izgatott nád-nép nem győzi vinni
az egynemű híreket két irányban:
szünet nélkül sűg-bűg hogy ezt se azt se
érjék váratlanul az események

II

Szögletes kemény szelek
vándorlás otthontalanság
itt is ott is hontalanság
rendes fészkében a testben
nem nyugszik meg a lélek sem
rideg-hideg a világ
szem fül bőr nyelv orr egyet észlel
s hőköl menne is tovább
maradék reménykedéssel
hova menne? tüske nőtt
mindenütt ha út ha cél
csak a múltat a jövőt
az előre- s vissza-álmot
lakhatja meg aki fél
októberi koratél
cidrizteti
az emberi
a növényi s az állati nagy családot

MADÁR VILLÁMLIK

Megrebben a fény a falon:
madár villámlik az ablak előtt
megrebben a fény rándul szilajon
megdöbben a fény: mi kerülgeti őt

Madár-suhanás tört pillanata
de elég s ami tárgyaimat
s engem biztatni tudott maga
most ő is rémülve-riad

Ó árny ó gyorsanölő
méreg mely a parttalan
derűbe ha dől rögtön vele nő
lesz csöppje határtalan

s a tetőkön az ágakon a legyötört
földön forgó ragyogás
gyásztakarót rettegve ölt
volt-nincs elmúlt a varázs.

KÖD A VÁROSON

Az örömöket beszorítja
az öröm több lesz hogyha szétömlhet
a bánatokat beszorítja
a bánat több lesz ha szét nem ömlhet
Felülről: elvégeztetett
rendben vagy nem most már közömbös
alulról: fölforró csata
bizonytalan kigázolással
s talán formátlan fészek is
búvóhely mentség béke béke.

EMBER AZ ŐSZBEN

Kinyílik a tájék keze
lemond a tájék
elereszti az ügyse-tarthatót

A kerekült életek szétgurulnak
közönyös az ég-Polüphémosz
nem biztat nem sajnálkozik
ez a rend így rendeltetett

Óvakodva bóklász az ember
ne vesszen el a veszendőkkel
szervezi különös furfangjait

Ismét kivág a temetőből
ismét hidra kapaszkodik
a sírdombokon út nyilall át
csak a hídlábig ér az ár.

ÉSZREVÉTELEK
1974-1975

Mint a csapat

ÁLLOMÁS

Nagy idegenforgalmú városokban az állomás
közelében feliratos nyilak jelzik hogyan jutni oda
Egyre több a feliratos irányjelző utamban
egyre több nyíl mutatja
az állomást -

AZ 57-IK ELŐTT

Még hány jön a nyárra november?
hány ünnepem ünnepelem benn?
s víg ünnepeket? siratókat?
múlatni, marasztani jókat?

Vágyam lassan csakis annyi:
tudjam békén idehagyni,
ami kölcsönképpen enyém lett
s gyereket, testvért, feleséget;

békén, hogy lépteimet ne
gyászdob-hang árnya kövesse,
úgy nézzon akárki utánam,
mint utca forgatagában,

mint ott néz arra, ki szürkén
általvillan szeme tükrén,
s már nincs, eltűnt, nem is emlék,
mert árad az, árad az új nép.

MEGÉLNI

Magam szokásait ember szokásait
de unom de vágyom mások szokásait:
jól esne mondjuk ha mint ott az akácfát
a csípős böjti szél ágaim cibálná
jól esne mondjuk vadgalambként repülni
s a tévéantenna hegyére felülni
pókként fonalakkal beszőni a nyugodt
polc mögött rejtező mindig sötét zugot
megélni megélni nemcsak beleélni
s ha másképp nem menne örökre cserélni

AMBIVALENCIA

Természetes mozdulataim természetes reakcióim szerint e csaknem hatvan esztendő folyamán most igen szomorúnak kellene lennem titkon elgyászolnom a végképp vagy ideiglenes hatállyal hervadókat Teszem én és nem is esik nehezemre az általános gyász épp ellenkezőleg az ilyenmi módot ad romantikus-patetikus-teátrális viselkedésre ami mindig növeli az ember önbizalmát hisz végtére a koporsó is pódium Csak ne bohóckodnának sárga és kis állatok tehetetlen falevelek illanva játszva ugrabugrán illendően nehézkedő lábam előtt

NEM KÜSZKÖDNÉK

Ó nem küszködnék másért az élő másvilágért, csak hogy a testi holtak árulják el, mi módra haltak, hogy míg sor nem kerül rám, magam ráidomítván a fő változatokra várhassak a végső napokra, csak hogy az elfogyandó fényben fogyó halandó önfényem rendre, lassan apasszam és eloltogassam, s ne meglepetve, dúltan ott és akkor tanuljam, mikor az ég leomlott, őrizni az emberi rangot.

KÖZÖS BÓRBEN IS

Melyik tér ki melyik küzd s győzetik le: nyilván tisztázva már s a tervet tudja minden porcikám

Csak a küszöbön
a küszöbön a hír át nem jöhet
Gyanakodva
lesem pártütő testemet:

a fényt agyamba
hogyan villanjon túl az egen
megadja de ő maga
közös bőrben is örök rejteken

SORS

Vásárban egyedül
alkudni nézni csak
sodródni ésszerű
cél nélkül (igazán
nagy céllal)
Fáj az árus
lába a lacikonyhás
almát eszik tömök
itt is a kismalackát
Ó a vásár a vásár
ő bennem benne én
sehogy másképp csak így
Akartam elhibáztam
hívtam és elfogadtam
s jó is - daráltam egyre
Lassan mégis magam
után csak már után
friss sebfelületekkel
százszoros árvasággal
horpadt soványka zsákkal
véggépp gyógyíthatatlan

EMLÉKEZIK

Törmelék apró kupacok
szakadék nincs és nincs orom
mégis meg-megbillen fejem
hol fölfelé hol lefelé
valamire emlékezik
valamit egyszer megtanult
s ha simán lépked is a láb
egy-egy hullás emelkedés
mér földkövei közt halad
s a rezzenetlen arc mögött
öröm kiált és iszonyat:
a lélek váltig sántikál
sose tanul belőle ki

LÁZÁR FELTÁMADÁSA

Még néhány perce aggok aggja
most csecsemő
a fény a nappal újra új neki
motyog:
„Úrben űr-ölben űr-zenében
puhaságban végtelenségben
szomjatlanul éhetlenül
vonzatlanul löketlenül
felsőbb alsóbb forróbb erősebb
rendbe fogva törvénybe fogva
magam nélkül aprócska részként
minden után semmi előtt
középen csak középen -

És most:

kopogás éhszomj külön út
a szabad akarat csapása
megint magam
minden előtt
szélektől szélekig többnyire szélen
én nem akartam
nincs mit köszönnöm
a parancsért mások jajongtak
lebegés helyett botlani megyek
s az arcokon öröm
nem értem”

VEDD AZT IS ÉSZRE

Magadra maradsz? Hogy maradnál?
Ahogyan máshoz te ragadtál,
úgy csökkent eddig is magányod.

Volt hang, ami az utca végén,
volt, ami házad kerítésén,
szobád falainál megállott.

Börödig, belsőd bokrosáig,
alig néhány ért el odáig,
s oly gyorsan némává meredtek.

Kopott lemez: nehéz belátni,
hogy körbe pörzsölhet világnyi
törekvő láz: meghágy hidegnek.

Less gondosan, hogy meg ne tévedj:
ha pókszál nyúlik is kötésnek,
vedd azt is észre, azt is észre.

S higgadtan készülj (nem vagy első)
a tarthatatlanul közelgő,
végérvényes hideglelésre.

TÚL

gyűrött hajszálak szürke ég lucskos-pucér föld hullaházi test
szóltak előbb most valahol gubbasztanak a madarak
kevésbé tud magasra mászni a testlélek évente már
a tápázkodás nem kecsegtető irtózat a tápázkodás: hogy
lesz kezdeni honnan újra a zuhanást a szürke lucskos...
este a fejem tetején vállizmaimon mellboltom falán bezuhogott bezuhogott
tócsa bennem tükörtócsa tócsatükör
de bármi áll hajol fölötte és fölé felfalja és üres marad
tócsatükör tükörtócsa rajztalan monotónia
monotónia: anti-anatómia
hátról visszahívnám előről visszahívnám:
a fénylő élet két pajzsa között csattanjon széjjel a hólyaghomály

TÁGABB TÁVLATOKBAN

Az anyag megmarad -, kérdés csupán,
hányféleképpen változik ruhám,
s tudja-e a silány ész konstatálni.
- Ügyet belőle dőreség csinálni.

Bennem is - széldomb? gyűjtemény vagyok? -
szétszedhetők-e az elem-tagok?
Egy szitkozódásnál, kellemkedésnél
kibújik-e, mi bújt gyökérzeténél?

Ó halhatatlanok, ó létezők,
nyilván csak a sosem-élt múlhatatlan.
De nem az elíziumi mezők

tágasságánál tágabb távlatokban
mozoghatok-e (ha nem én, ha én)?
S oly mindegy, hogy miféle változatban.

KÖRBE-KÖRBE

Ül otthon vagy fekszik könyv a kezében
esetleg toll s előtte kéziratpapír
s próbálja megérteni a legtucatabb
rejtélyeket mik éppen fojtogatják
például azt miért s miképp törvényszerű
hogy anyját apját elhagyván a gyermek
elme egy valakivel s lesz vele egy-test
egy-lélek s mondjuk anyjával kivel

egy-test volt valóban valamikor
kapcsolata úgyszólván semmivé lesz
s apjával akivel viszont talán
egy-lélek volt már többé nem bizalmas

És akkor hirtelen beléhasít:
tavaszodik megmozdult a világ
s ezerféle új-régi esemény
jelenség torlódik zuhog kereng
villog fán földön emberarcon állat-
testen égen s ő meg négy fal között -

Fölugrik hát hamarján és kilódul
kilódul nézni nézni nézni nézni
hallgatni ízlelni tapintani
szagolni füvet madarat virágot -
Ott aztán újra háborgatni kezdik
a félbehagyott gondolatok indul
haza folytatja őket

és ez így megy
és körbe-körbe s újra és előlről
és tavasszal és télen nyáron ősszel

TALÁN ÉPPEN

A vastag novemberi köd
leszállt leszállt minden közé
jelképnek kínálja magát:
hogyan vagyunk hogyan csak botorgunk
hogyan sem az utat sem a célt
hogyan atomokra ésatöbbi

S én látok vattapuha-ságot
kályhákat békét tarka-fényes
majdnem adventi álmokat
nem falakat de hidakat

Talán éppen mert atomokra...

MINT A CSAPAT

Ami először élni kezdett,
s ami kihuny majd valaha:
bennem van, bennem is a kezdet
s a végső nap alkonyata.

Közhely -, így vagyok halhatatlan,
de ilyen rangot más nem ad:
egyenlő s felülmúlhatatlan,
mint a csapat, mint a csapat.

Szövegek

VILÁG-VERS

Vonakodnak nem tolakodnak
vonakodnak és tanakodnak

A fejből szét az idegekbe
alig a szájba vagy a nyelvre

Költemény? - amit a világ ír
nyelem be testem csatornáin

Nem én terelek rendbe szókat
izgatónak vagy nyugtatónak

közlőnek figyelmeztetőnek
- én csak kószálni látom őket

s kis vendégváró csapatokba
verődni olykor lopakodva

hogy a világ-vers méltóképpen
fogadtassék a hús ölében

ÉN NOÉ-BÁRKÁM

Vers én Noé-bárkám a mulandóság
özönvizében melybe nem minden élőbből
s minden testből mindenből kettőt-kettőt
viszek be hanem egyet-egyet vagy legalább
szeretnék például a gyerekkori szomszéd
hülye Pistát vagy Misit ifjúságom
falusi társát lányokat kikkel nem is beszéltem
s persze a rokonság nagy részét (nyilván az én kis nyájam is)
meg azt az idegen olasz urat ki csomagom
a vonaton föltette a tartóba és néhány kutyát
szobát könyvet útrészletet szagot
ételt ruhát -

Vers aztán hadd kerengjünk
én nem küldök galambokat nem érdekel az Ararát
mert ez a Noé-bárka végül is
nem ment át senkit semmit a mulandóság özönvizén
legfeljebb hajókáztat egy kicsit vigasztal
olyan reményeket táplál bennem miknek nem is hiszek
aztán elsüllyed mindenestül nyomtalan

HÍRHOZÓ IS KELL

nemcsak áldozat

Csatázva az ólomláb a zuhanni
kívánó test és lélek ellen
a kínálkozó béke ellen
a gyógyulás a gyógyszer ellen
megfordulni és visszajönni
és elmesélni és tovább-csinálni
minek már majd pont volt a végén
csikorgó foggal üresen

De hírhozó is kell - -

ÚJÉVRE

Legalább pár sor, hogyha több nem,
ezerkilencszázhetvenötben.
Nem leszek meddő az idén sem,
ringatózhassam a reményben.

Írni, megírni újra, egyre:
nem fogy az anyag kevesebbre.
Fölösleges (vissza, előre)
egyetlen sor se lesz belőle.

A felnövekvő nagy toronyban
még a törött téglák is ott van.
Tanulsága a ferde csonknak
az egyenes egészbe olvad.

Ezerkilencszázhetvenötben
jár nap, felhő, villám fölöttem.
Legalább pár sort öncsalásra,
hogyha végképp nem futja másra!

DE HOGYHA

Hegyek közti mennydörgés bennem
másnak tán verébcsipogás -
Kell-e a sorssal ölre mennem
s kinek jó ilyen lobogás?

De hogyha echós völgybe hullik?
ha sziklát zúdító kavics?
finom dobhártyás fülbe hallik?
anyanyelvén szól másnak is?

Jobb lenne vállrándítva hagynom:
múlják el szóttan ami jön?
De hát ha ebből kell fakadjon
másoknak is nyugvás öröm!

„A SZÁZADOKAT SZÁMLÁLJA...”

Csokonai szellemének

Játék, játék, - rémítő és vidító!

Csokonai - Attila, József - Endre,
Petőfi - Mihály, Vörösmarty - Sándor,
Ady - Bálint vagy épp: Janus - Balassa
és mások, mások annyian! Nevük
keverhetnének így, úgy -:

egy-sok, sok-egy

személy ez mind. Eljönnek, jöttek is
félezred vagy alig hetven vagy épp
kétszáz éve. Tudjuk külön nevük,
olvassuk híven, olykor ünnepejük,
vagy nem olvassuk, inkább ünnepejük,
akárhogy is: *csak-eggyel* nem lehet
dolgunk; itt nincs harminckét, nincs huszonhat,
nincs negyvenkét éves, nincs ötvenöt,
nincs szőke, barna; ide- vagy oda-
valósi -, itt van: egyetlen, hatalmas
magyar költő, ki meglett valaha,
ki alszik, és ha szükséges, fölébred,
fölébred harminckettő vagy huszonhat
vagy harmincnyolc vagy akármennyi évre,
hol szőkén, hol barnán, hol itt, hol ott,
megnézi, amit éppen nézni kell,
elmondja, amit éppen mondani,
villámlik, szenved, üt, töri magát,
olykor beléhal: - nézni sose könnyű,
hűségese beszélni sose könnyű -,
de néha túl is lép az iszonyon,
mosolyog és nevet és hahotázik,

ahogyan például Vitéz csinálta,
aki kétszáz éve rendeltetett
ébredni, s mindennek jött, mint a másik,
ki Vitézt ébresztette - új Vitéz -,
ahogyan például Vitéz csinálta,
ki szintén zajgott, fénylett, elborult,
hadakozott, mosolygott, hahotázott,
dalolt, dalolt - és végre belehalt,

Vitéz, a gazdag-arcú egyik arca. - -

RÉGI KÖLTŐK

Mostanában szobámban forgolódnak:
leckét adnak a kései utódnak,
fől is mondatják, s tollukat hegyezve
érdemesítenek jó, rossz jegyekre.
„Ment-e előbbre a világ?...” Megérte
hogy a szép szóért annyian elégték?
Leckéikre nem kéne-e helyette
beleröhögni a szellem-szemekbe:
menjenek gyermek-szórakoztatóknak -,
s fölcsapni inkább tökmag-ámulónak?
Mert így az élhetetlen élhetlent,
a díszbogyó csak díszbogyót teremhet.
S aminek zaklatóvá, kergetővé,
vagy válni illő volna jótevővé,
lesz legfeljebb csak tetszetős mutatvány
oktondi választásom tanusítván.
Kergesd ki őket! - uszulok magamra -
S lódulj utánuk - mondom még - a napra!
S ha kint vagy: bukfencet hányj, vagy csak éppen
üvölsz, futkározz buzgalmad hevében
a kutyák példájára, s rá se ránts a
komolykodó, aggályos oktatásra!

SZÖVEGEK

Éjszaka ébredés nyitott szem
valami könyvet kéne fogni
meggyújtani a villanyt
Valami könyvet? Csak szöveg
szavak nyelvtan poétika
szöveg szöveg szövegelés
szavak nyelvtan - ésígytovább

Sötétség csönd test-szag és ágy-szag
a paplan más-más érintése
bútor-roppanás kidugott
lábujjak hús bizsergés
Szöveg szöveg szöveg ez is
érzékeim nekieresztem
olvasok merő-izgalom
nem gyújtom meg a villanyt

EGY ELHANYAGOLT KÖRTEFÁRA

Körtefa csináld
kedved szerint
kócold sűrűbbre
ágad-bogad
ne érdekeljen
mennyit teremsz
nagyobb öröm lesz
láthatni majd
hogy öntörvényed
vezet csupán
nagyobb öröm lesz
tudhatni majd
hogy ajándékot
nem sarcot adsz

MARTYN FERENC: PAPRIKÁK. TUSRAJZ

Három rajz a Paprika Anatómiá-ból

Három fölnyitott paprika három halott paprika
három paprika-tetem
három élőlény három emberi lény
három emberen-túli lény

A három páratlan szám - három közül egy mindig pártalan
az egyik paprika pártalan gubbad szomorú
a másik két paprika csonkoltan fölhasítva is
nagy kedvében szilajkodik szédülve harapdálja egymást
két szerelmes párzik dühödten vörösödik a fekete
sej-haj a hím here-rózsája gyönyörűen gömbölyödik
borzolódnak a fehér mag-lemezek
a nő meg dús hasába várja...

Három paprika - három közül egy mindig pártalan
De a szentháromság is pártalan
és ez a három paprika talán
a paprika-anya a paprika-fiú és a paprika-szentlélek
egy paprika három személyben
és mennél hármabb annál egyebb
s lebegnek a paprika-égben - -

Három rajz a Paprika Anatómiá-ból

Rom és rét

VILÁG KÖRÜLI UTAZÁS

Egyik fától másikig
egyik gyomtól másikig
egyik rögtől másikig
egyik úttól másikig
egyik padtól másikig
egyik karótól másik karóig
egyik tőkétől másikig
egyik madártól másikig
egyik rovartól másikig
egyik virágtól másikig
egyik árnyéktól másikig
és mindegyiknél meg-megállva
mindegyiket elnézve hosszan
megtapogatva meghallgatva:
világ körüli utazás
életre szóló utazás
halálig tartó utazás
száz és ezer tapasztalat
kicsi a kert
kicsi a kert
bejárhatatlan
fölfedezhetetlen

ROM ÉS RÉT

Ezek a halott romok itt öt-hatszázévesek.
Ez az élő rét egy-nyári, két-nyári, legfeljebb egy-két-nyári.
Amikor hajdanában éltek még e romok: erőd-templom voltak,
zömök kerítés-bástya és kisdud lelkész-lak.
A vaskos falak között öröm, gyász, hála, szorongás, szenvedély
kavargott, izzott, hujjázott, fuldokolt.
Lőrészek hunyorognak a július-délutáni nap-özön kíméletlenségében,
a szentegyház piros-vörös téglái-kövei között. Katonák is
tanyáztak itt valamikor vagy civil fegyverforgatók. Védekeztek és
védelmeztek, s nyilván ettek-ittak, köpködtek, káromkodtak, sőt
szeretkeztek is, ha éppen úgy adódott.
A templom-hajó viharvert gálya a rét-tenger horizont-emelkedőjén.
Viszi a gálya, viszik a romok süket konoksággal a halott mara-
dandóságot. Viszi a maradandóság, viszi az időben süket konokság-
gal a halott romokat.
A július-délutáni nap-özön éles vonalakat vág földre, falra, más-
más színárnyalatú és töménységű árnyékbolyhokat gyűjt a zugokba.

A megzúzott román-gót formák elszántan ragaszkodnak érvényességükhöz, amit az emberi szellemtől és kéztől kaptak. S mindegyre unszolják a fantáziát, hogy egészítse ki őket.

Az elmélkedőre rászárad az ing, könnyű borzongás ösztökéli, hogy kilépjen a falak közül.

Kint félkaréjban az aggálytalan rét. Féktelen kánikulai tobzódásban. Árvacsalán, papsajt, ökörfarkkóró, zsálya, ezerjófű, pipacs, kamilla, pásztortáska, bogáncs... Surrogó, akadozó lábfejemenél egyre-másra ismerem föl gyerekkori barátaimat s néhány ellenségemet.

Nap-özön a réten, furcsa áradás. Emel, ahelyett, hogy lenyomna, lebegtet, ahelyett, hogy elsodorna.

A lepkék is nyilván ebből a különösségből valók. A könnyűség látható igazolásai: tarkán, fehérén, cifrán, egyszerűen.

S a rét esendő-kápráztató formái elszántan ragaszkodnak érvényességükhöz, melyhez az emberi szellemnek és kéznek semmi, de semmi köze nincs.

Júliusi tobzódás, tobzódó mulandóság.

És mi lesz ötezer év múlva, mi lesz ötvenezer év múlva?

A romokat már múmia-karikatúrájuk sem őrzi többé, - a rét éppoly diadalmas teljességben, elképesztő változatosságban tobzódik, tombol, mint ma is.

Ó, mulandó maradandóság, maradandó mulandóság!

A HALÓDÓ NYÁR KRÓNIKÁJA

Fölmagzott petrezselyem-zöldje: a halódó
nyár krónikája illusztrációkkal

Fölösleges fáradni más bizonyítékokért

ez mindenre elég

mert minden benne van:

a kérges szárazban az eltökéltség

a mag-ernyőkben a bizalom

a fáradt levelekben a megértés

a kérges szárazban a kimerültség

a mag-ernyőkben az üresség

a fáradt levelekben a halál

fölösleges fáradni másért

Meg hát a szél is ahogy áterőlködik

az egymásba rogyott növényzeten

segít a szél is: kifordítja a

rejtőzködő pusztulás-foltokat

s többet tud meg az ember mint szeretné

TÓPART

A kék-szürke vízre az égből rézgálic-kék permet szitál. Az alig-szellő szétteregeti, már majdnem az egész tó enyhe zöld-kék.

Alkonyodik.

A somogyi part felé vontatóhajó csúszik: fekete szén-vonal a laza, piszkos-tej háttér előtt.

Méterekre tőlem sirályok gyönyörű hurokkötései, vakmerő zuhanásai, könnyű-nyúlt ívelései.

(A táplálékkeresés cél-kényszere és a művészet!)

Egy-egy ablak sötét, egy-egy járdaszakasz üres, egy-egy hang kiszorult, s keresésre biztat. Hasonlításokra, -tól -igra.

Alkonyodik.

Kék-zöld víz tompa út elsuhanó nők fáradt házak sültkeszeg-illat tánczene tánc rángó derekak elment az utolsó hajó az őszi didergést is ismerem a folyton összehordott és szétrugott fészek-meleg hogy soha nem lesz sem a lélek öröme sem a testé a kapari ösztöne inkább gyáva nem vallom be azért se leleményes önámítás-változatok pedig hogyan szerettem volna pedig hogyan szerettem volna...

MADÁR-CSÖND

Lassuló madár-pityegés
toll-hang-mocorgás állat-alvás
kétharmad-napnyi éjszakák
zúgjon a szél zúgjon üvöltsön
élesedjék a fagy heve
s ha reggelre koppanva hull is
egy-egy csöpp test a téli földre

ó madár-éji pityegés
ilyen meleg zenét soha
soha ilyen béke-zenét!

A FÁK PÉLDÁJA

Az éggel most már semmire sem megyünk
s a földdel sem. Köd, köd, felhő, ború,
szorongás. Vegyük példának a fákat,
ők tudják, mit kell tenni ilyenkor.

A napot, az ég kékjét, a világ zöldjét
egyéb meleg, szín nem pótolja. A fákat
vegyük példának, ők másutt keresik
a vigasztalást és a menedéket.

Ők másutt keresik, magukban keresik:
derűt, meleget magukban keresnek;
a napot, az ég kékjét, a világ zöldjét
ők magukban teremtik meg maguknak.

Nyugodtan tűrik a vak éjszakákat,
a külső háborút. Kérgük bástyái közt
szüntelen zene szól, a teljesség zenéje,
az egyensúly zenéje és a rendé.

S ha majd ismét a helyére kerül
a kék, a zöld, a nap, a világi bőség:
mohóság nélkül fordulnak kifelé,
és úgy fogadják ezt is, mint a törvényt.

HIÁBA

Zavar? tömör hagyatkozások?
tíz nap vagy harminc? - egyremegy:
fönn a fecskék tervtárgyalások
lenn aszó száraz színmás levelek
láz hogy a kerten végigárad
súlyos dagályként föltohang
ablakfámig a búcsu-bánat
s öbleiben lélekharang borong
Nincs merszem boldogan fogadni
a sárgán hullámló napot:
a lomb-kócokhoz fűhöz fog tapadni
s belőlük hulla-bőr-tompán ragyog
Túltöltekezve nyárral is hiába
fordul az év: mi kint és bent lakik
ítéltetvén komor vesszőfutásra
agyondúlatik megszaggattatik

A KERT ŐSZE

Kibogozhatatlan a kert ősze
Van ami marad van ami örökre elmegy
van ami csak a télre van ami a földbe
ami magába ami más határba
ami cselekszik amivel csak történik egy s más
s van olyan is aki az általános
sejtelmetlenségben minderről tud is
Nehéz a kert ősze bogos és kibogozhatatlan
S aki minderről tud is: nem tudni igyekszik
befutni a négy fal közé hagyni
ömölgjön rá a korai sötétség fejére szemére
s vigasztalja álommal az egyértelmű tavaszról

KÖZÉJÜK

Úr voltam sokáig: ember-rang magas rang
ember-sors magas sors szégyen keveredni
kussoljon a kutya rebbenjen a macska
s a kerti bogárhad az meg csak dögölgjön
a kerti növényhad száradjon zuzódjon
másik szint nagyon lent alattam ki bánja

Hátamba csapott az idő az időben
hátamba csapott a törvény - a közös baj
állatok növények rang nélkül közékük
bebújnék közékük melegbe közékük:
mindünkre egyszerre akarna rálépni
testünk föltartaná győznénk a halálon

JANUÁRI SZERTARTÁS

A téli törzsek, ágak
gyémántosodva állnak:
ravatal-díszei
az országos halálnak.

A TAVASZI KERT ÉS GAZDÁJA

Kijött megint
Nem látszik rajta semmi különös
Próbáljuk mosolyra deríteni
talán sikerül végre
Emlékszünk: addig már-már eljutottunk
hogy meglágyult a szeme éle
hogy a szurok-láng meglohadt szemében
Tanult-e ő is valamit?
Mi tanultunk s vizsgáztunk is sokat
még nagyobb türelemmel
foglalkozunk vele
Ha kicsit ő is -
E nyár esetleg mindent rendbe hozhat
Van benne készség:
szépelgéseinken
el-eltűnődik szelid nyugalommal
Csak ne bámulna annyit
téli halottainkra

Őriznek

NEM GYÚL KI

Fölepítem és mintha alakítható
de nem tartós ködből lenne ha nehezen
bejárom néhány utcáját újrázni már
képtelenség megváltozik

Visszafelé
érckemény tájak emberek történetek
véglegessé kövült formák miket
a szem bőséggel tud cifrázni még
(vagy jobban látni)

Énbelőlem is
a nem-múló otthonosan mozog
köztük noha *Utopos* ez már *Nekeresd*
Nemcsak víkendeken és nemcsak egyedül
gyakran sétálok arra illetéktelen
idegenvezető volt őslakókkal
s lelkendezem bár a kísérő arcokon
nem ömlik széjjel a találkozás
s a szemekben nem gyúl ki a gyerekkor

KELL

Kell sűrű áradó nyár
tükör-víz tomboló nap
füzes tele szunyoggal
forró por járni benne
forró homok feküdni
tágasságok nagy öblök
a térben és időben
ölükben meg ne lássék
mérőföldes mozdulat sem
kell hívni követelni
hozzájuk visszabújni
vagy legalább idézni -
Válik minden szorossá
befeje-szöges drótok
fölsért egy moccanás is
előre csak gödörbe
csak hátra nyugalomba
Gyermek-nyarak csukott szem
a test a test a lélek
s az impotens valóság

PADLÁS-ODÜSSZEIA

Rétegekben hánytorog elő az idő, felfűzve egy-egy fényzsinórra.
Óvodás-gyerek szólal, vállán bőrszíjakból font, csöpp uzsonna-
táska, valami kilátszik belőle.

Lyukas, korom-zománcos tepsik, palacsintasütők, lábosok,
fazekak. Nagyanyák sütnék-főznek, még talán dédanyák is. Kigom-
bolt nadrágok, körül-zsíros szájak, mély-vastag bőföggések.

Ezt a díványt már aligha rakná össze valaki is. A karcsúsított
barna rugók egy-kupacban, máshol az afrik, máshol két barokk-
láb. Majd a díványok utolsó ítéletén, ha a díványok istenének
angyala megfűjja harsonáit... (Lásd: lejárt temetőparcellák,
robbanások halottai!)

A szekrénytelen fiókban ifjú diók. Keserű a diólevélszag, csúcs-
magányos fa társtalan szaga. Idillek a lombjai alá kenve: poharaz-
gatások, kártyacsaták, nyárest-csöndbe olvadó szókanyargások.
Ennek a fának pedig semmi érzéke az idillhez, semmi köze hozzá.
Keserű fa, csúcsmagányos, a zivatar jobban kedvére van. De az
erő mindig fészket szül, a zord erő pacsuli-puhaságot.

Egy rézüstből meg - az üstháznak nyoma veszett - sorra ki-
mászik a tegnap és a tegnapelőtt technikája. Hökkentő gyűjte-
mény: kétszálás, textilszigetelésű villanydrótok, faszenes vasaló,
ólom vízvezetékcső-darab, falifogas, csillármaradvány, félfordító,
dült elemlámpa-tok, vekkeróra, törött csiga, horpadt kávédaráló
ésatöbbi ésatöbbi (folytatható a saját tapasztalatok és tetszés sze-
rint, nem lesz lényeges eltérés).

Kint jár a szél, nap szikrázik. A szél vékony suhogására, a nap
egy-egy fényzsinórjára felfűződik a réteges idő.

Tíz hosszú év Trója alatt, tíz hosszú év hazafelé. Csak tíz volt-e
Trója alatt, csak tíz-e ez a pár-perces bolyongás?

Pénélopé hűséges és türelmes. Az időt fonja nappal s fejt éjjel.
A hosszú-hosszú kelme így marad néhány arasznyi csak. Pedig...

S leszáll az ember, vissza Ithakába, s csodálkozik, hogy annyi-
annyi év múlt el, holott kutyája még ugyanazt a csontot rágja, amit
előbb dobott neki.

EGY JÁTSZÓTÉR MELLŐL

Barátaim
kislányok kisfiúk:
a játszótereket játékokat
játszópajtasokat sosem szabad
kint hagyni

Lám
amit kint hagytam nem találom
csak ami bennem azt találom...

VÍZ

Volt egy víz nyáron parti csobogással
volt egy víz télen parti jégcseréppel
felfűződött rá gyöngyzinórra gyöngysor
ház élet álom munka gyönyörűség
az ég is épp fölötte dőlt a földre
kékség hold csillag benne folytatódott
a ki-tudja-hány-ezredik nyögését
jókedvét látta hallotta kibírta
a ki-tudja-hány-ezredik keresné
de nyomait s a vizet se találja
pedig csobogott csobogott a partnál
pedig jégcsipkés volt a partja télen

A VÁROSRÉSZ KÖLTÖZKÖDÉSEI

1

A bútorok s egyéb holmik után a ház is kocsikra került. A falak, a födémek, a tetőgerendák, a cserepek, az ajtók, az ablakok, a vízcsapok...

A ház is elköltözött, a házak is elköltöztek, a városrész is elköltözött.

Csak néhány öreg fa maradt itt-ott s egy-két foszló héjú, vén szőlőlugas. Az is például, amely alatt gyermekkorom annyi szivárványos óráját töltöttem. Torzan, csapzottan rogyott a törmelék közé, véletlenül le nem szakadt drótszálak tartották még némely ágát a magasban, mint akasztottakat.

Ó, az én házaim, az én hajdani otthonaim is elköltöztek. Egészen kicsi, majd serdülő s végül felnőtt korom otthonai.

Az egyik adta a galambokat és a halált. A másik a megaláztatást és a fölemeltetést. A harmadik a nőt és a játékot. A negyedik a háborút és a fészket. Az ötödik és valamennyi a verset.

Előbb ízekre szedték őket, aztán dörmögő gépkocsikra rakták.

Fölépíthetném könnyen ezt is, azt is. De vissza tudnám-e tenni, s jó helyre-e vajon?

Mert odébbálltak az utcák is. Otthonaim utcái, az indulások és érkezések, a labdacsaták, lánylesések, a véget-nem-érő baráti séták, a mentőkocsik és árverési hiénák utcái.

S amik maradtak belőlük, megzavarodtak.

2

Költöztek aztán, s költöznek még mindig az elgyalult pusztaságra új utcák és új házak, új terek és új parkok. Józanok, világosak, fegyelmezettek.

Tudom mégis, hogy a régiek melegségével, meghittségével, titkaival gazdagon. És táplálnak a mai kölyköknek s ajándékoznak fogyhatatlan emlékeket ezek a lépcsőházak, lapostetők, átjárók, teraszok, játszóterek éppúgy, mint a kócos kertek, zegzugos udvarok, padlás-pincés-fáskamrás régiek tették.

3

Számomra ilyesmit nem adhatnak már.

Az én kedvemért viszont felöltöznek derűbe, s ablakaikba kirakják szemem örömeit. Olyan arcokat, amik túl-túl sokáig éltek a homályban, amik most néznek először felülről lefelé.

S fő-fő boldogságomat: tündöklő gyermekarcokat; arcom hűséggel-hűtlenséggel szaporodó másait, vérem közeli-távoli bokrainak virágait.

Velük köszöntenek, ha utcáik völgyeibe megyek.

S ettől az új városrész családias lesz, az enyémmé válik, ahogy enyém volt a régi is, amibe vissza-visszalátogathatok kívánságom szerint, ha nagyon erősen magamba nézek.

STEINER

Steiner az Édes élet
Steinere úgy szerette
két gyermekét hogy egyszer
szépen megölte őket
szépen megölte őket
hogy semmi baj ne érje
megvédje minden ellen
halálig el ne hagyják -

... Hányszor hallgattam alvó
lélegzéstek torokba
csapódó szívveréssel
s jutott eszembe Steiner
s jut most is még eszembe
mit kellett volna tennem
most hogy már semmi mentség
most hogy végképp hiába:
amit kaptok - tiétek
s biztos hogy elveszítlek

FORDULTOK FÉLRE

Csak nézem szeretettel
csak nézem ferde szemmel
amint a nőtt időben
fordultok félre tőlem

Segéltem lábotokra
felállni s vágyatokra
hajtani: érdekem nem
tolván tiétek ellen

Másképp hogy is lehetne?
Ti is csak érdekembe
voltagek látni is jók
esendőök ápolandók

Hogy az apa szivemben
éretté cseperedjen -
Most is hogy elfaroltok
befejezni akartok

Ha sorsomból kimenvén
tesztek gyermektelenné
annál próbáltatóbbat
rám már az Ég se róhat

Lassú lebontatásra
ítéltek elfogyásra
szántok szedettetésre
a régi póreségre

Vagy mégse! akkor ott még
rügy kínálhatta bütykét
a rügy helyében újra:
kiégett lyuk lapulna

Nem régi póreségre
löktök más gyöngeségre
meg nem gyógyíthatóra
többé nem múlhatóra

Hát nézem ferde szemmel
hát nézem szeretettel
amint a nőtt időben
fordultok félre tőlem

EMLÉKTÁBLA

Nagyobb volt itt az utcafront,
magasabbak a fák s a kőfal,
tágabb az udvar, haj, de jókat
tudtunk cicázni benne!

Majdnem benyitok, fulladok,
tizenöt év, soha azóta,
a kilenc lépcső s egy külön még,
gyerekszag fut elébem.

A konyhaablaknál, kívül
ott állt a játékláda tömve,
egyetlen játék sem maradt meg,
Kópék! hiába mondtam?

Lesnék a másik ablakon
a szobába: az összevissza
huzigált székek, fotelek közt
ott bújnatok ti hárman,

s bejönne közetek zilált
ruhában, házimunka-törte
mozdulattal, sugárvirágzó
ifjúsággal anyátok -

MIND A HÁROM

hát igen mind a három

hogy megjön hazajön lefekszik
s itthon alszik a régi ágyon...

AZ APA ÖREGSÉGE

Rakva kőből, öntve vasból:
mégse tart a bástya, lépcső.
Szám ha meg már földbe kóston,
mindennek örökre késő.

Kiáshattok, ültethettek
újra tisztas asztalfőre:
ott mellettem megölhetnek,
meg nem tudlak óvni tőle.

Jajgassatok magatokba!
Visszhang hogyha visszakondul,
én felelek jajotokra;
nem kaphattok mást azontúl.

Jól hiába lakna százszor
a majd egyszer éhezendő,
kínjait a koplalástól
bizton hozza a jövőendő.

Megy az apa szemlesütve,
törvényírta szégyenében,
hogy a földbe lefeküdné,
megveretve, csont-szegényen.

SZÜLETÉS

Reggel felé történt az első alkalommal is a ház a falak ugyanazok
persze nyilván festettek azóta esetleg itt-ott renováltak
arcok serege tűnt fel és el hangok serege tűnt fel és el
most nem látszik és nem hallatszik semmi belőlük
A gyanútlan gondolhatja hogy a két iker-láncszem közvetlenül egybekapcsolható
a nem-gyanútlannak ilyesmi eszébe se jut
tudja hogy csak hosszúsoros versek rímeiről lehet szó
rímekekről amelyek egyikétől a másikáig
villámlások örvények riadalmak
harci terepein át vergődhet el csupán a vers
Hosszúsoros versek rímei - ezúttal félig-tiszta rímek
hisz félig-azonos a szótest

De mindezt csak a nyakig-érdekelt

szemlélő szemlélheti így
akiben nyom nélkül nem marad semmi sem
s valamennyi külső és belső érzéke
tömegével teremti a külön-különb rímhívókat

Volt újszülött s most újszülő
a kétfajta fájdalom és öröm milyen egyfajta
sírása csap a nyitott ablakon ki
az öreg-öreg vadszölők közé
amik a kettőt könnyen összekeverik

UNOKA

Én is kíváncsian lesem
hogy formálódok csöndesen

Ki nemrég nem is létezett
már ellenem hadat vezet

Ugyan mikorra lesz hogy a
még-idegen akusztika

végül oly sok mindent saját
hullámhosszára hangol át

Megmoccant-e már valahol
bennem a későbbi motor
hogy mint lányaim azelőtt
majd egyszer ezt a csecsemőt
ezt is oly szédült-szertelen
imádjám szinte térdemen
sőt mert azoknál is tovább
őrzi itt-járásom nyomát
érezzek iránta nagyobb
hálát még több alázatot
s úgy nézzem mint kiből soha
nem távozik el a csoda
hisz mire rászürkül a fény
már örökre vak leszek én

ŐRIZNEK

Nagyapáim alig dédapáim sehogy
nevüket is lassú elmélkedéssel
de talán ha a napba nézek:
szemem hunyorgása s a nőkre:
az az áramütés talán
vagy a víz és a csönd szerelme
- akármí és akárhogyan:
a világ nem szokhat le róluk
létezésemmel kényszerítem
s folyton lazítva könnyedebben
hiszen gyarapszik a csapat
s ha kiállok s mindent viszek
rólam se szokhat a világ le
maradnak akik kényszerítik
nem a nevemre - nem-sok-érő
nem a híremre - az se többet
hunyorgásomra ha a napba nézek
amaz áramütésre ha a nőkre
a csönd szerelmére meg a vizére
akármire s akárhogyan
de őriznek hogy meg ne haljak

MONDJUK KARÁCSONYESTRE...

Mondjuk karácsonyestre mondjuk
megjőnnétek családi ünnep
ez így szokás a nagyszülőknél
ha gyermekeik unokáik
nem bírnak menni mint mi sem most
Nekem magamnak is eléggé
rázós ügy lenne magyaráznom
mi volt azóta hogy nem úgy van
hogy szó sincs róla

De a cifra
ismerkedések erre-arra
az új családtagokkal éppen
keservessé tennék az estét -
Majd inkább én külön s nem itt
csak várjatok...

ANYÁMAT VÉGKÉPP

Anyám születésnapját elfeledtem
Anyám halott tizennégy éve
Most történt először hogy elfeledtem
Anyám tovább halt halála után
A régen piros majd fekete nap
az idén szürke volt igazi köznap
Később eszembe jutott már hiába
Anyámat végképp fölkapta a szél

NE ANNYIRA

A fájdalmat csak az emlékezés -
Negyvenhét év! Úristen!
Viselkedésemben bizonynal benne van
az iszonyú hiány ezer nyoma.
Mi esne jól, apám?
Ragyog a márciusi nap,
gyászoljalak, vagy ujjongjak, hogy élek?
Mi esne jól, apám?
Bizony én már nem szoktatlak bele
világomba: családom, unokáid
s a nagyon megmásult tágabb család -
Legjobb lesz, ha mindent magam csinállok.

Határtalan márciusi napos nap.
Ne az emlék szabja meg, mit tegyek.
Negyvenhét éve befejezted,
én nem tudom, mikor teszem.

Találkozzunk, két felnőtt, tán idegenek,
egymással mégis érthetetlen-kedvesek,
de végre már ne elviselhetetlenül,
de végre, hogy ne annyira szeresselek.

SZÜLŐHÁZ

Légvonalban vagy kétszáz méter

A kémény kószáló füstjét akár
idáig hozhatja a szél

Idővonalban több mint ötven év

Ha légvonalban Hold-messzire lenne
ha légvonalban Tejút-messzire
ha másik Galaktika-messzire
az idővonal hosszáig nem érne

Légvonalban vagy kétszáz méter

Jók a falak a kémény a tető
az ablakok a kapu s a kilincs
így elmerengve hát a kora estben
világos hogy nyugodtan bemehetnék
megpróbálhatnám a találkozást
világos így merengve képzeletben

De álltam már előtte sokszor
valóságban alig karhossznyira
s az ötven év idővonal közénk állt
megtudtam akkor hogy hiába tenném

a folyosó kék-piros lapjain
talpam nem koppanhat s ujjam se (bár
meszes lesz) nem érezheti falát
s az ajtó az sem nyílhatik ki többé

A szülőház megszült tartott kicsit
aztán kitett s végzett velem

A szülőház nem érzeleg
szagom idegen lett neki
kimutatja hogy semmi köze hozzám

HALOTT NŐVÉREMRE

Harmadikul s első lányként mentél a fiúkhoz,
jó nővér, másod-sarj a kilencnyi között.
Első lány -, örvend bizonyára anyánk is, apánk is,
mert a fiúk mások, tudja akárki szülő.
Korban gyermeked is lehető: melléd sose nőttem,
gyermeki szív gyászol: nyugtat-e, árva halott?
Onnan öt, innen hat -, majd aztán billen a mérleg,
s egybeverődik túl lassan a régi család.

NŐVÉREM TEMETÉSI ÉVFORDULÓJÁN

Egy éve kerek éve - -

láttalak oly kicsinynek
fogtalak oly hidegnek
hordtalak oly nehéznek
leltelek oly makacsnak
hogy nem szóltál hiába
köszöntem én hiába
fogadtál kényszeredve
kedvem lett volna rögtön
sértődni menni onnét
belé a téli ködbe
kopár gesztenyefák közt
nyirkos kőoszlopok közt
kőfejfák kőkeresztek
kő-közönyén keresztül
elhagyni azt a szörnyű
jeges-fehér edénykét
amire neved írták
ami olyan kicsiny volt
ami olyan hideg volt
ami olyan nehéz volt
ami olyan makacs volt

MARADJANAK

Túl élénk túl beszédes
túl éhes telhetetlen
mind
Visszacsalogatni
és beengedni mái
életembe: törékeny
holmik közé bakancsos
fegyveres katonákat

Maradjanak a régi
réteken udvarokban
a régi Duna-parton
nyersen zúgó füzesben
zörgő falusi utcán
régi erős szobákban
szögletes bútorok közt
a szögletes kamaszban:
könnyebben bírom őket

MEGÉRKEZÉS

Most nyikorog a fakapu,
a kutya vakkant, odafut,
láncán a vödör zizereg,
nemrég húzhatták a vizet.

A kotlóssal már tollasan
járnak a csibék hangosan,
a szellőző osztályterem
vegyes szaga dől hűvösen.

A kiskertben nyúlt dáliák,
rajtuk se bimbó, se virág,
de alsóbb szinten a színek
keverék-kórusa liheg.

Friss a veranda, csak elébb
locsolhatták be a kövét,
kétoldalt aszparáguszok,
tűiken is még víz ragyog.

Aztán nővérem, sógorom
fiatalon, fiatalon,
szemükben vendéglő sugár,
- jaj negyven s még több éve már!

LEVELEK RÉGI BARÁTAIMNAK

Írok tél jön mindig jobban bebújtok
én csak a nyarat írhatom teleitek
futó ismerőseim nem tudok róluk sokat
sem értük nincsenek sem ellenük tanácsaim
persze a nyár is hasznos és én épségben őrzöm és
küldöm

Ti magatoknak nehezen idézhetitek föl:
mögéjük dőltek az ősök nyirkos-göcsörtös
nap-szálfái

Írok mind karácsonyibb lesz a szél
néhány hét múlva advent és ilyenkor
érzékenyebb az ember sőt érzelmesebb
szereti ha körülfogják körülbeszélük
ha el bírja hitetni magával hogy támadhatatlan
hogyan érdemes élni

Írok de a feladót elhagyom
legtöbb levelem visszakapnám az iszonyú
kis cédulákkal: „Meghalt” „Ismeretlen”

AZ IDÉN IS

Ott járkáltunk az idén is a Népház
előtt Jézuska s vacsora után
aztán Agócs Jóskaéknál idén is
huszonegyeztünk hogy elüssük az
időt éjféli miséig s a végén
kicsit mólésan beharangozáskor
indultunk csak hát persze hogy a külső
folyosóra jutottunk már tele
volt az iskola szépen énekeltek
Az idén is idén is bár ha morcos
kihallgatáson firtatnák a mosti
népet hogy láttak-e nem vallanák be
Érthető: néhányunkról azt hiszik
hogy elvitte a háború néhány meg
ott fekszik a temetőben vagy máshol él
s különben is előfordul hogy idegen
suhancok keverednek arra így ünnep felé...
Pedig az idén is az idén is bizony

KAMASZKOROM VITÉZE

Haj, Gombos Pisti, óriás,
hogyhogy azt a kevés
földet se bírod
lelökni magadról?

Kidugtad a jelet
(a keresztet neveddel):
tudjuk, hogy merre,
hol keressünk.

Haj, Gombos Pisti, híres,
kamaszkorom vitéze,
hát minden taknyos
elbánik veled?

Gyökerek, férgek, rögdarabkák,
gyámoltalan eső,
haj, te vitéz!
haj, te vitéz!

Kidugtad a jelet,
megyek, megyek,
egyszer talán még
erőre kapsz.

FALUSI BARÁTAIM

Kocsma kettő volt, néha három
s egyéb gyülekezőhely is,
meg persze a lakások -, így
néha több hét se volt elég
látnom minden barátom.

Temető egy van, s ó, igen:
nagy részük ott található már.
Nyilván hallották: készülök,
s megbeszélték a randevút,
hogyan nékem egyszerűbb legyen.

ELŐKÉSZÍTŐ MEGBESZÉLÉS A 40 ÉVES ÉRETTSÉGI TALÁLKOZÓRA

Kórházi sebészfőorvos szomszédjáról beszél „A”
csak úgy mellesleg de érezni hogy dicsekszik
bár maga is vitte valamire nem értékeli
„B” ravaszkan huncyorog: nyugdíjas néhány éve már
rendőr volt hát korengedményes külvárosi
kertes házban lakik szép nyugdíja van
a kerttel inkább szórakozik hobbyként
„C” „D” „E” „F” szürkén emlékezik vasutas
postás ügyvéd mérnök nem történt különös
egyikkel sem (az alkalmon kívül a villa is
emlékezésre hangol tágas régi épület
széles-deszkás padló a szobákban öreg
bútorok pohárszék kora Zsolnay-vázák egyebek
s mintha a téglaboltú pincéből finoman
fölszívárogná valami bor- és nyirokszag
vagy talán a demizsonból árad ki) „X”
a szervezésről tájékoztat előtte papír
kezében ceruza hol és mikor legyen
s a tanárok közül - alig néhány maradt -
kit hívjunk meg s az utiköltségük (nekik komoly teher)
„X”-et Boriskának hívtuk lányos kamasz volt

többszörös nagyapa protézist kap fél felső fogsora
hiányzik selypítve beszél (Boriska néni?)
Aztán a halottak következnek részvétellel de nem túl sokáig
ilyen korban az ember már könnyen behelyettesít
s minek az ördögöt?... jobban esik dicsekedni
a nagyszerű lányokkal és fiúkkal (akik majd
ugyanígy dicsekszenek egyszer - furcsa, hogy a
folytonos emelkedés ellenére a világ...)
S közben bor némi harapnivaló hőstettek jó kapcsolatok
disznó- és féldisznó viccek röhögés némileg erőltetett
nyirkosan lepermetező ideges tavaszvégi este
és mázsányi sokmázsányi súly a szíven a mellkosárban

Rögök

KÉT DECEMBER

Kardos Tibor halálára

RÓMA, 1947

Nyirkos nem-szeretem idő a Via Giulia
kövein s a Tiberis-parti leveletlen platánokon
„Nézd a Soractét”... ó a horatiusi
kemény-szép télnék nyoma sincs a hó helyett
nyúlós nyál csillog a vén és hülye
idő nyála...

Bent Nálad együtt majd az egész csapat,
vidám a kandalló, a beszéd vidám,
ugrál a tűz, ugrál az elme,
hasztalan inti a négy komoly fal.

Köztünk a hitves, néha betáncol a
két csöppnyi lány, s kellő bece-szók, puszik
után kilibben újra, hagyja:
játsszanak a nagyok is magukban.

Az asztalon bor s tál, gyönyörű gyümölcs:
szőlő, narancs, préselt füge, illatos
kávé - -: a nyirkos esti Róma
árnyai közt ragyogó oázis.

Bent Nálad együtt majd az egész csapat:
költők, kiket távol haza tájai
küldtek, s te hívtál osztózkodóknak
ámulatod s örököd csodáján.

Szavad - jó pásztor - erre megy, arra megy,
s az elkanyargó érv-juhokat szelid
erővel illendő irányba
hajtja, a félre-ficáncolókat.

Megrendül rendre, s reszket a ház, ahogy
elzúg előtte bőszen a villamos;
kőd, nyál, didergés kint... az ódon
Falconieri-falak között meg

felnőtt idill s oly bő, hogy a hanggal, a
fénnel kidől az ablakon is, kevés
belőle a folyóra pilléz,
s a Tiberis meleg álmokat lát.

PÉCS, 1973.

Nyirkos nem-szeretem idő a Szkókó
leveletlen tőkén fain lent a forró ifjúság
városának tetőin hó sehol zöld sem sehol
Neked itt többé már minden sehol
amit szerettél amit úgy szerettél
s Te is sehol Te is sehol...
De az a fény az a melegség
az a hang él és szűnhetetlen
itt is ott is és mindenütt...

APA-SIRATÓ

Várkonyi Nándor halott

Mikor beteljesült a csönd
nagy dördüléssel fölkeltek a hangok:
még a párna finom vászon-neszét is
még a végső helyükre roskadó
belső szervek moccanásait is
a tovább-növő haj köröm szakáll
apró üzemzajait is
hallotta
s tán örült
De én másodszor vesztettem apát
Tették az ágyról koporsóba
tették a koporsót a földbe
a bezártat másik bezártba
tehát nyugodtan útrakelhetett
És én másodszor vesztettem apát
Víz-föld-ég-időjáró
négyéltű nincs-gépezetén
aligha juthat
ismeretlen vidékre
annyifelé járt eddig is
nem fölfedez inkább: újratalál
millió évek millió
mér földjein
mozgott otthonosan
(csak az úttesten át keservesen)
Most én másodszor vesztettem apát
Első apátlanságom
ferdái egyenesei
fojtódásai lobogásai
lassacskán összeálltak
lassan törvényesültek
már keskenyvágányú vonatra raktak

S jött csoda-nyelvével a vakogó
ugatásával az angyal-beszédű
„Hókusz-pókusz” halomra dőlt a korcs rend
s az új romok között vezetni kezdett

Hát én másodszor vesztettem apát

Víz-föld-ég-időjáró
négyéltű nincs-gépezetén
élő álmait ellenőrzi
És látja már hogy álma szebb volt
látja hogy élni élni jobb volt
és szomorúan visszanéz

Túlzó szájmozgással de hangtalan
(ahogy szoktam) próbálom visszahívni
egyre ismétlem: csak nem érti
a levegőbe írok: úgy sem érti
kérném a tenyerét hogy arra írjak
s nincs tenyere - -

V. N. UTÁN

Nándor, jó-e, ahogy csináljuk?
Nándor, a télnek vége lett.
Mellünkben, látod, óriás lyuk,
megüresedtünk nélkülöd.

Volt volna még fegyverem egy pár
továbbmenekítnem magam,
Nándor, nagyon kezemre csaptál,
mind elejtettem, oda van.

TEMETIK SIMON PISTÁT...

Temetik Simon Pistát, temetik -
S én nem vagyok a sírjánál, pedig
innen már végig hozzá lejt az út,
a nagyvilágon ez már az a zug,
mely belső körként szűkebb otthona,
és volt számára védővár, tanya.
Hisz alig pár kilométerre csak
épült az is, az új, a nyári lak,
hová és honnan - úgy képzeltük el -
könnyű baráti híd majd átível,
s kik mondtak volna egymásnak sokat,
de más vidék béklyózta lábukat:
a fél-életnyi késedelmeket
pótolták volna, amiként lehet.

A híd még el se készült, már ledőlt,
Simon Pistára hull a barna föld:
temetik Simon Pistát, temetik. -
Szemem északnyugat felé szökik,
Bazsi felé: dombok, völgyek felett,
(jártam már ott, segít a képzelet).
Most mindenféle értelmetlen ok
akarta, hogy nem a sírnál vagyok.

Vagy mégis ott!? Mert itt is éppolyan
az ég, a lég, a víz, a föld, a hant,
a hant, amit lassan fölmarkolok,
és áhítattal visszamorzsolok:
temetem Simon Pistát, temetem,
erre is örök nyugalma legyen,
itt a Fülöp-hegy déli oldalán,
hol egyszer - még két éve sincs talán -,
oly szép napot töltöttem el vele.
- Kihűlt a helye, hideg a helye.

Hanem a föld nem hűl ki sohasem,
amibe Simon Pistát temetem,
az egész táj egy óriás Bazsi,
s olyan igazi, mint az igazi - -

Gerle sír, a nap ködbe rejtezik,
temetik Simon Pistát, temetik...

Révfülöp, 1975. július 10-én du.

Észrevételek

EGY IFJÚ ÖNGYILKOSRA

Majd kis szégyenkezéssel
köszöntenek,
akik végigcsinálták,
amit te nem.
De hát azért-e, mert több
jutott nekik,
vagy mert te jóidőben
álltál odébb,
vagy mert, mit félredobtál,
mellé teszik
annak, mit ők remegve
óvtak soká? -
Majd kis szégyenkezéssel
köszöntenek,
aztán te is meg ők is
felejtetek,
s hosszú mesékbe kezdtek,
hogyan itt s hogyan ott
melyőtök mit tapasztalt,
elképzelem,
végül nagyot nevettek,
hány és milyen
cirkusz történhetik meg
velünk, s fejet
csóválva kuncorogtok
a másikon.

CSAK VENDÉG

Külön ház külön kerítése -
Nem mindig az ellen, akit
kizár, de kapusarkait
csak benővi a rozsdá: mégse
a szokott-könnyen nyílhatik.
Jön a *kivül* teljesedése,
az utak nagy mohácsi vésze,
s a láb nyugdíjaztathatik.
A gazda csak vendég lehetne,
családtag többé már soha.
Akkor meg mért ölné magát?

Törvény a végső árvaság.
Siránczó zenebona
nem fér az illendő keretbe.

ÉSZREVÉTELEK

Eltojt a tyúk. Lármázó önreklámozással leugrott a tojópadlásról.
Utána szállt egy pihe. Lassan, hintázva, könnyen, könnyedén.
A tyúk majd orrabukott. Bunkósutaság.
Az ezernyi kecsesség együtt.

*

Háromhónapos kölyökkutya. Reggel megkötötték.
Azóta szünet nélkül sír és nyugtalan.
Ha érteném.
Nyilván az emberiség östörténetét foglalja össze.

*

Örülnek-e vajon a fák a szélnek?
A menthetetlenül némák megszólaltatójuknak?
Kifele hallgatózom. Késő este.
Hányféle hangra képes az öreg és ritkuló szilvafa is.
Bizony mondom: örülnek a fák a szélnek!

*

Szunyog a függöny mögött, motorcsónak két kilométerre.
Motorcsónak két kilométerre, szunyog a függöny mögött.
Inkább mindent a szunyogból. Így tetszés szerint abbahagyhatom.
Visszafelé életveszélyes. Mert egyszercsak nem sikerül, s való-
ságosan rámrontanak a kivédhetetlenek.

*

Az óraketyegés és a csönd.
Van zaj, hogy a csönd tiszta víz, a zaj színes folyadék. Ha
cseppekben: kicsit, ha csorogva: nagyon elszínesíti.
Az óraketyegés hüperhegyes tű, a csöndje rideg, zöngétlen
lemez. Végzetesen nem affinitivek. A csönd makacsul változatlan,
legfőljebb kíméletlen peremű lyuk-seregek szakadnak rajta.
A csönd és az óraketyegés.

*

Hasonlatok, metaforák, jelképek... Az elmúlók a múlhatat-
lanoké.
S az elmúlóké? Legfeljebb másik elmúlók.
De mekkora erővel?
Végül is az ember együttlátja a világot: törvényeit, mozgását,
talán lényegét is. Hanem értelmét...??
Pedig a vándor magától is, és a honos a vándortól is azt kérdezi
a legmohóbb kíváncsisággal: *Miért?*

Minden avégett történik, hogy ez a kérdés ne hangozzék el. De ha mégis - nyomja el a fegyverzaj, a politikai csetepaté, a művészi csinn-bumm, a sírás, a nevetés. -

*

Átkozottak az éji csöndek, a sivatag-percek, a fő-fő humorú, gyermekien-cinikus pillanatok, amikor hangos és hangtalan, illanó lélekrezdülés és bútorroppanás egyaránt föl tudja tenni a kérdést, közönyösen, minden hátsó szándék nélkül, rutin-szerűen: *Miért?*

A nap romokra jön fel ilyenkor, s arra jó csak, hogy megint jelképet kínáljon, hogy folytatódjék a titkolódzás, mellébeszélés.

*

Igazán szépen csak az anyag viselkedik már. Vita nélkül engedelmeskedik a törvénynek.

A törvény rangja különbözhet, de a magatartást a készség minősíti. A gyermek még közel van az anyag engedelmességéhez. „Ha olyanná nem lesztek, mint a gyermekek...”

*

Vegetáriánus, habókos, jógázó vénember...

„Ostoba, aki rosszat cselekszik. A rossz cselekedetek mint a vércsék elrepülnek, s megszorodva térnek vissza, küldőiknek esnek, tépik, marcangolják, pusztítják őket.”

„A jócselekedetek galambok. Elröpülnek és megszorodva térnek vissza. Küldőik fejére, vállára, kezére ülnek és turbékolnak nekik, szárnyukkal simogatják őket.”

Vegetáriánus, habókos, jógázó vénember...

*

Nietzsche:

„Szesszel és zenével az ember magát a kultúrának és kulturálatlanságnak olyan fokaira viszi vissza, amelyeket eleink már leküzdöttek...” (Az 1880-as évekből.)

Miről is van szó? Miről is van szó? (1975.)

*

Nem amit a percek adnak nekünk, hanem amit mi adunk a perceknek.

Ők legfeljebb egyben visszaadják. S olykor meg is lepnek velük. Így vagy úgy. Ilyenkor derül ki szegénységünk vagy gazdagságunk.

*

Történelem, történelem:
kis élelem, nagy félelem.

*

Az epigonizmus a művészet kérődzése.
Az epigon magát pusztítja el -: fölösleges.

JOBB

A közös nyelv...

Szókincs? Grammatika?

Zörejből lassan nyíló muzsika?

Történelemben, sorsban fölnevelt

külön virágokkal telt, ősi kert?

A szív botlása, hogyha idegen

ég alatt fülbe libben melegen?

Apai intés, anyai bece,

küllős értelmű gyermek-gőgicse?

Jó tanács, ha éjek-napok során

omladóvá torlódik a talány?

S mikor fontosabbá válik a más:

bizonykodó szerelmi vallomás?

„Egy-kettő” összehangoló vezény-

szó a gyakorló élet mezején? -

Ez is, ez is.

De jobb, ha támadó

kártékonyságra együtt ránduló

védekezés, ha buktatók felett

szinkron szülemelő egy-test lendület,

s míg ön-szín égre szivárvány bomol,

készületlen fölbimbózó mosoly,

jobb, ha forgandó fény-árny-változás

ütem-rendjén ringó szemvillanás:

ha eggyé-szerveződve már a sok

beszélni szótlán szókkal szólva fog.

ÉHEZŐ AFRIKAI GYERMEK

Ezek a szemek! hova néznek?

hány évesek? hány ezerévesek?

mit láttak már hogy ily rakottak

ennyire mélyek nehezek?

Csak képről sütnek rám s alig

viselem őket

Dúl a nap

vad-kék az ég a ruha luxus

félíg az ágy is a lakás

De az étel? a kéz a száj

a szem s a láb külön-külön

egy-egy ravasz ragadozó

s törvényük a ragadozóké

egy-egy ravasz ragadozó

s gazdájuk a gyomor:

örökké

lesben lapulnak százszorosra

fokozva éberségüket

Ó e szemek e botcsinálta
agitátorok magam ellen
lázítanak ó e szemek
botcsinálta bírák kemény
verdiktet mondanak ki rám is:

miért oly irgalmatlanok
s nem rét nap játék lepke bennük?

MA NÉLKÜL

Csak tegnap ötven éve negyven
harminc éve csak tegnap a gyerek
ólomkatonákkal szerelmes
levéllel a kamasz a férfi
asszonycombok közt elemi
kenyérgond (szóról-szóra) temetés
csak tegnap ezerféle szín
de egy tűz egy él

Csak holnap akárhány
fekete fehér csík még az időn
csak holnap bármi zsúfolódik
közbe csak holnap vége holnap
csak holnap átfényezheti
a késő délutánt a termő
alkonyi béke zúdulhat a lucskos
éj közápóra csak
holnap csak holnap holnap
ennyi
kész -

MAJD FÖLMUTATHATÓ

Előbb a metafizika
aztán a fizika
először Dodona
aztán a tudomány
a Kozmosz beledől
az ember életébe
a lélek kozmikus
 kozmikus rengeteg
szűk tág kapcsolatok közök
éj- és nap-foltosak
aki maga körül
aki előre néz
még csak dadog makog
hanem a kása közt

ott az aranyzemecske
majd fölmutatható
majd tiszta ragyogású

ÁGYBAN

Az egyik babát visz aludni,
a másik eleven babát.
De aki maga megy aludni,
s viszi az ágyba csak magát?

A titkolózó bőr mögött hány
fenevad, tűzvész, alvilág -
örökös görcsökbe borítván
a békésnek szánt éjszakát.

Szárazvillámok: föl az égre
egy-egy megrángó fény vetül.
Miféle okból? és mivégre?
nem nézi már értetlenül.

Mentség? Hát nincs mentség ilyenkor:
el kell viselni reggelig;
hullong a mellre vashideg por,
és óhatatlan ellepi.

VÁRAKOZÓK

A Várákozás alkotóközössége versenyben teszi dolgát.
Eljut vele önnön cáfolatáig, - vagy mintha az utakat rekesztené el.
Aki ágyába vár, aki székébe vár, aki tűzhelye mellé vár:
- a didergésben társas fészket lelni, a szótlanságban szelid
szóltatást, az éhségben jóízű, meleg ételt -,
biztos lehet, hogy hasztalan reménykedik.
Ám szikár képzelettel, üzleti józansággal, gyalogjáró tevékeny-
séggel:
- helyeselheti magát, így sima lesz az út, törvény a megérkezés.
De elég lesz-e a meleg, meggyőző-e majd a szó, tápláló lesz-e az
étel?

A várákozó várákózzék inkább! Nőjön célá az eszköz! Vára-
kózzék esetleg rosszul is!

Ha egymás mellé sorakoznának az Idők Várákozásai és Meg-
érkezései, ó mennyivel zöldőbbek, virágosabbak, termőbbek len-
nének amazok!

Ugye, asszonyok, ugye a Várákozás művészei, ugye anyák, ugye
szeretők?

MOST ÉS KÉSŐBB

Kétezer év is mit cifrázott?
Csak leheletnyi felszín-máz

Van az ember mert lenni kell
célt tűz ki célba menni kell
önmagát értelmezni kell
világot teremteni kell

a gyomot valahova rakni
a világnak jó szókat adni
a rokon farkasra kutyára
sarat s dicsfényt dobálni párba

A szó ereje végtelenre
serdül mind élhetetlenebbre
s pusztítón érthetlenebbre

S majd az *igenek* eufóriája
beledöglik egyetlenegy *nem*
világnagy undorába?

GÖRBÉK

(RÖNTGEN-FELVÉTEL)

„Derékig meztelenre. Úgy!
S a nadrágot félig letolni!
Most hanyatt ide!” (*Jéghideg!*)
„A popsival oldalt farolni!”
(*Kemény, kemény!*) „A térdeket
feljebb! Kevéske türelem,
ne moccanjon, ha szólok, és
csöppet levegőt se vegyen!
Tehát!” - „Icóka, telefon!”
„Pardon!” (*Fázom, megfulladok,
s tán nadrágom is tele van.*)

(*A fő, hogy majd meggyógyulok,
s még főbb, hogy mozijegy legyen.*)

(DRAMOLETT)

Marcсібól Maja lett,
szögből szösz-haja lett,
aztán más baja lett:
kölnis bájszava lett,
(szép nyelve hova lett?)

Szokvány-kis dramolett:
egy ember odalett.

(EGY HASZNOS EMBERRE)

Tétlenkedsz - mondják -, sőt: naplopsz, és a szemed se
rebben - mondják -, hogy fölszeded érte a pénzt.
Ejnye, minő vakság! Ha heversz, tenhátad a párnád,
s tenlábad fárad, néha ha jársz kicsikét,
tengyomrodba az ételt is csak tenkezed önti,
s volna tanú rá, hogy vinni az ágyba se kell.
Hasznos vagy hát, nem hagysz mást gürcölni helyetted:
elvégzed még nagydolgod is egy s egyedül.

(BOTRÁNY)

Milyen szégyen! Mekkora gikszer!
Igazat mondott végre egyszer.

NÉPNYELV

No, finnyás, hát ezen nem érzed
az istállószagot?
Még szádba venni is merészled,
s ott meg is forгатod?
S rá se gondolsz, hogy az egészet
kiktől s miképp kapod!?

MEGKÖZELÍTÉSEK

Öl öl öl öl (*főnév*)
öl öl öl öl (*ige*)

Valaki mosolyog
valaki szégyenkezik
valaki üdvözülni
valaki jajveszékel
s minden élő a maga szintjén

Picasso utolsó óráiban erotikus rajzokat csinált

A mag bújik el legmélyebbre
„...a fajfönntartás zöld igája” (Weöres Sándor)
? ? ? ? ?
csak iga inkább zöld aligha

Az anyag megmarad - az élet sem alábbvaló

A vadgalambok kinn a kertben
civódnak egymást vágva kéjben

Működő vulkán-kút s virág virág
nap vonalakat élesítő
párjasehol akusztika

Kardok beléjük bújt kardforgatókkal
világ-szikrák világ-villámvetők

Szerelem szerelem
szerelem szerelem
szerelem szerelem
kötés kell a sebekre
a kötés alá vatta
az átvérzés pipacs-szín
az átvérzés forradalmi-zászló-vörös

SZERELMESEK

Elárkosodtunk elgöröngyösödtünk meglazultunk megnehezedtünk
le is hűltünk be is árnyékosodtunk
„Ilyen szentek vagyunk mi” - hol az az idő?
akkor hevültünk tündököltünk örökös éhhel ettük egymást
most mi kerül a szánkba hogyha...?
most nem verődünk - veretünk
most nem a más-más töltetű
sarkok sodródni egybe
a nővér didergés a nővér iszonyat szeretne apadni
Megkezdődött a vetkezés furcsa-groteszk folyamata
nézzük egymást jobban és jobban elvékonyodnak gönceink
de alattuk?

mivel a gönceink most:

a bőr

a hús

a csont

de alattuk mi lesz?...

HARMINCKÉT ÉV

Föltépetett a hólepel félig lucsok félig vászon-cafatkák
Mivé lett az az utca az az utca az az utca
s a jó köd a jó alkonyat mindenfelé szálló porával?
Hát bizony nagyságos asszony hát bizony kedves elvtársnő vagy éppen
tisztelt nyanya ön is bizony elhullatta hát bizony elhullatta
Valami nem stimmel: kitaposott cipőben minek úgy tipegni -
Fölkigyóznak szeszélyes füstpántlikák kioltott erdőtűz után a tájból
a tűzoltó rájuk se hederít: komolytalanok
a piromániás megcsalva érzi magát: kicsit dühös szégyenkezik
Bizony kedves... azon a nyelven nem lehet folytatni hiszen halott nyelv az a nyelv
bizony kedves... mai nyelven meg minek és egyáltalán

Kegyetlen a tavaszi fény kegyes csalásokat sem engedélyez
Jobb csak köszönni egymásnak jobb illó villanás után
jobb másra gondolni jobb nem kijönni
sodrunkból jobb vállat se rántani
Talán benőnek a hó sebei visszaáll a puha-szép folytonosság
visszasompolyog az a köd az az alkonyat újjászületik az az utca
s lehet továbbcsinálni az érzelmes képzelődést
hogyan az ember megindul egyszer és odaér és odaér...

MICSODA NYELV

Az ég-föld-világ nyelve s az ég-föld-világon
túli világ ez is ez a kis magamagát se
tudó de mindenhova bejáratos
és a legtermészetesebb módon be is járó
nagy lány ez a még alig-nő aki bizonyára
már első lépéseinél elkezdte közölni
a jó híreket boldog-boldogtalannal
bánta is ő hogy nem figyelnek rá
vagy nem is értik hiszen változatlan
fa-ábrázattal mennek el mellette
szemük se lesz ragyogóbb szájuk széléről se
olvad le a keserűség (vagy pár jégcsapja legalább)
Pedig micsoda nyelv micsoda jó hírek!
Akinek van füle csöndesen örvendezni kezd
szétszaladt erői visszasompolyognak és hála
kél benne hogy az ég-föld-világ és az
ég-föld-világon túli világ egyik
jó hírhordó csodálatos nyelvével
ezzel az alig-nő nagylánnyal találkozhatott

SZOBRA KÉSZ MÁR

Beszédes oszlopmányai a húsnak
valami lélek-félével növesztve
sugárzóval sugárzóbb erejével
őt hirdetik majd égő buzgalommal
őt ki még nem tudott vesztes csatákról
törvényszerű kudarcról éjszakáról
a csúcsok csúcsán állót hirdetik majd
És ha a vesztesről hoznak jelentést
későbbi oszlopmányok: kis sikerrel -
ama sugárzók adják a jövőndőt
s a környéken a föld a fák virágok
melegebben őriznek szívesebben
egy vendéget ki később érkezik csak
de szobra kész már és változhatatlan

BOLDOGSÁGÁN MUNKÁLKODIK

A biztos veszteni fogó
harcba se kezd önszégyenére,
de le se mond, hogy a fogyó
idő kivesse a szemétre.

Makacsul van, s iparkodik,
hogyan beivódjék vérbe, húsba,
boldogságán munkálkodik,
kötve magát érette gúzsba.

S nagyon akarja és hiszi:
majd a megáhitott karokban
a sístergő láz tüzei
közé az övé is belobban,
s valamiképpen üdvözül:
egy-egy sikolyban, némulásban,
ott lankad ő is, ott hevül
a test-lélek eksztázisában.

FORDULHAT VISSZA

Teste sem kell, vére sem kell,
semmilyen segélye sem kell.
Ami várat néki kezdtem,
mégis áll majd dőlhetetlen.

Dőlhetetlen, dönthetetlen,
ha nem is a fellegekben.
S alig őrző nyugovásra,
lesz az inkább tanuságra:

nem a kedves kell a falnak,
nem, ha mások belehalnak,
vére annak, aki rakja,
az emeli magasabbra.

Új Kőműves Kelemenné?
Még akkor se, ha szeretné!
Parancsolhat kocsisának:
már fordulhat vissza másnap.

VÖRÖS ÉS FEKETE

I

Ég fölötted, levegő körülötted
én nem lehetek már. Hogyan is tehetted?
Minek indultál ily késedelemmel?
Nem sokra mennénk itt a szerelemmel.

Kiálts azért át! - szakadék közöttünk -
kölcson-echókkal mégis közlekedjünk!
Ideje ha jön a valódi társnak,
tudom a módját majd a búcsuzásnak.

II

A monstrum magába harap.
Bőrén ahogy a napsugár cicázik,
veszélytelen a pillanat:
a gyermek fricskázhatja váltig.

Így jó! Ha egyszer súlyosan
kivágódnék, a szörny-szerelmet
a sárkány-éh óráiban
úgysem bírná többé a gyermek.

BOLOND CIFRÁZGATÁS

Szemem elé, hogy a jövőt addig se lássam,
kendőnek vontalak, hogy a jövőt, melyet
növő barlang-torokként tolnak felém az órák.
Kell a jótét zavar a makacs közeledésben.

A holt hívő kezéből kihullott az ecset:
a szürke szürke most, a fekete fekete;
nagy tömbökben zuhan rám a változhatatlan,
fondorlatok pajzsát emelhetem csupán fölém.

Bogos hurkot kötöttünk a nyílegyenes útra:
váratlan tájak nyíltak, forogtak körülöttünk.
Ha kételkedtem is, azért csak hittem is,
hogy elsüllyedt a cél, szabad lett újra lábom.

Gyöngé vagy, gyöngé vagy, mint seb-pólyán a vér,
szívárványon, ködön átüt az örök éjjel.
Kitérő, torpanás, agyonszótt-szépített kaland:
bolond cifrázgatás: a vége így is, úgy is egy.

TÁVOL

Hol jár valóban? S a szememben?
Eszköz csak, kéne tudnia.
S én is: eddig még fölfedetlen
vadon-vidék zarándoka.

Illendőbb dolgokat keres?
Szabályosan, földszinti hévvel?
Általa, bár ellene lesz,
ha ihletése égis éri fel.

Csapkodnak, zúgnak ritka hírek,
a fényt kínlódva növelik,
de öröméig el nem érek,
s ő el nem ér örömemig...

JÖVŐ

Még valóságos lábbal
lép valóságos földre
s nekem lábam se lesz már

Tovább jut így le is győz
emlékezése: „mintha”
de hát annyira mindegy

Erőltetik idézni
jön a toldás a metszés
a „minthá”-ból bizonyosság

Én leszek az? Ki bánja?
Ahogy kell az a fontos
a mag másutt van úgyis

Még valóságos szájjal
még valóságos hangon
valóságos fülekbe

mikor szájam se lesz már
mikor hangom se lesz már
s akarhat bármilyennek -

TUDNI KELL

Tudni kell, hogy az emberi kapcsolatok között
akad olyan természetű s fokú
amelyben az egyik fél magatartása
szőröstül-bőröstül felfalja a másikat.
A bibliában például az „Aki felső ruhádat...”
vagy az „Aki arcul üt téged jobb felül...” mondások utalnak erre.

Ilyenkor egyszerűen nem lehet ellenségeskedés,
mert a cselekvésvonalak egyirányúvá fordulnak.
Így áll a dolog az anyák és gyermekek között is.
A mindig áldozó anya szeretetében telhetetlen,
mindenevő, s még a leleményes rosszság se képes
kifundálni olyant, amit elutasít.
Aztán van ilyesmi a szerelemben is:
ha az egyik szerelmes annyira kitágítja szerelmét,
hogy a másik nem mehet ki belőle,
undorral, hűtlenséggel, faggyal, sőt gyilkossággal sem mehet ki.
Az effajta faló-magatartásúak boldogok és erősek,
talán még a sírba is leviszik boldogságukat,
s valamit a föld is megismer
azokból a legnagyobb titkokból,
melyek révén egy élet emberinek nevezhető.

**Új versek
1975-1976**

Tovább terem

DÚLASSÉK FÖL

Inkább falidísz fura csillárt
a csigolyákból egyebekből
(ahogy a kapucinusoknál)
a csontváz győzni sose bírjon
Éjszaka? - a fény erejéért
veszékelés? - a szebb dalért
Az első életért örülünk
ami ma is rendíthetetlen
Mindent magunkért (a világért!)
Halottak halottaikat
temessenek a temetettek
az élők meg éltesse nek
az élők csak éltesse nek

Pláne ha már nem függönyök
de valóságosan bukó nap
sűríti rájuk a sötétet
amiből hajnal sose lesz
hogyan dűlássék föl legalább
hogyan azértse hogy csak azértse
győzzön végképp a pusztulás

TOVÁBB TEREM

Mert virágait megszagatták letépdesték gyümölcseit
bánatában (dühében) nem száradhat el a fa
Példabeszéd igen igyekszem megmaradni
s a vásott kezek egyre inkább zsugorodnak
múmiakezékké gyermekkezékké majd gyermekmúmiakezékké
végül emlékkezékké legvégül semmivé
S a fa tovább terem azért is csak tovább terem
agyonpusztítva sértve csontig
maradandóan sérthetetlenül
csak táplálja a hozzá járulókat

GYŐZNI FOGÓ

Mi erősebb: a szálló vagy a dög-madár?
Az élet engedett-e a pusztulásnak? Önként, taktikából, hogy
a korlátozott lehetőségek között megmaradhasson?
Vagy még nem tudott többet kicsikarni tőle, s folyton próbál-
kozik: talán...

Az előbbi hiszem. Mert hiszek az élet halhatatlan bölcsességében. Úgy hátrál, hogy győzedelmeskedjék, s birodalma határait maga szabja meg céljának megfelelően.

Milyen szánalmas is volna az esetenkénti keserves diadalok ingatagsága!

A csatavesztés lehetősége riasztó árnyékkal borítaná.

MI MARAD?

A kicsi, a nagy, a még nagyobb rendbe:
káoszba vagyok, bizony, keveredve.

A tegnapot, a mát s a holnapot,
jó keretbe ennyit se foghatok.

Régen magam sem találtam,
lassan eltakar mindent körben árnyam.

Mellőlem, bár folyam más oldaláról
szól, aki hozzám néha átszól.

Vagyis: most meg mást nem lelek,
elefántkórban szenvedek,

s mind gyakrabban jut eszembe olyasmi,
hogy ha végképp le kell magam fokozni:

a föld felett s az ég alatt
ugyan még mi marad?

SÖTÉTEDESKOR

Meg kell a villanyt gyűjtani nappal sem akar nappalodni
s az ablakon be tud ömölni a szürkesség a bőrön is
be tud ömölni s mégse rendjén való hogy holmi őszi
idő a homo sapiens érdem-fényét a sapientiát
megtompíthassa s logikátlan viselkedésre ösztönözzön
biológiai tövű indítással a semmiképp se
szalonképes atavizmus jegyében mint ott azt a két
gerlét mondjuk a körtefán kik úgy gubbasztanak hogy az
ember ha nem figyel eléggé könnyen nézheti
két ággöcsörtnek őket

Villanynál viszont
elővehető bármilyen okos könyv s kiolvasható belőle
méltóságunk a homo sapiensi
kiolvasható hogy miért s mi történt
és pontos (talán idegen) szakkifejezések sorával
leleplezhető: minek hisszük csak hogy fáj ami fáj valóban

ÁRADNAK VISSZA

Áradnak vissza gyorsan álmosan
akiket a nagy fal kizárt
az egyben-százarcú helyett
jön száz más-másarcú külön
Úgy volt vagy így lesz jobb találgatom
valami mindenképp hiányzik
A tarkaságra áhítozom-e
vagy a ritka-ízű melegre inkább?
Szám köré könnyű mosoly sompolyog
mintha minden a legjobb lenne így
szemembe varjak serege suhog
mintha minden legrosszabb lenne így

VÉGE NINCS

Leépül a ház Sorozatosan
veszem észre: rossz a tető a kémény a földém
Falcsonkok maradnak mire a rendelet jön
S az élők is: el-elbolyonganak
Végül is: ezred vagy tized világ
édesmindegy
Akik a legtöbbek nekem
azok is ritkulóban Csapkodom
hült helyüket s önnön ürességembe
majdhogynem behulllok
Időzavar szívzavar lélekzavar
Jaj ha csak két méternyi kellene
ha csak a gödör mélyéig!
A halál szelid
és a sírásók kíméletesek
Az élet iszonyú: a zuhanásnak
csak kezdete van vége nincs
s a felebarát odapillant s megy tovább

HÁROM APRÓSÁG

ÉG

Mélységes-mély ég, szürke sztrátuszok,
mélységes-mélyen madár-raj mozog.
Így berendezve a búra alatt
a tér mily sokkal dúsabb, tágasabb.

ÖREGSÉG

A testen az élet,
az életem a test:
két kitaposott út,
tört és tudós.

ÓVÁS

A fészkeket bántani vétek,
s szigorúan tilos.
A vacogó fogak gépfegyver-kattogása
erősödik.

ESTI IMA

Akárkinek meg kell köszönnöm
akárminek meg kell köszönnöm
hogy jól végződött egy nap újra
hogy egy estét megint elértem
meg kell ezernyi ennek annak
meg kell a vérnek ereimben
meg kell a szívnek a vesének
a földnek és a levegőnek
hogy nem rengett nem tébolyult meg
a rendnek bennem s mindenütt kint

s reménnyel kell szemem behunynom
mert várhatom hogy a hibátlan
szervezettség hogy még tovább is
hogy reggelig szintén megőriz

PEDIG

A szem tükröz (ez a dolga) a vese kiválaszt (ez a dolga)
a szív here tüdő s egyéb kellőképp működik
a bőrön belül minden a helyén

Külső rendetlenkedések itt-ott akadnak ugyan (öldöklés erre-arra)
de az ember - szomorú! - lassan
a rendhez hajlandó sorolni ezt is

Pedig a történések szövetén
(ha a fenevad ábra messzi is még)
valami már talán megkezdett
A mákszem-percek bokrában talán
fészkelődik már amaz egy
mely gong lesz majd és gongütő

s jelenti:

indul az üzettetés
hajnalodik
a nincsen-út-visszafelé
s a gyorsuló lélegzetek kora

Az ostoba monarchát még dinasztikus
álmok ringatják-szédítik holott
néhány szobával arrébb
csontos markok fonódnak össze
s pecsételik meg sorsát mindörökre

JÖNNEK

A nagy tűz az égre villanó fény
vet másfelé hideg árnyékfalat

Az nem lehet hogy ne égjen
nem lehet hogy ne ragyogjon
az sem lehet hogy az árnyék
hogya hideg s hogya fal se
az sem lehet hogy ne...

Jönnék

60 perces órák jönnek
napok 24 órák
hetek kerek 7 naposak
hónapok ahogy szabályos
és bírni kell ki kell bírni
ki kell bírni ki kell bírni

VISSZA - ELŐRE

Nyithatok roppant tereket: városokat és utakat
például Rostocktól Cataniáig
vagy Knokkétól Banja Lukáig
és szobákat ezer szobát
kórházat nászit dolgozót
várószobát fogorvosit
megszólíthatok ismerősöket
barátokat és nem barátokat
forró nőket utálkozókat
tisztességes vagy tisztességtelen
ellenségeket ellenfeleket:
s női gazdagságom női tovább
visszafelé visszafelé -

S előre?
Sziget partszélére szorultam
hatalmas vár a szigeten
falai körkörösén növekednek
már csak néhány lépésnyi sáv
majd az se s ott a víz a víz
a feneketlen forгатag
emberevő halaktól háborogva

A JELEN EMLÉKE

A veszendőség állapotában - mint majd az elveszettségében is -
a dolgok fölragyognak. A legszürkébbek jobbára a legtündöklőbbben.

A régvolt lakások, udvarok, tájzugok gazdagságából a visszanéző
szemben például egy konyhaasztal, egy nyirkos, elhanyagolt sarok,
egy poros-lapuleveles árokpart jelenik meg a legkészségesebben és
a legünnepélyesebben, de egyúttal a legszorongatóbb sajjgással is.

Iparkodik a láb, siet a szív közékük.

Ám a jelenéseknek nincs levegőjük.

Az emlékező előbb fuldokolni kezd, aztán rájön, hogy tiltott
területre tévedt. Akkor szinte fogható valóságában fölébe omlik az
idő, s meggyöttri kegyetlenül.

Sokkal nehezebb emlékezni arra, ami még megvan, de törvény-
szerűen elmúlандó.

Szorítaná a kéz a görcsig, de érzi, hogy hiába tenné. Az meg
- mintha csak a fájdalomt akarná növelni - már a jelenben emlé-
kezésre kényszerít. S a jelenbéli emlékkép sugárba öltözik, szikrázó-
szépbe, s látványa ezerszeresen előlegezi a majdani gyötrettetést.

KÉT KESERVES

ÁRNYÉK

Egy-egy jelzés?
Vagy testem véletlen botlása volna?
Eszembe jut:
hogyan is folyik le majd a szörnyű torna.

AJAJ!

Ha megérem, így csoszogok majd?
S a nyálam, az is így csorog majd?
„Idilli öregség!” Idilli?
Az ember, ajaj!
még kimondani is rühelli.

LESZNEK MAJD

„Ez az ember megjárta már a poklot” -
súgták megbölkve egymás oldalát
a jámbor firenzeiek mikor
vájtnémaságba süppedve a vájtné
ábrázatú költő elment közöttük
Ó tükör tükör
lassan - látom - lesznek majd erre is
akik ha köztük elmegyek
megbölkve egymás oldalát
így suttognak riadtan:
„Ez az ember megjárta már a poklot”

KÉRETLENÜL

Elteregetve rendbe rakva
szabályos végleges
Gyakorlott globetrotterek néhány
fix pontról mindent megtalálnak
Soroljam?
Hol kezdődik egyáltalán ami aztán valamivé lesz?
Elteregetve rendbe rakva
Rókus domb Campidoglio -
Odüsszeusz is elmaradt
Mózes Pista is elmaradt
és háborúban mind a kettő
A részletek egyideig még borzasak
göröngyösek illeszthetetlenek
később mintha oda születtek volna
Elteregetve rendbe rakva
Villamos-víjjogás lánycipősarkak kopogása
libacsevegés hajóduhogás
nyári tarlóra jégpálya feszül
tücskök kara keringőt muzsikál
Kentaur-griff kiméra-téglák
Elteregetve rendbe rakva
A deresszakállú megindul
testet és ruhát váltogat
megfeketedik a haja
arcán bőrsima lesz a bőr
és fehér elefántja él
(tetszés szerint tetszés szerint)
De ha ő kap látogatót?!
kéretlenül s illetlenül
fegyelmetlen ide-odajárót?
Inkább soha!

Vagy idegen élet-kontinensek felől
honnan még utalás sincs
De hogy csak így
hogy akármi rányithassa az ajtót
és magyarázkodásra kényszerítse
holott
eltelve rendbe rakva -
S a múltnak nyugton kéne lennie

KITÓCSÁLLÓ VÍZ

Kis parti gödrökbe lyukakba
kitócsálló víz egyedi fodra
körbe leselgő kíváncsi habja
kíváncsi habjának sok kalandja
Van a forrás sodrás van a tenger
indulás majd út csak amennyi épp kell
csak az ég a távoli ég a tükörben
csak távoli ég és csak tükörben
Kis parti gödrökbe lyukakba
kitócsálló víz egyedi fodra
a közeli földet kóstolja nyalja
a madarat s a barmot itatja

SZÍNPADRA

Nos félkar félszegség szegénység
elő ti is! A nagy s kicsi
művészek s a szerző után
jöjjön a segédszemélyzet: a sűgő
a kellékes az ügyelő
a világosítók még a kulissza-
tologatók is akik láthatatlan
szolgálták a művet s akiknek
szintén köszönhető sok
keserves és boldog fölszisszenés

ŰZETIK

Mondják hogy bölcsen belenyugodott
mondják: bölcsen nem nyugodott bele
úgy fogadta mint a természettest
úgy fogadta hogy nem természetes
keresgélte sajátos kincseit

őrizgette a régi kincseket
lába elé nézett kíváncsian
hátrafelé fordította fejét
mondják s nem tudják nem is képzelik
hogyan üzetik hogy menekül csupán

MINDEGY

A végső mozdulat
ritkán kerekedik le:
hát ne strapáld magad,
ne készülj nagy jelenetekre.

Azt mondd tán: „Borul”,
„Leejtettem a tollat”
- hattyúvá csinosul
mindegyik rút-kiskacsa-mondat.

Az egyik föl sem ébred,
másik csak összecsuplik,
ez csöndben félrelépked,
amaz meg ordít és vonaglik. -

Példa mindenre van,
majd egyiket utánzod.
Kit érdekel, hogyan
hagyod itt e rövid világot.

RENDÜLETLENŰL

Gyanútlan aztán orra bukva?

Vagy inkább mintha minden hajnal
halálom napjára virradna?

Vagy így vagy úgy de így is úgy is
mondani rendületlenül
az utolsó lélegzetig
akárha nem történne semmi

NINCS MEGÁLLÁS

Semmi cifraság óvó pátosz
még csontváz se még halálfej se
csak űr csak űr csak űr csak űr
ami mögött űr és megint űr
hogyan a nézés elkezd zuhanni
s magával rántja a szemet
a szem a fejet és a fej
az egész testet s nincs megállás...

ALKOTÓK

Írjon verset a körtefa
a szőlőlevelek
a pirosló csipkebogyó
a ködös reggelek
egyszóval a lángeszű ősz
aztán a tél tavasz a nyár
a szintén szintén lángeszű
vagy az évszaktalan kövek
a csillagok
a háztetők
a fodros-tündöklő vizek
ezek a nagy-nagy alkotók
és én is azzal hogy vagyok
hogy élek s hogy mások között
s hogy még hancúrozik szemem
a lányok mellén és farán

Várad

MINTÁD SZERINT

Kiformáltad napjaimat, óráimat, perceimet,
az időmet s a teremmet -: lettek valamifélek.
S én - bennük mozgok - fölvettem formáikat,
vagyis a tiéid. - Mire lennél hát nyugtalan?
Ha ütnék is: csak mintád szerint.

MAGASABB RANGÚ

Fél-halálban ha alszol és
csupán a lélegzés a lágy
fel-alá könnyű melleden
a ténykedésed öltözől
vetkőzől közlekedsz köszönsz
ajtót nyitsz boltba jársz eszel
gombot varrsz kertben dolgozol
könyvet lapozgatsz társalogsz
engem szeretsz vonatra szállsz:

csinálsz akármit s bárhogyan
lakályos ház épül vele
varázsolt téglák csengenek
ajtók mozdulnak s ablakok
kémények kályhák tűzhelyek
s kerül levegő is bele
tápláló védő nem fogyó

És az idő kapitulál
meg sem próbálja rontani
mert felsőbb szinten áll a ház
magasabb rangú társaként

CSINÁLD

Látom a rémült belenyugvást,
látom szemedben, amikor
testem egy-egy nagy zökkenője
végigsiklatja arcomon.
Ilyesmit láthatnék bizonynal,
mikor már majd nem láthatok.
Csináld, hogy meg tudjam tanulni,
hogy látni tudjam akkor is még,
ha már többé nem láthatok.

PHILÉMON ÉS BAUKISZ

Volt a gazdagság, a fölösleg.

Ma: az aláztatás,
a vacogásban ríva esdett
összekapaszkodás.

Hát ennyire testté leszünk?
Hol az a hős, fennennvaló
lélek vagy szellem? Elveszünk,
ha nincs markolható?

Vágy, szerelem, kéj - csak szavak már,
űrügy fogódzani.
Ami több volna, arra meg már
szavunk sincs mondani.

FOLYTATÁS

Oldódom: gyermekek
s unokák nyíló tengerébe,
töménységem helyett
híg áradást kapván cserébe.

Itt ez úszik, ott amaz,
immár kötetlen,
ami bennem élt szoros
kötegben.

Ha nem én, mégis én,
s ha semmi másban,
egy-egy halvány-szerény
utalásban.

Rakom a falakat,
mintha bizalmam
(szavak, szavak, szavak)
volna azokban.

Holott ledűlnék,
ezer a példa rá,
alámerülnek
az idő szintje alá.

De az az áradás
nő, egyre nő,
éri hatástalan hatás,
erőtlen erő.

Nem hal külön halált,
s nem lesz, ki temesse,
közösen hull a tág
sírba, közösbe.

Addig tulajdonos
teljes joggal s hatalommal,
egyként honos
a földön meg a csillagokban.

VÁRAK

Teknőbe fűrésztött
a konyhakövön
befűtve a tűzhely
izzott a tető
csúszott keze rajtam
szappansikosan
a víz a fejemről
szemembe szaladt
arcom tenyerével
mosdatta körül
locskolta le rólam
a gyöngye habot
majd rossz lepedőben
karjára emelt
ágy végén a dunyhát
földobta s a lágy
zughelyre vigyázva
letett s betakart
Volt váram azóta
sokféle de ily
kőbiztos erős vár
többé sohasem

LASSAN TÍZ ÉVE

A sárga csonton nyilván csak a barna szőr
maradt
fejedén, hónaljaidon
s ágyékkodon
- egy papírsárkány csúcsait kirakva.
De te a föld alatt,
ott sem repülhetsz,
ó szegény asszony, szegény asszony!

RONTÁS

Sünné a lelkem viselkedésem
késdőfővé-forgatóvá kezem
haldoklókon átlépővé a lábam
hófelhőket vonszolóvá hajam
hogy a gyanútlan természet virágai
dideregjenek lenyakló fejekkel
valahol bőrömön torok szakadt
s ezt a torkot fekete-vér-ivóvá -

Görgeteg bérc-tömbök tövében
kavicsokkal játszik a gyermek
gyöngye ujjaiban világ-robaj
világ-omlás világ-dőlés
szűz ujjaiban világ-istenátka
játszik játszik játszik magafeledten
játszik játszik tilos rákiabálni

SORS

I (REND)

Úgy mozgott száj kéz láb egyéb
ingott a lég süttött a nap
vagy nem mozgott nem ingott nem süttött
hogy történjék
valami jóvátehetetlen
s történt valami jóvátehetetlen

II (VISSZATÉRÉS)

Majd a kanyarok önmagukba
majd térnek vissza önmagukba
S ha akkor megszólal a kettő
jó esetben szép ősi nyelvük
más-más leánynyelvén beszélnek

DÁVID ÉS ABISÁG

Teszek-veszek szolgálók körülötte
érzem gyakran hogy el-elnézeget
s mikor néha közelébe kerülök
csuklómat tenyeremet szorongatja
hideg hal-béka-test nyál-csiga-test
Nagy királynak hallottam és valóban
hadak mozdulnak meg ha egyet int

Nos hát miattam nagy király lehet
de én koldusnak látom a szemét
garast-könyörgőnek mikor tüzes
testemhez bújik hal-béka-csiga
vagy meg-megmarkol kétségbeesetten
s nem tudok másképp rátekinteni
mint ő szokott azokra akiket
kegy-kuncsorogni olykor-olykor
színe elé bocsátanak

SEMMIT SE JELEZTEK

Hát ezek igazi növények: növekednek (azért növények)
növekednek és szaporodnak: pár napja járatlan az út
s már kócosan és vastagon fölborzolódtott itt is ott is
Hány fényév messzeség e néhány tucatnyi fény-nélküli óra?
Különös fizikai törvény: valahonnan valahová
rövidebb mint visszafelé
Ha megindulnék: évek évek évek
évtizedek aztán a sírgödör
azon is át és évek évek évek
és a célnál? nem lenne már a cél sem
Más kép: tektonikus katasztrófa bevágja
a felszínt s egy-két pillanat:
a két perem tíz méterekre már
és kedd szerda akárhány óra perc
s az intézetek semmit se jeleztek

A „JEGYZETLAPOK”-BÓL

Az alkonyat nem nyughat: az idő
rézsűjén nem csúszhat a völgyfenékre
a jótét csend közé.

Törvénytelen

csillag csapódott át az égen,
lassan múlik káprázata.
Holott milyen nagyon szeretne,
az alkonyat milyen nagyon szeretne
békében esteledni...

*

A húsból a négymilliárdba. -
Embertárs arca lett az arca.

Ha az ajtót magamra zárom,
kívül marad.

*

Csillagirányú ide-oda mozgás:
-tól, -hoz, felé, szemközt, után,
néhány lépés vele.
S két homlokon két vérbarna pecsét,
mélyen a bőrbe sütvé.

KÜLÖN

A csipkéző erek hajszál-gyökérzetig
szétágazó hálózatában
kinek javára dolgozik ilyenkor
a szívből és a szívbe áradó vér?

665

Kinek javára gyűjtik és
adaptálják a lélek és a test
kényére folytonos zsákmányukat
az érzékszervek portya-hősei?

A távoli elég erős-e?
Vagy véletlenre térhet vissza csak?
S ha szerencséje van hát gazdagabb
ha nincs: megdézsmált ládákat talál?

A távoli a levegőbe bámul:
madár felhő toronykereszt -
A külön törvényrendszerek
magányos dúvad-hordákként bolyongnak

AZ UTOLSÓ

Az utolsó szivárvány
az utolsó napnyugtavöröskékszöld horizont
majd éjszaka
amikor hold se lesz
s a levegő is áll
elfelejt fordulni a föld
elfelejt kifordulni a föld a sötét hidegből
s végképpen lúdbőrzik a bőr
a látás végképp megszűnik
a történetek
a bőrön belülre szorulnak
ismétlődnek szürkülnek laposodnak
elrongyolódnak és kiüresednek

az utolsó jövevény
ki magokat s palántákat hozott
melyek még ki is keltek
meg is eredtek
híd a folyón
vagy ha csak árnyék
hídnak látható

KÖZTÜK VAN

Rá kell lépni valakinek
Éva Eurüdiké Beatrice
Jeanne d’Arc Ofélia
vagy Léda utja nem lehet üres

Bomló s kibomlott
tizen- és huszonévesek
köztük van Éva Eurüdiké
Beatrice Jeanne d’Arc Ofélia
köztük van Léda és a többi
rá kell amaz utakra lépniök

SÍROK

Gödörben, föld alatt,
tehát bezárva. -
A port meg hordhatja a szél
más tájra, emberre, virágra.

Ezek itt hányan,
főként a sok anya,
aligha várták, hogy helyükbe jöjjön
gyermek és unoka.

Inkább a szélbe. -
Maradhatott
volna a holtáig tevékeny élő
éppolyan tevékeny halott.

Olyan halott,
hogy mintha élne:
zúgás, lomb, ház, rét, ág, madár
közelébe.

Csak ne a föld alatt,
csak ne bezárva;
ítélve inkább csillagos
szétszóratásra.

NIKLA, NOVEMBER, 1820 UTÁN

Pár borjat... valahány göbölyt...
Megsántult a deres... Holnap a méheket...
Szél dűtötte a nagy kazalt...
Pénz Sopronba... levél... Toncsi... komisz kölyök...
Doh-szag nyom, csupa víz a fal...
Lassan fejteni kell, nem muzsikál a must...
Pattan széjjel a homlokom...
Borzongok... szenelőm... rándul a gyertyaláng...
Gyertyák... Zsuzska... zörög, zörög...
Ember senki... vad éj... s reggel is: ökrök és
fák, rét, marcona sár-magány.
Társam bükkfa-kupám: enyhület, égi szárny;
talpam: tüskökön és gyalog. -
Hős múlt, legmagasabb menny, zenit és nadír:
agyváz... Kölcsey!?!... Mégis én!...
Borzongok, keserű gőz lepi bé agyam,
borzongok, de a toll receg:
„Elröpültél már szeretett ifjúság!
Eljön a sok baj, és jó a sok aggság.
A vidám orcát halovány hidegség
Váltja fel gyorsan, s követ a betegség.”
Lám-é! négy kicsi sor, ennyire futja csak.
Szél szaggatja az ablakot.
Vinnyog kint a csupált gesztenye és dió.
Borzongok... szenelőm alél.
Jobb lesz - rajban a rém! - bújnom az ágyba már.

Elvesző kert

EGYNYÁRI VIRÁG

Egyetlen nyár az egyényári virágnak: teljes virágöltő.

Nem bírok soha társa lenni. Semmiképp se bírok májusban, júniusban például, amikor ő tíz, tizenöt vagy húszéves hévvel szomjúsággal és éhséggel él.

Csak izgatottan figyelhetem, talán kicsit gyanakodva, olykor elérzékenyülten s emlékezőn: min jutott túl, min van még innen, s hol áll egyáltalában.

Esetleg kiszámíthatnám azt a szeptemberi vagy októberi napot, amikor egykorúvá válunk. Csak villanásnyira. Elmegy mellettem, de pillanatra szinkronba kerülünk.

Aztán már csak utána nézhetek, csak tisztelhetem, ha éppen elfog a jámborság és a kegyelet. Mert menthetetlenül elébem öregszik.

S lesz számomra aggastyán, talán soha-meg-nem-tudható tudások tudója.

Lesz végül kerek életű halott, amit én magamnak csak szorongva remélhetek.

RÓZSÁK

Le kell vágni szépen
megtisztogatni kellőképpen

majd színben összekombinálni
megfelelő vázát találni

vázába vizet önteni
a vízbe sót is hinteni

a csokrot vízbe rakni
asztalon mutogatni

szármetszés vízcseré
ellenére is nyugodni bele

hogyan néhány napra rá
kukába kerül a csoda-virág -

- A rózsató és a szemét-edény
közt egyszerűbb utat is tudok én

ELVESZŐ KERT

Sorokban belém vonulnak a tőkék
a fák a ribiszkebokrok számocák
csak a talajuk változik meg
válik mozdíthatóvá

De az én dolgom nehezül
rám bízatik őrzésük hirdetésük

Mert gödrök falak űzik őket
s mit tehetnek? illa berek - -

Mesének maradnak a szájakon:
idézhető emlék-kulisszák
bennem túlélő létezők
akármikor leírhatók
akik közé bízást bejárhatok
lesz kiirtandó gyom mint azelőtt
lesz pár tő ibolya mint azelőtt
ilyen-olyan gyümölcs mint azelőtt
gyep s árnyék heverni mint azelőtt
s példa példa példa mint azelőtt

NÖVÉNYEK

Mostanában kellene éjszakánként
kimenni közéjük a kertbe
figyelni és tanulni tőlük
hogyan készülnek föl a télre
szűnik meg egymással csatájuk
búcsúznak bölcsen nyugalommal:
mert nyilván tudnak némi hasznos
tudnivalót ez alkalomra
mert vagyok én is tél felé menendő
mert felém is a tél jövője
és összekeveredve jócskán
csak kapkodok mit is csináljak

LÁTOGATÓBAN

Rég nem látott a kert.
Zavartan és vidáman
neszez a félrevert
január alkonyában.

A szelid bágyadást
volt még figyelni kedvem,
de a nagy pusztulást
azt inkább elkerültem.

A készre jönni jobb,
sírhoz, nem betegágyhoz:
a mindig-új titok
szárán kinyílt virághoz.

Világos ablakok, -
ha valaki kinézne,
hogya a fogam vacog,
nem venné azt sem észre.

EGY KÓDARABHOZ

Legmélyebben az őszinte anyag törvényei szerint, a testem alján
éppúgy létező kvark-világ törvényei szerint. -

Az ész bennem sem igazítja, az ész benne sem igazítja.

De gyöngé eltérítő ügyis: ha igazítaná, se lenne fontos.

Az üdvösségbe régen bekerültem, az üdvösségből nem vagyok
kiűzhető.

Kódarabokat mindenütt találok, mint ezt is itt a kerti pad tö-
vében.

Ez meg az éden közepe, ha épp úgy akarom, mert a kő méltó-
ságos-egy valóság.

Méltóságos, hatalmas, birodalom-rangú, számlálhatatlan árnya-
lattel, sok-bokrú hierarchiával.

És tőle lefelé még mennyi minden, és tőle fölfelé még mennyi
minden!

Az üdvösségbe régen bekerültem, az üdvösségből nem vagyok
kiűzhető.

Felhők, ónszürke hófelhők, pilléző pelyhek, ropogó fehérség,
fák és a szemem, a szemem... Üvegtest, lencse, csarnok, szaru-
hártya.

Kódarab itt a kerti pad tövében. Az üdvösségből nem vagyok
kiűzhető.

De millió-fényév-messziről jön egy sugár -, az is az Éden.

De talpamra csöpp sár ragadt -, az is az Éden.

Nagy-nagy tanár e kis darab kő: érdemes volt figyelni rá.

(Az alábbi vers a Szabadulás c. kötetben a Három szonett c. ciklus középső darabja volt. Az Összegyűjtött versek-ben Két szonett közös címmel csak a Párbeszéd és a Korszerű c. verseket közölte a költő.)

KIÁLTÁS

*Így vergőlődjem holtomig?
négy fal közé rekesztve, csip-csup
bajok közt? telve torkomig
számár ügyekkel? - Drága titkuk*

*ragyogtatják a dús napok,
s szívem kopár, akár a szikla!
Élek? nem élek, csak vagyok:
rab-örök fogtak rácsaikba.*

*Halódnak a színek szememben,
ujjam begyén a nagyszerű
formák, melyekkel vértезetten*

*reméltem, hogy kiállhatok. -
Jaj, ól-padlás az ég felettem,
s a társaim mind állatok.*

(Az alábbi vers a Szabadulás c. kötet utolsó darabja volt. Az Összegyűjtött versek-ben nem közölte a költő.)

A TÁVOZÓ

*Sűrűl a sorsa. Homlokán
jégcsap lóg és babér.
Sóhajt a föld üres nyomán,
borzadva fújja gyér haját a szél.*

*Külső irtózatok helyett
a test homályain
rezzen, s tör rá a rettenet,
ott dúl a harc hanyatló tájain.*

*Kétrét hajol s az útra néz:
fehéren ég az út.
Már hallja nyílni a nehéz,
ösvény-rekesztő, zajtalan kaput.*

*Szín, illat - hagyva székeit -
suhogva leng köré,
a hang is gazdátlan kering
fülébe: ami ember s emberé,*

*széthull előtte. Váz-kezén
egy csillag jobban ül,
mint egy göröngy. Alig beszél:
nem értenék szavát száján kívül.*

*A dús-gubancú fák riadt
félsszel tessékelik
tovább: küint sír a hold alatt,
sír és kiált estétől reggelig.*

*Sír és kiált, s a rét füve
könnyét emelgeti.
Párává foszlik szép neve,
s a rezge szél egekbe kergeti.*

MAGAMRÓL, VERSEIMRÓL

Soha életemben nem jutott volna eszembe az őskutatás, ha a negyvenes évek elején nem lett volna kötelező. Kisebb-nagyobb nehézségekkel sikerült megszereznem az anyakönyvi okmányokat nagyszüleim születéséig, a múlt század első feléig. Ezekből tudom, amit tudok, s anyám és legidősebb nővérem spontán, esetenként irányított elbeszéléseiből.

Az apai ág szabolcsi, pontosabban: nagykállói. 1844-ben itt született László nevű nagyapám, a keresztlevélbe - lévén görög katolikus - Bazil névvel beírva. Szülei (ugyancsak a keresztlevél szövege szerint) Csorba János gk. nemes és Novák Márta rk.

Ehhez a Csorba Jánoshoz fűződik a legszebb és legszomorúbb családi legenda. Hogy nemesember volt, azt a keresztlevél is igazolja. De a történet tudni véli azt is, hogy jómódú, sőt gazdag és előkelő családból származott, édesanyja csillagkeresztes hölgy volt, szabad bejárással tehát a császári-királyi udvarba. (A rossznyelvek szerint ugyan ez a hölgytársaság az udvar szexuális kiszolgálóegységét jelentette.)

Csorba János dédapám viszont afféle mulató, egyébként roppant szeretetre méltó ifjúként lassacskán mindent kicsalt hiszékeny ükanyámtól, s a nemesi címen kívül neki már semmije se maradt. Feleségül is egy polgárlányt vett, Novák Mártát.

László nagyapám a csizmadia mesterséget tanulta ki, aztán a MÁV szolgálatába lépett, s főkalauzként ment nyugdíjba. 1867-ben feleségül vett egy Juhász Mária nevű hajadont, aki Sényőn született 1851-ben, s akinek anyakönyvi kivonatában az apa neve nem szerepel, csak az anyáé (ugyancsak Juhász Mária), neki magának meg a keresztnéve alatt ez a megjegyzés: „törvénytelen”.

Ide kapcsolódik egy másik családi legenda. Vagy talán igaz történet? Nem ellenőriztem egyiket sem.

Szabolcs megyében, egy Kállay-birtokon élt egy ritkaság juhászlány. A földesúr felesége állandóan betegeskedett, s a Kállay uraságnak gyermeke született a szép lánytól. Ez a gyermek volt Juhász Mária, akit az uraság gondjaiba vett, hozománnyal látott el, s férjhez adott már tizenhat éves korában, 1867-ben nagyapámhoz, a huszonhárom éves csizmadialeányhez. (Talán azért hozzá, mert Csorba László mégiscsak nemesi származék volt?)

1870. április 25-én világra jött apám. Szintén Nagykállón, s a görög katolikus templomban a György nevet kapta. Közben MÁV kalauzzá lett nagyapámat az erdélyi Piskibe helyezték. Apámat Déván beíratta a reáliskolába. Négy osztályt el is végzett. Tovább taníttatni azonban nem tudták. S minthogy igen ügyes keze volt, ugyanott, Déván elszerződötték címfestőinasnak. Aztán Aradra került, ahol segédi oklevelet kapott.

De ez csak az első szakmája lett. Mi minden mást nem tanult meg még életében! Afféle iparos polihisztorrá vált. Szűkebb szakmája valamennyi ágát-bogát ismerte. Bár dilettáns fokon, de arcképeket is festett. Aztán: asztaloskodott, cipészkedett, borbélykodott (persze a családban), fényképezett (nem művészi, de igen magas szakmai szinten, pl. nagyított, montázsokat készített), órát javított, s már a század első évtizedében fonográf felvételei voltak. Ezeket részben magam is tapasztaltam, részben hallottam, s nyomaikkal találkoztam. Jó serdülőkoromig rengeteg üveglemez negatív hányódott különféle fiókjainkban, szekrényeinkben. A költözőkódécek elpusztították őket. Sokáig megvolt a gyalupadunk és egy vonókésünk is, még mindig őrzöm a hajdani talpreszelőt és az órásnagyítót.

Aradról apám Pestre ment tovább képezni magát és szerencsét próbálni. A múlt század kilencvenes évei elején történt. Pesten megismerkedett egy Vajay Kálmán nevű lakatossal, aki a MÁV-nál dolgozott, s hívta oda apámat is. Így került a központi főműhelybe betűírónak. Nem sok időre. Két munkástársát elbocsátották - a többiek s apám szerint is - igazságtalanul. Apám húsz-egynéhány éves fejjel szociáldemokrata küldöttség élén tiltakozott a rendelkezés ellen. Őt is elbocsátással ijesztették, s őrizetbe vették. A munkások erre a víztorony felrobbantásával fenyegetőztek, mire apámat szabadon engedték, de néhány nap múlva a rendőrség titokban ismét letartóztatta, s Triesztbe toloncolta.

Kereken két évig élt ott, vállalt alkalmi munkákat, s megtanult olaszul. Egyszer elkeseredésében egy kivándorló hajóra is fel akart szállni.

Anyja közben a Kállayak révén kegyelmet kért számára Baross Gábortól, a „vasminiszter”-től. Meg is kapta, s apám visszakerült régi helyére.

A másik vonal, az anyai ágé egyszerűbb, s nem is tarkítja annyi történet. A helyszín Dunavecse. Itt született nagyapám, Borsódi Péter 1826-ban Borsódi Péter és Bodonyi Mária szülöktől. Házasságot kötött Hajdú Máriával - szintén Dunavecsén - 1862-ben. Nagyapám az anyakönyv szerint „kézműves” volt, valójában halász. Nagyanyám afféle iparendelő nélkülű pék, kenyeret sütött és adott el. Tizenhárom gyermekük született, anyám az utolsónak 1877-ben, s éppen október 6-án. A gyermekek közül csak kettő nőtt fel, a többi már kicsi korában meghalt. Életben maradt az elsőszülött Julianna és az utolsószülött Mária, vagyis: anyám. Julianna Budapesten szolgált, s felesége lett a már említett Vajay nevű lakatosnak. Julianna Pestre csalta anyámat, s beajánlotta egy családhoz szolgálónak. Vajay révén aztán apám megismerkedett anyámmal, s 1897-ben Budapesten összeházasodtak.

Sehogy sem tudtak azonban gyökeret verni. Apámra mindig kicsit ferde szemmel néztek felettesei. „Túl nagy volt a szája” idézgette anyám a hivatalos véleményt. 1902-ben aztán alkalom nyílt rá, hogy otthagyják Pestet. Pécsre kerültek. Két gyermeket hoztak magukkal, két legidősebb nővéremet. További hat testvérem, velem együtt, már itt született.

A kilenc testvér közül én nyolcadiknak jöttem. Utolsónak nálam négy évvel fiatalabb húgom. 1898-tól 1920-ig tartott a család növekedése. Én éppen a legcifrább időben születtem, 1916-ban, november 21-én, „amikor az Öreg Király meghalt”. Vagyis Ferenc József halála napján, sőt majdnem órájában. Egészen apró koromban tanítottak rá, hogy ha megkérdik, mikor születtem, így feleljek.

Apámmal alig tíz esztendeig éltem együtt, anyámmal több mint negyven évig. Apámat csak gyerekszemmel láttam, anyámat felnőtten, sőt meglett korban is. Apámról inkább ösztöneim, érzelmeim gyűjtöttek és hordoznak emlékeket, anyámról tudatos képet formálhattam.

Csitíthatatlan kíváncsiságom, sokirányú érdeklődésem, könnyen lobbanó temperamentumom s kiszolgáltatottságom a veszedelmesen, szinte a ragadozók kíméletlenségével rám törő érzelmekre, sőt érzelmességekre bizonyára apai örökség. Viszont beteges érzékenységem, szellő-érintésre is mozduló hangulatom, tarka fantáziám, változékony kedélyvilágom alighanem anyám hagyatéka.

Ha gyermekkorom első éveibe nézek vissza, roppant kavargás fogad. Erős, olykor erőszakos színek, hangok, arcok, alakok tolonganak föl. Nem hiszem, hogy a harsánysághoz inkább vonzódó gyermekszem optikája volna az oka. Vagy semmiképpen sem egyedül ez. Inkább arról van szó, hogy a teljességében tizenegy tagú (két szülő, négy leány s öt fiú), majd sokáig nyolc-kilenc főben állandósult család „élt”. Mert ehhez a csaknem tucatnyi emberhez még hozzá lehet számítani legalább ennyit a szomszédok, barátok, játszópajtások, hitelezők s

egyéb műfajbéli rendszeres látogatók seregéből. S itt mindig termelődött valami: jó hír, rossz hír, történet, öröm, bánat.

Alig múltam tízéves, amikor meghalt apám, még egy év sem telt el, amikor legidősebb bátyámat temettük.

Tulajdonképpen eddig tartott gyermekkorom. Legfényesebb szakasza kereken négy esztendő volt. Nagyjából 1923-tól 1927-ig. Elköltöztünk a Vilmos utcából, abból a házból, amelyben születtem, s egy új lakótelepen kaptunk helyet. Akkortájt építették, gyorsan és elnagyolva, az első világháború utáni lakás gondok enyhítésére. Óriási előnye volt azonban, hogy mindegyik lakáshoz egy kis önálló kert is tartozott. Talán még ennél is többet jelentett, hogy a város szélén feküdt, egy régi temető közvetlen szomszédságában s nem messze a lóversenytértől, a rétektől s a búzaföldektől.

Ebben a négy évben az élet szinte minden fontos dolgával találkoztam. Nem túlzás, legfeljebb azt teszem hozzá, hogy „koromhoz mérten”. A barátsággal, a boldogsággal, a megaláztatás különféle formáival, a halállal, a lányokkal, sőt még a szexualitással is.

Főként a régi temető jóvoltából. Alig húsz-huszonöt méterre tőlünk kezdődött, Már nem temettek bele, de még élt. Hozzá tartozók még látogatták a sírokat. Különben bozótossá, dzsungellé vált már, jobbra besüppedt, gazlepte sírdombokkal, dülöngélő keresztekkel, mohos kriptákkal.

Ez alatt a négy év alatt végeztem a négy elemi is. Egy külvárosi iskolába jártam. Néhány „jobb” fiú kivételével proletárgyermekekkel. Első osztályos csoportképünk a tanú, hogy még a fényképezés ünnepi alkalmá sem tudott cipőt varázsolni néhány lábra.

Még innen, a Telepről iratkoztam be a gimnáziumba. Tanulnom kellett, fizikai munkás nem lehettem. S jó tanuló is voltam.

Középiskolás koromban - elvesztvén a temető csodavilágát, mert ott kellett hagynunk telepi lakásunkat - a játék és a baráti társaság súlypontja mindinkább áttolódott Dunaszekcső-szigetre.

Még nem mondtam el: legidősebb nővérem 1922-ben férjhez ment egy tanítóhoz. Először Tolna megyébe, a Sárközbe, Decsre kerültek, aztán Baranyába Dunaszekcső-szigetre, a mai Dunafalvára. Akkor még nem volt önálló község: a jobb parti Dunaszekcsőhöz tartozott, mint bal parti külterület. A szigetiek Dunaszekcsőt „város”-nak, a szekcsőiek a Szigetet „vadkert”-nek nevezték. Hát itt kötöttek ki nővéremék, s itt vendégeskedtem én tízéves koromtól minden nyáron, esztendőkön, sőt több mint egy évtizeden át.

Sógorom - mint említettem - tanító volt, s én ezért nyilván különleges helyzetet élvezhettem volna a faluban. De nekem minden inkább tetszett és kellett, mint a különlegesség.

Pajtásokat, barátokat kerestem, és találtam a közeli és távolabbi szomszédoknál, velem nagyjából egykorúakat, akiknek elmehettem istállójukba, felülhettem tehenes vagy ökrös szeke-
rűkre, ácsoroghattam szérűjükön csépléskor, a sárga porban, akikkel fürödhettem a Dunában, járhattam aratás után a tarlóba a libaőrző lányokhoz, akikkel emlékezetes kirándulásokat rendezhettünk a zátonyra, s akiket megtaníthattam néhány városi tudományra: futballra, ping-pongra, sakkra, új slágerekre, s akik helyett írhattam a szerelmes leveleket (egész magamat beléjük adva) szomszéd falubeli lányoknak.

A Szigettől megkaptam a Dunát is, vízmániám nagy ajándékát, máig csitulatlan nosztalgiám tárgyát, noha látszólag hűtlen lettem hozzá, s a Balatonhoz pártoltam. De ha a Balaton tudná, hogy szagában, bokros partjain, kishal-rajáiban, a nap és a hold ráfektetett fényösvényeiben, csöndes locsogásában mindig a Szigetet és a Dunát, csak a Dunát keresem...

Érettségim évében, 1935-ben Pécssett teljes egyetem működött. Pontosabban úgy teljes, hogy az egyetemhez tartozó evangélikus hittudományi kar Sopronban székelt. Szívem a bölcsészkarhoz húzott. Annyit viszont tudtam, hogy bölcsész-végzettséggel roppant nehéz az elhelyezkedés. Gimnáziumi barátaim nagy része jogra ment, velük tartottam én is. Természetesen azonnal találtam magyarázatot és vigasztalást: a magyar írók közül sok járt jogra.

1939-ben doktorrá avattak, 1941-ben állásba kerültem Pécs város közigazgatásához. Kulturális munkakört ígértek, de lettem kerek két évig a gazdasági ügyosztály előadója. Munkakörömhöz tartozott a köztemető (sírhelyárak, parcella-elévülések stb.), a város mezőgazdasági statisztikája, a gyepmestertelep ügyei-bajai s hasonlók. 1943 november elsejével végre városi könyvtárossá neveztek ki (Weöres Sándor utódjaként és ajánlására), de gyakorlatilag 1948 közepéig alig tudtam könyvtároskodni. A háborús katonai behívások miatt hol itt, hol ott kellett helyettesítenem.

1944. november 12-én megnősültem. Feleségemet a városházán ismertem meg. Gyors- és gépíró volt. Asztalossegéd apja nemrég halt meg. Kisebb-nagyobb zökkenőkkel közel jutottunk egymáshoz. Nagyszerű ember, tőle egyedül többet kaptam, mint mindenki mástól együtt.

Három lányom született, s lassan rájöttem, hogy lelkem legmélyén család-középpontú vagyok. Lányaim felnőttek, kettő férjhez ment, már három unokám van.

1960-ban meghalt anyám, aztán még egy bátyám és egy nővérem. Már csak egyvalakinek kell elmennie, s a tizenegy fős család nagyobb része lesz odaát.

Mikor kezdtem az íráságot?

Talán már akkor, amikor megszerettem a verseket, s oly sokat tudtam betéve. Főleg Petőfitől. Jóval iskoláskorom előtt. Verset írni tízévesen próbáltam először, aztán a tizenharmadik évem körül már napi foglalkozásommá vált. Ma is őrzöm a pepita táblás füzetdokumentumot. Nagyon rossz verseket írtam.

Valamikor ötödik gimnázium táján, nyáron, nővéreméknél kezembe került egy Ady-összes. A falusi tanítóházban elég szép könyvtár volt, persze nem csupa klasszikusokból. Adyt nővérem rendszeresen olvasta. Ady - nem nagy szavak - egészen kicserélt. Egyelőre Ady-epigonná. Nézni, látni, érezni, megszólalni, akár egy sort is leírni csak adyul tudtam. Illetve: ahogy én Adyt elképzeltem. Petőfi után törvényszerűen jött Ady, s maradt mindkettő - időleges el-elhalványodások után - biztos csillaga életemnek.

Első versem nyomtatásban egy budapesti szerkesztésű, református középiskolás lapban jelen meg. A Mi Utunk-nak (ez volt a lap címe) aztán az érettségiig rendszeres munkatársa voltam.

Az irodalom azonban ekkor is, egyetemi éveim alatt is számomra annyira magánügy volt, hogy személyes kapcsolatot Pécssett íróval vagy írófélével egyáltalában nem teremtettem. Illetve csupán egyetlen jogász évfolyamtársammal, egy Bólyi Ernő nevű prózaíróval. Munkaszolgálatosként halt meg néhány év múlva, s már addigi novellái alapján is igen komoly ígéretnek látszott. Bólyi ismerte a Pécssett bölcsészkedő Weöres Sándort, egy-egy hírt is hozott róla, első versesköteteit is kölcsönadta. Óriási hatással voltak rám, mint nemrég előtte József Attila versei. Ők ketten: József Attila és Weöres Sándor már akkor végképp Petőfi és Ady mellé költöztek bennem.

Instruálásból éltem, s támogattam, időnként tartottam is a közben kicsire fogyatkozó családot. A munkanélküliség hol egyik, hol másik testvéremet kényszerítette az utcára. De annyira dolgozott bennem a megjelenés vágya, hogy még ilyen körülmények között is elkezdtem takarékoskodni. Sikerült is egybenélkülöznöm akkora összeget, hogy a „Kultúra Könyvnyomdai Műintézet Mayer A. Géza és Társai Pécs” cifra nevű cég szóbaálljon velem. 38-ban megszületett első kis kötetem, a *Mozdulatlanság*.

Néhány száz példány készült belőle, ma is őrök jópárat. Csúnyácska, a lehető legegyszerűbb tipográfiával, gyöngye papíron, a versek egyvégtében tördelve. De azon túl, hogy első volt, szeretettel gondolok rá két egyéb okból is. Vers van benne József Attiláról, alighanem az első, kötetben megjelent búcsúztató. A másik ok: a füzet megszerezte nekem Várkonyi Nándor barátságát, s ezzel feloldotta helyi elszigeteltségemet. Így jutottam be néhány év múlva a Janus Pannonius Társaságba, kapcsolódtam be a Sorsunk szerkesztésébe, s kötöttem egyéb irodalmi barátságokat is. A legfőbb ajándék számomra Várkonyi Nándor gyakori társasága volt.

Valamikor 1947 elején Kardos Tibort, a nagyszerű tudóst, aki a pécsi egyetemet végezte, kinevezték a római Magyar Akadémia igazgatójává. 47 őszére aztán vendégként meghívatott öt hónapra az Akadémiára. A jogcím: részvétel Janus Pannonius magyar kiadásának előkészítésében. Az Akadémia persze nemcsak Rómát, hanem egész Itáliát jelentette, s korántsem csupán Janus-fordításokat, sőt ezeket akkor a legkevésbé.

Az időben remek társaság gyűlt össze a Via Giulia 1. alatt. Az öt hónap számomra legalább öt évnek felelt meg.

Azóta hosszabb időre nem voltam távol szülővárosomtól. Pécsen könyvtároskodtam, vettem részt az irodalmi életben s írtam.

A Sorsunk és a Dunántúl c. folyóiratoknak indulásuktól megszűnésükig, a Jelenkornak 1965-ig társszerkesztője voltam. Különösen említésre méltó esemény nem történt velem. Ami mélyebben érintett, megírtam versekben.

Átléptem a hatvanadik életévemet. Termésem? Tizenkét verseskötet (köztük egy válogatott) és öt műfordításkötet (az egyik ugyancsak válogatott). Sok? Kevés? - Ennyi!

Valamit még befejezésül ars poeticámról. Prózában, tehát közvetlenebbül. Nagyjából magamat fogom idézni, ahogyan más alkalmakkor már megfogalmaztam.

Nos hát: mi okból írok? Mint sokan mások: belső kényszerből, pszichológiai, sőt biológiai szükségből. Serdülő éveim - előbb említettem - fényesen példázzák ezt. A versírás nálam akkor még sokkal inkább lélektani, mint esztétikai jelenség volt. A kor és a fejlődés ezt a tényezőt nem halványította el. A belső kényszer ma is a legfontosabb.

Végzetesen lírai alkat vagyok. Mindenhez így közelítek. Talán ezzel kapcsolatos epikai anti-talentumom is.

És mi célból írok? Erre már jóval nehezebb a válasz. Kísértések is környékezik az embert: ne szalassza el a jó alkalmat „társadalmi hasznosságának”, „magos erkölcsiségének” s egyéb más előráncigálható erényeinek bizonyítására.

Töredelmesen meg kell vallanom, hogy a cél bennem sohasem volt olyan erejű indíték, mint az ok.

Mégse tartom egyéni ügyemnek a versírást, mégis - úgy vélem közszükségletet is elégítenek ki verseim. Meggyőződése, hogy más helyett is beszélek, akadnak, akiknek elmondok valamit, akiknek szemét, fülét rányitom valamire. Tehát akiknek kellek. Meggyőződése, ez amaz

egyszerű oknál fogva is, mert az emberi egyéniségek roppant színes változatosságában nyilván születnek velem rokon egyéniségek is.

Azzal pedig, hogy kellek, bizonyára segíték is. Segíték élni.

Lám, itt a cél. S ez nemcsak költői cél, emberi is.

A világ és az élet jelenségei csak lassan, makacs vonakodással fedik föl arcukat. Tiltakozó szeméremmel engednek mélységeikbe pillantani. Lázadoznak megismerésük s így megnevezésük és birtokbavételük ellen. Pedig enélkül lehetetlen a tájékozódás, a biztonságos mozgás az életnek nevezett „elvarázsolt kastély”-ban. A költő meglát, megismer, megnevez. Ezzel birtokba vesz. Nem egyénibe, hanem közösségibe. Nem a magáéba, vagy csak a magáéba, hanem mindenkiébe.

Ezt teszem én is, és ezért hiszem, hogy írásaimra szükség van még akkor is, ha verseim kissé nehezebben közelíthetők meg. Tudom jól, hogy nem mindenkinek és még kevésbé mindent tudok adni. Saját sorsom, szívem és agyam van, bőrömből nem bújhatok ki. De épp emiatt pótolhatatlan is vagyok.

Nemcsak az írásra kényszerítő ok, hanem a kifejező eszközök raktára és felhasználásuk módja is jobbára alkati gyökerű. Kicsit tehát helyzetemből, gyakorlatomból vonok le esztétikai normákat. Előre bocsátom: mindenekelőtt magamra nézve tartom őket jellemzőnek és kötelezőnek.

A kifejező eszköz akkor a legjobb, ha a legtalálóbbs. Eszményem: a tömör, szigorúan funkcionális fogalmazás és vers-szerkesztés. Amikor minden szóra bízunk valamit abból, amit el akarunk mondani. Iszonyodom a hígságtól, a szöveg üresjáratától, a pongyolaságtól.

A tömörség persze nem könnyíti a megértést. Tevékeny közreműködést kíván az olvasótól. Van, aki erre nem vállalkozik szívesen, bár az egész modern művészet fejlődéséből egyre inkább nyilvánvaló, hogy az élvezők igénylik ezt a szerepet. De akármilyen nehezen érthetők is verseim, vagy közülük egyik-másik, szerintem mindig közérthetők. Legfeljebb ez a „köz” tágabb vagy szűkebb.

Milyennek szeretném látni a líra jövőjét? Leghőbb kívánságom, hogy a vers használati tárggyá váljék. Olyanná, mint egy ág, egy ruhadarab, valami eledelféle. Illeszkedjék közéjük, s a felsorolásban se külön rovat, se pirosbetű ne jusson neki. Vagy ha mégis több akar lenni, azzal legyen több, hogy ne várjon a sorára. Agresszív módon kényszerítse rá magát az emberekre; annál erőszakosabban, minél inkább fenyegeti a kiszorulás veszélye. Mert ez valóságos veszély. A napi programokba mind kevésbé fér el a költészet, a titkos közmegegyezés egyre hajlamosabb korszerűtlen jelenségnek bélyegezni.

Szűnjék meg a „líra” szó ábrándot, lágyságot, pódiumot asszociálni. Álljon a költészet az ember útjába, keveredjen ételébe, italába, üljön mellé örömében, bánatában, munkájában, pihenésében. Ne lehessen tőle szabadulni, ne lehessen kikerülni, mellőzni, félretenni.

Aggasztóan csonkul az ember: nem a vers lesz a fő vesztes, ha ez is kiesik életéből.

Cs. Gy.

Pécs, 1977. május

AZ ÖSSZEGYŰJTÖTT VERSEK-BEN KÖZÖLT KÖTETEK ÉS FÜGGELÉK

Kötetcím	A keletkezés ideje	A megjelenés ideje
Összegyűjtött versek	1978	
Prelúdium*	1936-1938	1938
A híd panasza	1938-1943	1943
Szabadulás	1938-1943	1947
Ocsúdó évek	1953-1954	1955
A szó ünnepe	1947-1958	1959
Séta és meditáció	1959-1964	1965
Lélek és ősz	1965-1967	1968
Időjáték	1968-1971	1972
Anabázis	1972-1973	1974
Észrevételek	1974-1975	1976
Új versek	1975-1976	1978
Magamról, verseimről	Önéletrajz	1978

Az **Összegyűjtött versek**-ben az alábbi két kötet anyaga erősen válogatva jelent meg, ezért ezeket külön is közöltem:

Mozdulatlanság 1938

A híd panasza 1943

(A **Mozdulatlanság** c. kötet verseiből az **Összegyűjtött versek**-ben **Prelúdium** fejezetcím alatt közölt válogatást a költő.)

Az **Összegyűjtött versek** - 1978 - után megjelent kötetek

A világ küszöbei	1981
Simeon tűnődése	1983
Görbül az idő	1985
A szavak bolyhai	1988
Szemközt vele	1991
Csikorgó	1995

Válogatott kötetek a költő verseiből:

* Ebben a ciklusban a **Mozdulatlanság** c. 1938- ban kiadott kötetből válogatott verseket közölte a költő.

A lélek évszakai : Válogatott versek / ill. Würtz Ádám. - Bp. : Magvető, 1970. - 351 p.

Március : Tizenhárom vers / ill. Martyn Ferenc. - Békéscsaba : Megyei Könyvtár, 1975. - [8] p. - Japán technikával. - Bibliofil kiad., megjelent 250 számozott példányban, a szerző aláírásával. - Fehér és szürke borítóval

Összegyűjtött versek. - Bp. : Magvető, 1978. - 733 p., 4 t. : ill., fekete-fehér fényképek

Válogatott versek, 1945-1975. - Bp. : Magvető : Szépirod. Könyvk., 1979. - 355 p. : ill. - (30 év)

Vissza Ithakába : Válogatott versek. - Bp. : Magvető, 1986. - 430 p.

Egy eltűnt pécsi utcára : Versek / Vál. és szerk. Tüskés Tibor ; rajzok Martyn Ferenc. - Pécs : Pannónia Könyvek, 1991. - 51 p.

Kétféle idő : A szerző válogatása életművéből. - Bp. : Tri kolor : Intermix, 1995. - 186 p. - (Örökségünk). - Puha és kemény papírkötésben

Csorba Győző válogatott versei / szerk. és az utószót írta Tüskés Tibor. - Bp. : Unikornis, 1997. - 192 p. - (A magyar költészet kincsestára ; 1997.)